

Q • B • D •

4 7 1 0 •

14250/20
10-18

15030

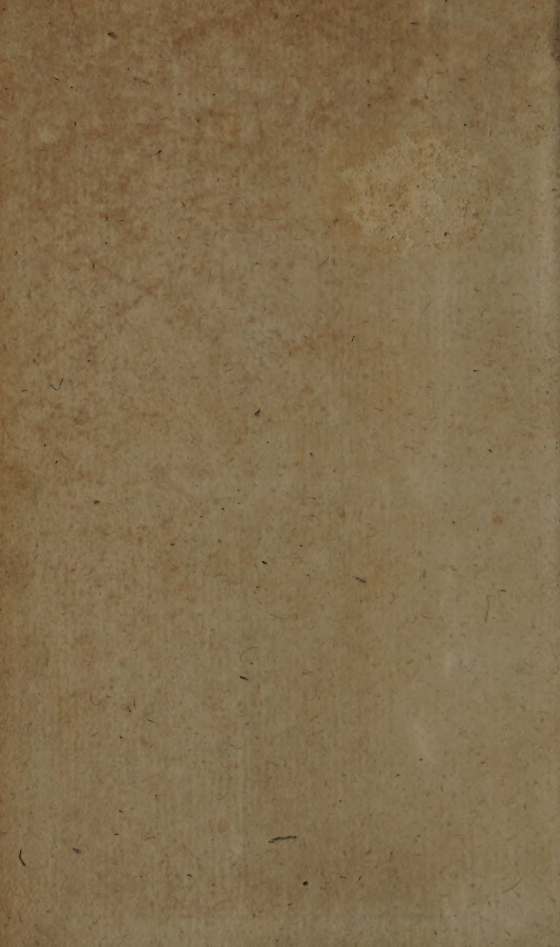
E. xv. a
18

57

Dr. Emil Mannkopf

493

Head intelligible description
not in Frey. vol. 2. Tab.

Compendium. in imperio lunae
et Solis in corpore
humano.

Bellini Opuscula De
1. missione sanguine.

Boerhave De morbis
nervorum p 339

Jennerts De Agymica-
tione cum Aristotelis
et Galenicis consensu
et dissensu

Linsset

Oratio de comparan-
do merito in Physicis
1715 in Boerhave.

APHORISMI (2)

DE

COGNOSCEN-
DIS

ET

CURANDIS
MORBIS

IN USUM DOCTRINÆ DOMESTICÆ
DIGESTI

AB

HERMANNO BOERHAAVE.

*Phil. & Med. Doctor. Hujusque
in Academia Lugduno Batava
Prof. Ord.*

FRANCOFURTI ad MOENUM,

Impensis, Georgi Heinrichi Oehrlingi,
Bibliopolæ.

Typis Antonii Heinscheitii.

M DCC X.

COGNITION
DIS

COLLEGE
MORRIS

THE DOCTOR AND THE MINISTER
DIOCESE

THE AMERICAN BOOK CONCERN
NEW YORK

FRANK O. GILBERT
NEW YORK
THE DOCTOR AND THE MINISTER
DIOCESE
NEW YORK

N libellum, mole par-
 vum, gravem materie,
 nec sine labore natum.
 Regulas promittit,
 quæ causas morborum
 expedire, atque eventus secundare,
 possint. Experimenta huic quidem
 necessaria operæ, Græcorum indu-
 stria, diligentia Arabum, & Pauco-
 rum inter Recentiores accuratio, sup-
 peditavit. Anatome verò, & Mecha-
 nice, Nostri cultior, ratiocinio filum
 & fundamenta dedit. Utraque fida!
 quidquid ignari clament, aut invi-
 diosi obstrepant. Oderunt quippe &
 calumniantur isti, quæ nec attingere
 valent: non ergo, nisi sibi met, voca-
 li ignorantia nocent. Ubi autem,
 dum affectibus indulgent, inania
 Paradoxorum & damnosæ novitatis
 crimina obtentui sumunt, risum
 mehercule rerum gnaris excitant!
 Qui antiqua scrutati nova non igno-
 rant

rant, videbunt quid præstitum sit: Et hos ego solos idoneos operis iudices agnosco. Sciant autem Hi, quos equidem veneror, in privatos hæc exarata usus; assequantur ita & ordinis simul, & brevitatis causas. Auctores non citavi, quum nimii, vel nulli, nominandi essent. Nec speciosos Medicamentorum titulos morbis addidi. Cur? nihil Arti exitiale magis novi, neque verò ipse ullum cognosco, quin solo tempestivo usu tale fiat; hunc verò ubique indicare annisus sum non perfunctoriè. Postremò omnia hæc stylo scripta in Arte recepto magis, quam ad puritatem Augustæi seculi expolito; facilius enim ille capitur, huic forte Interprete foret opus; saltem plus exegisset, quam quo fruor, otii. Vale!

HERMANNI BOERHAAVE APHORISMI

DE

COGNOSCENDIS ET CURANDIS MORBIS.

PROLEGOMENA.

1. Mnis humani corporis conditio, quæ actiones vitales, naturales, vel & animales lædit, Morbus vocatur.

2. Quæ verò disciplinæ Medicæ pars docet Morbum in ipso ægroto præsentem detegere, & curare, Praxis appellatur Medica.

3. Qui ergo actionum vitalium, naturalium, atque animalium exercendarum requisita ignorat, adeoque Vitæ causas nescit, & sanitatis, ille defectum illarum, id est morbos, cognoscere non poterit.

4. Sanatio porrò est morbi (1.) in sanitatem (2.) mutatio : ponit ergò & hæc eadem cognita (3.) : quare cognitio & curatio Morborum Scientiam Dogmatum,
(A) quæ

quæ explicant quid Vita, Sanitasque sit hominis, id est Instituta Medica, requirunt.

5. Illa mutatio (4) motum excitat, vel dirigit, per applicationem instrumentorum, quæ Artifex nosse debet, & regere: hinc ponitur perspecta victus, medicamentorum, Chirurgiæ materia, præparatio, usus.

6. Dirigitur illa applicatio (5.) à mente præsciâ futuri effectus: quo exigitur Scientia generalis legum, juxtâ quas actiones illæ exercentur; unde itaque doctrina Signorum, & Methodi Medendi necessaria est. Adeoque tradituro Praxin (2) omnes partes Institutionum Medicarum Scitu necessariæ prius sunt: Eas ideò ponemus notas, & demonstratas alibi.

7. Morbus (1.) quum corpori inhæreat, erit effectus corporeus singularis determinatæ causæ.

8. Cujus accurata ablatio sanat.

9. Auferitur correcto malo singulari, vel per remedium in illud solummodo agens; vel auxilio in omnia simul æquâ vi agente. Hanc universalem, illam propriam Medelam vocabimus.

10. Utraque (9) reperitur observatione,

ne, similitudine, vel ratiocinio ex hisce
binis.

II. Observatio habetur : 1. ex accuratâ historiâ morbi , enarrante causas , naturam , effectusque mali. 2. ex enumeratione exquisitâ eorum , quæ profunt vel nocent , dum casu , vel arte , morbo subministrata sunt. 3. ex introspectis cadaveribus incisis eorum , quorum morbi observati fuerant prius.

12. Ex similitudine concludit, qui obser-
vatis jam (11), adeoque cognitis, casum
præsentem, hætenus ignotum, compa-
rans de indole & curatione mali incogniti ar-
gumentatur.

13. Qui denique omnia, quæ agro accidunt, observando cognita (11), ad amissim ponderat seorsum singula, comparat deinde inter se universa, confert iis, quæ in sanitate contingunt, hincque tandem severitate ratiocinii subacti assurgit in intellectum causæ proximæ, & auxiliorum ei tollendæ aptorum, verum Medici nomen meretur.

1.4. Ordo itaque optimus describendæ
historiæ & curationi morborum erit, qui
1. uniuscujusque mali phænomena indivi-
(A) 2 dua,

4 PROLEGOMENA.

dua, propria, communia consideratè cognita, iusto ordine, verâ fide, proponit.

2. Cuncta, quæ acciderunt ægro ab iis, quæ gessit, ingessit, retinuit, excrevit, vel sibi applicuit, dum morbus adfuit, enarrat.

3. Auxilia victus, manus, medicamentorum, una cum verâ methodo applicandi, prout casus, vel ars obtulit, exponit.

4. Ea, quæ ex hisce tribus, ut ex datis, juxta (13.) dictam legem effectui rationis verissimè deduci queunt itâ, ut pro regulis Praxeos accipi tuto possint, concludendo elicit.

15. Multitudo quidem morborum his ordinandis officit.

16. Sed ordinem dictat : 1. clarior morbi notitia. 2. simplicior ejus natura. 3. facillima sanatio. 4. ejus requisita ad alium intelligendum cognitio.

17. Ex quo fundamento (16) omnes sequenti serie tractabimus.

18. *Morborum itaque simplicissimorum species, & curatio præmittenda reliquis*

19. *Solidarum ergo partium morbi explicandi & sanandi primum locum postulant.*

MORBI FIBRÆ SOLIDÆ SIMPLICIS. 5

20. *Fibra simplicissima solida morbi explicati, sanati, inter hos (19) denique primi sunt.*

MORBI FIBRÆ SOLIDÆ SIMPLICIS.

21. **I**llæ partes, quæ ex fluido vasis contento secretæ, sibi mutuo vi vitæ applicatæ, Fibram minimam faciunt, sunt minimæ, simplicissimæ, terrestres, vixque mutabiles per eas causas, quæ in nobis viventibus deprehenduntur.

22. Quare in his (21.) separatim spectatis, nullus occurrit morbus, qui Medicis observatus, sanatusque describitur.

23. Sed in fibrâ minimâ, ex adunatis his (21.) concretâ, morbi simplicissimi sequentes considerari merentur: sunt enim frequentes, & fundamenta jaciunt intellectui aliorum, licet prætervisi, vel non bene cogniti.

MORBI FIBRÆ DEBILIS ET LAXÆ.

24. **F**ibra (23.) debilitas vocatur adunatio partium minimarum (21.) cum nîsi in cohæsiōnem tam parvo, ut vel illo levi motu solvi queat, qui Sanitatis effectus fit, vel non multum majori.

25. Hanc (24) antecedunt : 1. impedita ingestorum assimilatio in naturam liquidivitalis sani ; quæ debetur jacturæ nimiae humoris boni, & inertiae virium solidorum in liquida; vel alimentis magis tenacibus sua indole, quam virium permutantium in corpore virtus est. 2. debilis nimium applicatio partis unius (21) ad aliam, quæ oritur à nimis debili motu liquorum, isque ut plurimum à defectu motus musculorum. 3. nimia distractio fibræ rupturæ proxima.

26. Producit autem facilem vasculorum ex his (24.) conflatorum extensionem, rupturam, in sua liquida contenta inertiam; unde Tumores ab distendentibus, Putrefactiones ab stagnantibus vel extravasatis liquidis; tum ea, quæ ex binis hisce sequuntur, infinita.

27. Ex hisce (24. 25. 26.) præsens, futura, præteritave noscitur; effectus prævidetur; & Curationis requisita perspiciuntur.

28. Hæc enim obtinebitur : 1. nutrimento, in quo materies (21.) abundet, quodque jam fere ita præparatum sit, ac in corpore sano & forti fit. Lac, Ova, Jura
car-

carnium , decocta panis bene fermentati ,
vina austera , primaria sunt. Quæ parvâ
copiâ sæperepetitâ sumenda. 2. aucto mo-
tu solidi & fluidi per frictiones ; vectiones
inequo , rhedâ , navi ; ambulationes , cur-
sus , exercitia corporis. 3. leni compres-
sione vasorum , liquidorumque repulso. 4.
medicamentis acido-austeris prudenter , le-
niterque usurpatis. 5. omni modô , quo ni-
mia distractio tollitur.

29. *Laxitas Fibre* vocatur ea cohæsi-
o partium (21.) inter se , quæ parvâ vi potest
mutari itâ , ut fiat se ipsa longior ; unde pa-
tet , hanc esse debilitatis (24.) speciem , &
flexilitatem inde pendere ; adeoque hæc o-
mnia clare ex dictis (21. 22. 23. 24. 25. 26.
27. 28.) intelligi , ut & *imminutam Ela-
sticitatem*.

30. Quin ex iisdem etiam respondetur ad
hæc quesita : Curaquosa , & pingua ali-
menta dant fibras debiles ? Cur frigidis ,
junioribus , quiescentibus , crescentibusque
debiles ? Cur terrestria , austeraque dant
fibras fortes ? Cur calidis , exercitatisque
fortes ? Cur Elasticitas robur concomita-
tur ?

MORBI FIBRÆ RIGIDÆ, ET ELASTICÆ.

31. **R**igiditas fibræ nimia est illa adunatio partium minimarum (21.) quæ tam validè faciat eas coherere, ut non cedant illi actioni fluidorum, quæ superare debet hanc resistantiam, ut maneat Sanitas.

32. Hæc (31.) sequitur eas causas, quas requirit sanatio fibræ debilis (28.) si diu, & nimis perseverant.

33. Nata (31.) verò facit vasa, quæ ex his fiunt, minus flexibilia, angustiora, breviora, liquidorum motui nimis resistantia, & quæ hinc sequuntur; vid. (50. 51. 52. 53.)

34. Ex quibus (31. 32. 33.) ipsis inter-noscitur id malum (31.) simulque prævi-dentur inde secuturi effectus. (33.) neque latet Curatio.

35. Hæc enim efficitur 1. cibo & potu aquosis, lenibusque, sero lactis imprimis, oleribus mollissimis, farinosis dilutis, nec fermentatis. 2. quiete in aëre humido, frigidiusculo, cum somno pleniorre. 3. remediis aquosis externis, inter-nisque, tepidè applicatis vel assuatis, in-fulsis,

fulsis, levissimis & blandissimis oleosis, similiter adhibitis.

36. Hinc elasticitas nimia intelligitur, curaturque; quippe rigiditatis (31.) ut plurimum comes, & effectus.

37. Cur pueris, foeminis, otiosis laxitas, contrâ verò adultis, viris, exercitatis, fibrarum, adeoque omnium solidarum partium rigiditas? & solutarum valida contractio?

MORBI VASORUM MINIMORUM, ET MAJORUM.

38. **V**asorum minimorum, ex fibris simplicibus (21. 23.) applicatu vel intortu adunatis, factorum morbi ex iisdem causis eandem indolem, effectum, & curationem habent; ergò ex dictis (ab 21. ad 38.) intelliguntur.

39. Vasa majora ex minimis (38) applicatu, vel intortu, unitis, conflata habent duo diversa morborum genera. Horum prius pendet ex morbis minimi canalis (38.) majorem hunc componentis, adeoque origo, natura, efficacia, curatione ejus inde (38.) peti debet. Posterius verò pendet i. à vi, quâ fluidum per majorem hunc canalem fluens ejus latera ex-

10 MORBI VAS. MINIM. ET MAJOR.

tendendo premit : quæ latera , ex aliis minoribus canalibus constantia , hâc pressione orbantur suo liquido , uniuntur quoad latera , concreſcunt in fibræ (21. 23.) ſolidæ , ſed craſſioris , ſpeciem : poteſtque idem & vicinis communicari vaſculis. 2. à liquido cum vaſculo próprio concreſcente.

40. Inde vaſorum debilitas , laxitas , robur , rigiditas , elatiſcitas , de quibus multa imperitis memorantur , clare intelligi poſſunt. Et meretur dignitas horum pertrac-tationem.

MORBI VISCERUM DEBILIUM ET LAXORUM.

41. **V**Aſorum , & viſcerum debilitas vocatur illa partium (23. 38. 39.) hæc conſtituentium , cohæſio , quæ tam levi motu tolli poteſt , ut imparia ſint iis efficiendis , quæ Sanitatis & Vitæ ratio ab his poſtulat.

42. Quæ aliâ ætate , atque ſexu , alia ſunt.

43. Hæc debilitas oritur 1. ab debilitate fibræ 24. ejuſque cauſis. (25.) 2. à debilitate canalium minimorum (28.) atque cauſis huius (38.) 3. ab inertâ liquidi per vaſa majora (39.) fluentis , quæ pendet à minu-

minutâ copiâ, fluiditate aquosâ auctâ, motu musculari torpesciente.

44. Ab hâc debilitate (41.) per suas causas (43.) productâ, oriuntur multi morbi, qui falso Temperiei, vel Congeniti habentur; primarii sunt: 1. facilis vasorum dilatatio, tumor; facilis horum compressio, inanitas; liquidi stagnatio; Cordi aucta resistantia; liquidorum cruditas; spontanea corruptio; ad actiones vitales, animales, naturales exercendas ineptitudo; & illa omnia, quæ ex his sequi solent, quæ ut infinita numero, itâ difficillima curatu, & fœcundissima novis morbis producendis sunt; maximè *καχεξία*, & *κακοχυμία*. 2. Facilis vasorum dissolutio ab internis, externisve causis, acribus, vel motis; effusio, stagnatio, corruptio, evacuatio liquidi ad vitam sanitatemque necessarij; interceptio motus fluidi per vasa rupta; corruptio eorum, quæ hoc motu vigeant; qui rursus varii sunt, maximè *πθίσις*, *ἐμπυήμα*, *ὕδρωψ*, *ἀστροφία*.

45. Quæ (41. 42. 43. 44.) si quis accuratè observat, ille, non huius modo (41.) sed infinitorum & obscurissimorum morborum originem, præsentiam, eventum in-

ternoscet, & solus auxilia impetrandæ sanationi valida & tuta inveniet.

46. In applicatione verô horum, præfens debilitas tarditatem jubet; nec enim alibi perniciosior mutatio subita.

47. Ergo remedia (28.) lentê; cautê, à primo in ultimum gradum, adhibenda sunt. Quorum usu roboratis vasis motus validus musculorum adhibeatur, donec omni effectu constet, satis compacta, solidata, & callosa evasisse Vasa & Viscera.

48. Hinc patet, omnia, quæ de facultate nutrimentorum traduntur, aliàs vera, aliàs falsa esse; Exercitia musculorum roborare fibras; Exercitia vectionis, resolvere coacta, roborare laxa, nec dispergere vires; ipsum cruorem in robustissimis esse maximê densum, lentum, blandum; in tenerrimis dissolutum, levem, acrem; infinitos morbos, facie diversissimos, unâ sæpe radice hæere posse, eâque succisa tolli.

49. Ex iisdem cognitio & curatio laxitatis Vasorum & Viscerum habetur.

MORBI VISCERUM FORTIUM ET RIGIDORUM.

50. **R**igiditas nimia Vasorum & Viscerum nominatur illa partium (23.)

38. 39.) hæc componentium cohæſio, quæ non cedat illi motui, qui illa mutare & movere debebat, ut fierent ea, quæ Sanitatis & Vitæ tempore ab hâc mutabilitate fluebant.

51. Oritur 1. ab omni causâ fibræ nimis rigidæ (32.) 2. maximè à fibris, validâ vi propulsi liquidi vitalis admodum compactis ad se mutuô. 3. ab adunatione canalium minorum orbatorum suo liquido per violentam pressionem, quâ vitale liquidum arteriosum canalium majorum latera premit, cujus maxima effectrix est valde exercitatus muscularis motus. 4 ab concreto vase in unum solidum cum proprio liquido stagnante, exsiccato, coagulato.

52. Ubi obtinet in vasis, producit effectus 1. similes, vel eosdem iis, qui à fibrâ nimis rigidâ (33) 2. facit in vasis validum nixum, quo fibræ conantur se applicare ad axin sui canalis; arctare cava sua; premere, comprimere, repellere, expellere sua liquida; hinc eorum motui à corde, adeoque & cordi resistere; vix dilatari, hinc interrompere æquabilem cruoris motum, adeoque omnium secretionum; minuere copiam cruoris aliter uno ictu ex

A 7

corde

corde expellendi; impedire cordis evacuationem perfectam; polypos cruoris producere; fluidum comprimendo, & à fluidissimis spoliando, id condensare, suffocationes, mortem creare. 3. vulnera vasum magnos hiatus creat per vim magnam, quâ trahuntur in sua sustentacula partes vasorum; discissis integrè cavitates minuit extremas, vel claudit.

53. Ex his (31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 50. 51. 52.) accuratè perspectis clara habetur doctrina, quâ noscitur præterita, præsens, futura, agens & actura vasorum rigiditas, elasticitas, vis, curatio.

54. Eam enim efficiunt 1. remedia curandæ rigiditati fibræ propria (35.) 2. illa maximè, quæ liquidi vitalis copiam, densitatem, pressionem minuunt. 3. quæ motum muscularem suspendunt. 4. ea, quæ humectant, leniunt, emolliunt, diluunt, resolvunt, abstergunt.

55. Ex hisce omnibus (ab 21. ad 55.) morbi Partium Solidarum proprii intelliguntur, curantur; & ex iisdem clarescit, quid respondendum his quæstionibus: Quæ diversitas structuræ partium solidarum in ætate diversâ? Cur homo crescit, perstat,

perstat, decrefcit? Cur laxus, fortis, rigidus fit? Cur humidus, plenus, ficcus? Cur morte naturali, vel fato fenili moritur? & quo tum morbo? quinam morbi plerumque fingulæ ætati proprii? quis victus, quæ vita, quæ medicamenta cuique tempori vitæ commoda? quænam fides, quæ utilitas doctrinæ de ftricto & laxo in solidis? &c.

§ 6. Vulnus hinc (16.) jam primò pertractandum, poft morbos folidi simpliciffimos. Sed, quum vitia liquorum fpon-
tanea femper trahat fecum, de hisce ante vulnera agendum erit, quæ nosci debent ante hiftoriam vulnerum abfolvendam.

§ 7. Unde agetur primo de his Humorum morbis, qui in illis nascuntur fpon-
te, dum vel fibi ipsis permittuntur, nullâ habitâratione vaforum, vel vitio incitati, torpentifve nimium vitalis motus.

DE SIMPLICISSIMIS HUMORUM VITIIS, ET SPONTANEIS.

§ 8. **H**umores in homine vivo reperiun-
di, vel crudi affûmtorum natu-
ram retinent hætenus, vel vi actionum na-
turalium & mifcelâ fluidorum humano-
rum indolem acquifiverunt noftris liquo-
ribus fimilem.

§ 9. Pri-

59. Priores (58.) vel ex plantis, vel ex aliis sunt hausta animalibus.

MORBI SPONTANEI EX ACIDO HUMORE.

60. **L**iquida nostra confecta ex plantis farinosis, vel ex horæis fructibus, crudis, fermentatisve, si vires vitæ nostræ vincunt, eam in nobis indolem acquirunt, quam suæ naturæ per calorem humidum fotæ debent. Acrimonia acida, & glutinosum pingue hinc oriuntur maximè. Prior ex fermentatis imprimis & non fermentatis, posterius ex farinosis non fermentatis, coctisve nascitur.

61. Acida hæc acrimonia (60.) causas habet antecedentes 1. alimenta ex farinosis, succulentis acidis, recentibus, crudis, ferventibus jam, vel & fermentatis, vegetabilium partibus. 2. Inopiam boni sanguinis in corpore hæc alimenta assumente. 3. debilitatem fibrosæ compagis (24. 29. 41.) vasorum & viscerum. 4. defectum animalis motus.

62. Sedem habet jam nata maximè primæ digestionis officinas, inde tardius erexrem, denique omnes humores inficit.

63. Producit tuctus acidus, famem, morsum

morsum ventriculi, dolores iliacos, flatus, spasmos, inertiam bilis, mutationem ejus variam, chylum acidum, fœces alvi acidum spirantes. Hæc ejus effecta in stomacho, & intestinis.

64. In sanguine pallorem, serum chylolum acidum; hinc fœminis lac acidum, sudorem acidum, salivam acidam producit; inde pruritus, obstructiones, pustulæ, ulcera, cruoris coagula, & ad circuitum ineptitudo exsurgunt; tum irritamenta cerebri, nervorumque; unde convulsio, turbata circulatio, mors.

65. Ex his (60.61.62.63.64.65.) recitatis præsens, futura, præterita cognoscitur acida temperies; hinc prænoscentur ejus effecta; hinc curatio scitur.

66. Quæ perficitur: 1. alimentis antacidis ex animalibus, vegetabilibusque. 2. succis bono cruori similibus ex avibus rapacibus. 3. roborantibus. 4. motu valido. 5. medicamentis acidum absorbentibus, diluentibus, obtundentibus, immutantibus.

67. Quorum electio, præparatio, dosis, applicatio tempestitiva, innotescunt Medico ex cognito malo, ejus sede, ægrotante, &c.

68. Hinc

68. Hinc patet cur pueris, pigris, virginibus, pauperibus, & certis artificibus hic morbus familiaris sit?

MORBI A GLUTINOSO SPONTANEO.

69. **G**lutinosum pingue ex vegetabilibus, habet causas antecedentes, 1. farinosa cruda, austera immatura. 2. inopiam boni cruoris. 3. debilitatem vasorum, viscerum, bilis. 4. imminutum motum animale. 5. dissipationem liquidioris per laxata vasa secernentia. 6. retentionem crassioris debilitate instrumentorum excernentium.

70. Nascitur primo in primâ officinâ digestionis, hinc in cruore, dein in reliquis, inde derivandis, liquidis.

71. In primis viis facit prostratum appetitum; repletionis sensum; nauseam, vomitum; ingesti cruditatem; bilis inertiam; ejus inviscationem & consumptionem; pituitæ stomachicæ & intestinalis ortum; alvum tardam & tumentem; impedimenta chyli parandi, perficiendi, secernendi.

72. In sanguine visciditatem, pallorem, immeabilitatem; in vasis obstructions, concre-

concretiones, tumorem album; impeditas secretiones; defectum subtiliorum; hinc minimorum canalium coalitum facit.

73. Hinc coctiones, circuitus, secretiones, excretiones, motus vitales, naturales, animales omnes perturbantur, unde suffocatio, mors.

74. Ex his (69. 70. 71. 72. 73.) diagnosis, prognosis, anamnesis mali hujus patet; nec vero, sanatio quid indicet, obscurum est.

75. Quæ obtinebitur: 1. usu cibi potiusque bene fermentati, sale, & aromate conditi. 2. Jusculis volatilium animalium. 3. roboratione vasorum & viscerum. 4. aucto motu. 5. medicamentis diluentibus, resolventibus, stimulantibus, biliosis, saponaceis. 6. frictu, calore, balneo, vesicatoriis.

MORBI EX ALCALINO SPONTANEO.

76. **N**onnullæ plantæ scatent materiâ, quæ sponte corrupta non acescit, nec coit, sed resolvitur in fœtidum pingue Alkali: tales omnes fere Aromaticæ valde acres. Has verò rarò assument tantâ copiâ, ut morbum creent ex suo ingenio. Sin autem id contigerit, pertinebit ad acre alcali oleosum.

77. Ex

77. Ex animalium partibus confecta nostra liquida varia sunt: 1. pro varietate alimenti, quo se sustinent. 2. pro varietate partis, quæ assumitur.

78. Animalia enim, quæ herbis & aquâ aluntur, chylum acidum, vel facile acefcentem, adeoque & tale lac, habent; quod in nobis suam sequens indolem vegetabili nutrimento simillima patrat. Vid. (61. ad 76.)

79. Quæ aliis nutriuntur animalibus, omnes succos facile alcaliscentes habent.

80. Si alimenta, vi nostri corporis, (58) eo sunt redacta, ut jam liquores fecerint, quales in sano & robusto corpore inveniuntur post abstinentiam à cibo potuque per viginti horas, tum si sibi relinquuntur in quiete, & calore, vel etiam si moventur validè, naturam adipiscuntur ubique eandem putredinis incipientis.

81. In alimentis verò ex aliis animalibus, jam statim, ante mutationem corpori nostro adscribendam, illa in putredinem vergens indoles sponte adest.

82. Putredo hæc (80. 81.) significat eam conditionem humorum, cujus præsentia aqua exhalat; Salina materies attenuata, acido

acido orbata, vel & mutata, fit acris, volatilis, alcalina; Oleosa pariter unâ parte tenuior, terrâ orba, sali illi acri permista, acris, volatilis, fœtens evadit; altera autem olei pars, terræ aquâ, sale, & oleo priori orbæ permista tenacissimè, abit in atram, densam, immeabilem fœcem.

83. Insecta, pisces, amphibia, animalia volatilia, repentia, gradientia, natantia, homines denique, ex propriâ suâ naturâ, in hanc putredinem (82.) sponte vergunt.

84. Hujus putredinis (82.) antecedentes causæ sunt: 1. cibi ex aliis animalibus comestis, excepto lacte herbaceo (78.) maximè ex insectis, piscibus, avibus rapacibus, ex vegetabilibus alcalescentibus. 2. abundantia boni cruoris, vel ejus jam putredini proximi. 3. virtus magna vasorum, viscerum, bilis. 4. Stagnatio, vel nimia agitatio, torpente, vel incitato animali motu. 5. Calor ingens diu & multum conciliatus corpori.

85. In primis viis facit sitim, prostratum appetitum, ructus nidorosos, sordes ori, linguæ, palato, faucibus amarescentes putridas, nauseam, vomitum putrefactæ biliosæ materiei, cruditatem putridam, diar-

diarrhœam biliosam, dolores Iliacos inflammatorios, caloris molesti sensum.

86. In sanguine producit dissolutionem ejus putridam; acrimoniam alcalinam oleosam volatilem; ineptitudinem ad nutriendum; aptitudinem ad consumendum; minimorum vasculorum destructionem; hinc omnes actiones solidarum & liquidarum partium turbat, depravat, destruit; unde circulatio, secretio, excretio variat; tum febres ardentes, urinæ & omnia secreta putrida, inflammationes, suppurationes, gangrænæ, sphaceli, mors.

87. Ex his (76. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86.) denuo diagnosi & prognosis æque, ac Curatio morbi liquido conspicitur.

88. Quæ perficitur 1. alimentis, potibusque, cito acescentibus, vel jam acidis, quo farinosa in aquâ cocta, vel ad initium corruptionis digesta, lac ejusque producta herbacea, fructus horæi, horum acidi crudi, vel fermentati vinosi, acetosive, succi. 2. acidis medicamentis ex vegetabilibus crudis, vel fermentatis, aut salibus & sulphure vi ignis in acida conversis, 3. Salinis alcali absorbentibus, ut est sal gemmæ, marinus, & nitrosus. 4. Aquosis dilu-

diluentibus. 5. lenibus obtundentibus, qualia farinosa vegetabilia emulsa, vel decocta, sunt. 6 Saponaceis abstergentibus acidis suboleosis, oxymelle, sapis acetosis. 7. quiete, somno, balneo vaporis, fomentisve.

89. Unde patet ubi, & cur acidus ructus nidorosum sequens bonus? cur, & quibus convalescentibus salis ammoniaci sapor molestus? cur sudor acidum spirans acutis salutaris? quæ acrimonia acida, alcalina, biliosa, oleosa sit?

90. Hinc tandem scitur, quid mali faciat nimius vel minor liquorum circulantium motus, & quantum ejus effectus variet pro varietate loci, ubi hærent, & humoram, in quos agit? quæ à stagnante, vel ab extravasato, nocumenta?

91. Pertractatis morbis Solidi, & Fluidi simplicissimis seorsum, agendum sequitur de iis, qui in Solido & Fluido conjunctim occurrunt simplices quam maximè.

DE MORBIS ORIUNDIS AB EXCESSU MOTUS CIRCULATORII SOLO.

92. Mnia fluida, quæ in ullo vase, ab arteriâ magnâ orto, continentur,

tur, ex solo sanguine sunt secreta, qui paulô ante in corde dextro & sinistro mistus erat, & referebat speciem unius liquidi.

93. Habet tamen & ibi, & tunc, globos majores, determinatæ molis, figuræ mutabilis, coloris rubri, & aquam pellucidam, leviolem, tenuiolem, partibus minoribus, sed ob pelluciditatem non cernendis, constantem. Priorum congeries Cruor, posterior Serum appellatur. Microscopia utrumque demonstrant.

94. Rubrum concretum, & à sero seorsum collectum, solâ quiete, & laxitate suarum partium cito resolvitur in serum ita, ut in id omnis fere cruor abeat.

95. Serum diu retentum in aëre moderatè calido & humido solâ quiete & laxitate partium resolvitur in tenuius, pellucidius, levius liquidum. Quæ crescunt pro ratione temporis.

96. Sanguis omnis (92.) levi calore, parum superante salubrem, & cum paucò exhalantis dispendio, coit in massam solidam, scissilem, non solubilem per aquam, salem, oleum, spiritus. Atque idem fit calore per humida conciliato, singulâ concretionis, & simili prioris, genere.

97. Ori-

97. Origo rubedinis (93. 94.) & feri concreſcentis (95. 96.) debetur vaſorum actioni, & circulationis efficaciz; ut chyli, lactis, & cruoris mutata indoles docet.

98. Auctus cruoris per vaſa motus oritur Corde ſæpius, & fortius contracto.

99. Cor ſæpius, & fortius contrahitur: 1. Cerebro in nimiam expreſſionem liquidi nervoſi agente, ut in affectibus animi, & dolore: 2. irritato Corde per accelerationem motus cruoris venoſi, frictione, vel muſculis agentibus, pulſi; aut per acre ſanguini inhærens aromaticum, ſalinum, acidum, alcalinum, purulentum, ichoroſum, putrefactum.

100. Auctus motus cruoris per vaſa efficit majorem vim pulſi cruoris in vaſa excipientia; majorem renixum vaſorum in cruorem; cruoris fortem compreſſionem; vaſorum cruoriſque attritum validum ad ſe mutuo; partium Sanguinis attritum validum inter ſe; calorem majorem totius; ſanguinis exſiccationem diſſolato aquoſo; ejuſdem viſcoſitatem inflammatoriam facilè concreſcentem; ſanguinis reſolutionem in ſales. oleaque volatilia & acria; vaſorum au-

etiam ad initia amplitudinem; liquidorum crassiorum intenuiora vasa impulsum; horum obstructions, destructionesque, inflammationes, suppurationes, gangrænas, sphacelos, scirrhus; & quæ ex his infinita sequi possunt.

101. Cognoscitur ergo aucta circulatio notis ejus causis (99.) & effectis (100.) sed in primis pulsu celeri, duroque; respiratione veloce & laboriosa; calore ingenti.

102. Remedia ergo nimio motui compefcendo valida sunt, quæ frequentiam, & vim contractionis Cordis imminuunt.

103. Quorum illa Mentem, hæc Corpus spectant.

104. Priora sunt, quæ magnos affectus, ratiocinio, excitamento contrarii affectus, vel divertendo, sopiunt.

105. Posteriora agunt quiete musculorum, laxatione venarum (54.) mitigatione acris cujuscunque, diluendo, vel obtundendo (66. 67. 88.) doloris causas tollendo.

DE MORBIS, EX DEFECTU CIRCULATIONIS, ET PLETHORA.

106. **D**efectu motus circulatorii morbi fiunt in humoribus illi, qui proximè

ximè accedunt ad hos , qui quiescentibus spontanei nascuntur. (58.) ad 80.) adeò-que intellectus , & curatio horum inde peti debent. Atque ex his omnibus plethoræ indoles , causa , effectus , signa , remedia intelliguntur ; si ad sequentia animus advertitur.

ω. Plethora est copia boni cruoris major, quam quæ ferre possit eas mutationes , quæ vitæ inevitabiles accidunt , nisi inducantur morbi.

ϰ. Hanc generat omnis causa , quæ multum laudabilis Chyli , & Sanguinis Conficit, simulque horum attenuationem , consumptionem , perspirationem impedit.

γ. Quo spectat vis contractilis viscerum Chylopoëorum magna , ut & in Corde & arteriis ; simulque laxior venarum , & cæterorum vasculorum compages ; cibi blandi facilè in chylum resolvendi ; somnus multus ; animus sedatus ; quies musculosa ; consuetudo mittendi sanguinis naturalis , artificialis.

δ. Effectus Plethoræ omnes pendent à rarefactione , quæ majori velocitati , atque inde nato calori , adscribenda : hinc arteriarum dilatatio tam Sanguiferarum , quam Lymphaticarum ; mutata secretio ; com-

pressio generis venosi Sanguiferi & Lymphatici ; suffocatio circulaturi ; inflammatio ; vasorum ruptura ; suppuratio ; gangræna ; mors.

e. Itaque facile cognoscitur præsens ; prævidentur futuri effectus.

g. Curatio absolvitur missu sanguinis ; labore ; vigiliis ; cibo acriori post evacuationes ; omissione evacuationum sensim introductâ.

MORBI COMPOSITI SIMPLICISSIMI, OBSTRUCTIO, & VULNUS.

OBSTRUCTIO.

107. **O**bstructio est obturatio canalis, transitum tollens liquido, per eum transjiciundo, vitali, sano, vel morbofo, orta ex excessu molis transituræ suprâ capacitatem vasis transmissuri.

108. Quæ oritur ex angustîâ vasis, magnitudine molis fluxuræ, vel utrisque concurrentibus.

109. Angustia vasis fit compressu externo, contractione propriâ, vel augmento crassitie in ipsis canalium membranis.

110. Molecularum moles augetur viscositate fluidi, vel errore loci,

III. Ex utrisque verò à concursu causarum utriusque mali. (109. 110.)

III 2. Vasa externè comprimuntur.

1. à tumore vicino plethorico, inflammato, purulento, scirrhuso, œdematoso, ampullosa, aneurismatico, varicoso, tophoso, pituitoso, calculoso, calloso.
2. à fractis, luxatis, distortis, distractivis partibus duris, comprimantibus vasa flexilia.
3. Ab omni causa, quæ vasa nimis trahit, & elongat sive tumore, sive pressione partis extra debitum locum positæ, sive vi externâ trahente.
4. Ab externis comprimantibus, quo vestes arctæ, fasciæ, pondus incumbentis corporis quieti in unam partem, ligaturæ &c. pertinent, motus, attritus, amplexus partis ad alia corpora.

III 3. Contractio vasi propria aucta, maximè spiraliū fibrarum, tum quoque longitudinalium, cavitatem arcet, oriturque 1. ab omni causa augente vim elasticam fibræ, canalis, visceris. (31. 36. 40. 50. 51.) 2. ab tumore vasculorum minorum, quorum contextu majorum latera & cava fiunt, nimis impletorum. 3. ab imminutâ causa

vasa extendente, sive inanitio, sive inertia fuerit : unde dissecti canales liquida propria coërcent brevi.

114. Augetur crassities in ipsa membranâ vasis 1. ab omni tumore (112. N. 1.) orto in iis vasis, quæ unita & contexta membranam efficiunt. 2. ab callis ibidem factis, cartilagineis, membranosis, osseis (51.)

115. Partium fluentium moles augetur, ut immeabilis fiat, vel 1. mutatione figuræ sphericæ in aliam majori superficie incurrentem in aperturam vasculi; vel 2. adunatis pluribus prius sejunctis in unam massulam.

116. Mutatur figura imprimis, desinente æquabili, & undique simul, atque æqualiter, premente pressione moleculæ, proprio elateri jam commissæ, hoc est, languente motu, vel laxato vase, vel minutâ copîâ liquidi.

117. Adunantur moleculæ, quiete, frigore, gelu, exsiccatione, calore, motu circulari violento, & vase forti comprimente, coagulo acido, austero, spirituosio, absorbente, viscositate, oleositate.

118. Errore loci partes fluidi fiunt non

maea-

meabiles, si in os dilatatum ad basin canalis conici ruit corpusculum finem tranare non potens. Plethora, motus auctus, rarefactio liquidi, laxatio vasis, dilatationem hanc præ cæteris creant; maximè si his prægressis, statim contraria horum sequuntur.

119. Unde causæ, & natura obstructionis cujuscunque patent.

120. Quæ nata in corpore vivo impedit transitum fluxuræ materiæ; reliqua impingentia sistit; horum actionem excipit; vas extendit, dilatat, attenuat, solvit; fluidum stagnans condensat; functionem integro fluore oriundam tollit; vasa inde irriganda deplet, siccatur; capacitatem vasorum transmittendis liquidis minuit; copiam liquidi, velocitatemque per libera vasa auget; adeoque omnia, quæ inde pendere possunt, mala producit.

121. Inde pro diversitate vasis obstructi, & materiæ obstructantis, illi effectus [120.] variatis apparent phænomenis.

122. In vasis Sanguiferis arteriosis inflammatio primæ generis fit, in Lymphaticis arteriosis dilatatis inflammatio secundæ generis; in vasis Lymphaticis majoribus œ-

dema; in minoribus dolores sine apparente tumore; in pinguisferis, osseis, medullofis, nervosis, biliosis alia.

123. Qui verò sedem, naturam, materiam, causas, effectus obstructionum, hucusque (107. ad 123.) tradita novit; illi signa, quibus futura, præsensque obstructio, ut & ejus effecta, sciuntur, ignota non erunt.

124. Et cognita hac ejus diversitate, difficile non erit, propriam cuique curationem tradere.

125. Nam illa, quæ à compressu externo (112.) indicat ablationem causæ prementis, quæ, ubi possibilis, petenda ex secutura ejus descriptione.

126. Ea verò, quæ ab auctâ fibrarum contractione oritur, cognoscitur per signa, quibus visceris, vasis, fibræ nimia contractio scitur; (34. 36. 40. 50. 53.) tum quoque illa, ubi hæc contractio à secundâ causa (113. No. 2.) per suæ causæ signa clarâ; ut & altera, quam inanitioni prægressæ adscripsimus (ibidem. N. 3.)

127. Sanatur hæc obstructio (113. 126.)

1. per remedia contractionem nimiam fibræ, vasis, visceris emendantia. (35. 36.

38. 54. 55.) 2. maximè, si ipsi affecto loco applicari possit eorum virtus, quod halitus, fomenta, balnea, litus, fomenta efficiunt inprimis. 3. per auxilia, quæ vascula, membranas componentia, nimis impleta deplent. Quò evacuantia in genere, sed præprimis illis vasculis applicata, spectant, quæ sunt laxantia, diluentia, resolventia, attenuantia, deterfiva, evacuantia. 4. per illa, qua callositatem factam resolvunt.

128. Verum illa obstructionis species, quæ ab hac causa, rarò, si unquam, curari potest. Emollientia, & laxantia præcipua sunt. Unde mortis patet inevitabilis necessitas, & magna vitæ longæ per medicamentata parandæ difficultas.

129. Illa fluidi ineptitudo ad transeundum per vasa, quæ à figurâ spherica amissa pendet, cognoscitur perspectis ejus causis (116.) quippe sensibiles plerumque sunt.

130. Sanatur verò remediis, quibus illa figura redditur. Qualia sunt, quæ motum augent per vasa & viscera. Ut stimulantia omnia, & roborantia; tum motus animalis citior.

131. Liquidi spissior concreta moles, quum oriatur à tam variis & diversis causis (117.) etiam pro re natâ variâ remedia, variam sanandi methodum requirit: quæ diversitas in singulis dein morbis indagata ipsa auxilia, & applicandi modum dabit.

132. At moles concreta in genere tollitur. 1. motu vasis reciproco. 2. dilutione. 3. attenuante fluido advecto, permisto, moto. 4. Coagulante causaeducta.

133. Reciprocum vasi motum conciliant 1. quæ distendentes causas temperant. Ut est venæ sectio. 2. quæ vasa roborant. (28. 29. 45. 46. 47. 49.) 3. frictio, & nuscularis motus. 4. stimulantia.

134. Diluit aqua calida inprimis si hausta, injecta, applicata; atque dein ad loca, ubi solvendum hæret, pulsa sit. Quo derivantia, attrahentia, propellentia spectant.

135. Attenuant 1. aqua, 2. sal mar. gemm. ammon. nitr. borax. fixus alcalinus, volatilis. 3. Saponex alcali & oleo natavi, compositi, fuliginosi, volatiles, fixi, bili. 4. præparata Mercurialia. Quæ ipsa perduntur ad loca debita per derivantia, attrahentia, propellentia.

136. Causa coagulans educitur attractione alterius fortius trahentis. Sic acida in alcalia, olea in alcalia, &c. trahuntur, quæ experimentis Chemicis inprimis inveniuntur.

137. Verum quum liquidum, in loca aliena pulsus, non penetrabile sit, hincque obstructions creat, producuntur multi, malignique morbi, unde meretur id malum attente perpendi.

138. Scimus id factum, si novimus 1. causam ejus (118.) quæ ut plurimum satis observabiles, prægressas fuisse. 2. His dein successisse contrarias. 3. ubi effectus ejus clarè cernimus (120. 121. 122.)

139. Facile quoque est prævidere, quid fiet ex hoc malo, posito per ea, quæ exposita sunt (120. 121. 122. 123.)

140. Curatio fit 1. impactum retropellendo motu retrogrado in vasa majora. 2. id resolvendo. 3. vasa laxando. 4. suppurando.

141. Impactum retrofertur 1. Evacuando liquorem, qui impactum urget, magnâ, subitâ S. M. unde nixu contracti vasis retro agitur. 2. frictione ab extremis vasis ad basin.

142. Impactum resolvitur remediis (133) 134. 135. 136. 137.) ante positis.

143. Vasa laxantur remediis (35. 36. 54.) propositis.

144. De Suppuratione dicetur in historia Inflammationis.

DE VULNERE IN GENERE.

145. **V**Ulnus est soluta unio partis mollis, à corpore duro & acuto.

146. Causa ergo sensibilis ejus est durities, acuties, motus instrumenti vulnerantis.

147. Subjectum pars mollis; adeoque textura vasorum sanguiferorum, lymphaticorum, adiposorum, nervosorum, membranosorum, tendinosorumque; tum vesicularum, quæ ex his conflantur.

148. In quo subjecto (147) causa (146) producit coherentis separationem, liquidi contenti effusionem.

149. Inde lædit actiones, quæ pendent ab integritate partium, & ab determinato fluxu liquorum per vasa.

150. Quæ vulnera proinde occupant eas partes, quarum integritas vitæ inseparabilis, Lethalia sunt.

151. Horum (150.) autem alia inevitabili necessitate mortem ferunt.

152. Alia, sibi relicta, mortem inferunt,

runt, sed artis auxilio ita emendari possunt, ut mortis periculum ablit.

153. Tandem ex non lethalibus, neglectus, vel error, lethalia potest facere.

154. Pro varietate alterius cujusdam actionis, à parte integrâ prius exercitæ, etiam alia vulnerum effecta, atque inde variae appellationes oriuntur, vix ignotæ perito actionum Sanitatis.

155. Nec minor nominum, formarum, & effectuum varietas in vulneribus, à diversitate causæ vulnerantis (146.) quoad figuram, modum adigendi, vim impingendi, ablationem ex vulnere, relictionem in eo, infectionem venenatam.

156. Tum etiam omnia eadem (155.) variant pro differentiâ partis vulnus excipientis (147.) quoad ejus duritiem, molli-
tiem, nexum, situm, effectum, liquida contenta, faciem mutatam.

157. Hujus multiplicитatis originem nosse ut opus, ita nomina subtiliter distinguere non juvat.

158. Si in corpore sano, robustoque factum vulnus in loco visibili, non irrigato magnâ quâdam arteriâ, nec nimis tendinoso, hæc oriuntur phænomena.

1. Partes , inter quas causa vulnerans ad-
acta , sensim magis magisque à se mutuo
recedunt , licet causa ablata sit , nisi pun-
ctura fuerit parva.
2. Cruor primo cum impetu effluit , dein
sensim sponte sistitur.
3. Tum crusta sanguinea cavo vulneris
innascitur.
4. Et liquor dilutus , rubellus , tenuis ef-
fluit.
5. Tum vero labia vulneris incipiunt ru-
bere , calere , dolere , tumere , retor-
queri.
6. Atque eodem tempore febricula cum
calore & siti adest.
7. Hinc tertio , quartove die , serius , vel
ocyus , vulnere adest liquor tenax , al-
bus , pinguis , æqualis , pus.
8. Simul rubor , calor , dolor , tumor , re-
torsio labiorum , febricula , cessant , vel
minuuntur.
9. Et sensim cavum vulneris à fundo fur-
sum , & ab ambitu versus centrum cres-
cente carne impletur , cœunte margine
albo , molli , æquali.
10. Postremo siccatur vulnus , & obduci-
tur cicatrice.

159. Si arteria non nimis magna, nec Cordi admodum propinqua, omnino transversim dissecatur, retrosiliens, atque inter solida vicina se recondens, sibi met obturaculo est; & cætera ut (158.) prius.

160. Si eadem (159.) vulneratur transversim non tota dissecta, retrotractis fibris vulnus ampliatur; hinc Hæmorrhagia perpetua; & cæ sedatâ, à tenuitate cicatricis cedente Aneurisma.

161. Si arteria major tota dissecta, oritur perpetua, usque ad defectum animi vel vitæ, Hæmorrhagia; inferius posita tabescunt, & putri exeduntur, sed lentâ. gangrænâ.

162. Nervi toti dissecti retrosiliunt, se recondunt, ramulos vulnere paulo superiores trahunt, tendunt, vicinis dolorem, obstructionemque creant, parti vero infra Vulnus positæ stuporem, immobilitatem, marcoremque.

163. Nervi puncti, vel dimidiato discissi dolores, aliquando primò obtusos, nonnunquam vivos excitant, primo in loco vulneris, post per omnes nervos nexos, vicinosque; hinc calores, tumores, rubores late sparsos, febres, deliria, spasmos

mos, inflammationem, inflammati aperturam cum evacuatione acris, tenuis, & copiosissimi sæpe feri; postea insensibilitatem, rigiditatem, exsiccationem, immobilitatem producant, vel gangrenam, & mortem.

164. Quæ eadem (162. 163.) parum mutata, etiam in Tendinibus diversimodè læsis obtinent.

165. Et Membræ, tendinum, nervorumque sæpe producta quum sint, iisdem afficiuntur morbis (162. 163.)

166. Quid lymphatica, adiposa, venosa vasa, & vesiculæ patiantur in vulneribus, quid efficiant, ex lege circulationis, & consideratione vicinorum facilè intelligitur.

167. Si vulnus oculo patet, ejus præsentia, & natura scitur 1. Sensu ipso, absterfo impedimento conspectus, & suppresso cruoris fluxu. 2. Scientiâ anatomicâ vicinorum.

168. Vulneris autem absconditi præsentia, & natura noscitur. 1. ex Scientiâ anatomicâ, situ vulnerandi, modo & vi inflictus. 2. ex læsâ actione sequente vulnus. 3. ab excretis, intrâ vel extra corpus expulsis.

expulsis. 4. ab effectis supervenientibus, dolore, singultu, spasmō, tumore &c.

169. Ex cognitis (167. 168.) determinatur præviusus vulnerum eventus.

1. Mors, vel Vita vulnerati.
2. Sanatio possibilis, impossibilis, integra, pro parte.
3. Curatio facilis, difficilis, brevis, longa.
4. Effectus à vulnere, peractâ sanatione, superstes futurus; ut tabes, insensibilitas, immobilitas, figura læsa. &c.

170. Mors inevitabilis à vulnere ex quinque effectis sequitur, adeoque necessario Lethalia vulnera (151.) Hæc sunt.

1. Quæ influxum nervosi liquidi à Cerebello in Cor intercipiunt. α. Cerebelli vulnera, & Cerebri profunda adeo, ut medullam oblongatam lædant multum. β. vasa sanguifera intrâ cranium soluta cum effuso cruore, qui pressione, vel conceptâ putredine vitam tollit, nec terebrâ levare potest ob conditionem loci, ut inferiora orbitæ Oculi, & ossis Temporum, ossis Ethmoidis, basios cranii. &c. γ. Medullæ Spinalis superioris profunda vulnera. δ. tum ea, quæ nervos cardiacos dissecant.
2. Quæ

2. Quæ sanguinem Cordis effundunt ex ejus cavis vulneratis: unde vulnera Cordis profunda, in cava penetrantia, lethalia.
3. Quæ cruorem à corde, & à cerebro, cerebelloque derivant vel in cava corporis, vel extra illud, neque medelam capere possunt ob situm loci. Ut magna vulnera Pulmonis, Hepatis, Lienis, Renum, Pancreatis, Mesenterii, Stomachi, Intestinorum, Uteri in gravidis, Vesicæ circa arterias ejus majores, Aortæ, Carotidum, Vertebraliū & similium arteriarum, venarumque.
4. Quæ Respirationem integrè tollunt; ut abscissio laryngis cum subductione fistulæ scissæ, vulnera magna bronchiorum, Vulnera lata, utramque cavitatem thoracis, cum admissu aëris, perforantia, vulnera diaphragma ab utraque parte mediastini thoracis penetrantia, vel ejus nervosa disseccantia.
5. Quæ motum Chyli in cor tollunt; abscissio œsophagi, magna vulnera ventriculi, intestini tenuioris, superioris integra dissecctio, vulnus ductus thoracici, vel alvei chylosi.

171. Vulnere sua natura lethalia, arte vero curabilia (152.) sunt, & prædicuntur.

1. Vulnere Encephali terebra levanda.
2. Vulnere arteriæ, venæve majoris in loco, ad quem manus Chirurgi pervenire potest.
3. Viscerum, ad quæ manus & medicamenta cum effectu sanationis pervenire possunt.
4. Quæ mortem inferunt emissio suo liquido in cava illa, unde id educi sine discrimine vitæ potest; ut thoracis, abdominis, ureterum, vesicæ, intestinorum quædam vulnera.

172. Prædicatur lethale fore ex non lethali (153.) per has causas:

1. Omissione purgationis effusi puris, unde tabes purulenta; vel effusi sanguinis, hinc putrefacti.
2. Commisso vitio in sex rebus non naturalibus.
3. Neglectu, vel errore Chirurgi.
4. Temperie naturali aut morbosa ægri.

173. Hinc renunciatio de Vulneribus, definitio temporis, intra quod lethalitas determinatur, peti possunt.

174. Ex historia pariter Vulnerum (ab

145. hucusque.) facilis erit prædictio eventuum aliorum, quæ (169.) præfagienda habentur.

175. Phænomenon autem (158. 159.) causa patet perito actionum vitalium, & animalium. Vid. Morb. Solid. & fluid. in genere præmissos.

176. Tunicae arteriarum exteriores, illasâ interiori, punctæ, sectæ, tussæ, distractæ, erosæ, impetu cruoris dilatantur, saccum formant, qui ad ovi sæpe magnitudinem crescit; callosos parietes accipit; pulsatur; colore rubello splendet; compressus evanescit; laxatus redit; suam arteriam ampliat; vicina vasa comprimendo angustat. Aneurisma verum vocatur (160) cujus causa, signa, effectus sponte cernuntur.

177. Si ab iisdem causis, similiter vulnerata arteria, curata debilius firmatur, eadem fiunt. (176.)

178. Ubi ab iisdem causis (176.) omnes tunicae simul ruptæ liquorem effuderint in partes vicinas distentas, nec exeuntem, fit collectio extravasati cruoris, continenter aucta, & sine mensurâ, mollis, vix pulsans, livida, compressu vix evanescens,
brevis

brevi putrescens, hinc gangrænam vicinorum creans. Aneurisma spurium est, (160.) cujus causa, signa, effectus ex ipsâ hâc descriptione cognoscuntur.

179. Alii effectus arteriæ dissectæ majoris (161.) ex physiologiâ sponte intelliguntur, ut & phænomena (162.) primò nervi dissecti.

180. Ut verò clara causa habeatur mirabilium effectuum, qui in nervis punctis, vel partim dissectis apparent, juxta dicta (163. 164. 165.) sequentia consideranda ex Anatomicis, & Theoreticis.

181. Nervus omnis visibilis est fasciculus minorum nervorum, membranulis nexorum, arteriolarum, venularum, lymphaticis intertextis, unâ dein communi membranâ vestitus.

Per omnia hæc vascula, nervum componentia, perpetuò fluit liquor suis canalibus propriis à corde, cerebro, cerebello, & medullâ spinali. His omnibus vis contractilis satis magna semper adest.

182. Ergo partes nervi integrè dissecti à loco vulneris versus firmas partes, quibus nectuntur, retrosiliant, sub solidis ambientibus se recondunt, eorum vi comprimuntur.

primantur, orificia claudunt sua, & suorum vasculorum, adeoque præter dicta (162.) nihil damni.

183. Si sectus, vel punctus itâ sit, ut nonnulli nervulorum dissoluti sint, qui uniti majorem componunt, partes solutæ retrocedentes (182.) trahent minimas fibrillas, quæ nectebant nervulos inter se & vascula (181.) unde fiet in his perpetua, lenta laceratio, adeoque dolor ingens, acutus, continuus. Partes verò adhuc cohærentes sustinebunt nunc solæ omnem vim, quam ante simul, ergò plus distraherentur, & lacerabuntur, adeoque acutissimè dolebunt, & distractæ comprimuntur, ut transitus impediatur. Dum una pars soluta, altera cohærens, ita afficiuntur, vascula intermedia comprimuntur; ergo cruor, lymp̃ha, spiritus sistuntur, urgentur, accumuluntur, unde circâ partes inflammatio cruenta, lymphatica, & spirituosa.

Inde nervi vicini, muscoli, vasa, tenduntur, stringuntur, convelluntur, hinc cerebri, cerebelli, medullæ spinalis meningē trahuntur, vellicantur, cerebri actio turbatur.

Ex quibus sequitur series omnium phænomenon (163. 164. 165.) naturali necessitate.

184. Et intelligitur, quæ, & cur punctura, laceratio, vulnus nervi adeo funesta? Item cur membranis, tendinibus, vasisque multis eadem fiant.

185. Ut vulnus Sanetur, opus erit:

1. Auferre ex eo illa, quæ, vel à liquidis & solidis corruptis, vel ab instrumento vulnerante, aut aliunde, ibi relicta unionem impedirent.
2. Supplere perdita novâ regeneratione ablati.
3. Unire separata, & in unionem retinere.
4. Cicatricem naturali cuti simillimam obducere.

186. Fragmenta impacta metallorum, lapidum, ligni, vitri, globi tormentorum, thrombi cruenti, caro mortua, vel membranæ, ossa fracta, primò tollenda, si proderit.

187. Consideratâ naturâ vulneris, partis vulneratæ, materiæ impactæ, roboris ægrotantis, symptomatum secuturorum, tolli, an relinqui debeant judicatur.

188. Ex

188. Ex iisdem (187.) definitur instrumentum, & modus, quibus tolli queant. (186.)

189. Depurato sic (186. 187. 188.) vulnere, si ablatum quid fuerit de corpore, id repleri debet, generatâ iterum materia simili perditæ. Id fit, si 1. vascula arteriosa, lymphatica, nervosa, &c. ita se habeant, ut sua liquida bona excipiant, transmittant. 2. Si liquidum bonum naturale debita copia, & apto impetu fertur in illa vasa.

190. His enim (189.) fiet canalium vulneratorum, retractorum, obturatorum, compressorum, fere exsuccorum (158.) impletio, humectatio, extensio, elongatio, applicatio ad alia, quæ ex reticularibus plexibus propinqua, & ope boni liquidi conglutinatio.

191. Et, dum hæc (190.) ab omni puncto fundi & laterum æqua vi simul fiunt, impletur ab omni parte ad centrum cavitas vulneris materie solida & liquida, amissis simili.

192. Ergo huc (189.) requiritur 1. victus debitus, ut chylus, serum sanguinis, & materia nutritia blanda, glutinosa, nec

nec facilè putrescens sit, sed facilis digestio-
nis, & assimilationis. Decocta farinosa cru-
da, fermentata, Emulsiones, lac, Jura, fru-
ctus maturi cocti, olera lenissima, primaria
sunt.

193. Cognita temperies ægri, tempesta-
tis ratio, consuetudo, & natura comitantis
morbi, docet quale, & quo modo præpara-
tum ex his (192.) cuilibet profit.

194. Acre, impetum, nimis augens, vi-
tandum. Salsum, Aromaticum, Acidum,
olus acre, vinum, ergo vulneri mala.

195. Item quæ facilè putrescunt. Jura
nimis spissa, herbæ alcalæscences ergo obsunt;
raphani, nasturtia, brassica, & similia.

196. Tum quæ difficulter in chylum, &
sanguinem mutantur. Qualia sunt quæ sa-
le, fumo, aëre induruerunt; vel quæ pin-
gui multo scatent, ut lardum, pisces pingues,
&c. denique viscida, ut legumina crassa, fa-
rinosa cruda.

197. Ad eundem scopum (189.) con-
ducunt medicamenta, quæ tollunt impedi-
menta nata consolidationi (190. 191.), &
plerumque Decocti formâ exhibentur.

Illæ ergo erunt varia pro varietate ejus im-
pedimenti, quod tollendum erit: nec ullum
utile omnibus habetur.

198. Hinc pro re natâ sumuntur ex attenuantibus, inspissantibus, mitigantibus, excitantibus, specificè emendantibus, aperientibus, laxantibus, adstringentibus, adeoque sæpe ex oppositis.

199. Quorum quid eligendum, docet cognita natura vitii in ægro, & tituli horum Medicamentorum (197. 198.)

200. Aëris temperies sicca cum calore temperato optima.

201. Alvus servetur laxa usu emollientium, laxantium, ἐκκυστηρῶν.

202. Somnus conciliandus anodynis, victu humido, narcoticis.

203. Animus sit hilaris. Venus vitanda. quies commendanda est.

204. Ut canales in debita conditione (199) maneant, nec liquida in vulnere corrumpantur, sicque lædant actionem (189. 190. 191.) descriptam, aër arcendus, vulnus totum fovendum balsamicis vulnerariis lenibus, implendum carptis, ad æquabilem pressionem, nervisque arnicis medicamentis.

205. Quibus (204.) in vulnere retinendis Emplastra prosunt, vix aliud huic scopo præstantia, quam tenacitatem.

206. Liquida ad vulnus allata, in vulnus effusa,

effusa, fibræ semimortuæ, canales obstructi, tumefactique, creant in vulnere pus, ichorem, sordes, carnes spongiosas.

207. Quæ (206.) digerente, abstergente, corrodente, exsiccante auxilio tolli solent, sæpe & comprimendo.

208. Illa (207.) adhibenda, donec pus album, blandum, viscidum, læve, æquale adsit; sub quo sordes abstergentur, contusa & tumida consumuntur, corrupta ab aëre separantur, cava implentur, conglutinantur separata.

209. Tum ea, quæ carnem generare dicuntur, applicanda, quæ sunt digerentia le-mora.

210. Si autem, peractis, quæ primo scopo (185.) satisfaciunt (186. 187. 188.) nihil ex substantiâ corporis ablatum deprehenditur, labia unienda ita sunt, ut partes naturaliter unitæ iterum sibi mutuô applicentur, atque ita retineantur.

211. Horum prius absolvitur. 1. situ conciliato parti illo, qui quiescenti aderat; 2. leni & æquabili partium ad se invicem compressu, ut in omni superficie contiguæ sint, & quiescant.

212. Retinentur in unione. 1. Empla-

stris tenacibus, digitatis processibus, ad fines ansatis, utrimque à latere vulneris appositis, & per fila adducendis. Quæ locum habent in longis scissuris transversis cutis, vel partium laxarum.

213. 2. Circumductu Fasciarum, & appositu Spleniorum, ut partes dehiscentes (14. 1.) æquabiliter appressæ maneant, & coëant; quod determinato pressionis modo facilè fit. Convenit vulneribus inflictis juxta longitudinem partis vulneratæ.

214. 3. Suturis per acus chalybeas, rectas in minori, curvas in majori profunditate vulneris, acuta acie, caudâ cavâ filum cerâ obductum abscondente, ad sufficientem à vulnere distantiam infixas, ad fundum usque adactas, sic pariter in altero labio eductas, quarum filo adstricto unita prius labia retineantur, dein levi splenio superductum filum colligetur: id repetitur à medio, vel ab angulo vulneris, ad fines ejus, pro necessitate. Hinc balsamo labia linienda, superpositisque levibus spleniis suprâ nodos, Emplastro tegendum est vulnus.

215. Conveniunt (214.) recenti, cruento,
simpli-

simplici, pleno, puro, transverso, obliquo; anguloso vulnere.

Nocent (214.) antiquo, sanioso, purulento, sordido, contuso, substantiâ propriâ orbato, crustis obducto, vasis magnis læsis periculoso, nimis profundo, valde inflammato, venenis infecto, in parte necessario mobili hærenti vulnere.

216. 4. Acu manente vulnere per labia ejus transfixa, filoque ei itâ circumducto, ut horum retroitum impediat, sed retineat unita. Convenit magnis, hiulcis, pendularum partium vulneribus.

217. Ultimus scopus (40.) attingitur, curando ut pars parti sic respondeat, quemadmodum olim in sanitate, sicque retineantur, ut nimis nec premantur, nec laxentur; adurentia, stiptica, adstringentia vitando; inprimis verò curando, ut in omni parte æquabiliter prematur vulnus. Quæ omnia obtinentur peractis, quæ descripta ab (41. ad 72.), & dein imposito leni desiccante medicamento; denique cicatricem spirituosus abluendo.

HÆMORRHAGIA.

218. **S**I cruor manat ex vulnere multus per suas (159. 160.) causas, sistitur

1. Causticis ignitis. 2. Corrosivis. 3. Astringentibus. 4. circumstricto filo. 5. Dissectione integra. 6. Fasciis & splenio pyramidalis comprimantibus.

219. Revulsio hic (128.) nihil juvat, nisi vascula lassa (159.) parva, & plethora adsit. Eadem de victu, potu, & internis medicamentis vera sunt.

DOLOR.

220. **S**I fibra nervosa, cerebro orta, ita extenditur, ut dissolutionem minuitur, fit Doloris idea.

221. Qui eo acrior, quo fibra rupturæ propior: eo autem mitior, quo naturali est tensioni propior.

222. Unde Dolor summus in eadem parte brevis, mitior diuturnus esse, & intendi potest, & remitti.

223. Causa Doloris ergò omne id est, quod talem extensionem (220.) facit.

224. Quo refertur. 1. vis naturalis contractionis paucioribus fibris sustentata, dum quædam solutæ sunt (183.) 2. quod vas fibris nervosis contextum nimis replendo distendit; eo obstructio, plethora, cacochymia abundans, auctusque motus circularis, spectant. 3. quod vi distrahit, ut luxatio,

tio, tumor, vis externa. 4. omne vulnerans, & rodens.

225. Inde Doloris (220) in vulnere (145) causa multiplex (224) cognoscitur.

226. Et effectus, inquires, jactatio, vigilia, febris, calor, sitis, siccitas, convulsio, gangræna, intelliguntur.

227. Et Anodynæ diversitas, pro varietate causæ, scitur.

228. Doloris causa tollitur ergo 1. laxata fibra. 2. resolutione concreti 3. minuto motu & materia distendente. 4. ablata tractione inæquali, & violenta. 5. lenito acri. 6. discusso eodem. 7. educto eo, quod solvit fibras.

229. Doloris sensus tollitur, manente ejus causa (224) 1. nervo inepto ad sensum reddito compressu, dissectione, vel exustione. 2. Sensorio communi obtuso per vim narcoticam : atque his tolluntur nonnulli effectus (226) ex Doloris sensu oriundi.

C O N V U L S I O.

230. **V**iolenta, invita, & alternè repens contractio musculi Convulsio vocatur.

231. Cujus causa id, quod liquidum nervosum vi alterna in musculos convulsos pel-

232. Adeoque in ipso vulnere hæerere potest, siue sit materies aliena irritans, siue ipsa nervi læsi (163. 164. 165. 183. 184.) conditio, siue evacuatio cruoris nimia prægressa.

233. Quin & effectus ejus, perturbatio omnium Actionum, cognoscitur.

234. Sanatur 1. Ablato irritante (186) arte Chirurghi (187. 188.) 2. Acri lenito, vel dissipato 3. sublata nervi conditione (232) per remedia (228. 229.) descripta. 4. repletionem per lenem, amicum, liquidum alimentum assiduo parvâ copiam ingestum. 5. sedatâ hæmorrhagiâ (218. 219.)

235. Tumor, & Inflammatio levis vulneri bona; si augmentur, mala: balnea, fustus, anodyna, antispastica, loco læso, & toti applicata ægro, profunt: de quibus in historiâ & curatione Inflammationis.

236. Sanguis in cava corporis per vulnus delapsus inde ocius educendus situ corporis, suctu per fistulam, si recens, vel dilutus primò, aperturâ vulneris dilatata, vel nova.

237. Si vulnus inter firmas partes corporis descendit, via paranda sordibus pressione, lotionem, ligaturâ, apertura vulneris nova, vel dilatata.

238. Dilatio fit cultro, linteis carptis, spongia, radice Gentianæ, & similibus siccis immissis, filo alligato, absorbtu humoris tumetibus, sicque dilatantibus.

VULNERA CAPITIS.

239. **V**ulnera Capitis lædunt vel sola externa communia; vel periosteum; vel cranium; vel duram Matrem; vel piaam simul; vel Cerebri vasa, substantiam, corticem, medullam, ventriculos.

240. Sola externa læsa, scitur 1. ex causa vulnerante, ejus figura lædente. 2. vi ejus parva. 3. loci vulnerati conditione, quoad figuram inprimis. 4. levitate symptomatum. 5. conspectu. 6. specillo.

241. Hæc (240.) licet levia videantur, sæpe ex propinquitate musculorum, tendinum, suturarum, periosteï, cranii, nervorum, vasorum, cerebri, periculosa fiunt; tum quoque à vi contractili partis læsæ.

242. Maximè, si contusio simul adest.

243. Aut, si sub parvâ apertura lata læsio sordes colligit.

244. Collecta enim materies (242. 243.) mirros tumores, Erysipelas, œdema, dolores, convulsiones, ossis & periosteï putredines, febres, mortem, creat.

245. Si sola ergò integumenta læsa sine dictis (241. 242. 243. 244.), facilis sanatio per ligaturam idoneam, & curationem descriptam ab (183. ad 239.) licet sæpe appareant maxima : inprimis verò juvat recens esse, dum incipit curari, ritè uniri, rarò deligari, & citissimè.

246. Si adsint verò descripta (241.) utendum remediis variis (183. ad 239) pro varietate partis affectæ (241.) & mali.

247. Contusa hîc (242.) rite digerenda his, quæ dissipare possint, vel suppurare, modo eligantur semper ea, quæ bona nervis membranisque (204. 207.) aut excindenda sunt.

248. Si adsit malum (243. 244.) dilatare cultro, & depurare opus (238. 207. 208.)

249. Pericranio læso, ut nudet diu os, vel ut putrefiat, os privatur vasis periostei, adeoque & suis, stagnat in his liquor, putrefactus squamam separat, unde os flavum, fuscum, nigrum, tandem foliolum deponit.

250. Cujus causa (249.) interrupta vasorum continuitas, frigusve aëris constringens, & exsicicans fines vasculorum in osse, accusata ejus malignitate.

251. Effectus verò, augmentum malorum (249.).

252. Curatio fit 1. os leviter parva terebrâ usque ad medium perforando, unde exfoliatio cavetur, periosteum inde renascitur. 2. inde arcendo pus, saniem, pinguiam, aqueam, aërem, applicatis plumaceolis sp. vin. Maltichino imbutis. 3. rarò, & citissimè deligando.

253. Quâ arte ex punctis fodicatis (252.) & undique, emergit nova substantia quasi carnea cito, tumque reliqua (249) sanantur, ut dictum (245. 246 247. 248.)

254. Si Calvaria lassa est, pro varietate causæ, fissa, fracta, contusa, vel evulso fragmento spoliata erit, atque hæc vel in unâ, vel in utraque ejus tabula.

255. Sic affecta (254.) scitur 1. causa vulneris forti. 2. vulneris magnitudine collata figuræ loci vulnerati. 3. specillo. 4. atramento affuso. 5. strepitu inter mordendum. 6. visu fracti, contusi, vel punctis pallidis colorati cranii. 7. tactu ipso. 8. symptomatibus integumentorum; carne circa septimam diem abscedente, dolore, natura puris tenui, & graveolente, vulneris malignitate aliena.

256. Effectus hujus mali (254.) 1. partis ossæ separatae mors (249. 250. 251.) 2. infectio vicinorum, 3. hinc sæpe totius ossis infecti putrefactio. 4. Caries diploës. 5. Integumentorum cranii & cerebri corruptio, 6. inde mala affecti cerebri, convulsio, sopor, paralyxis, apoplexia, mors.

257. Ex quibus (254. 255. 256.) & cognitio, & prædictio hujus morbi noscuntur.

258. Et indicatur ad curationem 1. loci læsi detectio. 2. mundatio. 3. terebratio ossis. 4. Ejus periosteï regeneratio. 5. reliqui vulneris sanatio.

259. Locus detegitur. 1. incidendo tegumenta læsa per scalpellum recta, angulosa, perpendiculari, decussata sectione; in os usque impressa; cautè in fractis & vacillantibus fragmentis, variâ electa pro varietate loci, & mali. 2. separando secta à cranio exactè per scalprum. 3. infarctu carpti lintei.

260. Cruor, pus, sanies, sordes, spongiolis absorbentur; fragmenta, festucae, squamæ ossis, si parva, libera ab omni membranâ, oculo mox patentia sunt,

eximuntur velfellâ; vel solvuntur forfice; quæ mundatio artificialis.

261. Eadem nimis magna, hærentia vivis, abscondita, relinquuntur, nam vel sponte separantur, vel recreſcunt ad viva. Hæc mundatio naturalis.

262. Si os contuſum, album, fuſcum, lividum, fiſſumve apparet, minutis hinc inde foraminulis perterebrandum, ut præſcriptum (252.) ita enim viva exeunt, & mortua expellunt cito.

263. Quo ipſo (262.) perioſtei regeneratio cita (252.)

264. Sanatio tum reliqui deſcripta eſt (245. 246. 247. 248. 253.)

265. Inde patet, cur anguſta ſillura periculofior ſæpe, quam ingens cranii contuſio (256.)

266. Et patet, hanc methodum (252. 262.) præferendam uſtioni, ſcalpris, trepanis Veterum in his malis (249. 254. 256. 262.)

267. Cranium in junioribus intropreſſum, in adultioribus poſt fracturam intropulſum, Cerebrum premit; pro varietate loci preſſi, pro variâ magnitudine, profunditate, acutie, puncturâ prementis,

producit hebetudines, sopores, vertigines, tinnitus, caligines, deliria, convulsiones, paralyfes, apoplexias, febres, mortem.

268. Quin & ipsum Cerebrum ita læsum, corruptum hinc inflammatione, supuratione, gangrænâ, fungo, hæmorrhagiâ, similia mala (267) parit.

269. Id vitii (267.) noscitur tactu, visu, ablatis integumentis (259.)

270. Ablatio pungentis, restitutio prementis in statum naturalem, conservatio hujus status, sufficiunt curationi.

271. Ergo detectum cranium (259.) molle in pueris, emplastro tenaci elevatur; in adultis, si firmum, elevatorio attollitur; si vacillans terebram non sustinet, perforanda juxtâ fracturam calvaria, ut vecti possit attolli impressum vacillans; juvat sternutatio, & animæ retentio.

272. In situ tenetur cavendo pressio-
nem externam aptâ deligatione.

273. Fisso, fracto, contusove cranio, si arteriæ, venæ, Lymphatica vasa sub cranio rupta effuderint suos humores, hi premento cerebrum producunt mala (267.) tum putrescendo in pus, ichoremve inficiunt tenerrima vicina cerebri, unde rursum

sum similia. Hæc vasa ex cranio in duram, ex hac in piam, inde in cerebrum, sinus, ventriculos decurrentia variis locis varia periculo & sanatione damna produ-
cunt.

274. Concussus validus capitis, integro sæpe cranio, eadem (273.) facit rum-
pendo, comprimendo.

275. Cognoscuntur mala hæc (273. 274.) ex notâ causâ; ejus impetu; loco excipiente; vomitu bilioso; visu, auditu, olfactu, gustu, tactu minutis, depravatis, sublatiis; vertigine, caligine, lapsu; sopore, stertore; resolutione; convulsione; delirio; lethargo; apoplexiâ; horripilatione; febre geminatâ; cruore per os, nares, aures effluente; rubore faciei & oculorum.

276. Quis verô locus intrâ cranium sit læsus scitur 1. ex sensibilibus externis (249. 254. 255. 256. 262. 267. 269.) si adsunt. 2. invento loco cranii læso (255.) per artem. 3. ex tumore & rubore cutis capillis orbæ ad applicationem emplastri. 4. ex motu spontaneo manus ad certam capitis partem. 5. ex symptomatibus lateris unius paralytici, alterius convulsi.

277. Tum 1. cruor effusus ilicô tollendus

1. ossa fracta reponenda. 2. loca infecta depuranda. 3. ossicula forte infixâ cerebro evellenda.

278. Extravasatus sanguis aufertur 1. resorbendo. 2. dissipando. 3. perforando cranium.

279. Resorbetur, si in venas, largo missu sanguinis, & succenturiatâ purgatione alvi, evacuatus, vi vitæ repellitur.

280. Hinc statim ad maximam copiam, ægro tolerabilem, utraq; hæc evacuatio instituenda (279.) &, si juvat, pro re natâ repetenda, iterumque, si post has administratas minuuntur symptomata. (273. 274.)

281. Dissipatio attenuati perficitur 1. resorbendo (279. 280.) partem dissipandi. 2. attenuando per diluentia aquosa, & resolventia calidè pota. 3. parti affectæ rasæ imponendo emplastra, cataplasinata, fomenta, ex discutientibus nervinis, cephalicisque. 4. auribus, naribusque eadem applicando.

282. Quæ (279. 280. 281.) si statim non tollunt, minuuntve valde symptomata (273. 274.) sed hæc vel persistunt, vel augentur, ilico perforandum cranium, ut exitus detur humoribus (273. 277. 1.) & facultas depurationi (277. 2.) & evulsioni fragmentorum (277. 3.) 283. Lo-

283. Locus, ubi terebra applicanda, cognoscitur 1. ex loco læsionis noto (276.) ubi optimè fit, si nihil vetat.

284. Vetat 1. futura. 2. musculi plurimi. 3. cavitates ossis frontis. 4. arteria major ossi inserta, 5. inferior situs loci. 6. vacillatio fracti, contusi, cariosi ossis. 7. Inæqualitas eminentis & excavati iterum cranii.

285. Tum, qui læso cognito (276.) proximus, applicandæ terebræ locus optimus est.

286. Quin, urgentibus symptomatibus (273. 275.) licet nullus locus certò inveniri queat (276.) tamen trepanum applicandum & ab unâ, & ab alterâ parte cranii in finem descriptum (277.)

287. Invenito loco (276. 283. 284. 285. 286.) abrafo capillitio, inciduntur integumenta. (259.) separantur à cranio, elevantur labia, siccatur os, tegitur carp-tis linteis, sistitur cruor (218.) lenitur dolor (227. 228. 229.) prohibetur inflammatio (235.) & si non urget valde malum, rite factâ deligatione in diem sequentem relinquitur apparatus.

288. Tum capite firmato, auribus ob-
turatis,

turatis, aëre calefacto, deterfo ossi terebra cum stylo applicatur, æquabili, æqualiter & modice aëta, fronti suppositâ, terebratione agitur, donec vestigium rite sit impressum.

289. Exento tunc stylo pergitur, terebrâ lentè adactâ, scobe assiduo erasâ, donec cruor erumpens, ossis mollities, mutatio soni diplœen attactam doceat; quæ sæpe non præsens frustrâ expectatur.

290. Eloto tum cruore, & per alcohol calidum compresso, exentâ accurate scobe, suminâ cum cautelâ lente, patienter, uno alterove gyro tantum agendus modiolus, assiduo everrenda scobs, perpetuo inspiciendum, an color in circulo exarato mutetur, tum variata pressione terebræ, pro vario colore apparente, os solvitur eo usque, ut parum adhærescat, & æquabiliter.

291. Ubi color cærulescens, ejus per totum ambitum æqualitas, segmenti vacillatio docent, fere perforatum esse cranium, segmentum vecte, cochlea, vel cochleari eximendum.

292. Dein asperitas lateralis ossis radenda lenticulari cultello, scobs demenda,

via

via paranda cruori & fordibus exituris per sternutationem, animæ retentionem, & depressorium, foramen implendum, tegendumque tenui, molli linteo imbuto, medelâ membranis amica, & apta lamella plumbi anſata.

293. Curatur dein ut vulnus membranæ (185. ad 239.)

294. Ita enim intra 40. & 50. dies separati sunt margines ossei foraminis; quotidie enascitur caro cavum replens, quæ sensim durior, tandem calli ossei, cavati, vel eminentis formam adipiscitur: ubi debilitas & dolor aliquis remanent.

295. Inflammatio, suppuratio, gangræna, fungus excreſcens membranarum, & ipsius etiam cerebri, tolluntur remediis, quæ his malis propria, tum applicatione antiphlogisticorum, detergentium, antisepticorum, filo, & lamella plumbea (292.)

296. Si cruor, pus, sordes sub membrana latentesprehendantur post perforatum cranium, audacter incidenda, pertundendave erit membrana coercens.

VULNERA THORACIS.

297. **V**ulnera Thoraci inflictâ, nec in cava penetrantia, cognoscuntur adſpectu,

adſpectu, ſtylo, aëre nulla arte exiliente, corporis ſitu, ut in accepto vulnere, eodem.

298. Si obliqua descendunt illa (297.) ſupra, vel intra coſtas, ſæpe dein pleura croſa in cava Thoracis pus deponunt, maxime, ſi puri ad externa egreſſuro via quacunque arte impeditur. Tumque Empyema fit, & inde multa mala.

299. Quare in curatione abſtinendum ab omni turunda, emplaſticis, compri-mentibus; contra depurantibus, baſſami-
cis, plumaceolis, levi ligatura utendum, & ſitu corporis apto.

300. In cava Pectoris adire ſcimus
1. conſiderata cauſa cum amplitudine vul-
neris. 2. Specillo corpori, in ſitum vul-
nerandi reposito, applicato. 3. Aëris in
pulmonem inſpiratu forti, dum clauſum
vulnus, mox naribus & ore clauſis nixu
expirantis edito, tumque deſecto ſubito
vulnere, exſpiratione. 4. Inſectione.

301. Effectus talis vulneris ſæpe 1. aë-
ris ingreſſi preſſio in pulmonem, respira-
tioni hinc, & circulationi ineptum. 2. Ef-
fuſus cruor in Thoracem, & accumula-
tus. 3. ejus extravafaſati, calefacti, moti,
clauſi

clausi undique, putrefactio. 4. hinc pleuræ, pulmonum, mediastini, diaphragmatis, pericardii maceratio, erosio, corruptio, fœtor. 5. infiniti ex his oriundi morbi.

302. Effusi hic cruoris signa 1. orthopnœa. 2. decubitus in dorsum commodior, in latus læsum difficilis, in sanum impossibilis. 3. sequelæ descriptæ (301.) 4. pondus in Septo. 5. fluctuatio materiæ. 6. natura vulneris infliti.

303. Estque tum ilicô educendus. 1. situ, motu, nixuque corporis. 2. suctu per tubum flexilem, ad latera perforatum, obtusum ad finem. 3. injectu liquoris diluentis, resolventis, depurantis. 4. dilatatione vulneris 5. aliâ aperturâ inter secundam & tertiam costam veram inferiorem, ad quatuor à vertebriis digitorum distantiam, factâ instrumento secante, sectione costis parallelâ, inter has mediâ.

304. Si nullis distenduntur turundis, rarô deteguntur, aër arcetur, suctu artificioso, & nixu respirationis debito expellitur aër admissus, brevi & optimê sanantur, si curabilia sunt.

305. Tumque præcaventur omnia illa & sæva symptomata, (301.)

VULNERA ABDOMINIS.

306. **A** Bdominis vulnera non penetrantia in cavitatem noscuntur 1. stylo, & situ. 2. injectu. 3. causâ vulnerante cognitâ, & naturâ vulneris.

307. Si usque ad peritonæum penetraverint, debilitatis ibi tegumentis, herniæ occasionem præbent in corpore robusto.

308. Quare futurâ, ligaturâque his prospiciendum : in cæteris curatio communis vulnerum sufficit.

309. At eadem in cavitatem Abdominis ire liquet 1. Stylo, & situ. 2. Injectu. 3. Causâ vulnerante cognita, & natura vulneris.

310. Si tum omnia Symptomata levia, dolor, febris, inflammatio absunt, posito in vulnus ægro cruor non exit, injectus liquor immutatus redit, interiora illæsa scimus.

311. Ilico arcendus aër ; ingressus suctu & expirationis nixu excludendus ; gastroraphia consuenda integumenta, turundæ auferendæ ; balsami illitu, decubitu in vulnus, quiete corporis, victu leni, humido, parco, rata deligatione percurabitur.

312. Si

312. Si acutus dolor, febris, inflammationis signa, cruor, ichor, bilis, pus, urina, stercus, foetor, ex vulnere exeuntia, causa vulnerans, situs & natura vulneris, praesentia considerantur, docebunt, laesa viscera abdominalia, & quæ.

313. Tum infinita mala sequuntur, partim 1. à natura viscerum, tenui vasculosa, non musculosa, difficillimæ circulationis, nec nisi clauso abdomine absolvendæ. 2. à functione laesa visceris. 3. ab effusi cruoris copia, corruptione. 4. ab aëris ingressi, rarefacti, prementis, actione.

314. Unde lethalia sæpe sunt. At intestina laesa, & pertrectationi oblata, consuevenda, si magnis; sibi relinquenda, si parvis vulneribus laesa sunt; & reliqua peragenda, ut (311.) dictum est.

315. Si per latum vulnus illæsum intestinum exit, foveatur animalibus vivis dissectis applicatis, vel fomento idoneo; reponatur; fiant reliqua ut (311.)

316. Si per parvum exeuns foramen, tumens flatu, inflammatu, fœce, reduci non possit; fotu, punctu, dilatatu vulneris reponitur.

317. Si vulnere, suppuratione, gangræna,

græna, fistulæ intestinalis pars ablata est, pars superior assuenda foramini vulneris.

318. Si omentum exierit, & humidum, calidum, rutilo cruore rubescens adhuc est, reponendum, ut (316.)

319. Si siccum, frigidum, lividum, ligatura, sectione, fotu, curatum reponendum est.

320. Missio sanguinis, clysmata, diætæ, blanda respiratio, quies, situs, palmaria hic remedia.

CONTUSA.

321. **S**I obtusum corpus motu, resistentia, vel pressu multa vascula simul confregit, læsio hæc Contusio vocatur.

322. Cujus idea, accumulatio vulnuscule.

323. Effectus ergo, solutio continui lacerans, destructio plurium conterens, effusio liquoris in inania vicina, vel facta, & infinita mala, quæ ex his sequi possunt.

324. Pessimum vero ex his (323.) si, integumentis cohærentibus, interiora sic affecta (321. 322. 323.) ut liquida stagent, cœcant, putrescant, unde ecchymosis, sugillatio, ulcus, gangræna, caries.

325. Lædi

325. Lædit sæpe ossa, tumque sequuntur descripta (249. 250. 251. 254. 256. 257.) & medullæ læsio, unde ulcera, fistulæ, caries, putredines; habet se enim medulla in ossibus; ut Cerebrum in cranio (273. 274.)

326. Tum aliquando musculos, unde validæ suppurationes, gangrænæ paralyces, contracturæ.

327. Imò sæpe ipsa viscera corrumpit; tumque horum inflammatio, suppuratio, gangræna, scirrhus, functio læsa.

328. Ex quibus (322. 323. 324. 325. 326. 327.) facilis est explicatio tot mirabilium & miserabilium malorum, quæ ex contusione (321.) sequi solent, prædici possunt, tam acuta, quam Chronica, certè infinita.

329. Cognoscitur præsens, simulque deprehenditur affecta pars 1. conspectu, tactuque. 2. Effectu doloris, stuporis, gravitatis, coloris mutati in rubrum, fuscum, plumbeum, nigrum, flavum, viridem, hæmorrhagiæ, gangrænæ, (323. 324. 325. 326. 327.) 3. Comparatione causæ motæ, & figuratæ, cum parte læsa.

330. Et bene scitur 1. internam, magnam nobilium viscerum contusionem curatu impossibilem, morborum causam & mor-

tis esse. 2. ossium valde periculosam, curatu difficilem, inprimis circâ juncturas, & medullam. 3. Cranii pessimam, ut historia præmissa docuit, ob viciniam Cerebri.

331. In curatione contusi semper tentanda resolutio, cavenda suppuratio, magis verò gangræna.

332. Resolutio fit, dum extravasatum auferitur sine ulteriori vasorum læsione.

333. Id autem contingit. 1. id reddendo fluidum. 2. laxando vasa vicina. 3. agendo fluidum in vasa, ea evacuando, vel fricando.

334. Hinc larga missio sanguinis; mox data purgatio fortis, nec inflammans; fomentum penetrans, laxans, resolvens parti impositum; frictio calida ad partem; interna resolventia, sudorifera, diuretica, profunt.

335. Quorum ordo, repetendi necessitas, magnitudo requisita noscuntur ex (334) & summo periculo.

336. Simul victus tenuissimus, minimèque putrescens requiritur.

337. Si verò ob magnitudinem resolveri non potest, & manibus accessus datur, scarificatio,

ficatio , apertura , supparatio succedunt, simul actis, quæ dicta (334.)

338. Plura tamen methodus dicta (331. 332. 333. 334. 335.) præstat, quam credere possit , quum natura egregiè separet sponte, & expellat.

OSSA FRACTA.

339. **S**I unius Ossis partes vi à cohæsione solvuntur in magna fragmenta, Fractura dicitur.

340. Quæ si sola , simplex; si stipata vulnere , contusione, inflammatione, ulcere, pluribus fracturis , complicata vocatur.

341. Quin etiam pro vario situ fracturæ transversa , obliqua , longitudinalis audit; & ratione fragmentorum sibi innitentium, aut juxta latera sibi mutuo applicatorum , vel eminente spinâ emergentium , varia nomina , naturam , medelam accipit.

342. Effectus ejus varii, pro variâ indole ossis fracti, pro modo fracturæ vario, pro varietate fragmentorum quoad situm, figuram, numerum, magnitudinem, pro varietate denique loci, in quo, vicinorum, circâ quæ sit.

343. Primarii ergo sunt destructio muneris fulciendi, sustinendi musculos & diri-

gendi eorūdem , musculorum contractio , membri accurtatio , musculorum ex debito loco deturbatio , membri intorsio , ejusdem deformatio ; periosteī externi , vasculorum cellulas occupantium , periosteī interni , membranæ medulloſæ , medullæ ipsius laceratio , contusio , corruptio ; luxuries vasculorum osseorum , unde calli inæqualitas , tumor , membrique deformatio ; membranarum , tendinum , nervorum , distractio , laceratio , irritatio , compressio , convulsio ; Vasorum vicinorum , mutatio , obstructio ; inflammatio , dolor , ecchymosis , marcor , suppuratio , gangræna , mors partis & sæpe totius ; contusio fere semper.

344. Quæ expensa (342. 343.) præfens malum , ejusque statum docent ; si tactus fragmenta ; auris crepitationem ; oculus læsam figuram , immobilitatem ; intellectus causam , ejus impetum , modum impulsus , hybernique frigoris efficaciam simul consideraverit , clarior est diagnosis.

345. Verum oblongæ fracturæ difficilior detectio , nisi serô : dolor , tumor , crassities partis , inæqualitas , pus fœdum , causa fortis cognita , aliquid luminis dabunt.

346. Pacilem, difficilem, tardam, celerem, integram, vel deficientem fore curationem prædicit figura, simplicitas, compositio, duratio fracturæ; numerus, figura, magnitudo fragmentorum; locus ossis læsi; vicina læsa; tempus anni; ætas ægri & temperies.

347 Sanatio requirit:

1. Restitutionem in situm naturalem, extendendo, reponendo.
2. Retentionem in eo situ per fascias & machinas.
3. Unitorum, retentorumque consolidationem, enato callo.

348. Si fracta situm proprium retinent. prima indicatio cessat.

Si parum divergunt in latera, requiritur extensio parva.

Si omnino juxtâ mutua latera pertracta sunt, requiritur ingens extensio, ut intercepta removeantur, & ut debita longitudo & adaptatio fiant.

349. Extensio fit. 1. apprehenso osse prope fracturam manu, vel laqueis. 2. firmato ægro. 3. dispositâ parte in situ naturali. 4. distractione partium fractarum eâ vi, cûsque, prout vis contractorum musculo-

rum requirit. 5. vi & applicatu instrumentorum mechanicorum, si robur manus deficit.

350. Quæ (348. 349.) quum sine vi & dolore sæpe vix fieri queant, ubi partes jam inflammatae, sæpe omitti debent, donec sedata inflammatio. Aliter convulsi moriuntur, vel gangrænâ correpti.

351. Si fragmenta libera, eximenda, si facile fieri queat. Si acuminâ eminentia extensionem planê prohibent, & patent, excindenda; si latent incisione detegenda prius.

352. Restitutio fit partem ritê extensam (349.) & paratam (351.) cautê, lentê, leniter itâ intorquendo, donec os ossi debito in loco occurrat, muscoli verô revulsi suo in situ sint repositi, nihilque intercipiatur.

353. Id notescit ex anatomicis, comparisone partis sanæ, dolore sublato, longitudine & figurâ naturali redditâ.

354. Retentio in situ fit fasciis, spleniis, ferulis, canalibus quietem conciliando, tum impediendo & dirigendo actionem musculorum.

355. Fasciæ adstrictæ tumorem, suffocationem, gangrænam producunt; unde infinita mala: ergô leviter attrahendæ.

356. Si vulnera adsunt, curanda ex arte, (185. ad 239.) sed rarâ deligatione. Idem de inflammatione, dolore, tumore, & reliquis symptomatibus intelligendum.

357. Tum fit concretio, callusque, citior, tardior pro ætate, ossis crassitie, pondere incubituro, vario tempore, intra 20. & 70. dies,

LUXATA.

358. **L**uxatio est recessus extremi ossis mobilis ex cavo, in quo movetur, cum motus impedimento.

359. Qui integer, vel pro parte; unde luxatio, & distortio.

360. Pessima, quæ epiphyssi ab corpore ossis solutâ accidit.

361. Causa vis externa extendens, intorquens, expellens.

362. Aut interna, cavo innata, extrudens.

363. Hæ causæ (361. 362.) juvantur extensis, laxatis, ruptis ligamentis; si ve id ab externâ, si ve ab internâ causa contigerit.

364. Hinc figuræ in parte mutatio, tumor, cavitas, elongatio, accurtatio membri, immobilitas, distractio musculorum, paralyfis, vasorum vicinorum compressio, dolor, inflammatio, œdema, convulsio, marcor, mors partis, vel & totius.

365. Ex quibus notis signa evidentia habentur luxationis.

366. Et expensis magnitudine, figurâ, situ, parte pressâ & interceptâ, tempore durationis, concretionem luxatorum, dolore; inflammatione, convulsione, & reliquis symptomatibus, partibus ambientibus tenuioribus, crassioribus, ligamentis destructis, vel modò elongatis, musculis annexis, & similibus, prognosis habetur, quæ doceat, an integra, an deficiens, celeris, tarda, facilis, vel difficilis futura sit sanatio.

367. Ad quam requiritur. 1. luxatorum redaptatio. 2. repositorum in suo loco ad sanationis finem retentio.

368. Repositio fit 1. firmando corpus ægri. 2. movendo partem, ut directè respondeat suæ cavitati. 3. introducendo per intorsionem, trusionem, pulsationem.

369. Reposita in quiete retinentur quiete, fasciis, situ partis naturali.

INFLAMMATIO.

370. **I**nflammatio, Ignis, Phlegmone, ob causæ, & effectuum similitudinem, ab igne nomen habet.

371. Estque cruoris rubri arteriosi in minimis canalibus stagnantis attritus à motu reliqui cruoris moti.

372. Quod ergo fieri potest vel in finibus arteriosis, vel in vasis lymphaticis arteriosis, dilatatis osculis admissos globos rubros per fines transmittere non potentibus.

373. Ergo ejus sedes omnis pars corporis, in quâ reticulares arteriarum distributiones, vel Lymphaticorum arteriosorum ortus.

374. Hinc Arteriæ ipsæ, venæ, nervi, membranæ, musculi, glandulæ, ossa, cartilagine, tendines, viscera omnia, adeoque totum fere corpus, sed nullibi frequentius & tenacius, quam in adipe.

375. Hanc Stagnationem (371.) efficit in arteriis minimis. I. quidquid premendo, distrahendo, intorquendo, rumpendo, contundendo, urendo, erodendo, crispando, vasorum fines ita arctat in conicis,

(D) 5

cylindri-

cylindricisve, ut diameter aperturæ fiat diametro sphaeræ sanguinis minor. Calor, motus vehemens, infixa, ligaturæ, pondera incumbentia, acria ingesta vel applicata, frigus acre, frictio nimia, omnes causæ vulnorum, contusionum, erosionum, fracturarum, luxationum, obstructionum, huc pertinent.

376. Eandem producit, 2. quidquid meatus obturat, acriaque applicat simul, sive intus, sive extus; ut oleosa salina acria.

377. 3. Omnia, quæ cruorem cogunt, ut cœeat; motus nimius, derivatio tenuioris partis ex sanguine per sudores, urinas, salivas, diarrhœas, ichores; coagulabilia.

378. Efficiunt eam in vasis lymphaticis arteriosis. 1. omnes causæ, quæ initia horum latiora ampliant, ita ut ea intrent partes cruoris crassiores, quæ propulsæ ulterius occurrunt angustiis conniventibus, ubi tum patiuntur eadem, quæ exposita (377.) talis est laxitas vasculi in suo principio, motus violentus liquidi arteriosi. 2. omnes causæ alteri inflammationi communes (375. 376.)

379. Unde & similis morbus in omni vase conico, ubi fluit ex lato in angusta liquor, obtinere potest; ut enim in Cruore rubra, sic in Lymphâ alia est forte pars crassior reliquis.

380. Ex quibus vera diversitas phlegmonis, erysipelatis, œdematis, scirrhi, cum inflammatione liquet.

381. Quoties autem causæ hæ (375. 376. 377. 378. 379.) produxere stagnationem hanc (371. 372. 379.) in vasis (372. 373. 374. 379.) tum vis acti cruoris à vitâ superstite producit effectus quosdam, qui simul signa Inflammationis.

382. 1. Arteriæ minutæ vixque visibiles obstructæ jam à sanguine distendente augentur: inde tumor ruber. 2. vasa Lymphatica arteriosa, ante pellucida, & invisibilia, eadem patiuntur; inde augmentum rubedinis. 3. distenta vascula rupturæ propinquant in fibris minimis; inde dolor punctorius. 4. compinguntur valde liquida & solida; hinc durities, renixusque partis. 5. à rubro accumulato, & valido impulsu, Rubedo splendens. 6. à renixu, pulsû, & compactu, attritus fit ingens partium liquidi

inter se, in solidum, solidi in illas; inde calor, & æstus. 7. & quia pulsi à corde cruoris impetus exceptus finibus vasis obstructi latera dilatat, fit Pulsatio. 8. à fibris irritatis, & cruore celerius per aperta acto, quia venis revehitur, sed arteriis in multis prohibetur, acceleratur Pulsus; fit febris, sitis, calor, vigiliæ, debilitas, molestia.

383. Hæc species (382.) est morbi nondum adulti.

384. Tum cruor emissus pleno saltu ex venâ latè apertâ pelvi exceptus, frigescentis format albam, duram, crassam, rigidam pellem instar corii fere porcini.

385. Increfcente malo, eadem adhuc (382. 383. 384.) sed aucta; separatur expressa lymphæ, densatur cruor ruber.

386. Si humor fluens blandus, motus ejus sedatus, obstructio parva, eaque imprimis in arteriis, vel in initiis lymphaticorum, canales mobiles, diluens vehiculum, reducto fluore concreti, motu stagnantis, solvitur inflammatio *resolvendo*.

387. Si humor fluens blandus, motus citatus, obstructio magna, nec rescivi (386.) potens, auctis symptomatibus

(382.)

(382. 384. 385.) vascula distenta rupta cum dolore, calore, pulsu, tumore, liquores suos effundunt, solvunt, putrefaciunt leviter, solida tenera atterunt, solvunt, fluidis miscent in unum similem album, spissum, glutinosum, pinguem humorem, Pus dictum; hæc *Suppuratio*, alter modus, quo terminatur inflammatio.

388. Si humor acer, valde motus, obstructio magna, vasa rigida, omnia symptomata (382. 386. 387.) magna, tum vascula subito rumpuntur, liquida putrescunt; ichor effusus sub epidermide in bullas colligitur instar loturæ carnis, vel saniei flavæ, cineritius, pallidus, fuscus, ater fit color; rubor, dolor, calor, pulsatio, tumor in loco affecto desinit, in vicinis obtinet; fit mors partis affectæ: vocatur *Gangrana*; tertius modus, quo exit inflammatio.

389. Ubi sic affecto (388.) loco compressio externa accidit, vel calor ingens humida dissipat, pars mortua instar arefacti corii durefcit, inferiora suffocat, & corrumpit.

390. Frigida actu vel potentia, adstringentia, coagulantia, repellentia, pingua acria, emplastica, narcotica, ligaturæ for-

tes, compressio externa hac mutationem inflammationis in gangrænam (388.) citò promovent.

391. Tumque in Sphacelum augent.

392. Si pars inflammata glandulosa, calor internus externusve magnus, materies impacta inertior, crassior, emunctoria obstructa glandularum, folliculi verò harum & latera distenta, fit tumor durus, indolens, glandulæ: vocatur *Scirrhus*; quartus finis abeuntis inflammationis.

393. Causa, pars affecta, magnitudo, profunditas, velocitas, natura ægri, symptomata inflammationis, collata cum signis, effectibusque, prognosin absolvunt.

394. Perspicuum quoque pro vario statu mali varias esse curaturo indicationes.

395. Si enim aliqua causarum (375. 376. 377. 378. 379.) in parte quâcunque (372. 373. 374. 379.) inflammationem (371.) produxit, ut adsint symptomata (382. 383. 384.) & conditiones primæ (386.) oriuntur hæ indicationes:

1. Impedire ulteriorem vasculorum læsionem.
2. Eam, quæ jam facta, tollere.
3. Materiæ obstruenti fluiditatem, lenitatemque conciliare, conservare.
4. Vel,

4. Vel, si id obtineri non potest, retro-
pulsam in vasa majora.

396. Læsiō ulterior impeditur:

1. Causas (375. 376. 377. 378. 379.) no-
tas tollendo, corrigendo.

2. Impetum arteriosi cruoris minuendo,
per educationem sanguinis, purgationem
alvi.

3. Copiam liquorum minuendo per ea-
dem.

4. Revellendo impetum cruoris in par-
tes alias, suctu, frictu, epispasticis, ve-
sificantibus, fomentis, balneis, fonticulis,
setaceis, forti alvi subductione.

5. Aëre subfrigido, sicco; affectibus ani-
mi nullis, vel sedatis; quiete naturali,
vel artificiali; victu tenui, liquido, an-
tiphlogistico, potu simili; medicamentis
diluentibus & refrigerantibus simul.

6. Sedando impetum in ipso loco, appli-
catis refrigerantibus, repellentibus, ad-
stringentibus externis, admistis anody-
nis, tum aperientibus, variis, pro re na-
ta, misturâ.

397. Læsiō facta tollitur usu eorun-
dem (396.) nam distractione nimis laxa-
tâ, propria fibræ vis priscam formam resti-
tuet, & nutritio vires reddet. 398. Ma-

398. *Materiæ obstruenti conciliatur fluiditas, si illa attenuatur, si diluitur:*

1. *Vasis oscillationes elasticas restituendo per imminutionem distendentis liquidi, misso sanguine, purgatione multa; per stimulum additum fibris ope liquidi tenuis, aromatici, calidè epoti; fomentis, frictionibus, cucurbitis, scarificationibus.*

2. *Nova liquida tenuia, aquosa, calida potando, impacta diluendo.*

3. *Utendo attenuantibus, resolventibus, & oppositis genio obstruentis, internè, externe, forma decocti, balnei, foci, vaporis, cataplasmati, emplastri, Unguenti specie.*

399. *Lenitas procuratur potu aquoso, victu blando, medicina blanda diluente, & obtundente, vel singulari dote acri specifico opposita.*

400. *Retropulsus fit:*

1. *Evacuatione magna liquidi arteriosi, venosique, missione sanguinis.*

2. *Laxatione fibrarum.*

3. *Frictione artificiali.*

401. *Hinc intelligitur, quænam sit in omni morbo inflammatorio, interno, externo,*

terno, illa, semper quærenda, Resolutio; quæ sanatio perfecta; quæ sine crisi (386.)

A B S C E S S U S.

402. **S**I, his (395. 396. 397. 398. 399. 400.) frustrâ, non, aut serô paratis, inflammatio in suppurationem (387.) vergit, idque per signa, ibi (387.) posita, notescit, indicationes erunt:

1. Crudum ocys maturare in unum humorem.
2. Idem, ut & vicina, emollire.
3. Ad exteriora ducere.
4. Puri cocto exitum conciliare.
5. Mundare locum.
6. Reliquum instar vulneris percurare.

403. Maturatio fit applicatione horum, quæ

1. Motum in parte augent, fovendo, stimulando, calefaciendo per ea, quæ re ipsâ, vel & virtute calefaciunt; in toto similia præstant, excitatâ febriculâ.
2. Excitatur motum, & calorem ad eum locum coërcent, impediendo nimiam exhalationem & dissipationem per obturantia glutinosa, lenimen acrimoniæ nimiae.
3. Moderando motum totius fluidi vitalis, ejusque

ejusque temperiem itâ, ut nec torpeat, nec excitetur nimis.

4. Relinquendo locum clausum, donec omne inflammatum irresolubile suppuratum sit. His enim causis bonum fiet Pus in parte.

404. Nisi materies inflammata sic mutata, cum periculo, & sine profectu aperitur abscessus.

405. Mollities partis, fluctuatio pressi tumoris, albedo, remissio doloris, caloris, ruboris, tensionis, pulsus, febris, vertex mucronatus tumoris, gravitas dolori succedens, docent pus jam factum, atque exitui aptum esse.

406. Si tum relinquitur diu in loco clauso, attenuatur, acre fit, putrescit, augetur, vicina consumit, erodit, mole, pondere, & motu sinus, fistulasque creat variis locis varias, pessimas in intestino recto. Aut dissipatâ parte tenuiori, reliquum durescens tumores duros, maxime circâ glandulas, creat. Vel denique venis lymphaticis, aut sanguiferis per erosâ oscula impressum absorbetur, cruori miscetur, hunc inquinat, & collectum in visceribus pessimis collectionibus ea corrumpit, horum

horum functiones turbat, atque ita infinitos, eosque gravissimos, morbos efficit.

407. Iisdem auxiliis (403.) integumenta loci suppurati inferne & superne emolliuntur, attenuantur, laxantur, ut & vicina.

408. Quin & hac ope (407.) minutâ resistantiâ horum, per auxilia maturantia (403.) pus factum extrâ pellitur, vel attrahitur foras.

409. Tum modice acria, emollientia, subpinguia mista simul applicentur, ut emortua tegumenta facilius, & sine dolore aperiri queant.

410. Dein, presso rite pure, in assurgentem tumorem, parte albissimâ, mollissimâ, eminentiori, inferiori, intrudatur scalpellum, donec exeuns pus satis penetratum doceat, dein elevetur æquabili sectione sursum latâ plaga, vitatis fibræ, valisque: leniter mox exprimatur, & successive, pus; nec aëre, nec turundis vexetur.

411. Dein curetur mundantibus, suppurantibus, digestivis, balsamicis, deterlivis, exsiccantibus, pro re nata, variatis, juxta doctrinam vulnerum (192. ad 220.)

412. Si inanis metus ferrum repudiat, applicetur causticum parti (410.) eschara butyro-

butyro separetur mollita; curatio fiat ut prius (410. 411.)

FISTULÆ.

413. **H**inc Sinuum, Fistularumque origo, causa, natura, effectus, intelliguntur (406)

414. Aperti (413.) facile cognoscuntur; clausi cavitatis mollis attactu deteguntur.

415. Curantur dissecta parte inferiori, impletionem cavi per liquefacta digestiva pro re nata, injectu deterisivorum, ligatura sensim premente à fonte ad aperturam: sed citissime integumentis artificiose supra cannulam fossatam dissectis.

416. Bubo, parotis, furunculus, anthrax, carbunculus, phyma, erysipelas, morbilli, variolæ; maculæ rubræ, hinc quoad cognitionem, prædictionem, curationem sciuntur.

417. Nec difficulter hinc scitur eventus suppurationis internæ, ad quam artificis manui accessus non datur, magna quippe & multa mala (406. 413.) & collectiones puris in cava corporis.

418. Si tum necessitas partis affectæ ad vitam, sanitatemve scitur, facile prævidentur futura, & curationis difficultas. GAN-

G A N G R Æ N A.

419. **S**I inflammationi (371. 372.) Gangræna (388.) succedit, alia curatio requiritur: vocatur autem Gangræna ea partis mollis affectio, quæ in mortem tendit; sed Sphacelus ea, quæ jam in totâ parte omnem vitalem actionem perfectâ morte destruit, superstite vitâ in reliquis.

420. Gangræna ergò ut plurimum panniculum adiposum, Sphacelus cuncta ad ossa usque inficit; illa præcedit, hic ut plurimum sequitur; nisi ab ossis corruptione, medullæ, vel periostei, originem duxerit.

421. Ergò Gangrænæ & Sphaceli causa eadem, sed vi, duratione, loco diversa.

422. Ideo 1. omnia quæ inflammationem faciunt (375. 376. 377. 378. 379.) si liquida stagent, & nisus in ea vivi cruoris magnus: eò pertinent a. ligatura venarum. β. compressio earum ab causa quâcunque, ut tumore, &c. γ. frigus ingens. δ. prohibita exspiratio in phlegmone per adstringentia, emplastica, frigida, repercutientia, stupefacientia, maximè si interna acria, vel acria simul externis

ternis applicatis permitta. *ε.* inflammatio interna, externa. *ζ.* vulnerata, contusa, luxata, fracta, maximè si arctè constricta. *η.* oleosa acris sanis applicatâ, vel ægris. *θ.* decubitus. *ι.* herniæ suffocatae, & clausæ.

423. 2. Quæ liquida acuunt, ut vascula exedant, destruantque, ut *α.* stagnatio clausi & calidi humoris diuturna, unde acrimonia (80.) corrosio, hinc cruor in aneurismate, pus in abscessu, aqua in cranio, thorace, abdomine, scroto &c. contusa & effusa in læsis. *β.* mala, morbosa, acris temperies in toto peccans, & locum alluens; ut lymphæ diu fluens circa loca tendinosa, ichor canceri, fluor dysentericus, fluor hydropicus, materiæ febrilis, pestilentis, variolosæ, scorbuticæ fluxus ad carnem, imprimis ad gingivas.

424. 3. Quæ mortem extremorum creant defectu vitalis influentiæ, ut quies senilis, debilitas summa.

425. 4. Venena mirabilia.

426. Gangrænæ futuræ signa sunt causæ ejus (422. 423. 424. 425.) præcognitæ.

427. At verò præsentis hæc: 1. phænomena inflammationis subito ablata sine correctione causæ, (confer 382. 383. 384. 385. cum

cum 422. 423. 424. 425.) 2. sensus hebes. 3. color pallidior, cinereus, fuscus, lividus, niger. 4. mollities, flacciditas, ad tactus vestigia non resurgens. 5. pustule ichore lymphatico subflavo, vel rubello plenæ in loco inflammato, 6. ubi à frigore, pruritus & punctura ingens, unâ cum rubore intenso, quem brevi nigredo mortifera sequitur.

428. Sphacelus futurus scitur ex signis Gangrænæ præsentis (427.) assiduo ausis.

429. Præsentis autem signa sunt 1. gangræna exquisita prægressa. 2. sensus, motusque integre sublatis, ut pars scilla, puncta, ulla, nihil sentiat, sed gravis modo sit. 3. color lividus, fuscus, niger. 4. mollities, flacciditas, frigus, cutis separabilis, tandem siccitas, durities. 5. fœtor cadaverosus. 6. corruptio mortifera, profunda, omnia vicina depascens in ossa usque.

430. Ingens in hoc morbo & velox discrimen præsagia vera exigit.

431. Quam veritatem dabit 1. justa consideratio ætatis, temperiei, morbi, virium. 2. Velocitas mali. 3. causa interna vel externa cognita. 4. anni tempestas. 5. locus

5. locus affectus, ut vitæ magis, minusve necessarius, vel prout humidâ, sinuosâ, aut siccâ temperie donatur.

432. Hinc regulæ:

A gangræna sphacelus.

A sphacelo mors partis, & vicinorum cita infectio.

Gangrænæ ilico succurrendum.

Sphacelus ilico extirpandus.

Gangræna cerebri, viscerum, vesicæ lethalis, & in acutis cita mortis causa.

Gangræna oris interni, labiorum, narium, genitalium, curatu difficilis.

Sphacelus extremorum, tendinosorum, lethalis in senio.

Gangræna hydropicis, phthificis, scorbuticis pessima, & mortis nuncia.

Sphacelus superiora petens, vigilias, deliria, syncopen, ructus, singultus, spasmos, dolores, sudorem frigidum, soporem creans, prænunciat mortem.

Lividitas, nigredo, ariditas circa ulcera, gangrænam, sphacelum, mortem adesse nunciant.

433. Indicatio in gangrænæ curatione:

1. vires firmare. 2. putridi ingressum in venas impedire. 3. putredinem conceptam arcere, coercere.

434. Fir-

434. Firmantur vires dando : 1. quæ causæ internæ (422. 423. 424. 425.) debellandæ profint, spiritus excitent, liquidis motum circularem conservent, habitâ simul ratione ætatis, sexus, temperiei, tempestatis. Illa ergò ex classe refrigerantium, vel calefacientium petuntur pro re natâ. 2. cibos potusque analepticos. 3. Epithemata ex pane tosto cum præscriptis (N. 1. hujus) applicata venis, vel circâ nares.

435. Impeditur putrefacti in venas introitus. 1. firmando vires (434.) adeoque augendo motum ad exteriora. 2. curando exitum ad exteriora ; fomenta, cataplasmata ex diaphoreticis, emollientibus, laxantibus, facta, scarificationes, cucurbitæ, hirudines id agunt, cum calore externo.

436. Putredo incipiens corrigitur : 1. tollendo ejus causas sensibiles (422. 423. 424. 425.)

437. 2. Corrigendo ejus causam proximam, stagnationem, & calorem. α. condiendo stagnantia contrâ putredinem. β. muniendo solida contrâ eandem. γ. stagnantibus correctis per vasa munita conciliando motum.

438. Condiuntur liquida applicatione salis, aceti, vini, aromatum.

439. Iisdem (438.) servantur solida intacta.

440. Stagnanti adeducuntur in motum: *α.* diluendo aquosis affatim haustis & applicatis. *β.* stimulando arterias per ea, quæ malo opposita. *γ.* movendo liquida calore, frictione, cardiacis. *δ.* sublatâ copiâ nimis distendente per missionem sanguinis.

441. His (434. 435. 436. 437. 438. 439. 440.) cito applicatis, sæpe renovatis, multoties incipiens gangræna felici correctione & diaphoresi benigne tollitur.

442. Si autem liquida jam putrefacta, horumque mobilissimæ partes exhalaverint, tum & canales destructi fuerint, malum non cedit his remediis, neque reddetur corruptæ parti sanitas, sed vicina multum destruentur motis, neque tamen exhalare potentibus, vivis.

443. Ideo totus scopus hoc casu (442.) separare mortuum à vivo.

444. Separatio hæc fit semper vi vitalis liquidi ruentis ad fines gangrænosaæ escharæ, ibidem suffocati, sicque in suppurationem (387.) acti, unde solvuntur fibræ nec tentes gangrænam parti sanæ.

445. Adeoque patet, in eo hæerere artem, ut 1. fiant ea, quæ dicta (433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440.)

2. Ut acceleretur suppuratio.

3. Ut emolliatur eschara.

446. Ut suppuratio acceleretur, conducit scarificatio putrefacti usque ad vivorum initia : sic enim, suffocatione nimia imminutâ, loco serpentis gangrænæ fit abscessus, quo cutis & adeps gangrænosa plerumque à subjectis adhuc vivis separantur.

447. Quo autem cruor plus in hosce fines ruat, hirudines, cucurbitæ, & similia attrahentia sæpe applicata profunt.

448. Incisa (446.) pars calidis liquoribus, corruptioni resistantibus (438.) & duriem escharæ (389.) emollientibus (403.) fovenda.

449. Partes pendulæ, emortuæ, solutæ, emollitæ escharæ tollendæ tenaculis, forfice.

450. Toti parti affectæ assiduo applicanda cataplasmata calida, & cum calore continuo sustentato agentia ; quæ ex Emollientibus, Diaphoreticis, Anodynis, consistant.

451. Huc etiam plurimum facit rarior partis detectio, quam vulgò fieri solet.

452. Ubi, his (446. 447. 448. 449. 450. 451.) factis, eschara contrahi, scarifcata humescere, margo sana tumere, rubere, suppurari, mortuum vacillare incipit, signum est, separationem fieri, subsistere serpens malum, brevi purum futurum locum.

453. Tum lenia, anodyna, balsamica, digestiva applicanda sunt; raro detegendum ulcus est; omnia, quæ fibris rigiditatem dant, vitanda; quies parti danda; & porro instar ulceris malum pertractandum erit (411.)

454. Si ab impacto acri Gelu gangræna. (427. N. 6.) pars, nive impositâ, vel impositis linteis aquâ gelidâ humectatis, operienda erit, donec, spiculis frigoris in nivem vel aquam receptis, iterum solvi incipiat, redeunte vitâ.

455. Aliter enim caloris applicatu pars putrescit, actis, nec eductis spiculis.

456. Eo autem peracto (454.) calidis refocillandus cardiacis, & in sudorem usque calefaciendus ager est.

S P H A C E L U S.

457. **S**I gangræna jam in sphacelum conversâ, infectum auferendum.

458. Quæ ablatio diversa, prout pars vel
tota

tota, vel pro parte affecta, vel prout tota tolli non potest ob situm; ut nates &c.

459. Si ergo pars non usque in fundum corrupta, aut extirpari nequit, conamur:
1. progressum impedire. 2. corruptum auferre.

460. Progressus tollitur, si communicatio mortui cum vivo aufertur.

461. Id fit, si in viciniâ sani & mali limes ponitur secando, urendo, rodendo; isque undequâque satis profundus.

462. Infectum separatur, si, impedito progressu (461.) prius, vel simul dum id fit, tota pars usque in fundum sanum uritur, secatur, dein acri lixivio calidè applicato eroditur, donec in escharas, assiduo emolliendas (403.) & tollendas, usque ad viva consumatur, eximatur. Vitatis summâ cum curâ vivis.

463. Ubi dein sanitatis & vitæ indicia redeunt, curandum ut ulcus, vulnusve.

464. Si verò pars extrema in os usque sphacelata tolli potest, salva vita, una cum ossè ipso extirpanda erit; quia nudum vasis nutriri nequit, neque vivere potest.

465. Illa extirpatio in digitis, metacarpo, vel metatarso, cuneo peragitur, & malleo.

466. In majoribus verò, ut fœmore, crure, humero, brachio, eget operosiore molimine, quod intelligitur ex sequentibus.

467. Definitor locus, ubi extirpatio instituenda ex hisce:

1. Sanum maximè conservandum.
2. Corruptum accuratissime simul & semel tollendum.
3. Usus commodissimus parti superstiti procurandus.

468. Ergò in cæteris sectio fiat in sano prope ægrum (ob 467. N. 1. 2.) in crure autem sub genu semper (ob 467. N. 3.)

469. Ad amputationis administrationem, & felicem succellum intelligendum, attenditur:

1. Ad Præparationem.
2. Actionem ipsam.
3. Curationem symptomatum.
4. Consolidationem.
5. Supplementum amissorum.

Præparatio fit:

1. Compressu vasorum magnorum sanguiferorum arteriosorum per splenia applicata pyramidalia, & ligaturam tornando adigendam super his in parte sanâ propè ægram,

2. Tra-

2. Tractu valido & æquabili partium incidendarum ope ligaturæ ex corio fibulatae cum loris.
 3. Firmatione cauta ægri, & partis amputandæ.
 4. Moderato inflexu partis, ne nimis extensa secetur.
 5. Narcotico cardiaco ipsi ægro exhibito.
470. Actio fit in parte præparata (469.)
1. Cultro acuto, forti, curvo, in dorso obtuso, bene temperato, fortiter per omnia ad os usque adacto, æquabiliter & fortissimo applicatu ad os in orbem circumacto, ut una celeri sectione totum periosteum accurate discissum sit.
 2. Si duplex in amputanda parte os, interstitia similiter minori, utrimque acuto, cultello quam exactissime dissecando.
 3. Dissecta (1. 2. hujus.) per ministros fortiter distrahendo, ut hiatus sit inter margines sectionis.
 4. Serra acuta, subtili, forti, tensa, os secando; quæ agenda perpendiculari, forti, æquabili motu; incipiendo ab tenuioris dissectione, desinendo in crassissimum, si os duplex; ne vi serræ in festucas fissum dissiliat debilius.

5. Ossa inter secandum per ministros artificiose flectendo, ut liber sit serræ meatus.

471. Symptomatum, extirpationem sequentium, primarium Hæmorrhagia semper illico sistenda:

1. Vasis, jactu sanguinis deprehensis, apprehensis per tenacula elatere compressa, eductis, filo trajecto & circumducto arcte constrictis, si majora sunt.
2. Cauteriis ignitis applicatis.
3. Plumaceolis vitriolo imbutis ad vasa, absorbentibus alia ad loca applicatis.
4. Partes vivas, retrotractas (469. N. 2.) laxatas reducendo.
5. Vesicam circumponendo trunco, pulvere adstringente refertam.
6. Ligatura firmante.
7. Somno, quiete, victu sollicitè procuratis.

472. Consolidatio fit in osse, si citò curetur exfoliatio, & caveatur caries, quod fit, si ilico ei applicetur spleniolum sp. vin. mastichino madidum.

473. In carne verò, ut in historia vulnèrum dictum fuit (ab 189. 192. ad 210.)

474. Si ægro, sic truncato magnam partem

partem (466. ad 471.) viscera chylopœa & hæmatopœa valida sunt, plethoræ effectus sæpe sequuntur (106.) quibus ut auferratur causa, missio sanguinis aliquoties, pro re nata, instituenda, & victus moderatus.

475. Amisssi damnum sarcit imitatio artificialis perdit, per fabricatas machinulas. Vid. Aquapendentem, Hildanum, Solingen, Paræum.

DE COMBUSTIONE.

476. **S**ignis ardens, vel in fervido corpore latens, corpori nostro applicatur, oritur destructio vasculorum, extravasatio humorum, pro varietate causæ, durationis, partis affectæ, varia.

477. Hujus (476.) varietatis gradus varii similes sunt his, qui decurrunt ab primâ & levissimâ inflammatione, (370. ad 464.) usque in sævissimum sphacelum.

478. Hinc phænomena, diagnosi, prognosis eadem.

479. Quin Curatio nihil differt.

480. Ustio intra limites resolvendæ inflammationis subsistens (386.) curanda his, quæ liquida condiant, moveant, vasa expediant,

pediant, conservent : id fit igne moderato, fotu, cataplasmate (395. ad 402.)

481. Ustio itura ingangrænâ, crispata jam & erosa cute, elevatis bullis, curanda ut inflammatio talis, fotu, cataplasmate, emollientibus, digestivis (402. ad 454.)

482. Ustio jam in crustas gangrænâs, vel sphacelatas acta, curanda ut illi morbi (419. ad 476.)

483. Nullibi plus prospiciendum pulchritudini cicatricis, quam hîc : vid. (217.)

S C I R R H U S.

484. **S** Cirrhus (392.) pro causa habet quidquid succum in glandulis coagulare, inspissare, ficare potest. Ejus ergo sedes omnis glandula : sed in primis quæ liquorem facilius inspissandum habet, vel ratione loci stagnare plus cogit. Hinc in oculis, naribus, ore, mammis, axillis, inguinibus, pancreate, mesenterio, utero sæpius obtinet.

485. Hinc inflammatio (392.) lac stagnans, caseosum, durefcens, coagulatum; contusio (322.) attritus validus; anthrax; bubo; ulcus præmature clausum; materies atrabilaria cruoris, bilisve, maxime cessan-

cessante consueto menstruo, vel hæmorrhoidali fluxu; lapidescens, crassa, austera, gypsea materies; vita tristis; victus durus; hæreditaria labes, scirrhum creare possunt.

486. Effectus scirrhi nati, occupare autem mole vicina, ea premere, comprimere; lædere functionem scirrhi, & vicini; hinc inflammationes, suppurationes, gangrænas, paralyces, atrophias, sphacelos, sterilitatem, partum difficilem, volvulum, & multa similia mala producere, quæ ex natura & officio læsi, & comprimētis, facile deduci queunt.

487. Præsentia scitur, causa (484. 485.) effectu (486.) phænomenis (392.) loco affecto (484.) temperie ægri, cognitis.

488. Ex iisdem (487.) eventus præfigitur, considerando durationem mali, & effectus (486) Sunt per se innocui, evadunt motu incitato maligni.

489. Qui sæpe vitari impos æternum metum parit.

490. Unde Curaturus notet:

I. Scirrhum, si recens, benignus, loco idoneo situs, nondum perfectè durus, in homine euchymo, tentandum emolliente,

resolvente medelâ ; quo fumi acidi, & vis mercurii inprimis spectant.

2. Si non cedit his, & locus, situs, vicina, mobilitas, conditio mali, robur & valetudo ægri permittunt, ocyus ferro integrè eximendus est.
3. Si vetus, colore, duritie, scabritie, pruritu, inchoato dolore malignus, loco vel viciniâ timendus, adhærescens, in corpore cacochymo, extirpatu impossibilis ; tum omnia vitanda, quæ motum augent, ne carcinoma fiat. Ideo emollientia, rodentia, caustica, dissipantia, mala sunt.
4. Sed sola tum (490. 3.) anodyna, sedantia motum, Saturnina, Mercurialia blanda conveniunt.

491. Si simul temperies peccat, hæc corrigenda præ cæteris.

C A N C E R.

492. **S**cirrhus (392.) ætate, augmento, motu vicinorum, si moveatur ita, ut vasa vicina ad margines scirrhi inflammari incipiant, evadit malignus, & vocatur jam Cancer à similitudine, vel Carcinoma.

493. In quo (492.) gradus inflammationi vicinæ ; acrimoniæ putridæ excessus in loco affecto ; dignitas partis ; glandula-

dularum nexarum numerus & conditio ; temperies totius, diversos malignitatis primæ status docet.

494. Si suis continetur pellibus, Occultus, si his ulcere ruptis, Manifestus vel Ulcerosus dicitur; posterior primi soboles.

495. Causa est quidquid scirrhum facit (484. 485.) acre scirrhus mistum; mutatio in circulantibus, à menstuis, hæmorrhoidibus, hæmorrhagiâ quâlibet, retentis; sterilitas, cœlibatus, effœta ætas; victus austerus, acer, calidus; affectus animi tristes & biliosi, irritatio externa quâlibet, motu, calore, acrimoniâ, emolliente, suppurante, causticâ, vesicante medelâ externâ, vel internâ similia peragente.

496. Locus ut Scirrhi (484.)

497. Cognoscitur Occultus ex signis scirrhi (487,) prægressi, accedente titillatione, pruritu, calore, rubore, dolore lancinante, urente, pungente, colore rubello, rubro, purpureo, cœruleo, livido, atro; duritie summâ, præruptâ, scabrâ, cym eminente apice; tumoris augmento; vasis sanguiferis vicinis tumentibus, nodosis, varicosis, crassis, atris.

498. Ulceratus noscitur ex prægresso occulto prius cognito (497.) si aperitur.

499. Ejus hic progressus : vasa sana circa margines canceri duri vi fluentis vitalis liquidi attrita, & assurgente tumore distracta rumpuntur, hinc putredo, tum sanies subtilis, acris, foetida, cadaverosa, ambientia rodens, vicina exedens, progressus in ambitum, labia tumida, retorrida, horrenda, dolor intolerabilis, urens, pungens, rodens, color cineritius, lividus, niger, canceri occulti ad glandulas communicantes, hæmorrhagiæ, convulsiones, febris lenta, extenuatio totius, *ἀνοσμός*, indolentes in aure calli, lipothy-miæ, inde peresis & consumptis mors.

500. In Eûchymis occulti canceri quiescentis facilis toleratio, moti rabies (499.) prædicatur.

501. Cancer parvus, incipiens, liber, loco apto situs, vasis magnis non adcre-tus, à causâ externâ ortus, in juvenili, sanoque corpore, solus in toto corpore, ilico ferro extirpandus.

502. Emollientia, emplastica, suppre-rantia, acria, excoriantia, vesicatoria, cau-stica, ei applicata convertunt in cancerum ulceratum; ergò vitanda.

503. Can-

503. Cancer magnus, vetus, adhærens, locis extirpationi ineptis situs, vasis magnis adcretus vel incumbens, à causa interna ortus, in corpore senili, cacochymico, ad cancrum composito, aliis jam cancris in eodem corpore sociatus, nec ferro (501.) nec medicamentis (502.) tangendus est.

504. Ni enim cum radice & semine integrè extirpari queat, asperabitur, ad interiora recurrit, alios generat, factos auget.

505. Causa cancri tollenda cum cancro, vel antequam tollatur ille.

Nisi integre auferri queat, relinquendus est.

Uteri, faucium, palati, axillarum, inguinum insanabilis; labiorum curatu difficilis.

506. Ergò in statu (503.) adspiramus ad duo: 1. quietem mali. 2. lenimen symptomatum.

507. Quies impetratur: 1. locum defendendo ob omni externo per plumbata, & narcotica. 2. causam (495.) cognitam minuendo, corrigendo, avertendo: quo leuia purgantia ex blandis vegetabilibus, mercurialibusque faciunt, parva & sæpe geminata dosi data. 3. diluentibus, aperientibus

tibus blandis, subalcalicis. 4. vitando, quæ sumta, vel applicata vicem causæ gerunt.

508. Symptomata iisdem (507.) leniuntur; dolor opiata exigit.

509. Exulceratus (498. 499.) ni tolli queat, lenitur sæpe mundando, plumbeata lenissima applicando, tum dicta (507. 508.) adhibendo.

510. Extirpatio fit: 1. Corpus victu, medicamentisque refocillantibus, & causæ adversis præparando. 2. totum simul & semel cum omni radice filo trajecto, vel furcillâ suffixa elevatum excindendo. 3. vulnus rara, blandaque obligatione curando, vicino cruore prudenter prius evacuato.

511. His actis (510.) diu pergendum in victu & medela cancro adhuc præsentipropria.

DE MORBIS OSSIUM.

512. Ipsa Ossa morbos patiuntur similes iis, quos hætenus in mollioribus partibus descripsimus.

513. Nam interstitia horum vestiuntur membranula eodem vasorum genere instructa, iisdem liquoribus perpetuo allatis humectata, ac illæ.

514. Et

§ 14. Et prout hæc spatiola (§ 13.) majora, eo os ibi propius accedit structuræ partis mollis.

§ 15. Ideoque aptius ibi (§ 14.) pati eos morbos, qui aliter molles partes occupare dicuntur.

§ 16. Talis est latior circa juncturas pars, quum densior, minusque vasculosa sit in osse medio.

§ 17. Hinc (§ 14. § 15. § 16.) prima morborum in ossibus distinctio.

§ 18. Ossa, præter vasa mollibus communia (§ 13.) partibus, in suis cellulis latioribus (§ 16.) habent vesiculas oleo subtili medulloso, ibi secreto, & in suos usus asservato, plenas; hæ vesiculæ, majores circa juncturas, circa densitatem ossis sensim abolentur, & in canales pingue vehentes tenuissimos versæ, evanescent fere.

§ 19. Hinc (§ 18.) altera morborum in ossibus classis.

§ 20. Habent ossa periosteum externum convexa ambiens, tegens, vasa arteriosa in cellulas, inque medullam ferens, venosa excipiens, magna, parva, numero infinita.

§ 21. Hinc (§ 20) iterum morborum tertia series in ossibus.

§ 22. Ha-

§22. Habent ossa perioſteum internum cava medullæ receptacula ambiens, tegens, vaſa arterioſa in veſiculas medulloſas diſtribuens; venoſa excipiens, magna, parva, numero infinita.

§23. Hinc (§22.) quarta morborum in offibus diviſio.

§24. Habent ossa in ſuis cavis infinitas veſiculas oleo ſubtili medulloſo plenas, id aſſervantes, diſtribuentes & inter ſe mutuô, & inter lamellarum interſtitia, & in cava juncturarum, & per poros rectos. Hæ veſiculæ arterias, venas, lymphæductus, adipoſos ductus, nervulos, membranulas, habent.

§25. Hinc (§24.) quinta & ultima, ex hâc diviſione, morborum in offibus differentia.

§26. Si medulloſum (§18. §24.) oleum in ſuis veſiculis, emiſſariis, vel in offium interſtitiis ſtagnat, calore & motu vitali acre, putridum, ſanioſum fit; ſecretionem novam impedit; vaſa adferentia, fecernentia obturabit; veſiculam ſuam inflammabit; dein ſuppurabit; vel gangrænoſa putredine corrumpet liquida & vaſcula; hinc oſſea ipſa ſubſtantia vaſis orba, liquido

liquido vitali privata, acribus erosa, in cinericeam quasi calcem vertitur, ubi tenuissima, id est in cellulis apophysium; sic dolor, calor, pulsatio, tumor, abscessus, caries contingit pessima. Stagnatio hæc ab omni obstructione oriri potest (vid. cap. de Obstr.) Si autem ab interno malo, tum fere Spina Ventosa audit.

§ 27. Liquef signa hujus mali, & status (§ 26.) esse signa inflammationis profundæ, nec ad tactum externum sævientis.

§ 28. Prognosis ex difficili separatione, absterfione, emundatione, mala multa, & difficillimam curationem prævidet.

§ 29. Curatio optima tentatur: 1. omnia vasa largissimè implendo decoctis ex his, quæ validè penetrant, multum abstergent, putredini resistunt. 2. dein validè movendo cuncta per methodum sudorem exprimendi vapore calido artificiose ad corpus applicato. 3. simul tum, dum sudor fluit, motum determinando ad locum affectum per topica fomenta, & applicatione determinatâ vaporis calidi ad partem illam.

§ 30. Hoc modo (§ 29.) si diu continuetur, sæpe multum boni fit: maxime si diæta simul tenuis, & putredini oleosæ adversa, instituitur,

§ 31. Si

§ 31. Si textura arteriosa, vel venosa, ut & lymphatica, (§ 13. § 16. § 20. § 22.) obstructa fuerit, defectu novi, vel stagnatione alkali liquidi, iterum in iis partibus oriuntur similes omnino morbi ordine tantum mutato (§ 26.)

§ 32. Quorum (§ 31.) ergò diagnosi, prognosis, curatio, eadem (§ 29. § 30.)

§ 33. Patetque, maximum periculi discrimen hærere in diversitate loci (§ 18. § 24. § 20. § 22.) ubi prima mali causa ortum sedemque habet. Quibus primo præmissis clarior doctrina.

§ 34. 1. Inflammatio ossis benignior à periosteo externo inflammato oritur, cujus infinitæ causæ, (vid. totam histor. Inflammat.) notique effectus.

2. Cognoscitur per signa inflammationis profundæ ad tactum aucta.

3. Prævidentur plurima mala (§ 31. § 26.) ni ocyus sanetur.

4. Curatur ut inflammatio, maxime id agendo, ut totum avertatur ab osse extrorsum; quod fomentis, & aliquando factâ incisione fit.

§ 35. Talem inflammationem vergere in abscessum docent: 1. signa valida inflamma-

inflammationis prægressæ. (534. 2.) 2. pulsatio, febris, horripilatio vaga. 3. abîentia signorum resolutionis (386.)

536. Re autem ipsâ adesse docent signa suppurati profunda (387. 405.)

537. Tum pus, exeso periosteo, os nudabit, vasis privabit, corrumpet (531.) brevi; confer (406.)

538. Quare ilico abscessus aperiendus, pus eliciendum, ulcus mundandum, (403. 404. 409. 410, 411.) dein simul os tractandum iisdem cautelis, ac in vulneribus Capitis cum cranio detecto dictum. (252. 253. 259. 260. 262. 266.)

539. Vergere autem illam inflammationem (534.) in gangrænâ partis, docent: 1. signa summæ inflammationis (388. 422.) 2. indolentia partis sine bonâ causâ. 3. Tumor densus, lentus, nec multum dolens incumbentium.

540. Adesse jam, scimus ex iisdem (539.) tum ex colore incumbentium pallido, cineritio, livido.

541. Tum os nudum, vasis, succoque vitali orbem, acri putrefactâ materie gangrënôsâ exeditur in cariem (526.) serpit citò contagio crescente.

542. Ergo

542. Ergo statim locus affectus ad os usque incidendus, mundandus, os vero curandum ut suprâ dictum (248. 249. 252. 258. 259. 260. 261. 262. 266.)

543. Si periosteum internum (522.) inflammatur, causas agnoscit easdem (534.) effectusque habet, quoad os internum, eosdem; exitum in abscessum, aut granam eundem (535. 539.) sed ob dene-gatam exhalationem, pejorem; unde medulla tota, totum inde os, foetidissimâ putredine, & carie pereunt.

544. Unde etiam liquet, siue membrana hæc (522.) primo ipsa inflammetur; siue à corruptâ prius medullâ contagio suscepto læsa sit, eundem brevi oriri morbum ossis cariosi à medullâ putrefactâ, vix unquam curabilem.

545. Cognoscitur id malum, quando in inflammatione subsistit hætenus: 1. à signis inflammationis generalibus (382.) 2. à loco profundo. 3. à dolore obtuso, fixo, diuturno, nulli remedio externo cedente, nec ad attactum aucto. 4. sed post motus musculares incrementum.

546. Sanatur tum: 1. curatione ad inflammationem generali (à 395. ad 401.)
deinde,

deinde, simulac apparuerint resolutionis incipientis signa (386.) 2. methodo propositâ (529.) stricte satis observatâ.

547. Si verô suppuratio hic, vel gangræna acciderit, & per prægressæ inflammationis internæ signa (545.) valida, tum ex dolore fixo, profundo, obtuso noscitur, vel methodus (529.) vel nihil, sanat.

548. Tum enim putrefactâ totâ mole ossis internâ, tumefacto, inflammato, carioso interno ossè, periosteum externum inflammatur, distrahitur à tumore, eroditur ab acri, incumbencia, lento contagio corrupta, spongiosa fiunt, tument, dolent, totum membrum perit: sola Extirpatio sanat.

549. Qualitas venerea, scorbutica, rachitica, est causa frequens: inde intelligitur, quid sit gumma, tophus, nodus, exostosis, abscessus, caries, spina ventosa in osse?

550. Hinc novimus, cur os cariosum colorem suum tam varie mutet ex subcœruleo candido in album pinguem, flavum, cineritium, lividum, nigrum? & quem corruptelæ gradum singuli denotent?

551. Ex iisdem liquet, cur os cariosum inaequale, asperum, spongiosum, friabile, molle, fragile evadat?

552. Item, cur foetorem singularem rancidi lardi exhalet?

553. Nec non, cur in loco ulceroso à subjectâ carie caro superincumbens mollis, flaccida, fungosa, inflata, tumens; labia ulceris inversa; sanies clara, subtilis, vix glutinosa, fætida, parvis squamulis nigris referta; recrudescencia sine causâ; pertinax rebellio contra medicamenta optima ad alia omnia ulcera?

554. Ut &, cur caries à causâ externa facile; ab internâ difficulter; à lue Gallicâ difficilior; à spinâ ventosâ difficillime sanetur?

555. Denique, cur in parte solidiore ossis mala; in spongiosâ peior; in juncturis pessimâ; prima lenta, altera velox, ultima velocissima sit; cur in pueris velox, & curatu difficilis; cur spina ventosa plerunque pluribus locis simul, vel successive?

556. Qui his (ab 512. ad 556.) dicta de contusione (249. 250. 251. 254. 256. 257. 325.) luxatione (ab 358. ad 370.) fracturis-

turisque (ab 339. ad 358.) ossium adjun-
 erit, tum ea, quæ de vulneribus Capitis
 ossa lædentibus (ab 249. ad 297.) habebit
 historiam, & curationem morborum præci-
 uorum in ossibus.

557. Qui verò omnes morbos, hucusque
 descriptos, oculisque subjectos intellexit ita,
 et horum enarratas causas, naturam, effectus,
 curationem cum curâ expenderit; dein au-
 tem internis tectisque corporis partibus ea-
 dem omnia applicuerit; cum actione inte-
 rarum comparaverit; atque deinde cum
 ossis internorum morborum phænomenis
 composuerit; videbit interna externis reap-
 e congruere; externos chirurgicos primò
 tractandos; nec aliter ordinati quid, vel
 eri, in Praxi Medicâ fieri posse; aut doceri.

DE MORBIS INTERNIS, ET DE FEBRIBUS IN GENERE.

558. **F** Ebris, frequentissimus morbus, in-
 flammationi individuus co nes, plu-
 um morborum, mortis; & sæpe sanationis
 ptima causa, nunc explicanda.

559. Cujus quia abdita habetur natura,
 omniâ ope cavendum ab omni errore, in illa
 adagandâ.

560. Errori tamen facilem hîc occasio-
 nem

nem præbet ingens numerus symptomatum, quo plerumque stipatur, & sine quibus tamen febris esse potest.

§ 61. Ut ille vitetur, opus erit ex infinitis (§ 60.) illa phænomena sola eligere, quæ omni feбри semper adsunt; quorumque cognita præsentia omnes Medicos docet, febrim adesse, quorum absentiam judicant hominem à febre immunem esse.

§ 62. Dein ex his detectis (§ 61.) ritèque expensis, natura febris individua invenienda erit.

§ 63. In omni Febre horripilatio, pulsus velox, calor, vario febris tempore vario gradu, adsunt.

§ 64. In qua febre hæc tria (§ 63.) velociter, & cum periculo decurrunt, illa Acuta dicitur.

§ 65. Ubi tarde, idque cum periculo, vel sine eo, Lenta vocatur.

§ 66. Utraque (§ 64. § 65.) Communis sive Epidemica, vel huic illive homini Singularis.

§ 67. Acuti febriles morbi vocantur, quos dicta febris (§ 64.) comitatur, Chronici febriles autem, in quibus adest febris (§ 65.)

§ 68. Hinc illorum omnium (§ 67.) explan-

planatio pendet à cognita prius febris naturâ.

569. Quæ petenda ex consideratione trium communium symptomatum (563.)

570. Quæ (563) quidem in omni febre adfunt, sed sola velocitas pulsus adest ex his omni febris tempore, ab initio ad finem, eâque sola Medicus præsentem febrim judicat.

571. Adeoque quidquid de febre sic novit Medicus, id verò omne velocitate pulsuum solâ cognoscitur.

572. Causa ergo velocitatis hujus (571.) proxima est pariter causa febris, sic cognitæ, proxima.

573. Ergo velocior Cordis contractio.

574. Ergo velocior reciprocus influxus liquidi venosi, & cerebellofi in musculum, & cava Cordis.

575. Omnis fere febris, hætenus observata, quæ à causâ internâ oritur, incipit prius, non cum sensu Frigoris, concussionis, horripilationis, majori, minori, brevi, diuturno, interno, externo, pro varietate subjecti, causæ, febris ipsius.

576. Quo tempore (575.) velox, parvus, sæpe intermittens pulsus, pallor sæpe extremorum, frigus, rigor, tremor, insensibilitas.

§77. Unde liquet, stagnare tum humores sanguineos in extremis vasculis, & simul tamen causam cor irritantem (§74.) adesse.

§78. Ex quibus (§77.) causa omnium phaenomenon (§75. §76.) tum apparentium, intelligitur.

§79. In omni febre, his (§75. §76. §77.) praegressis, oritur Calor, major, minor, brevis, diuturnus, internus, externus, universalis, vel loci, pro varietate febris.

§80. Qui (§79.) quum sequatur febrim jam natam, patet magis ejus effectum, quam causam, vel naturam esse.

§81. Adeoque velocior Cordis contractio, cum aucta resistantia ad capillaria, febris omnis acutae ideam absolvit.

§82. Horum verò (§81.) utrumque in animali vivo produci potest ab causis numero & varietate infinitis; tumque vel simul, vel seorsum fieri; unoque nato, facile alterum sequetur.

§83. Quare febris causa proxima (§81.) infinitas causas pro suis proximis agnoscit.

§84. Quae tamen dividuntur, quod vel singulares sint cuique; vel universales, pluribusque communes, quae plerumque aëri, victui, vitae eidem debentur,

585. Ergò febris causæ Singulares sũnt, vel Epidemicæ.

568. Propiores singulares causæ (532.) referri possunt ad quædam capita : *α.* Ingesta acria, cibi, potus, condimenti, medicamenti, vel veneni titulo; eadem donata hâc proprietate, ut digeri, moveri, excerni nequeant; aut eâ copiâ assumpta, ut irritent, suffocent, obstruant, putrescant. *β.* Retenta intra corpus, quæ excerni solebant, ob frigus, inctiones, animi affectus tristes, cibos, potus, medicamenta, venena, aërem nebulosum pinguem, quietem, exercitia solita remissa, obstructions, compressiones à contentis, vel ambientibus. *γ.* Gestæ, ut motus nimius animi, vel corporis, calor, æstus. *δ.* Applicata externa, acria, pungentia, rodentia, lacerantia, urentia, inflammantia. *ε.* Quæ humores, horumque motus valde immutant, ut multa externa, vel interna, fames, evacuatio, pus, aqua, ichor, hydropicorum, empyicorum, serum acre alicubi collectum, ilis accensa, inflammatio, suppuratio, gangræna, cancer, vigiliæ nimix, acriora cuiuscunque rei studia, venus nimium culta.

587. Febris effectus, celerior liquorum
(F) 3 expul-

expulsio, propulsio, stagnantum agitatio, omnium permistio, resistentis subactio, coctio, secretio cocti, crisis ejus, quod stimulo & coagulo febrim produxerat; sanorum mutatio in morbosam indolem; sanorum mutatio in indolem aptam ferre ea, quibus minus adfuetus erat æger; liquidissimi expressio; reliqui incrassatio; sitis, caloris, doloris, anxietatis, debilitatis, lassitudinis, gravitatis, *ævo ætatis* productio.

§ 88. Quo lentor citius solvendus (§ 77.) & irritatio brevius sopienda (§ 74.) eo febris levior, brevior, magis salutifera, & contrâ. Quin etiam pro vario utriusque gradu, & concursu, varia erit.

§ 89. Atque hinc febris sæpe medicamenti virtutem exercet ratione aliorum morborum.

§ 90. Hinc initia, incrementa, status, decrementum, crisis, mutatio, sanatio febris, varia sunt in ipsis acutis & singularibus.

§ 91. Febris definit in mortem, alium morbum, inque sanitatem.

§ 92. In mortem, vitio destructi per nimiam vim solidi; aut peccato liquidi itâ depravati, ut vasa obstruat vitalia, aut ea, per

per quæ nova liquida in locum perditorum ingeri debent. Hinc inflammationes, sup-
purationes, gangrænæ febriles in visceribus
vitalibus, corde, pulmonibus, cerebello; vel
ulcera aphthosa in primis viis causa frequens
mortis ex febre.

593. In alium morbum desinit, dum vel
agitatione nimia vasa lædit, & liquidiora dis-
sipans reliqua inspissat; vel nimis debili ac-
tione impar est resolvendo sua vi coagula-
to; vel deponendo materiem criticam in va-
sa quædam obstructa, dilatata, vel rupta;
hinc maculæ rubræ, pustulæ, erysipelas,
morbilli, variolæ, phlegmonæ, bubones,
parotides, abscessus, gangrænæ, sphaceli,
scirrhii &c.

594. Terminatur in sanitatem, 1. quo-
ries materialem febris causam sua vi subi-
git, solvit, mobilem reddit, intensibilis
perspirati specie expellit, simulque impe-
tum suum, æquabili circulatione redditâ,
copit. Hæc est resolutionis via, similis fere
in toto, ut prius dictum de parte. (386.)
Aut etiam 2. si materies mali ejusdem vi fe-
bris subacta, soluta, mobilis reddita, tamen
aliquam retinet dotem, quâ æquabili circu-
lationi repugnat, vasa stimulat, hinc exci-

tatâ sensibili quâdam evacuatione expellitur ; hinc sudor, saliva, vomitus, diarrhœa, urina, post coctionem, & statum, fere intrâ quatuordecim dies facta crisi.

595. Tandem, si materies mali ejusdem vi febris subacta, soluta, mobilis reddita, sanis iterum assimilata humoribus, fluit sine ulla crisi, aliove morbo.

596. Genius, discrimen, duratio febris acutæ, si observantur ab initio, per adscensum, usque ad statum, docent ejus exitum, mutationem, finem.

597. Ideoque ex omnibus his (ab 558. ad 597.) enarratis generalia diagnosios & prognosios dogmata in febribus facillè elici queunt.

598. Curatio optima febrium generalis obtinetur, si 1. Vitæ, ejusque viribus consulitur. 2. Acre irritans corrigitur, expellitur. (574.) 3. Lentor dissolvitur, expellitur. (577.) 4. Symptomata mitigantur. (587.)

599. Vitæ & viribus consulitur, cibis & potibus fluidis, facile digerendis, putredini adversis, siti contrariis, appetitui citando idoneis, causæ morbi cognitæ oppositis.

600. Cibus dandus eo tempore , quo abest febris , aut quo ejus impetus saltem erit lenior.

601. Et quidem copiâ parca , sæpe repetita : ne nimis laborare cogantur viscera, mutanturve.

602. Copia determinatur, & vis cibi : 1. ex prævisa duratione febris (§ 88. § 89. § 90. § 96. § 97.) ad dies , 1, 4, 7, 9, 11, 14, 21, 30, 40, 60. debet enim tantum dari, quo vires sustineri queant, ut sufficiant coctioni, & crisi. Quo brevior morbus, eo minus & debilius offerendum, & contra. 2. Ex ætate ægri cognita ; quo enim origini propiora, vel senectuti summa, eo difficilius in ediam ferunt animalia. 3. Status & vehementia morbi si cognoscuntur, varium copia & virtute cibum postulant : in *anxiâ* tenuissima, & pauca ; in *adscensu* & *descensu* copius, & meracius dandum , quo magis ab ea distat morbus. 4. à loco quem æger incolit , qui enim æquatori vicini tenuem victum facile, polis autem propiores difficulter eum ferunt. 5. ab anni tempestate , quum æstas tenuissima , hyems validiora petat. 6. à consuetudine ægri , & temperie ejusdem naturali ; qui

enim sanus lautissimis usus ea facile diffilat, æger pluribus eget ob vasa & viscera his assueta. 7. à sensu levi, vel gravi, assumpta sequente.

603. Acre irritans externè hærens, (ut vitri, metalli, ligni, lapidis, ossis, fragmenta acuta; aut stimulantium, rubefacientium, rodentium, vesicantium, causticorum, septicorum, venenatorum applicata, cognitum, quantocyus auferendum; dein ille locus, cui inhæserunt, & læsus inde est, fovendus erit lentis, mucosis, oleosis blandis, anodynis, leniter aperientibus.

604. Acre irritans internè hærens, (ut inflammationis, suppurationis, gangrænæ, sphaceli, cancri, cariei ossis, ichoris, puris, lymphæ acris & stagnantis acrimonia) tolli, vel corrigi debet juxta leges ante datas in historia horum morborum præmissa.

605. Acre irritans in ipsa liquida indutum usu sex rerum non naturalium tolli, vel corrigi potest, & debet, pro sua indole varia cognita, variis auxiliis.

1. A motu nimio; quiete corporis & animi, humectantibus, diluentibus, blandis lenientibus.

2. A

2. A nimio calore aëris; temperando illum exhalatione frigida, maximè plantis nonnullis, huic propriis negotio; potu aquae subacidæ leviter nitrosæ, cum vini subaciduli pauxillo; cibo subacido, leviter demulcente, parum salito; medicamentis verò similibus.
3. A nimis humido aëre; largo foco ex aromaticis resinosisque lignis; exhalatione aromatum.
4. Ab aëre acri putrefaciente; hunc emendando accenso nitro, pulvere pyrio, vapore aceti, sale prunis insperfo.
5. Ab animi affectibus; hos sedando ratione, contrariis affectibus, varietate objectorum, anodynis, opiatis.
6. A cibis acribus acidis; id acre diluendo, demulcendo, absorbendo, immutando in salem compositum; aquosa, gelatinosa animalium, oleosa, cretacea, ostracodermata, lapides animalium, terræ pingues, sales alcalini fixi, volatiles, simplices, compositi, id efficiunt. Vid. (60, ad 69.)
7. A cibis acribus salinis; eam acrimoniam diluendo per aquosa, tumque evacuando simul; demulcendo per lenta, (F) 6. oleosa:

oleosa; corrigendo per lixiviosa ex calce viva.

8. A cibis acribus aromaticis calefacientibus; diluendo per aquosa; corrigendo per acida; resolvendo & detergendo per saponacea acida; demulcendo per blanda gelatinosa. Quum alcalescentia acria huc spectent, & illa hinc intelliguntur.
9. A cibis animalium ex partibus alcalescentibus; per ea, quæ descripta (76. ad 91.)
10. A cibis copia peccantibus, stomachum constringentibus; dilutione, inedia, vomitu, solutione alvi.
11. A potu acri fermentato, vel fermentante, acido, oleoso, aromatico, destillato vel simplici inducta acrimonia tollitur iisdem remediis (N. 5. 6. 8. hujus.)
12. A nimia vigilia; curatur iisdem, ac (N. 1. 2. 5. hujus.)
13. Si à retentis intrâ corpus excrementis acrimonia alcalina, acida, oleosa, saponacea putrida; hæc reddenda fluxilia; viæ lubricandæ; emissaria aperiendæ; vires expellentes stimulantæ, augendæ; hæc faciendæ per externa, interna.

606 Emissaria aperiuntur solvendo impactum, laxando obstructum; id balneo, fotu, frictu, abrasione pilorum, munda-
tione cutis fit. Vid. (107. ad 144.)

607. Id, quod ad extrema vasorum co-
nicorum stagnat ex nimia sanguinis copia,
quâ vasa comprimuntur, reducitur in fluo-
rem imminutâ sanguinis copiâ per sectio-
nem venæ; id docent signa plethoræ.
(106. ad 107.)

608. Quod ibi hæret, ad extrema ca-
pillaria, ob fibras horum spasmò contra-
ctas, & hinc arctatas, solvitur laxatis fibris
(53. ad 55) & acri contractionis causâ ab-
latâ (35. 36. 54. 66. 67. 88. 102. 103. 104.
105. 127. 128.) unde peti debet, quod
hic requiritur.

609. Quod hæret ob visciditatem & len-
torem proprium solvetur variis remediis,
quorum primarium vis ipsius febris ita
moderata, ut valeat coagulum hoc solvere
(587. 589. 593. 594.) adeoque huc requi-
ritur, ut sic temperetur impetus, ut ne in-
flammationes, suppurationes, gangrænas,
sphacelosve queat producere (592.) cujus
periculum imminere docet vehementia
symptomatum, maximè caloris, compa-
(F) 7 rata

rata cum virtute vasculorum, & neve nimio motu dissipentur liquida: id verò denunciat siccitas narium, oculorum, oris, gutturis, linguae, raucedo, arida cutis, urina parcior, pulsus parvus, celer, inaequalis. 7. neque ut ante coctionem torpeat nimis, ita ut materiem morbi non valeat subigere, solvere, movere, secernere, excernere: id cognoscitur, si languent actiones vitales omnino, nee dum apparente signo pepasmi.

610. Si itaque exorbitare deprehenditur (101.) moderamen fit abstinentiâ, victu tenui, potu aqua, aëre frigidiusculo, animi affectu leni, venæ sectione, clysmate refrigerante, medicamentis blandis, aquosis, glutinosis, refrigerantibus, anodynis, opiatís: confer (92. ad 106.)

611. Si segnior apparet, excitabitur ope Cardiacorum desumtorum ex cibo, potuque meracioribus, aëre paululum calidiorre, animi affectu magis excitato, medicamentis acrioribus, volatilibus, aromaticis, fermentatis, frictione, calore, motu musculari, balneis, fomentis.

612. Alterum post primum (609.) remedium, quo visciditas tollitur, est elateris.

teris in vasis restitutio, minuto liquido per-
 missionem largam, citam, ex magno vul-
 nere, sanguinis, aucto dein, vel simul, mo-
 tu per stimulantia.

613. Tercio idem viscidum fluidum
 redditur diluendo potu, balneo, fotu,
 clysmate, aquosis, tum simul fricando.

614. Agunt ea optime, si calida, aquo-
 sa salita, aromatica amara lactescentia fri-
 gida sumuntur.

615. Quæ (613. 614.) ut bene, cito,
 tuto, valide agant, missio sanguinis præ-
 missa prodest, nam parat ingressum, mis-
 celam, actionem.

616. Simulac viscidum his (609. 610.
 611. 612. 613. 614. 615.) solutum, iis-
 dem continuatis, vel auctis, pellitur, & ex-
 pellitur: sed & sæpe jam emendatum ex-
 pulsu non egebit (594. N. 1.)

617. Symptomata ex febre acutâ sin-
 gulari orta inprimis hæc sunt: frigus, tre-
 mor, anxietas, sitis, nausea, ructus, vo-
 mitus, debilitas, calor, æstus, siccitas, de-
 lirium, coma, pervigilium, convulsio,
 sudor, diarrhœa, pustulæ inflammato-
 riæ.

618. Quæ omnia (617.) orta ex febre

(581. 587.) ut suâ causâ, hâc ablatâ (594. 595. 598. ad 617.) cessabunt; adeoque, si ferri queunt tam diu sine periculo vitæ, singularem curationem vix requirunt.

619. Quin sæpe oriuntur ex conatu vitæ se disponentis ad crisin, vel ad materiæ criticæ excretionem, tum hanc præcedunt, comitantur, sequuntur, nec turbari debent.

620. Si vero intempestiva, nimis sæva, quam ferri à vitâ possint, aut ab ægri patientiâ-, vel aliud gravius malum productura sunt, tum singula sunt lenienda suis remediis propriis, habitâ semper ratione causæ (586.) & status (590.) morbi ipsius.

FRIGUS FEBRILE.

621. **F**Rigus in febrium acutarum initiis ponit attritum liquorum in semutuo, & in vasa, minorem; motum circulatorium imminutum; liquidum ad extrema stagnans; cor minus contractum; minus evacuatum; spiritus cerebelli minus influentes.

622. Efficit, si diu manet validum, polyposas in vasis majoribus, circâ cor, concretiones; in minoribus vero, expulso

presso suo liquido, evacuationes; hinc multa, & gravia mala in utrisque.

623. Hinc patet, quid designet, quid præfagiat? & cur, quæ majus initio frigus, eo periculosior febris? in peste incipiente frigus summum, progressa calor maximus?

624. Id frigus omni eo, quod valide stimulat, quocunque demum titulo, tentatum dedit sæpe insanabilem postea inflammationem. Hinc salina acria, aromatica, oleosa vesicantia, & similia, damnosa sunt.

625. Optime autem curatur potu aquæ calidæ nitrosæ cum pauxillo mellis & vini; balneo, vapore, fotu, lotionem per similem liquorem; frictione blandâ.

626. Quibus (§ 25.) statim applicatis sæpe maxima mala ilico curantur (622.)

TREMOR FEBRILIS.

627. **T**Remor ponit musculorum vacillationem inter tonum, & laxationem; causas tendentes & laxantes brevi, & involuntarie, sibi mutuo succedentes; influxus arteriosos & nervosos nunc contingentes, nunc absentes; adeoque initio morbi quietem utriusque liquidi;
in

138 TREMOR FEBRILIS.

in fine saepe nimiam horum absentiam, post dispendia nimis magna.

628. Efficit diu perseverans impedi-
menta circulationi humorum, & vitia inde
pendentia.

629. Inde diagnosi, & prognosis ejus
habetur: & liquet cur tremor cum frigo-
re (621.)? cur ingens tremor adeo malus?
cur in animi affectibus majoribus tremor?
cur circâ mortem? cur ab evacuatione
omni nimis magnâ? cur à nimio potu
quocunque?

630. Curatur restituto æquabili fluore
& pressione liquidi arteriosi in arterias, ce-
rebellosi in fibras motrices: id obtinet in
morbi initio usu eorum, quæ lentorem sol-
vunt, vires reddunt (606 ad 617.) in fine
autem per ea, quæ liquida perdita subito
restituunt, fibras roborant, & viscera (46.
47. 48. 49.)

ANXIETAS FEBRILIS.

631. **A** Nxietas pro causâ habet san-
guinis ex corde egressum im-
peditum; adeoque per fines pulmonales,
aut Aortæ impossibilem transitum; hinc
spasmodum vasculorum contractorem, aut
materiem inflammataam transire ineptam;
similia

similia orta vidimus ex impedito trajectu cruoris per Venam Portarum ex iisdem causis ; unde , quum omnis sanguis venosus , à cœliacis & mesentericis arteriis allatus , redire non possit , stagnet , vasa extendat , arterioso fluxui resistat , & omnia hinc nata & nascitura mala producat , liquet ambas has anxietatis causas in omni acuto morbo quam severissimè observandas , & curandas esse.

632. Si anxietas ergo talis (631.) diu perstat , circâ vitalia producet polyposas concretiones , inflammationes , gangrænas subitaneas , cum intolerabili angustia , & morte cito subsequente ; si autem hæsit in hypochondriis , tum maximum sensum ægritudinis circâ stomachum pariet , reliquis visceribus minus acutè sentientibus ; dein putrefactiones subitaneas sanguinis in vasis his amplis , minusque validis , unde gangrænæ , hepatis putredo , dysenteria à putrefacto lethalis.

633. Inde optimè novit Medicus , quid anxietas talis (631. 632.) pro suâ causâ , & natura ponat , quidque inde præfagendum sit ; simulque distinguet inter anxietatem ab uno affecto genere nervoso , absente

sente febre antegressa, & inter eam, quæ ab inflammatione acuta, quæ tum per sua signa prius se prodidit; inde comparans hæc cum vehementia, duratione, loco huius mali, cuncta prudenter detegere poterit: Cur in omni fere morbo circa mortis articulum anxietas ultimo tragœdiam claudit? Cur spasmodica anxietas parum, inflammatoria maximè, periculosa? Cur inquietas, jactatio, suspiria, anhelatio, pervigilium in morbis inflammatoriis, suppuratoriisque, mortis prænuncia?

634. Inde etiam patet, quam varia requiratur medela ad sævitiam huius mali leniendam; quæ tamen omnis cognoscitur, & applicatur, cognita prius indole ipsius symptomatis. Ubi ergo advertitur affectio spasmodica causa esse, hæc tollitur leniendo acre irritans (603. 604. 605.) id expellendo per vomitoria, purgantia sudorifera, diuretica, abstersiva; diluendo aquosis calidis; sedando animi affectum; laxando fibras, vasa, viscera (35. 36. 54. 55.) compescendo vim liquidi nervosi per anodyna, & narcotica. Si ab inflammatorio viscido, id solvendo, diluendo, ejusque vasa laxando, impetum denique liquidi vitalis

vitalis refranando; huc maximè faciunt potus largus, calidus, aquæ mulsæ farinossæ nitrosæ subacidæ levissime aromaticæ; fomentus, cataplasma, epithema, emplastra applicata locis affectis, quæ fiant ex diluentibus, laxantibus, emollientibus, anodynis; clysmatibus sæpe, parva copia simul injectis, diu, si fieri queat, retentis, quæ facta sint ex iisdem; vapore aquæ calidæ, emollientibus mistæ, per nares, osque, in pulmones assidue ducto.

635. Si vero ullibi, hic profecto mali atrocitas citam, tutamque medelam efflagitat.

SITIS FEBRILIS.

636. **S**itis siccitatem, liquorum immedicabilitatem, acrimoniam salisam, alcalinam, biliosam oleosam pro causâ suâ habet.

637. Hinc semper fere præsentiam aliqujus horum (636.) indicat.

638. Adeoque signat, illa denunciari mala futura quæ produci possunt ex iis causis, quas præsentis esse significat (636. 637.)

639. Quare ei semper, maxime in acutis, succurrendum illico est.

640. Quod fit: 1. bibendo aquosa, subacida,

acida, nitrosa, demulcentia, calida, sæpe, parva copia simul. 2. nares, os, fauces, simili potu fovendo, colluendo, gargariando. 3. fofus, epithemata, & cataplasmata ex similibus, hypochondriis circumvolvendo. 4. Clysmatibus similibus injectis, & retentis.

641. Si vero valida fitis unâ comitetur summam debilitatem, tum vinosa, imo & sæpe spiritibus ditiora prioribus (640.) miscenda, propinanda tuto erunt.

NAUSEA FEBRILIS.

642. **N**ausea irritum conatum vomendi significat cum ideâ horroris; causam ergo habet proximam fibrarum muscularium faucium, œsophagi, ventriculi, intestinorum, muscutorum abdominalium leviozem convulsionem; hæc fit. 1o. ab acri, putri, bilioso, in vacuum stomachum pulso, in fauces adscendente, utraque vellicante, & irritante, unde reliqua eodem sequuntur motus; cognoscitur ex inedia, halitu putri, ore, linguâ, faucibus sordidis; vel 2. oritur à lentâ, viscida, fluctuante materie, quæ in iisdem locis natando vellicat; cognoscitur ex signis glutinosi prægressi (69. ad 75.)

aut

aut 3. à ventriculo, œsophago, intestinis, & visceribus vicinis leviter inflammatis; quod scitur ex signis horum propriis; 4. tandem etiam à memoriâ rei, quæ olim assumpta similes nauseas creaverat; 5. denique & ab inordinato liquidi nervosi motu, undecunque excitato; cognoscitur delirio, spasmo, vertigine, tremore.

643. Si diu manet, producit inediam, abstinentiam à potu, & à medicamentis, dein vomitus, & quæ hinc produci possunt mala quam plurima, quorum præcipua debilitas, acrimonia alcalina putrida, siccitas.

644. Sistitur ex prima causa orta (642. N. 1.) usu acidi, salsi, aquosi potus, cibi, medicamenti; tum simili leni purgante exhibito; & acido-austeris roborantibus fibras; aut, si his non cesserit, vomitorio dato. Quæ vero ex secunda causa (642. N. 2.) fit, illa tollitur, diluendo, attenuando, purgando, vomitum excitando. At, si ex tertia ortum duxerit (642. N. 3.) tum non cedit, nisi illis morbis curatis, juxta descriptionem postea in his secuturam. Quarta species oblivione, & vitatione similium aboletur. Quinta autem
per

per austeram, quietem, narcotica, aquam frigidam.

645. Hinc intelligitur, cur in acutis, ubi nausea, purgatio initio data, ut & emeticum, adeo prosit, & in quo acutorum genere? Cur ægri acutis cum febribus conflictati adeo horreant pinguis, carnosam, ova, pilces, & contrâ appetant aquam, acida, fructus horæos, frigida? Cur, nisi nausea superetur, nihil ægro prosint medicamina? Cur sæpe hoc symptoma incurabile sit? Cur tales morbi tandem fere cum subito, insolito, mirabili appetitu, secedant?

R U C T U S E T F L A T U S.

646. **R**uctus pro causâ suâ habet elasticam, calore, effervescentia, fermentatione, dilatabilem materiem, quæ uno momento coercetur, altero, laxato claustro coercente, exploditur cum sono, & impetu.

647. Hinc aër, sales oppositi, fructus horæi, humores putrescentes, vegetabilia fermentantia dant ructui, & flatibus materiem; cujus impetus, fœtorque pro varietate ejus indolis varia est.

648. Nec tamen omnia hæc (647) si libere

liberé exhalare queant, ullum dabunt impetum; unde liquet, spasmos sphincteris œsophagæi, œsophagi, oris superioris & inferioris ventriculi, atque intestinorum semper concurrere simul, iterumque laxari; inde ructus, flatus, crepitus, borborygmi clausi.

649. Si concurrunt hæ duæ causæ simul (647. 648.) validè agunt, & diu perstant; tum elastica materies calore, motu, propriâ vi, excitata in dilatationem, constricta in cavo, cujus fibræ convulsione constricta, membranas claudentes dilatat, tendit, dolere facit, vicina comprimit, unde dolores, anxietatesque oriuntur intolerabiles, mox ad emissos flatus cessantes. Vid. (220. ad 227. & 631. 634.) Ad hæc autem vis febris accedens inexplicabilia certe tormenta facit.

650. Curatio hujus mali fit 1. auferendo materiem (647.) per diluentia; calida aquosa leviter aromatica dissipantia; salium æquilibrium tollentia in requisitum præpondium; putredinem corrigentia; fermentationem sedantia. 2. Convulsiones sedantia; lenientia acrium; compescentia spiritus, huc revocanda. Quorum princeps opium, & lenia antihysterica. 3. Clysmatibus, fomentis, epithematibus, calidis laxantibus,

anodynis, leniter aromaticis, ut & cucurbitis, sine scarificatu abdomini impositis.

651. Ex his ipsis (646. ad 651.) respondetur ad hæc, aliter obscura, quæsitæ: qui cibi, potus, venena, medicamenta flatulenta sint? Cur vacuis visceribus primis accidunt? Cur vulneratis? Cur acutè constricto abdomine? Cur hypochondriacis, hystericis, convulsis, colicisque accidunt?

VOMITUS FEBRILIS.

652. **V**omitùs, expulsio violenta contentorum ventriculo primò, dein etiam intestinis, tandem visceribus eo se evacuantibus, agnoscit convulsionem fibrarum muscularium faucium, œsophagi, stomachi, intestinorum, diaphragmatis, muscutorum abdominalium, pro causa proximâ; pro remotâ omne id, quod irritando fibras descriptas, vel facilè convellenda viscera, stimulat.

653. Ergò vitio stomachi convulsi, inflammati, suppurantis, scirrholi, cartilaginosi, canceroli, accedente febre acutâ, aliquando accedit, pertinax est, ex ideâ ejus mali cognoscitur, eoque sublato demum tollitur: de quibus postea.

654. Vitio viscerum, & partium circum-
jacen-

jacentium, similiter affectorum, distento per ingesta stomacho irritatorum idem toties incognitâ causâ pertinacissimus accidit, accedente febre.

655. Vitio omnis causæ majoris nausæ (642.) unde cognoscitur, dirigitur, curatur.

656. Si permanet, producit atrophiam, ileum, convulsionem, & effecta nausæ majoris, & pertinacis (643.)

657. Si vitio causæ (653. 655.) acciderit, curatio ex historia illorum morborum petenda.

658. Si à causâ (642. 655.) oritur, remedia eadem (644.) huc in usum revocanda diligenter, maximè opiata, & epithemata corroborantia, attrahentia, dissipantia.

659. Hinc liquet ratio difficultatis sistendi vomitus in multis febribus acutis: tum falsitas & periculum regulæ, *vomitum vomitu curatur*: Cur sæpe sudorifera vomitum tollant, ut in peste? cur sæpe sistitur ille factâ crisi, ut in variolis? Cur sæpe missu sanguinis, ut in acutis inflammatoriis? Cur, quibus initio febris acutæ vomitus perpetuus sine causâ inflammatoriâ, diar-

rhœa prô crisi, quæ caveatur dato in principio morbi emetico? Cur vomitus omnis ingesti, statim ac receptum est, pessimus in acutis sit? ex iisdem Singultus nasci, & sanari potest.

DEBILITAS FEBRILIS.

660. **D**ebilitas ingens sequitur impedimentum influxum & pressionem liquidi nervosi in musculos.

661. Quod impedimentum ab inanitate vasorum, exhausto liquido, ab immeabilitate liquidi, obstructione canalıs, compressione hujus, maximê circâ originem suam in cerebro & cerebello, debilitate cordis.

662. Priorem causam demonstrant symptomata magnarum evacuationum prægressa, & præsentia, ut est diuturnitas morbi; hæmorrhagiæ morbosæ, artificialesve; sudor; diabetes, salivatio; diarrhœa, defectus cibi assumti, retenti, digesti, intropulsi; pallor; macies; pulsus parvus; vasa collapsa; muscoli flaccidi.

663. Immeabilitas liquidi glutinosi, vel inflammati, cognoscitur ex signis datis (69. 70. 71. 72. 73. 74.)

664. Canalis autem obstructio ex (107. ad 144.)

665. Cerebri & cerebelli compressio causa debilitatis perspicitur ex observatis iis functionibus simul læsis, quas ab iis integris pendere certò novimus; ut si deliria, sopor, tremor, vertigo, tinnitus simul adsint.

666. Sed à debilitate cordis scimus ex signis deficientis circulationis (106.)

667. Cibi liquidi, sanguini similes, arte digesti, gelatinosi, blandi, ex animalibus, vegetabilibusque, vinosis, & aromaticis, secundum artem misti, sæpe, parvâ dosi dati, cum leni frictione externorum, repletionem efficiunt commodam; inprimis si sumuntur ex idoneâ, contra morbi ingenium, materie.

668. Si ex immeabilitate liquidi (663.) remedia adhibenda (75.) & (132. ad 137.) aliter enim nil contra hanc speciem prodest.

669. Ut & (664.) curatio petenda ex (124. ad 144.)

670. Illa autem, quæ ex (655.) oritur, ut plurimum tollitur his, quæ illi loco applicata, deobstruere possint impactum (124. ad 144.) & impetum avertere in alia loca. Id fit humectando nares, caput, faciem, os, collum, fomentis blandis; applicando pedibus epispastica,

671. Debile cor rarô , nisi lentê, juvatur; generalia verò dicta (667. ad 671.) prod-esse possunt.

672. Inde (660. ad 672.) nobis constat, quam rarus sit Cardiacorum in acutis intellectus; quam periculosus in his administrandis error; quam sit debilitas in febribus malum sæpe insuperabile.

CALOR FEBRILIS.

673. **C**Alor febrilis thermoscopio externus, sensu ægri, & rubore urinæ internus cognoscitur.

674. Semper requirit majorem ignis copiam in illo loco, quem plus calefacit.

675. Quæ ortum debet violentiori partium fluidarum in semutuô, in vasa, horum in illas attritui.

676. Illa violentia à magno motu partium ex corde, & magnâ resistantiâ vasorum contra cor, oritur.

677. Magnus motus ex corde pulsû sanguinis æstimatur à densitate liquidi pulsû, & velocitate ejus per vasa.

678. Densitas scitur ipso conspectu extravasati, dissipatione prægressâ rarioris, duritiæ pulsus.

679. Velocitas supputatur ex ictuum cordis

cordis numero, collato cum magnitudine pulsum.

680. Magna resistentia cognoscitur ex mole movendorum inertium, & paucitate, vel angustia, vel immobilitate canalium transmissarum.

681. Moles movendorum ingens percipitur ex signis plethoræ (106.) cacoehymia, vel solutorum jam cito liquidorum, quæ antea stagnabant; ut in obesibus: maximè inflatus venarum cum arteria veloce & magnâ simul ejus præsentiam docet.

682. Vasorum paucitas ex historiâ obstructionis (107. ad 124.) vel vulnerum (145. ad 331.) colligitur.

683. Angustia vasorum intelligitur conspectu, tactu, cognitâ temperie sicca, ad parva motus augmenta magna augmenta caloris.

684. Immobilitas canalium, quæ suæ dilatationi valde resistent, cognoscitur omni signo rigidarum fibrarum, vasorum, viscerum (32. 33. 34. 50. 51. 52. 53.)

685. A tot causis proximis (674. ad 685.) pendet origo caloris febrilis; quarum iterum infinitæ numero & varietate aliæ remotiores esse possunt.

686. Potest verò increfcere ex incremento unius harum caufarum folitario, tumque fe habet augmentum caloris, ut augmentum caufæ.

687. Si rurfum duæ caufæ increfcunt fimul, habebit fe auctus calor, ut productum incrementorum caufarum, fi multiplicentur per fe mutuo.

688. Qui idem calculus in cæteris obtinere potest.

689. Calor auctus liquidiffima diffipat ex noftro cruore, id eft aquam, fpiritus, fales, olea fubtiliffima; reliquam maffam ficcatur, denfat, concrefcere cogit in immeabilem, irrefolubilem materiem; fales, oleaque expedit, attenuat, acriora reddit, exhalat, movet; hinc minima vafa atterit, rumpit; fibras ficcatur, rigidas, contractasque reddit; hinc fubito multos, celeres, periculofos, lethales morbos producit; qui à priori facile deduci poffunt.

690. Ex his demum intelligi bene potest, quid requiratur ad mitigandum calorem, & quam varia eo remedia fpectent.

691. Si fola velocitas aucta calorem facit, remedio erit quidquid eam minuit. Quies mufcularis, & animi, miffio fanguinis, levis brevis-

brevisque compressio venarum in artibus, frigidorum lenta & blanda applicatio interna, diacodiata prudenter assumpta, primaria.

692. Si à densitate (678.) curatur iis, quæ velocitatem minuunt (691), tum aquæ potu; & oxymelle; iisque, quæ vasa laxant.

693. Moles movendorum in plethora facilè superatur (106. §.); in caochymia lente, & per vices evacuando, corrigendo; in solutis pinguibus, prius stagnantibus, maxima difficultas tum aquosa, acida, mellita, vitelli ovorum, saccharina summi usus sunt, unâ cum evacuantibus assiduo usurpatis.

694. Obstructio calorem pariens (682.) ex curatione obstructionis (125. ad 144.) & ablatis vasis in vulnere supervenientium malorum sanatione, intelligitur.

695. Ab angustia vasorum si pendet (683.) requiritur horum dilatatio per laxantia (§4.)

696. Quibus iisdem (§4.) tollitur calor ex nimia vasorum rigiditate ortus.

697. Quoties autem excessus caloris ex combinatis oritur causis, toties remedia, hucusque descripta, (690. ad 697.) combinata inter se valebunt.

698. Ex tota hac doctrina Caloris (673. ad 698.) intelligi potest, cur febris calidissima sit acuta, celeris, putrida; & in calore summo pestifera? Cur lecti, aëris clausi, victus, medicamentorum calor adeo his noceant? Cur æstus circa cor, & hypochondria, tam malus?

699. Quin ex eadem perspicitur origo, natura, efficacia siccitatis, & curatio inde dirigitur, quæ potu, fotu, balneo, clysmate, gargarismate, ex aquosis, subacidis, mellitis, laxantibus fit.

DELIRIUM FEBRILE.

700. **D**elirium est idearum ortus non respondens externis causis, sed internæ cerebri dispositioni, una cum iudicio ex his sequente, & animi affectu, motuque corporis inde sequente: atque his quidem per gradus auctis, solitariis, vel combinatis; varia deliriorum genera fiunt.

701. Ponit ergo semper cerebri medullosi affectionem morbosam; quæ ab obstructione quacunque; impedito influxu, transfluxu, effluxu per cerebrum; violentiori velocitate; stagnatione; & plurimis sanè causis oriri potest; ad quas investigandas serio incumbendum, ut fiat curatio.

702. Nam pro varietate illarum (701.) diversa remedia, & medendi methodus debent eligi: pediluvia, epispastica pedum & poplitum; frictiones harum partium; clysmata diluentia sæpe applicata; victus tenuis; potus sedans, deobstruens, diluens; medicamenta ad caput emollientia; levia anodyna; cruoris ex pede emissio; hæmorrhoidum solutio; menstruorum laxatio, primaria habentur.

COMA FEBRILE.

703. **C**oma est in febre assidua somnolentia cum effectu, vel sine eo; ponit ubique eum in cerebro statum, unde impeditur sensuum, motuumque animalium exercitatio; qui oriri potest à defectu appellendi liquidi arteriosi ad cerebrum; aut ab impedito ejus circulo per cerebrum; aut ab impedita secretione spirituum à sanguine in nervos; aut ab denegato horum per nervos fluxu, & refluxu.

704. Hinc plurimæ, diversæ, & sæpe contrariæ causæ hunc affectum in febre producant, quales sunt omnes vehementes evacuationes, aut repletiones, omnes nimix sanguinis inspissationes glutinosæ, pingues, inflammatoriæ; omnes causæ cerebrum

ipsum comprimentes, qualescunque fuerint; quæ eadem in nervos, si agunt; quæ eadem in nervos, si agunt, eadem fere efficiunt.

705. Unde iterum patet, à Medico per signa prius indaganda in causam illam singularem esse, antequam definire queat, quid applicandum sit, & quomodo: nam sæpe contraria exiguntur; & sæpe coma diu pertinax, irritato tentatis omnibus, sponte tandem cessat, pepasmo febris absoluto.

706. Illa autem, quæ delirio, hîc apta (702.) imprimis fomenta capiti, colloque applicata.

707. Si autem magnæ inflammationis signa adsint, curandum ut morbus princeps, de quo postea.

PERVIGILIUM FEBRILE.

708. **C**ontrarium illi malo (703.) est Pervigilium; unde intelligitur: & pro causa habet plerumque levissimæ inflammationis cerebri prima initia, quibus auctis in coma mutatur sæpe.

709. Curatur quiete musculari corporis; pace mentis; absentia objectorum sensuum; frigore modico; aëre humido: victu blando emolliente; potu farinoso, leni, emolliente; susurro leni, assiduo, grato, blande
tinnulo;

tinnulo; medicamentis farinosis, suboleosis, humectantibus, demulcentibus; odore vegetabilium soporiferorum; usu anodynorum, paregoricorum, soporiferorum, narcoticorum; præmissis semper, quæ inflammationi curandæ, & compescendo ejus incremento, valent.

CONVULSIO FEBRILIS.

710. **C**onvulsio prius descripta (230. ad 239.) hic semper à vicio cerebri, quod vel ab inferioribus per nervos (627. 631. 632. 633. 642. 648. 649. 652. 653. 654.) cerebrum vellicantibus afficitur; vel ex inordinato appulsu, transfluxu, egressu liquidi cerebrosi, quod oriri potest ex omni illâ causa, quæ deliria, comata, pervigilia creare potest (701. 702. 703. 704. 708) quare iterum magna hic varietas in ætiologiâ, & curatione.

711. Si diu perseverat, commercio nervorum facilè totum genus nervosum afficit, unde tristia mala.

712. Si inflammationis cerebri signa prægressa subsequitur convulsio, fere lethalis. Si post urinam crassam prius emissam mox aquosa, pellucida, exit, dein convulsio fit, pessima est: si in febre post

magnas evacuationes oritur convulsio, & hæc fere lethalis: ut & quæ cum delirio perpetuo.

713. In curationem prius pervestiganda est causa singularis (710.), & locus primario affectus, unde convulsio ortum habet (710.) dein ocysus medicamenta applicanda illa, quibus acre leniri, impactum resolvi, contractum laxari possit. Unde diluere, laxare, revellere, lenire, fere sanare solent convulsiones hæc: nec unquam specioso antispasticorum titulo fides adhiberi debet.

714. Si autem caput primariò affectum deprehenditur, debet curatio fieri dicta (706.)

SUDOR FEBRILIS.

715. **S**Udor in initio acutæ febris, cujus causa paulò pertinacior, pro causa habet vasorum extremorum laxam debilitatem, cruoris circulationem vehementem, facilem aquæ ex reliquis sanguinis principis expeditionem.

716. Si perennat, orbat sanguinem liquido diluente, reliquum inspissat, obstructions facit lethales, sanguine postea vix diluentibus vel solventibus auscultante;

tante; unde omne fere morborum acutorum genus produci potest.

717. Ergo initio semper cohibendus, nisi constet, materiem morbi adeo tenuem esse, ut cum primo sudore diffilari possit.

718. Prohibetur surgendo ex lecto; sedendo; corpus à nimis integumentis liberando; aërem frigidiusculum admittendo; calidis, calefacientibusque abstinendo; potu plurimo leni, blando, frigidiusculo saepe utendo, ut amissi damnum resarciatur cito; circulationem nimis velocem refrænando (102. ad 106.)

DIARRHOEA FEBRILIS.

719. **D**iarrhœa pro materie habet mucum, lympham, gluten, pus, saniem, sanguinem, narium, oris, faucium, œsophagi, ventriculi, hepatis, vesiculæ fellis, pancreatis, intestinorum, mesenterii; pro causa vires in intestina expellentes validas, dum in ipsis intestinis contrahentes vires debiles, vel in vasis intestinorum absorbentibus impedimenta, ne admittant.

720. Quare liquet, fluorem alvi in febribus multiplicem esse quoad materiem; causam; effectus; eventum; adeoque saepe omnino

omnino incurabilem esse; & raro colliquativum, eumque vix unquam medicabilem.

721. Si continuatur diu, viscera abdominalia magis magisque in eundem morbum disponit; eadem labefactat; excoriat; inflammat; reliqua autem vasa & viscera emungit, exhaurit; hinc atrophia, macies, debilitas; dysenteria; inspissatio fluidorum per totum habitum corporis; solidorum laxitas; fluidorum jactura; leucophlegmatia, hydrops; tabes.

722. Sanatio absolvitur acris irritantis lenimine; expulsi per emetica, purgantia, clysmata; corroboracione laxi; pacatione impetus per narcotica; determinatione aliorum per sudores, urinasve; subductione materiae morbosae, correcto ejus fonte primo.

EXANTHEMATA FEBRILIA.

723. **U**stulae inflammatoriae habent ut plurimum pro materie aliquid, quod minima vascula cutanea transire non potest, sed ibidem haeret; pro causa autem vim vitae circulatoriam, secretoriam, excretoriam; unde pro variis hisce causis valde multiplices sunt, unde febres no-

men dein accipiunt, erylipelatosæ, scarlatinae, petechiales rubrae, petechiales purpureæ, morbillosæ, variolosæ.

724. De tribus posterioribus seorsum tractari solet: de tribus primis autem facile diagnosis & prognosis formari queunt.

725. Curatio difficilis non est, quum raro quidquam requirant, nisi ut satis largâ levis liquidi copiâ mobilis servetur materies; atque vis vitæ in justo moderamine perseveret assiduo; tum enim brevi cum desquamatione epidermidis abeunt.

726. Reliqua febris symptomata his similia & agnata, vel ut morbi ipsi curari postulant.

727. Hinc patet, quid sentiendum de febrium acutarum varietate; nam quæ motum febrilem semel excitatum uno impetû ad finem perducunt, Continuas vocamus; quæ per vices impetum remittunt, & de novo excitant, ut semper duret febris, Continuas Remittentes, quæ per vices impetum remittunt, ut plena ἀναπαύσις inter duos quosque paroxysmos intercedat, vocantur Intermittentes.

FEBRIS CONTINUA.

728. **C**ontinuarum simplicissima Ephemera, seu diaria, spatio 24. horarum initia, incrementa, statum, declinationem absolvens. Causas agnoscit solum motum vehementiorem, peccato sex rerum non naturalium ortum; vix ullam materiam. Cognoscitur, à causa levi; corpore puro; symptomatibus levibus; crisi citâ; pulsu mox à febris exitu plane restituto. Curatio facilis, abstinentiâ, quiete, dilutione.

729. Si protrahitur dicta febris (728.) per plures dies, vocatur Continua non putris; causæ, signa, medela eadem; maxime venæ sectione larga, & refrigerantibus.

F E B R I S CONTINUA
PUTRIDA.

730. **S**ynochus putris dicta fuit, quæ debetur causis inflammatione simplici majoribus, viscerum obstructioni, cutis oppilationi, & capillarium fere omnium, acrimoniæ vero acutiori.

731. Cognoscitur calore digitum tangentem quasi pungente, pulsu febrili, sed & inæquali, & non ordinato, urinâ crassâ, rubrâ,

rubrâ , turbida , cruda sine sedimento , temperiæ , ætate , habitu , calidis , sanguinolentisque.

732. Hæc Homotonos , Epacmastica , seu Anabatica , vel Paracmastica.

733. Ex quibus prior salutaris : pessima secunda : melior tertia.

734. Pulsus quo debilior , frequentior , inæqualior robore , inordinatione tempore , intermittentior ictu ; respiratio quo difficilior , frequentior , anhelosior , cum narium pinnis magis motis , quo magis dolens circa vitalia , quo inordinatior , lassitudo quo vehementior , debilitas major , jactatio corporis frequentior , decubitus in dorsum , extensis membris , frequentior ; rationis , affectuum , quo usus perturbatior ; appetitus magis prostratus , digestio molestior , urina rubicundior , crassior , turbidior , cum sedimento minori , vel & tenuior , magisque aquosa , parcior , minus retinenda ; motus quo magis tremuli , tactum refugientes , ludentes , carpentes ; oculi quo luctuosiores , involuntariis lachrymis humidiores , eo morbus hic (730.) pejor , lethalior.

735. Sed ubi somnus difficilis & malè cedens ,

cedens, pustulæ purpureæ, vel lividæ corpus deturpant, hypochondria tensa & inflata, fere moritur.

736. Curatio ante tradita pro indicantium varietate, symptomatum vehementiâ, ægri conditione, statuque morbi variata nihil singularis requirit.

737. Has dixit συνέχευς Vetustas, Continentes Schola, quia nulla in his fervoris remissio: συνέχευς verò, sive continuas (727.) quæ Continuæ remittentes.

FEBRIS ARDENS.

738. **Q**uas inter Causas, sive Ardens dicta febris meretur singulatim discuti ob frequentiam, discrimen, sanandi laborem.

739. Hujus symptomata primaria, Calor ad tactum fere urens, inæqualis diversis locis, ad vitalia ardentissimus, (in extremis sæpe remissior, imo aliquando frigus) ipsum aërem expiratum incendens; siccitas in cute totâ, naribus, ore, lingua; Respiratio densa, anhelosa, cita; Lingua sicca, flava, nigra, exusta, aspera; sitis inexplebilis, sæpe subito sublata; fastidia cibi, nausea, vomitus; anxietas, inquietudo, lassitudo summa; Tussicu-

Tussicula, vox clangosa; delirium, phrenitis, pervigilium, coma, convulsio; diebus imparibus exacerbationes.

740. Causa labor nimius, iter longum, æstus solis, sitis diu tolerata, usus calefacientium, fermentatorum, aromaticorum acrium, Veneris nimix, delassatio immodica, maximè æstate &c.

741. Decursus talis; tertio & quarto die sæpe lethalis, septimum rarò transit si perfecta; solvitur sæpe hæmorrhagiâ, (quæ si tertio vel quarto die parca, lethalis;) hæc præcunciatu cervicis dolore, temporum gravitate, tenebricosâ caligine, præcordiorum contentione sine doloris sensu, invitis lachrymis sine lethali signo alio, rubore faciei, pruritu narium, optima fit die decretorio; solvitur & die decretorio, vomitu, alvo, sudore, urinâ, sputo crallo; accessio die pari pessima, si id ante diem sextum; urina nigra, pauca, tenuis huic lethalis; lethale sanguinis sputum; lethalis sanguinis mictus; deglutitio læsa mala; extremorum refrigeratio pessima; facies rubra & sudans mala; parotis non suppurans exitialis; alvus nimis fluxa lethalis; cum tremore
abit

abit in delirium, inde in mortem, transit in peripneumoniam sæpe cum delirio; post ingentia alvi tormina quæ oritur pessima; solvitur criticè cum rigore.

742. Quibus explanatis haud difficulter morbus præsens cognoscitur: neque de ejus causâ propiori, & proximâ ambigetur; est enim à cruore orbatò parte blandiori, liquidiori, inflammatione per universum corpus, viribus validioribus: Quin præagia haud infirma hinc deducuntur.

743. Curatio exigit aërem purum, frigidum, renovatum sæpius; integumenta minime suffocantia, vel aggravantia corpus; situm corporis erectum sæpe; potus copiosos, blandos, demulcentes, subacidos, aqueos, calidos; cibos leves, farinaceos, hordeatos, avenaceos, ex fructibus subacidis confectos; Venæ sectionem, si morbi initium, plethoræ indicia, inflammationis singularis signa, calor intolerabilis, rarefactio nimia, revulsio necessaria, symptomata urgentia, neque alio remedio facile superanda, hanc exigunt; Clysmatum blandorum, diluentium, laxantium, antiphlogisticorum, refrigerantium.

dum applicationem repetendam, prout vis
ardoris, siccitas alvi, revulsio, requisita
imperat; Humectationem totius corporis,
hauriendo aërem fumo calidæ blandum
per nares, colluendo os, & gutturi, lavan-
do pedes, manusque tepida, fovendo. Spon-
giis calidis loca, ubi plurima vasa conta-
ctui magis exposita. Medicamenta aquosa,
blanda, nitroſa, grato acore sapida, al-
vum lenissime laxantia, urinæ materiem
ſuppeditantia, ſupplementia, sudori vehicu-
lum copiâ præbentia, non acrimonia, om-
nem contractionem fibrarum, craſſitiem
liquorum, acrimoniam eorundem ſolven-
tia, diluentia, temperantia.

74. Quibus qui adjunxerit dicta in
regulis universalibus de curâ acutarum,
narumque symptomatum, & ſecutura de
acutis in perniciem viſcerum ſingularium
pendentibus, liquido perſpecta habebit
Ardentis Febris cujuſlibet remedia.

745. Quin & reliquæ febres acutæ ſin-
gulares ex dictis intelliguntur, vel ad ſymp-
tomata ſingularia pertinent, vel ſunt alius
morbi acuti effectus.

FEBRIS INTERMITTENS.

746. **F**ebris Intermittentis definitio jam
data (727. 737.) hujus diagnoſis
ſponte

sponte patet, distinctio in varias classes facilis, utpote soli temporis differentia innixa.

747. Tamen scire est, hanc in genere esse Vernalem, quæ à Februario in Augustum, & Autumnalem, quæ ab Augusto in Februarium dominatur. Distinctione necessariâ ob varios mores, symptomata, exitus, durationem, curationemque febris; quin una aliam fugat.

748. Quin & sæpe initio autumnæ æmulantur exacte indolem continuarum, ob longiores & duplicatos paroxysmos, dum tamen indoles & curatio plane diversæ sunt.

749. Incipiunt cum oscitatione, pandiculatione, lassitudine, debilitate, frigore, horrore, rigore, tremore, pallore extremorum, respiratione difficillimâ, anxietate, nausea, vomitu, pulsu citato, debili, parvo. Hæc prout majora, pluraque simul, eo febris pejor, atque in subsequente tempore calor, & cætera symptomata pejora: & hic gradus febris primus, Incremento respondens continuarum, & reliquorum maxime periculosus; Utinam ut plurimum est cruda, & tenuis.

750. Hunc

750. Hunc statum (749.) excipit alter, incipiens cum calore, rubore, respiratione forti, magnâ, liberiore, anxietate minori, pulsû majori, robustiorique, siti magnâ, dolore artuum & capitis magno, Urinâ plerumque rubrâ; respondet $\alpha\kappa\mu\tilde{\eta}$ febrium continuarum.

751. Tum ultimô ingens plerumque sudor, remissio omnium symptomatum, Urina crassa, sedimentum lateri contuso simile, somnus, $\alpha\pi\upsilon\rho\epsilon\tilde{\zeta}\iota\alpha$, lassitudo, debilitas.

752. Sæpe abeunt in acutas, periculosas; quod calori nimio, & motui excitato nimis, ut plurimum debetur.

753. Febris intermittens sua tria tempora (749. 750. 751.) percurrentes, fibris minimis vasculorum & viscerum magnam infert vim, stagnando, obstruendo, coagulando, pellendo resolvendo, attenuando; hinc debilitantur vasa, morbosa fiunt liquida, eo in primis genere mali, quo partes minus assimilatas, nec æqualiter mistas habent; ex quibus simul acrimonia exoritur; unde ab omnibus simul facillima in sudorem proclivitas multum debilitans, ipso viscido sanguinis transsudante; tum urina mire crassa, turbida, jumentosa, pinguis; similis saliva;

(H)

inde

inde debilis, solutus, vix coherens cruori optimâ parte spoliatus, residuâ acer & crassus simul; adeoque ex laxis vasibus, & crassis acribusque liquidis hæc febres diuturnæ dein terminantur aliquando in Chronicos, scorbutum, hydropem, icterum, leucophlegmatiam, tumores scirrhosos abdominis, & quæ hinc sequuntur mala.

754. Caterum, nisi malignæ (753.) corpus ad longævitatē disponunt, & depurant ab inveteratis malis.

755. Unde post accuratum examen totius historiæ intermittētiæ (746. ad 755.) causa proxima constituitur, viscositas liquidi arteriosi, superveniente dein causa quacunque velocioris & fortioris contractionis cordis, atque resolutionis ejus quod stagnaverat.

756. Adeoque, quum ordo hic (749. 750. 751.) semper in febre intermittente obtineat, videtur is, qui primum tempus (749.) & primam causam (755.) superare possit, etiam totum illum paroxysmum posse tollere.

757. Dein, quum infinitæ causæ, eaque satis exiguæ, possint primum statum (749.) febris perfectæ intermittētiæ (727.

737.) ejusque causam (755.) producere; atque tales plurimæ in ipso corpore nasci, crescere, & dato tempore adolescere queant, ut in omnibus, in corpore natis, atque secretis, liquoribus fit; difficilius est ex infinitis possibilibus natam jam distinguere, quam unam possibilem excogitare, quâ possit ratio periodorum dari ex legibus œconomix nostræ possit, id autem examinanti patescit.

758. Curatio ergo exigit, ut aperientibus salinis, alcalicis, aromaticis, mineralibus, diluentibus, oleosis blandis, calore, motu, fotu, frictione utamur tempore *πυρίξιας*, vel & in statu descripto (749.)

759. Quin abundanti colluviei in primis viis, purgans, vomitoriumve sæpe prodest collendæ; dando ante paroxysmum eo spatio, quo ante hunc effectum præstet. Id faciendum cognoscitur ex victu, morbis, symptomatibusque prægressis, nausea, vomitu, ructu, tumore, halitu, sordibus linguæ, gutturi, palati, *ἀνροπείξιας*, amarore oris, vertigine tenebricosa; & absoluta operatione dato opiato sedatus ante febrem tumultus

760. Ut & prodest idem (759.) dum stimuli instar movet utrumque (759.)

761. Aliter nocet (759.) dum debilitat, liquidissima elicit, digestiones, hîc inprimis necessarias, turbat; sicque diuturnitatem morbi, vel & mortem producit. Frigus, & Febris sudorifero hîc tollitur sæpe; dum aliquot ante tempus cognitum futuri paroxysmi horis liquido aperiente, diluente, leviter narcotico, repletur corpus ægri, dein una horâ ante malum excitatur sudor, & continuatur, donec binæ ultra tempus initii paroxysmi elapsæ sint horæ.

762. Hinc & venæ sectio nocet per se semper, prodest alias casu, ut & tenuis exactaque diæta.

763. Dum febris in statu, (750.) indicantur aquosa, calida actu, subacidis aperientibus nitrosisque permistis, vel & cichoraceis, similibusque blandis aperientibus, quiete. Calore moderato tunc æger eget.

764. Ubi crisi paroxysmus solvitur (751.) prodest, ptisana vinosa, jusculis carniū, decoctis temperatis, sudori, urinæque reddere materiem; sicque hæc non vi caloris, medelæ, stragulorum, exprimere, sed copia aucta promovere quam blandissimè, & diu.

765. Porrô symptomati urgenti occurratur juxta regulas in acutis datas (617. ad 726.)

766. Sublata febris, victu analeptico, medicamentis corroborantibus æger reficiendus, dein aucto robore purgandus per alvum aliquoties.

767. Si autem febris autumnalis vehemens; corpus ex ægritudine debile; morbus jam aliquo tempore duravit; neque signa adsint internæ inflammationis; neque collecti alicubi puris; neque obstructi admodum hujus illiusve visceris, Cortice Peruviano abigetur, pulveris, infusi, extracti, decocti, syrupi formâ, eum propriis specificis, tempore ἀπὸ τοῦ ξίως debito ordine, dosi, regimine, adhibito.

768. Quin & Epithemata sæpe juvant; & Inunctiones spinæ dorsî; & adstringentia epota.

769. Ut singularis fiat curatio singularum, notetur 1. intermittentes veras quo minori spatio quiescunt, eo finiri citius, & contra. 2. eo itidem plus accedere ad acutiarum genium, & in has mutari. 3. causant eo mobiliorem forte, & copiosiore habere. 4. hinc vernaless, superveniente calore, sponte solvi. 5. autumnales, accedente fri-

gore, increfcere. 6. indeliquere, quibus febribus medicina faciunda, & qualis.

MORBI ACUTI FEBRILES.

770. **N**unc morbi Acuti confiderandi, qui febre ftipati acutâ, tamen fingularem inflammationem inducunt huic illive organo, unde ab ejus functione læfa toti morbo imponitur nomen. Tales funt Phrenitis, Coma, Carus, Angina, Peripneumonia, Hæmoptoë, Pleuritis, Inflammatio Mammarum, Diaphragmatis, Ventriculi, Hepatis, Lienis, Mefenterii, Intestinatorum, (Dysenteria, Ileus, Volvulus, Tenefmus, Hæmorrhoides, Colica biliofa) Renum, Veficæ, Ureterum, Uteri, Juncturarum, Exteriorum in Morbillis, Variolisque.

P H R E N I T I S.

771. **S**i ferox & perpetuum delirium à Cerebro primario affecto cum febre acutâ continua oritur, vocatur Phrenitis Vera.

Si à malo aliunde in Cerebrum delato in febre, inflammatione, &c. Phrenitis Symptomatica, *Ἀσθενὴς*, desipientia, dicitur.

772. Antecedunt Veram, calor, dolorque internus capitis ingens, & inflammato-
rius;

rius; sanguinis copia nimia; dispositio inflammatoria; rubor oculorum, faciei; somni turbulenti, desipientia levis; adolescentia, calidorum usus; insolatio; vigiliæ; ira; incœror; prætervia seu ferocitas, oblivio subitanea; siccitas totius, maximè cerebri; collectio floccorum.

Alteram verò omnis fere morbus acutus cum febris; dolor lateris non pleuriticus cum levi perturbatione animi; Inflammatio pleuræ, pulmonis, diaphragmatis, quæ pessima; hanc præfagit lingua nigra, alvus suffusa, urina retenta, fœces albæ (hæc lethalis ubique) urina pallida, decolor, tenuis, αἰψία, ferocitas, rubor, urina cum suspensio nigro, vigiliæ, signa instantis inflammationis in capite.

773. Utraque (772.) ubi præsens est, hæc habet symptomata. 1. Idearum sensuum depravationem, ut & sensuum interiorum, & rationis, & affectuum. 2. ferocitatem auctam & efferam, inquietem, vel sæpe somnos turbulentos. 3. pulsum durum; respirationem raram, & magnam. 4. faciem plerumque rubram valde, vultuosam, adspectu horrendam, oculos

protuberantes, trucesque, stillicidium narium.

774. Prognosis hŕce fere describitur.

Phrenitis vera 3. 4. 7. moque die necat, rarô hunc transgreditur.

Tumque, si ŕava fuerit, ŕape in Maniam abit.

Pauliper adŕcendens immanis fit.

ŕape deŕinit in Lethargum, Coma, Catochen.

Vomitus æruginofus ratione inflammati cerebri; ŕputatio frequens & indecora in adŕantes; ŕæx alvi & urina interceptæ, vel albæ; urina cruda; convuŕŕio; venatus floccorum volitantium; oculi pulverulenti; dentium ŕtridor; *αδυσία* plerumque convuŕŕionis prænuncia; permutatio ŕymptomatum perpetua, ulceris tumentis ŕubŕdientia, frequentia ŕunt præŕagia periculi ŕummi, & mortis.

A peripneumoniâ lethalis. A variolis mala admodum; ab ileo lethalis.

Inflammatiô paulisper fixa, & aŕperitas faucium ad ŕuperiora vergens creat phrenitidem mortiferam, hi palpat, & laborioŕi ŕunt.

Quæ verŕatur circa neceŕŕaria, peŕŕima.

775. Cadavera defunctorum à phrenitide exhibuere meninges inflammatas, gangrænam, abscessum, sphacelum cerebri, aut acres rodentes ichores.

776. Ex quibus cunctis elicitur causa proxima Phrenitidis Veræ, inflammatio vera piæ matris, duræque primario orta. Symptomaticæ verò, inflammatio similis orta à raptu materiæ phlogisticæ in cerebri meninges.

777. Quidquid has producere potest,ungi poterit causæ propioris munere (772.)

778. Quin hinc vera diagnosi utriusque mali.

779. Curatio requirit attentionem ad sequentia.

Phreniticis varices, vel hæmorrhoides fluentes profunt.

Alvi fluor bonus.

Dolor ad pectus, pedesque, vel & vehemens tussis superveniens sæpe solvit malum.

Ut & hæmorrhagia.

780. Phrenitis vera requirit citissimè validissima remedia, quibustolli possit inflammatio ad cerebri arterias orta,

781. Quæ petenda maximè ex curatione inflammationis in genere, observatis hisce. Venæ sectio instituenda larga, per amplum vulnus, aut plures venas simul, in pede, jugulo, fronte. Diluentia ex decoctis antiphlogisticis, nitrosis, affatim exhibenda. Dein purgantia antiphlogistica, cum multo potu diluente nitroso danda. Clysmata similia, additis laxantibus. Anus fovenda, hæmorrhoides fricandæ foliis ficus &c. vel evacuandæ hirudinibus. Collutoria, gargarismata lenia revocanda in crebrum usum. Nares, oculi, aures, fovenda. Caput radendum. His præmissis, neque cedente malo, opiatum utendum, pediluvia, epispastica levia, cucurbitæ, ad inferiora applicanda. Corpus moderato frigore reficiendum, & erectum tenendum.

782. Si verò Phrenitis ab alio morbo inflammatorio jam facta oritur, ante omnia attendendum, an genius ejus mali patiatum adhiberi modo dicta (781.), si non, tum curanda ex methodo illi morbo debita, semper additis derivantibus, & topicis remediis,

A N G I N A.

783. Impedita valde , dolens admodum ,
 vel & impedita & dolens simul Deglutitio , atque Respiratio , quæ contingit
 à causa morboſa agente in partes binis his
 functionibus inſervientes , ſupra pulmones ,
 & ſuprà ſtomachum poſitas , Angina vocatur.

784. Cujus duplex obſervatur ſpecies ;
 prima ſine ullo ſigno tumoris externi , inter-
 nive apparet ; altera verò cum aliquo tumore
 in aliquâ parte organorum deſcriptorum
 (783.) deprehenditur ſemper.

785. Illa prior in fine morborum diutur-
 norum , maximè poſt ingentes & ſæpe re-
 petitas evacuationes , contingit ; pallorem
 faucium , ſiccitatem harum , tenuitatem
 ſimul , comites habet ; quare nervos &
 muſculos reſolutos plerumque habet ; fere
 ſemper eſt ſignum imminentis mortis ; rarò
 curatur , & tum tantum remediis replenti-
 bus vaſa vacua bono ſucco vitali , calefacien-
 tibus , corroborantibus.

786. Eadem prior ſpecies aliquando ori-
 tur ſubito ſine ſignis manifeſtis prægreſſis ul-
 lius morbi ; vix capit medelam ; & fere ſem-
 per , poſt mortem , ſuppuratum pulmonem
 demonſtrat.

787. Quæ cum tumore accidit varia nomina accipit, vel à naturâ tumoris, vel à loco per tumorem occupato. Hinc est œdematosa, catarrhosa, inflammatoria, purulenta, scirrhusa, cancrofa, convulsiva, Angina.

788. Occupant hi tumores (787.) linguam, ejus musculos; palatum, tonsillas, uvulam, hujus musculos; cava ossium frontis, maxillæ superioris, ossis sphenoidis, enato & ibi radicato polypo increfcente, nares obturante, palatum deprimente, fauces angustante, pharyngem, laryngemque occludente; musculos ossis hyoïdis omnes, vel aliquos; musculos laryngis externos, internos, communes, proprios; asperæ arteriæ membranam interiorem muscularem; pharyngis musculos superiores, & œsophagæum; ipsum œsophagi musculum; glandulas asperæ arteriæ & œsophago itâ vicinas, ut hæc fistulæ ab iis tumentibus comprimi queant, ut sunt salivales omnes, tum vagæ circâ hæc loca, ac tandem ipsæ Thyroïdææ.

789. Ex qua historia (785. ad 789.) perspecta apparet ratio tam multiplicis, impro-

improvisi, & funesti sæpe eventus hujus mali (783.)

790. Quum vero tam varius ille morbus sit, tam varium effectum producat, variaque adeo remedia & artem medendi postulet, quantum brevitatis hic necessaria permittit, eum recenseri necesse est.

ANGINA AQUOSA.

791. **A**ngina aquosa, œdematosa, catarrhosa tenuis, est impedita, vel dolens respirandi, vel deglutiendi exercitatio, cum tumore lymphatico partium, quibus illa fit, vel vicinarum.

792. Habet ergo, ut cæteræ aquosæ colluvies, sedem in parte glandularum, ubi reconditur atque excernitur secreta arteriis lymphæ.

793. Ergo pro causa agnoscit quidquid exitum liberum lymphæ impedit: eorum vero est numerus ingens, & diversitas. Compressio venarum quæcunque, in quas forte earum glandularum emissaria se evacuant; obstructio nata in ipso folliculo glandulæ à gypso, pituitâ, lapide, fungo. & similibus ibidem enatis; obstructio facta in ipsis emissariis à causis eisdem; compressio eorundem locorum; frigus finibus

excretoriorum meatuum applicatum; debilior humorum circumactio.

794. Effectus talis mali sunt, tumor aquosus, albus, frigidus; vicinorum compressio; impedimentum functionum, quæ à non compressis pendebant.

795. Hinc signa diagnostica (791. 792. 793.) & prognostica (794.) facillimè patescunt.

796. Curatio autem hic peragetur iis, quæ 1. causas obstruentes resolvunt, movent, aut rodendo, vel secando tollunt. Huc spectant emollientia, aperientia, laxantia, formâ fatus, cataplasmatibus, gargarismatibus, injectionibus, collutoriis, vaporibus, applicata; tum frictiones; caustica; scalpellum. 2. quæ copiam lymphæ, per opposita loca evacuando, minuunt: quod fit apophlegmatismis, vesicatoriis, sudoriferis siccis externis, internis, diureticis similibus, hydragogis per alvum. 3. abstinentiâ ab liquidis, victu calefaciente, exsiccante. 4. augendo vim circulationis per remedia nota (98. 99.)

ANGINA SCIRRHOSA.

797. **S**I verò glandulas descriptas (788.) scirrhusus, & multum increascens
tumor

tumor occupaverit, signis scirrhi (392.) cognoscitur; atque ex noto ejus situ futura angina prævidetur, nata vero perspicitur; tum si extirpatio possit fieri, ea sola remedio erit tuto; aut in internis circâ fauces corrosio multâ cum prudentiâ tentanda.

ANGINA INFLAMMATORIA.

798. **V**erum quando ab inflammatione, glandulæ (788.) vel muscoli (788.) occupantur, tum oritur morbus huc propriè referendus ob summam, quâ funestus est, acutiem, & velocissimam, & insuperabilem sæpe violentiam.

799. Hujus (798.) mali causa 1. in genere est omnis ea, quæ inflammationem quamcunque potest producere (315. 376. 377. 378.) 2. illa omnis, quæ inflammationis causas determinat imprimis ad loca descripta (388.) maximè ad laryngem, pharyngem, os hyoïdes, horumque musculos, tum ad fistulæ pulmonalis superiora: talia autem sunt, dispositio propria juvenibus, sanguine divitibus, rufis; exercitium frequens, validumque harum partium, oratoria exercitatio, cantus, clamor, fortis equitatio adverso vento & frigido, tubarum

rum & fistularum inflatus, labores validi in aëre frigido; calor æstuans magnum frigus excipiens tempore verno; aridæ fauces ob aëris recepti & expulsi fervorem in æstu solis, vel in febre inflammatoriâ.

800. Ubi ex his causis (799.) nata est, varia, & inter ea horrenda, symptomata creat, pro diversitate partis ejus, quam occupat.

801. Si sola laborat pulmonalis fistula, illæsis aliis, in internâ suâ membranâ musculosa, tum oritur ibi tumor, calor, dolor, febris acuta calida, cæterum externa signa nulla; vox acuta, clangosa, sibilans; inspiratio acute dolens; respiratio parva, frequens, erecta, cum summo molimine; hinc circulatio sanguinis per pulmones difficilis; pulsus mire & cito vacillans; angustia summæ; cita mors. Estque hæc una ex iis, quæ funestissimæ, nec externa dant signa: quô vero propius glottidi & epiglottidi malum, eo sane magis lethale.

802. Si larynx in primis acute inflammatur, & sedem habuerit malum in musculo albo glottidis, & simul in carnosis ei claudendæ inservientibus, oritur dirissima, subito

subito strangulans, Angina. Signa ut priora (801.) dolor in elevatione laryngis ad deglutitionem ingens, auctus inter loquendum atque vociferandum; vox acutissima, stridula; citissima, cum summis angustiis, mors. Estque hæc, sine signis externis, omnium pessima.

803. Si soli muscoli elevando ossi hyoïdi, & laryngi servientes inflammantur valide, signa evidentia sunt hæc; respiratio satis libera; deglutitio in prima actione suæ exercitationis acutissime dolens; tum signa inflammationis in genere; & eadem in iis musculis, qui apparere examinanti possunt.

804. Quando autem sola pharynx eodem infestatur malo, signa specifica sunt, inspectis faucibus apparentia; respiratio satis commoda; deglutitio dolens, impossibilis; materies deglutienda per nares redeuns; eadem in asperam arteriam pulsa, & tussim violentam excitans; hinc defectus cibi, potusque ingerendi; exsiccatio & exasperatio omnium humorum in corpore; febris non adeo intensa; major morbi duratio ante illatam mortem.

805. Si vero tonsillæ, uvula, velum
membra-

membranosum pendulum, musculi ejus quatuor pterygostaphylini, inflammantur valide, tum sunt fere eadem ac in priori (804.) respiratio incommoda, difficilis, per nares nulla, vel parva, per fauces angusta; materies deglutienda ob angustias & summos dolores per os redeuns; excreatio perpetua, pituitæ ad cava tonsillarum stillicidium perpetuum, copiosum, dolor acutus in aure internâ, & viâ eotendente à faucibus; crepitatio in aure dum deglutitio fit; surditas sæpe perfecta. Hoc mali genus hodie à lue gallicâ frequens, & valde metuendum.

806. Quod si omnes hæ inflammatoriæ species (801. 802. 803. 804. 805.) vario concursu, simul ægrum infestent, concluditur facile eò sæviorem fore morbum, quo plures in unum conspiraverint: tumque simul eo plura, & sæviora symptomata eventura esse.

807. Nam impedito tum cruoris in jugulares externas, vel per has ipsas compressas, reditu, fit tumor faucium, labiorum, linguæ, vultus; linguæ exsertio, intorsio, inflammatio; oculorum rubedo, protuberans tumor horrendus; cerebri, ob eadem

dem suffocatio; hinc visus, auditus, tactus, hebetes; delirium; hiatus oris; stertor; decubitus impossibilis præ suffocatione; rubor, tumor, dolor, pulsatio, sæpe in collo, pectore, cervice, conspici; unde venæ jugulares, frontales, raninæ varicosæ tument.

808. Decurrit autem omnis Angina consuetum inflammationis generalis iter, eademque facit, ac patitur mutationes in resolutionem, pus, gangrænam, scirrhum.

809. Ergo si signa docuerint, anginam esse (801. 802.) confestim examinandum, an pura hæctenus inflammatio adsit (382. 383. 384.); tumque citissime per efficacissima remedia (395. ad 402.) tentanda resolutio est (386.) Itaque 1. cita, magna, repetita missio sanguinis, eousque ut debilitas, pallor, refrigeratio, vasorum collapsus, doceant, vim superstitis non posse augere tumorem & rigiditatem vasculorum, exercenda erit. 2. valida alvi subductio per purgantia ore hausta, vel clysmatum instar injecta, repetita. 3. victu, potuque tenuissimo, & lenissimo opus. 4. nitrosis, subacidisque medicamentis.

mentis. §. vapore humido, molli, tepido assidue hausto; fomentis externis; derivantibus epispasticis.

810. At species (803.) raro tam periculosa ac (801. 802.) eadem remedia (809.) sed leviora, petit. Hic autem imprimis cataplasmata anodyna, laxantia, emollientia externa necessaria.

811. Dum denique angina (804. 805. 806.) adhuc inflammatoria, infestat; tum eadem remedia (809. 810.) requiruntur unita, sed addendæ perpetuæ humectationes oris & faucium, per lenissima attenuantia nitrosa, diluentia aquosa calida, laxantia pinguis, quæ ore quieto contineri, leniter gargarizando applicari, fistulâ injici possunt: requiritur continua opera, ne arescant partes.

812. Si, omnibus his non, sero, vel frustrâ tentatis (809. 810. 811.) morbus sit maxime recens & strangulans à causâ superiori, quam erit locus sectionis, cum symptomatibus pessimis (807.) nec tamen adhuc gangrænosus, statim post acerbam prognosin instituenda erit *βρογχοτομή*.

813. Quæ fiet, præparato corpore ægri,

ægri, in asperâ arteriâ infrâ laryngis inferiora ad pollicis distantiam; discissa cute, & integumentis; amotis musculis; secto interstitio inter annulos arteriæ asperæ; imposito canaliculo argenteo; dein ablata causa, quæ exegerat hanc operam, vulnus percurando: interim clysmata nutrientia applicando, si deglutitio impossibilis.

ANGINA SUPPURATORIA.

814. **V**erum si malum jam eô processerit, ut suppuratio loci affecti jam incipiens cognoscatur, per signa (387.), erit tentanda via abscessus per artem, & remedia generalia (402 ad 412.) maximè autem molli, assiduo gargarismate; largo cataplasmate laxante; pertusione loci, sensibus deprehenfi; bronchotome (812. 813.)

815. Illa autem anginæ species, quæ prior descripta (801. 802.), rarò eôusque adolescere potest, sed vel prius resolvitur (809,) vel necat.

ANGINA GANGRÆNOSA.

816. **S**i tandem causæ anginæ (799.) augentur, & in parte nobili magis (801. 802.) hærent, vel & in externis (804. 805.) sæpe in gangrænam abit lethalem;

lem; id verò novimus 1. ex signis hujus generalibus (426. 427. 428. 429.) applicatis ad partes obfessas, quarumque functio læsa; 2. ex signis propriis; si tumor, ruborque prius conspicui subito, sine bona causa, disparuerint; si dolor similiter sic abiverit, fauces subito æquales, lævesque fiunt; sicca, glabra, livida fauces: tum nullam capit magnitudo nimis proVecti mali medelam.

817. In scirrhum circa tonsillas, uvulam, palatum, abit angina eorum locorum, ex causis descriptis (392.) unde cognoscitur facile, curatur difficulter: maximè ubi in cancerum jam abiit. Vid. (79. 7.)

ANGINA CONVULSIVA.

818. **S**I nervi motores organorum deglutionis, vel respirationis, impediuntur suas exercere functiones in illa organa, oritur paralytica angina; talis à luxatione dentis vertebræ dicitur contingere, aut alterius vertebræ cervicis ad interiora. Si convulsionum causa quæcunque musculos pharyngis, laryngisve occupaverit, oritur subita, suffocativa angina; talis in epilepticis, spasmodicis, hystericeis, hypochondriacis sæpe numero fit, abit, redit: curatur imprimis his, quæ iis morbis curandis propria sunt.

819. Ex hâc historiâ datâ (783. ad 819.) intelligitur ratio observationum Hippocraticarum.

Angina sine ullo signo conspicuo, solo strangulatu orthopnoëico se prodens, cum febre acutâ, dolore magno capitis, vel crurum, sine signis bonis, cito lethalis, primo scilicet, secundo, vel tertio die.

Angina ἐπιζεύσσει orta ex aliis inflammatoriis morbis, aut si species (801. 802.) nata ex (803. 804. 805.) lethalis.

Angina spumam oris excitans; serum tenue exprimens; fœces alvi sine sensu dimittens; in febre valde acuta sine ullo signo conspicuo occupans; cum recessu tumoris, ruboris, pulsationis in faucibus vel lingua tamen strangulans; ubique lethalis, & præceps.

PERIPNEUMONIA VERA.

820. **S**I in vasis pulmonalibus, inflammationi suscipiendæ aptis, inflammatio vera concipiatur, morbus vocatur Peripneumonia.

821. Illa vasa autem sunt Arteriæ Bronchiales, Pulmonicæ, & harum laterales Lymphaticæ.

822. Unde etiam duplex concipi Peripneumonia potest; quarum una ad fines arteriæ

arteriæ pulmonalis, altera in bronchialibus hæret.

823. Et statim liquet, priorem periculosissimam; posteriorem minus discriminis habere, sed illam ex hac nasci posse; & causas multas communes habere.

824. Quæ causæ plurimæ revocari queunt 1. ad generales omnium inflammationum per totum corpus (375. ad 380.) 2. ad eas, quæ imprimis pulmones afficiunt: ut sunt, aër humiditate, siccitate, calore, frigore, gravitate, levitate, exhalationibus causticis, vel adstringentibus, aut coagulantibus constans, sicque peccans; chylus ex crassis, siccis, viscosis, cum acribus permistis, vel sine iis; exercitia pulmonum violenta, cursu, luctâ, nixu, cantu, clamore, equitatione forti in vento adverso; venena coagulantia, caustica, constringentia, venis ad cor tendentibus immissa; vehementes animi perturbationes; angina cum opprefione pectoris, & orthopnoea, pleuritis valida, paraphrenitis ingens.

825. Si hæ causæ (824.) morbum produxerint, pro diversitate sedis affectæ (822.) producet effectus varios; bronchialis enim omnia effecta inflammationis producens

(382. ad 393.) ipsos fines arteriæ pulmonalis contiguos comprimendo, contagio efficiundo, inflammat.

826. Ubi autem fines ipsi arteriæ pulmonalis inflammati, stagnat cruor; extenditur vas; exprimitur transsudatione quasi pars liquidissima; coacervatur crassior; inter cor dextrum, & fines pulmonalium arteriarum, omnis fere colligitur, circulum adhuc obire potens, sanguis; hinc pulmogravis, explicari impos, livescens; cor sinistrum sanguine orbatur; debilitas summa; pulsus exilis, mollis, omni modo inæqualis; respiratio parva, frequens, difficilis, erecta, tussiculosa, calida; sanguinis venosi ante auriculam & cor dextrum stagnatio; rubor faciei, oculorum, oris, faucium, linguæ, labiorum insolitus; tandem suffocans, inexplicabili cum anxietate & delirio, mors.

827. Si tale malum (826.) utrumque pulmonem simul, & validè infecerit, erit cita, & insuperabilis mors; quum nullo remedio antiphlogistico juvari natura queat: confer (386. & 395. ad 402.)

828. At si parvum in uno pulmone locum infestat, nec causas validas habet,

(I)

aliqua,

aliqua , nec tamen certa , spes est curari bene posse.

829. Inde (824. ad 829.) signa diagnostica, & prognostica, utcunque hauriri possunt; maximè si consideremus, exitus esse ut inflammationis (386. ad 393.) unde etiam status accipit vario durationis tempore varios, ita ut abeat in sanitatem, alium morbum, mortem.

830. Sanatur 1. resolutione benignâ; si temperies laxa, humor blandus, viscositas non nimia, pars affecta bronchialis, vel pulmonalis, non magna. 20. sputo cito, libero, copioso, flavo cum paucò sanguine misto, satis crasso, dolorem sedante, respirationem emendante, pulsum ampliorum & pleniorum reddente, in album blandum citò mutato; id fit, si sedes mali in primis est bronchialis arteria, aut pulmonalis non valde magna. 3. alvi fluxu bilioso, levante, & similia fere, ac sputa descripta, ejiciente. 4. urinâ copiosa, crassa, hypostaticâ, levante, cum sedimento primo, rubro, sensim albescente, ante septimum diem emissâ. Atque tum respiratio adest facilis, febris mitis & boni moris, *adversus*, calor, humiditas, laxitas, mollities, æquales toto corpore.

831. Abit in alium morbum, pendentem ex naturâ inflammationis, vel ipsius pulmonis, prout sua hinc propria actione destituitur.

832. Hinc primò in suppurationem, quæ fit, ubi materies inflammatoria (376. 377. 824.) ab ipsa natura resolvi non potens (830.) nec arte emendata, tamen blandior (387.) stagnans, calens, pulsa, vascula tenuia rumpit, in pus resolvit, latera coërentia extendendo, vel rodendo abscessum vomicanve format intra quatuordecim dies.

833. Id futurum (832.) demonstratur his observationibus. 1. si signa certa peripneumoniæ satis acris (825. 828.) nec tamen acerrimæ (826.) primò extiterint. 2. si resolutio, ejusque signa (830.) non satis cito, nempe ante quartum diem, apparuerint. 3. si symptomata (825. 826.) nec, sputo cocto, & criticis diebus, 3. 5. 7. 9. 11. 14. evacuato per ordinem, qui sanationem doceat mutatione successivâ excreti; nec educatione cruoris; nec medicamentis; nec victu debito; superata sint 4. verum contra symptomata non pessima pertinacia, cum continuo delirio, pulsu undoso, mollique permaneant.

834. Fieri autem jam re ipsa cognoscimus per hæc : 1. si signa sint (833.) 2. ubi leves, vagæ, sæpe repetentes, sine manifesta causa horripilationes contingunt; dolor remittit; dyspnœa manet; genæ & labia rubent; sitis adest; febricula vexat, inprimis vespertina; pulsus debilis, mollisque.

835. At jam factum declarant : 1. signa prægressa (833. 834.) 2. tussis pertinax, sicca, ad partum, motumve aucta; respiratio difficilis, parva, anhelosa, strepens, post partum, & motum aucta; decubitus in unum modò, id est in affectum, latus tolerabilis; febricula continua, periodica, à cibo, potu, motu exacerbata cum rubore genarum & labiorum; appetitus prostratus; sitis magna; sudor nocturnus, maximè circa jugulum & frontem; urina spumosa; pallor; macies; debilitas summa.

836. Id apostema jam factum (835.) exitus habet varios : 1. suffocat tumore occupante totum pulmonem, vel comprimendo impediens ea, quæ adhuc in eo libera. 2. suffocat subita eruptione puris, vomica in asperam arteriam se exonerante uno cum impetu. 3. solvitur sputo purulento, liberante, consumente. 4. solvitur lapsu puris
in

in cava Thoracis , inve mediastini dilatata vacua. 5. inde tabes , phthisisque varia , empyema fere lethale.

837. Alter morbus à peripneumoniâ fit , si purulenta jam facta inflammatoria materies (832. 833. 834.) intra pulmonales venulas resorbetur , cruori miscetur , in loca quædam deponitur , unde liberatur pulmo , oneratur pars alia ; quæ si minus requisita ad vitam , est *μετάσσει* bona ; si verò in hepar , lienem , cerebrum , & similia loca fluxerit , pessima plerumque erit. Hinc fiunt abscessus peripneumonici ad aures , crura , hypochondria.

838. Tales abscessus futuros esse declarat:
1. observatio signorum peripneumoniæ non pessimæ (833. 834. 835.) cum febre non vehementi , nec maligna , tamen continua ; cum dolore thoracis , anxietate , gravitate , dyspnœâ , non pessimis ; sine signis resolutionis (830. 2. si cum his pulsus multum vacillans , omni modo , assidue. 3. dolores , rubores , calores , tensiones , circa loca dicta (837.)

839. Illos verò futuros circa Crura sci-
mus , si 1. signa futurorum abscessuum (838.) adsint. 2. si simul cum iis signa

sint levioris inflammationis ad hypochondria.

840. Sed futuros circâ Aures scimus, si
1. signa adsint (838.) 2. mollia simul hypochondria.

841. Ad hepar verti novimus, si 1. signa sint (838.) 2. dolor manens in hepate, cum urinâ subictericea, colore subflavo cutis. Hinc sæpe, vomicâ hepatis natâ, pessima mala.

842. Abscessus illi (839. 840.) si levant pulmonem, si tollunt febrim, si purulenta, manantia, fistulosa manent, si satis citò, ante nonum diem, contingunt, tum semper salutare: verum, si sputo jam purulento, nec magis flavo, sine levamine dicto, nascuntur, mali: at, si jam nati evanescent, erudo morbo, peripneumoniâ redeunte, omnino lethales sunt.

843. Desinit iterum morbus hic in tumorem callosum, scirrhumve pulmonis; si materies, & conditiones (392.) concurrunt: inde totâ vitâ difficilis, erecta, tussiculosa respiratio, post pastum motumque aucta, sine signis latentis vomicæ descriptis (835.) inde adhesio pulmonis ad pleuram.

844. Tandem , si bronchialis arteria, vel & pulmonalis vehementissima inflammatione (388.) corripitur à causa internâ , vel externa (824.) brevi nascitur gangræna , & inde cito sphacelus ob copiam , motumque cruoris , & ob motum assiduum visceris tenuissimi. Id futurum docent : 1. signa violentissimæ peripneumonix (826.) nullo casu , nec arte sedata. 2. debilitas summa, cita , pulsu se inprimis manifestans. 3. frigus extremorum. At jam natam scimus, si hæc prægressa , sputa ichorosa, tenuia , cinericea, livida, atra, foetida. Inde autem cita mors.

845. Has Peripneumonix mutationes (830. 832. 836. 837. 843. 844.) docet observatio historix morbi , cadaverumque inde defunctorum incisio.

846. Unde evidens est , illum morbum , quem vetustas hoc nomine descripsit , esse veram inflammationem pulmonum.

847. Eritque prognosis clara , quâ asseritur , morbum hunc semper valde periculosum ob necessitatem summam functionis pulmonalis ad vitam , & ad sanandam materiem inflammatoriam, ob sanguinis per-

petuo allati copiam, impetum, ob motum perpetuum visceris, ob situm, qui applicationem remediorum renuit, teneritudinem summam vasculorum facile destruendam, impossibilitatem revulsionis adeò requisitam in curâ inflammationis.

848. Ex quibus (847.) liquet, quando, cur, & cum quibus symptomatibus in mortem abeat: sc. Si totus pulmo, unâ cum corde inflammatur, cor in latus procidit, æger paraplegia resolvitur, frigidus, & sensus expers est, tum secundo, vel tertio die moritur. Si urina initio morbi bona & cocta, post quartum tenuis. Si in vigore morbi erectus sedere cogitur. Si puris est per inferiora secessus: si sicca cum fervore strepente pleni pulmonis in gutture: si vehemens in corpore valde sicco, duro, calloso, exercitato: si mala est cum prærubro valde stillicidio sanguinis: si sicca est cum maculis rubris pectori adpersis: si coryza aut sternutatio multa præcedit, sequiturve: si ex ardente febre ortum duxit: si sputum biliosum cum pure post sextum diem statim inceperit: si sputum ab initio valde cruentum, flavum sincerum, album rotundum, spumofum valde, dolorem non sedans, si fuscum,

scum, cœnosum, amurcosum, nigrum, livescens, inæquale, æruginosum : si neque febris, neque respirationis difficultas remisit, moritur die septimo, vel nono. Mors verò iis contingit dum pulsus deficit, omnia frigent, solum pectus, caput, colum æstuant, genæ rubent, liventque.

849. Curatio hujus mali varianda est pro diverso statu morbi & symptomatum, adeo ut quod uno tempore profit, in eodem tamen morbo alio tempore datum obsit.

850. Si ergò in Peripneumonia omnia signa adsint descripta 830. N. 1.) utendum quiete corporis & animi; aëre tepido humido; balneo vaporis aquæ dulcis ad pulmones, nares, os, pedes, crura, victu tenui, potu levi; medicamentis aquosis, nitrosis, farinosis, mellitis.

851. Si verò status adest (830. N. 2.) utendum iisdem (850.) & medicamentis emollientibus, depurantibus, excretionem promoventibus, leniter reficientibus, vaporibus: vitanda tum venæ sectio, purgatio, sudoris expulsio, aliave omnia, dictam excretionem perturbantia.

852. Si (830. N. 3.) adest, lenia clysmata

mata emollientia, fomenta lenia abdomini imponenda, decocta emollientia, & levissimo gradu laxantia, profunt, simul reliquis peractis (850. 851.)

853. In statu altero (830. N. 4.) fiant eadem, ac (850. 851. 852.) sed addantur balnea pedum, fomenta renum per clysmata emollientia interna, & externa lintea, bibantur decocta levissimè abstergendo diuretica.

854. Si inflammatio recens, magna, sicca, in corpore robusto, paulô ante sano, exercitato, deprehenditur per signa (825. 826.) statim recurrendum 1. ad citam largam, pro gradu mali moderandam, ant repetendam missionem sanguinis, ut moles crassi minuatur, & diluentibus spatium concedatur. 2. ad balnea vaporis emollientis pulmonibus assiduô, reliquo corpori sæpe applicanda. 3. ad decocta diluentia, resolventia, emollientia, laxantia, antiphlogistica, nitrosa, anodyna, parvâ copiâ, continenter repetendâ, calidissima sorbenda. 4. ad clysmata blandissima antiphlogistica. 5. ad victum tenuissimum ex succis antiphlogisticis.

855. Si inflammatio magna, cum febre, & reliquis symptomatibus validioribus duravit ultrâ triduum, & signa adsint inflammationis jam in suppurationem tendentis (833. 834. 835.) semper multum discriminis adest, quamvis diutius jam excurreret morbus, & spatium dabit curationi: tum 1. venæ sectione nullâ, vel, si aliquid urget, parcâ utendum. 2. victu leni, sed paululum incrassante, & ex maturantibus confecto, utendum. 3. balneis pulmonicis, emollientibus, maturantibusque utendum ad quintum ab inchoato malo diem. 4. die quinto, & sexto iisdem utendum, additis forbitionibus tussim moventibus leniter, simulque replentibus, ut septimo forte die locus levari queat pure cocto, valis attenuatis, vitâ sustentatâ.

856. Si signa docent, factum esse in pulmone abscessum (835.) acceleranda ejus disruptio in asperam arteriam, eâque factâ, depuratio subita & tuta ulcerosi loci.

857. Disruptio tentatur si, post multa alimenta mollia, subpinguia, cum vino molli, pulmo suppuratus (836.) & præparatus (855.) vapore calido, clamore, tussi,

excretoriis , concussione in navi, vel rhedâ, agitatur.

858. Simul ac dein signa edocuerint, apostema ruptum esse, utendum victu lacteo , vegetabili lenissimo , nec facile putrescente; tum de die aperientibus, deterfivis, vesperilevibus opiatiss; vaporibus emollientibus; equitatione, vel vectione in rhedâ, aut navi.

859. Si autem signa (838.) docent, statum (837.) jam obtinere, nulla tamen hæctenus certa prognosi quoniam materies verget, tum levi, fluido, blandè aromatico, paululum vinoso utendum victu; quietum sit corpus; medicamenta verò sint emollientia, & ex genere levissimo aperientium; pulmōni prospiciatur usu emollientium: sic vel determinabitur, vel ulterius dissoluta excernetur mali materies.

860. Sed si cum signis (838.) simul illa adsunt (839. 840.) quibus determinatio significatur, fiant modo dicta (859.) simulque locus prævisus (839. 840.) suctu, laxatione, stimulo, aperientibus ita tractandus, ut minus resistat, plus trahat.

861. Si (840.) obtinet, fiant eadem (859. 860.) sed simul aperientia paulo fortio-

fortiora, saponacea, hepatica addantur, tum clysmata, & fomenta his constantia.

862. Malum vero, quod descriptum (843.) raro medelam capit, nisi forte emollientibus externis, internis, atque motu equitationis, vel vectionis in rhedâ cedat parum.

863. Quando in ipsam jam gangrænam abiit (844.) incurabilis est.

864. Si autem Peripneumonia per spiritum jam expurgari cœpta, incipit suppressum id habere, statim summâ ope nitendum, ut iterum id prodeat. Tales causæ impediētes sunt sæpe, magnum frigus subito admissum; ingens exsiccatio undecunque nata; febris calida superveniens; medicamenta calefacientia; alvus liquida, nec critica; sudor ingens; animi affectus vehementior.

865. Tum statim ad vicinitatem partium à suppressâ, & aggestu incresecente materie, inflammatio nova exoritur; unde ilico eadem symptomata, quæ à peripneumoniâ primariâ (825. 826.) illa autem tum debilitato jam corpori accidentia, ut plurimum citò lethalia evadunt.

866. Illi autem vitio (864.) ejusque
(I) 7 sequelis

sequels (865.) occurritur vapore assiduo calidi, humidi, emollientis naribus, ore attracti, pulmonibus recepti; toto aëre simili huic vapori per artem reddito; usus etiam largus potuum similium, cum melle inprimis & aceto, multum prodest; medicamenta leniter resolvendo antipyretica, ut est stibium diaphoreticum cum nitro fixante; leniter opiata; sudoris evitatio; maxime tandem placidâ animi quiete.

PERIPNEUMONIA NOTHA.

867. **Q**Uæ Peripneumonia hyeme à frigore, verno tempore à calore superveniente multoties accidit, oriri solet ex pituitâ lentâ in toto sanguine natâ ex causis recensitis olim (69. 72.) & sensim pulmones infarciēte, donec in pessimum hunc, & improvise sæpe lethalem, morbum eat.

868. Ubi paululum adolevit id malum, produxit jam in toto corpore effectus plurimos (72. 73. 74.) tumque præterea eos, qui peripneumoniæ lentæ proprii (825. 826.) unde malum curatu difficillimum.

869. Nam missio sanguinis, eousque celebrata, ut in hoc morbo requiritur (854.) nocet admodum ob debiliora viscera,

cera, nimisque aliena humida lenta: hinc primo juvare visa, mox mala auget.

870. Attenuantia autem adeo hic famigerata, dum impetum in vasa pulmonalia augent, densitatem, impactumque obstruentis sæpe augent, simulque morbum cito reddunt lethalem.

871. Morbus ille senibus, pituitosis, frigidis, catharrhosis, gravedine laborantibus frequens, sequi solet omnes causas, quæ stagnantia cito movendo in pulmones agunt, ut cursus, declamatio, cantus, ebrietas inprimis à valide calefacientibus, comestatio, calor foci, balnei, solis, maxime si æstus hinc natus subito frigus ingens exceperit.

872. Primo fallaci lenitate opprimit nec opinantes: quippe levi fatigatione, debilitate, prostrato omni fere animi motu, anhelitu, oppressione pectoris incipiens, adeo leves motus excitat, ut vix calor, febrisve indicia moneant periculi: mox vagæ horripilationes, leviusculi febris insultus adsunt; unde subito crescente anhelitu & debilitate mors; cujus in urinâ & pulsu vix ullum adfuit præsagium.

873. Curatur hæc methodo cautissimâ:

I. mitta-

1. mittatur sanguis ex largo vulnere. 2. mox eluatur alvus clysmate, quod repetatur quotidie, donec signa docuerint levari pulmonem. 3. utatur victu tenuissimo juris carniū, imprimis cum levi acido, potu tenui ex aquâ & melle. 4. vapores, suffitusque descripti (866.) decocta diluentia, abstergentia, lenissime aperientia assiduo potanda, adhibeantur; simulque balnea crurum, pedumque, & larga vesicantia.

874. Ex his omnibus (820. ad 874.) ratio datur, cur pueris hic morbus, foeminisque rarior? ut & iis, qui laxæ sunt structuræ quoad solidorum fabricam cur vix accidat? Cur in his facile, & fere sponte, sanetur? contrâ in robustis, exercitatisque corporibus? ex iisdem pariter liquet, hunc morbum fere fieri ex omni alio prægresso, antequam ex eo moriatur æger: adeoque proximam mortis causam, & ultimum ferme omnium lethalium morborum effectum, esse Peripneumoniam.

P L E U R I T I S.

875. **P**leuritis dicitur adesse, quando æger laborat acutâ, continuâ febre (564. 567.) cum pulsu duro; dolore acuto,

acuto, punctorio, inflammatorio (382. N. 3.) in inspiratu valide aucto, in expiratu vel animæ retentione leniori, mitiori pariter, ubi respiratio, immoto thorace, maxime ope abdominis fit; tussi fere perpetuâ, dolorem magnum inferente, hinc suffocatâ.

876. Quoties unâ cum his symptomatibus sputa ex pulmone symptomata prædeunt, dicitur *humida*; quando hæc absunt, *sicca* vocatur.

877. Nulla est pars integumentorum interni thoracis, quam non aggreditur: tota ergo pleura, totumque mediastinum, hinc anterior, posterior, dextra, sinistra, superior, inferior, exterior, profundior pars æque obsidetur hoc malo; sed inprimis latera.

878. Ubi autem ipsa membrana costas interne succingens doloris sedes, *vera*; si autem altius intercostales muscoli, & his superiora laborant, *spuria* appellatur.

879. Adultos, sanguineos, lautius potos, pastosve, exercitatos valde, acidum raro eructantes, in morbos inflammatorios vergentes; verno tempore, maxime subito æstuante post acre gelu cœlo; aut hyberno

hyberno in acerrime frigido vento; infestat primario: tumque vocatur *idiopathica*.

880. At ex materie prægressi inflammatorii morbi mota, & in loca descripta (877. 878.) delatâ, exorta *symptomática* dicetur.

881. Pro causa antecedente habet:

1. omne id, quod inflammationi generandæ cuicunque aptum (375. ad 380.) 2. id, quod hanc causam generalem determinat in pleuram præcipue; quo pertinent maxime, natura ægri, intercostales arteriolas angustiores, magisque duras, habentis; morbus præcedens, qui reliquit dispositionem eadem proferentem, ut est scirrhus pleuræ, callus, pulmo adnatus &c; natura epidemici morbi prædominantis; ær frigidus, per angustas rimas violentè actus in nudatum corpus, ex labore vel igne prius valde æstuan, potus gelidus subito, magno hauſtu ingestus in corpore simili; ær hyemali tempore borealis gelidissimus. 3. μεταπρωσι; materiæ inflammatoriæ, ichorosæ, suppuratoriæ, prius in toto, vel in aliquâ parte, prædominantis, & dein quacunque causa huc depositæ, ut in morbillis, variolis,

variolis, tumoribus ulcerosis, ulceribus magnis, latis, subito evanescentibus, absorptâ venis materie.

882. Historia hæc (875. ad 882.) decursus mox exponendus (883. ad 907.) dissectio cadaverum pleuriticorum clare docent, eam esse inflammationem sanguineam (371.) in arteriolis locorum descriptorum (877. 878.) ortam plerumque ex febre acutâ præcedente.

883. Inde (881. 882.) perspicue deducitur mali historia: incipit cum appetitu ciborum sæpe magno; frigore; horrore; debilitate; lassitudine; febre; procedit cum calore, sensim in æstum excrecente; siti; prostrato appetitu omni; dolore ab miti in acerbissimum tendente; respiratione valde læsa: viget cum febre violentâ, sed minus manifesta ob respirationem coactam, & præ sensu doloris summi suffocatum; unde sæpe turpiter fallitur Medicus: inde desinit in varios eventus, pendentes ex pluribus causis, sed inprimis à diversitate mutationum inflammationis (386. ad 393. 492. ad 500.) naturâ loci ubi malum est (877. 878.) & consideratione harum circumstantiarum:

prout

prout partes plures (877. 878.) affectæ simul; prout impetus circulantis liquidi violentior (92. ad 102.) aut major malignitas ipsius morbi principis (§ 64. § 67.) eo symptomata cuncta pejora; inprimis respirationis & pulsus vitia magis à naturalibus recedentia, ut & excretorum.

884. Exit in sanationem, alios morbos, vel in mortem.

885. In sanationem ope naturæ, vel artis in initio, dum simplex adhuc morbus.

886. Sanatur auxilio naturæ, vel resolutione benignâ, vel coctione & excretionem mali.

887. Resolutione, si contingunt simul causæ (386. 401.) tumque benignitas symptomatum nihil agendum docet, nisi ut levi victu, blandissimis aperientibus, mollissimo fotu, malum levetur.

888. Coctione & excretionem causæ sanatur, inprimis observatis hisce: 1. quoties hæmorrhoides debitâ copiâ liquidum aptum oportuno tempore fundunt; 2. quoties urina copiosa, crassa, hypostatica, stranguriosa, subrubra cum albo sedimento fluxit cum levamine malorum ante quartum diem qualis & siccam sanavit;

vit; 3. si alvus materiem flavam biliosam ante quartum diem; copiosam cum levamine ejecerit; 4. si abscessus ichorosi, purulenti, fistulosi, diu manentes, ante sextum diem incepti, post aures, vel ad crura, prodierunt (juxtâ 837. ad 843.) 5. dolor lateris si transit ad humerum, manum, dorsum, cum stupore, dolore, gravitate illarum partium; 6. si sputum ex parte liberale, levans, sine coryzâ, copiosum, mox puriforme, album statim, vel ante diem quartum, continuatum, vel suppressione statim redeuns, inde enim nono vel undecimo die salus.

889. Ubi signa accuratè observata doceant, statum pleuritidis (875.) adesse modo descriptum (888.) tum Medico nihil mutandum, sed omnia continuanda incumbunt. Ergo neque venæ sectio, neque evacuatio, vel mutatio alia instituenta. 1. victu molli, tenui; animi, corporisque quiete; aëre temperato calido, & humido; somno spontaneo, vel lenibus conciliato; medicamentis mollibus, tenuibus, levissimè aperientibus, utendum. 2. deinde evacuationi cuilibet singulari proficienti providendum: ergo in statu (888.

(888. N. 1.) anus fovenda molli, laxante, aperiente fotu; aut, si minus sic processerit, hirudinum applicatarum succu. Si (888. N. 2.) observatur; statim fomenta similia renibus, perinæo, hypogastrio apponenda; lenia diuretica aperientia danda; aer paulo minus calidus curandus; sudor, & aliæ evacuationes, vitanda; blanda clysmata diuretica profunt. In casu verò (888. N. 3.) similia fomenta emollientia toti obvolvenda abdomini; clysmata laxantia injicienda alvo; victus laxans instituendus, ubi denuò quartus status (888.) N. 4.) adest prævisus (838.) & simul locus (839. 839. 841.) innotuit, tum utendum memoratis (859. 860. 861.) & aperturâ factâ suppuratoriis locum aliquamdiu apertum tenentibus: deinde in casu (888. N. 5.) præter communia, partes, in quas dolor migrat, fovendæ molli- bus, calidisque, fricandæ leniter, stimulan- dæ emplastris parumper attrahentibus. Denique in ultimo dato (888. N. 6.) tota res eadem ac in peripneumoniâ bonâ, adeoque omnia huc repetenda ex (850. 851.) & agenda.

890. Arte autem, sine alio morbo, fa-
natur

natur pleuritis hâc imprimis methodo : si pleuritis (875.) recens ante tertium diem finitum, magna ex symptomatibus validis (875. 883.) sicca (876.) in robusto, exercitato, sicco corpore, sine spe, vel præsentia (887. 888.); tum 1. citata, larga, accelerato fluxu celeris, ex magno vase, per magnum vulnus, missio sanguinis instituenda, corpore quiescente, supino, & respiratione, dum fluit, rursi, suspiriisque acceleratâ loco affecto eodem tempore foto, & leniter perfricto; debet continuari in remissionem satis notabilem doloris, vel ad prima signa reliquii animi; debet repeti ex consideratione redeuntium denuo symptomatum, ad quæ tollenda prima instituta fuit; crusta (384.) absens finem definit. 2. statim adhibenda fomenta, balnea, tepefactoria, linimenta, emplastra, quæ laxando, resolvendo, mitigando, avertendo, prodesse queant. vid. (395. N. 6. 398. N. 3.) 3. tum ea medicamenta danda, quæ diluant, resolvant, laxent, mitigent, refrigerent, do-rem leniant, aut sopiant: quæ calida, humida, magnâ copiâ, sorpta, & ad locum affectum

affectum determinata, juvant, & pro mutatis phænomenis varia assumenda sunt, semper curando, ut eligantur illa, quæ putredini adversissima, 4. victu tenui, molli refrigerante, antiphlogistico est opus. 5. denique omne exsiccans, calefaciens, impetum augens, vitandum; ut calor aëris, solis, foci, lecti, victus, medelæ.

891. Quæ ipsa (890.) quamdiu continuanda, vel repetenda sint, docet morbi pertinacia, remissio, atque in sanationem (888.) mutatio.

892. Abit in alios morbos dum 1. suppuratur locus inflammatus, quod futurum scimus *a.* ex signis generalibus (387. 402.) *β.* ex pertinaciâ doloris, tussis, febris, ultrâ quartum diem. 2. absentia signorum resolutionis (887.) & sanationis (888.) *γ.* neglectu medelæ requisitæ (890.)

893. Ipsum vero apostema jam fieri, scitur ex signis communibus (405.) maxime hic ex horrore sæpe recurrente sine causa, & signis datis (834. 835.) in peripneumoniâ, & tempore morbi: inde & factum cognoscitur, & quandoque sputo per pulmonem evacuatur.

894. Ab-

894. Abscessus verò ille pure proprio rumpitur, unde pus stillat in cava pectoris, ulcus novo pure factò & accumulato totum cavum replet, totum corpus consumit; id factum noscitur ex prægressis signis (892. 893.) duratione mali usque in decimum quartum diem; symptomatum subitâ remissione, & repentino reditu: inde Phthisis.

895. Ubi ergò per signa (892. 893.) novimus inflammatum abscedere, locus ante dolens notus per caustica erodendus, usque circiter ad pleuram incidendus, suppuratoriis apertus servandus, ut materies extrorsum versa vi pulmonum à pleurâ caveat, ne fiat empyema: dein emolliendus, donec mundatio facta sit.

896. At verò si constat per signa (302. 394.) jam rupto apostemate pus formasse empyema, illico Thorax aperiendus (303. N. 5.) pus educendum (303.) vulnus percurandum (304.) victu, & medicamentis.

897. In alium quoque morbum abit, scirrhus, callosove, factò loco affecto, tum etiam pulmone pleuræ jam adnato; quæ ubi facta, oritur asthma, dyspnœa, tussicula sicca, imprimis à pastu vel motu corporis; ex

quibus cognoscitur, si præsentia sunt sine signis abscessus (893.) vel empyematis (896.) & imprimis si diu, sine magno mali incremento durant.

898. Cognitum hoc malum (897.) vel nullo remedio medicabile; vel tolletur vitâ duriorē, labore, aëre libero, rusticatione, equitatione forti, multumque repetita.

899. In Gangrænā quoque talis inflammatio transit primo lateris, mox, vicinia loci, pulmonis (844.)

900. Quod malum (899.) vel ex vehementiâ pleuritidis, vel ex acri, aut putri materia concomitante simul oritur.

901. Id verò futurum esse, & jam inchoari præsagitur ex variis: si sputa purulenta subbiliosa, rotunda, purulenta subsanguinea; nigra fuliginosa, cœnosa, foetida, strepitus in pectore multus cum vultu mæsto, oculis rubro flavis, pulverulentis, caliginosis, si sputa initio varia; tum sæpe tertio vel quinto die moriuntur. Si stertor, sputum nullum, vel difficile, pulsus languidus, urina flammea: si alvi fluor liquidus, foetidus, putridus, symptomaticus: si supervenit magna peripneumonia: si novus insultus priori succedit: si sanguis floridissimus effluit ex vena

vena secta sine crusta inflammatoria (384.)
 licet ex largo vulnere, pleno saltu, puro vase exceptus sit : si sputum supprimitur dyspnœa manente, vel auctâ cum dolore, gravitate pectoris, pulsu duro, parvo, celeri, calore magno; hæc enim quinto die exacerbata septimo mortem inferunt : si urina prærubra, obscura, cum varia hypostasi, nec discreta, intra quatuordecim dies occidit : si hypostasis nigra vel furfuracea, citior mors : si initio mitis, quinto vel sexto die exacerbata, septimo & duodecimo periclitantur, raroque sanantur, nisi post quatuordecim dies : si dorsum, latus, humeri, cum rubore accenduntur cum angore summo, alvi fluxu viridi, & foetidissimo.

901. Si sicca ob defectum virium, ob dolorem summum, ob ineptitudinem materię ad expulsionem, ob vasa nimis contracta & crispata, ob nimium usum calidorum, dolore simul vergente ad superiora : si lingua statim sicca, sordibus obsita, livida, nigra, cum bulla nigra : si horum signorum singula, vel plura simul, eveniunt, plerumque morbus ex se lethalis, non faciliè sanandus, sed ut plurimum gangræna loci in latere, & vicino in pulmone, necat.

902. Quando autem hæc signa (901.) jam imminere id malum (899.) designant, statim uno impetu summa remedia tentanda sunt, nec vitæ auxilio, nec leviori fidendum medelæ, modo aliquæ virës supersint.

903. Ergo hoc casu (902.) statim crustæ ferro ignito in loco affecto profunde inurantur, dein fortibus emundantibus obducantur, & penetrantissimis fomentis calefant assidue; tum fortia diluentia, aperientia, antiseptica, sudorifera, largâ copiâ hauriantur. His enim, si ullis, lenietur mali sævities

904. Sed si causa inflammatoria vehementissima summa crearit symptomata pleuritica, nec auxilio naturæ (887. 888.) nec remedio ulli antipleuritico (890. 903.) cedentia, & hæc dein subito, sine causa tolluntur, quatenus ab inflammatione pendebant, manente pulsu parvo, celeri, intermittente, respiratione celeri, parvâque, sudore frigido, constat Gangrænâ jam occupasse loca inflammata. Hinc delirium brevi, statimque mors, maxime si simul lividus thoracis color: quod idem fit, si ille, qui sputum subbiliosum excreat, dolore levatur sine ratione, tum enim
pariter

pariter lethalis infania, mortis ex gangrænâ nuncia, adest.

905. In mortem exit ipsa Pleuritis tunc, quando tam vehementes causæ ejus, ut dolor productus omnem motum thoracis supprimens brevi creet, impedito sanguinis tractu, peripneumoniam lethalem (848.) quam brevissime.

906. Hinc liquet, cur omni sæviori pleuritidi peripneumonia superaccidat? cur senibus, puerperis, gravidis, plerumque lethalis? cur thoracis per fasciam adstrictio adeo dolorem levet, ut morbum tolerabilem reddat?

PARAPHRENITIS.

907. **S**I morbus pleuritidi similis occupat eam membranæ Pleuræ partem, quæ diaphragma ambit, vel & ipsum Septum medium, oritur morbus dirus, quem Paraphrenitidem appellant.

908. Qui longè frequentior, quam valgo quidem censetur, licet præsens sæpe ignoretur, negligatur, vel alterius morbi titulo tractetur.

909. Cognoscitur ex febre acutissimâ, continuâ; dolore inflammatorio loci intolerabili ob membranas nervosas; qui dolor

immaniter augetur in inspiratione, tussi, sternutatione, repletione stomachi, nausea, vomitu, compressu abdominis in alvo, vel urina reddendis; respiratione hinc sublimi, parva, celeri, suffocativa, quiescente abdomine, solo thorace peracta; delirio perpetuo; hypochondriorum intro-surfum revulsione; risu sardonio; convulsione; furore; gangræna.

910. Exitus idem ut in pleuritide (884. 892. 896. 897. 899.) sed ob motum partis magnum & assiduum, ob necessitatem ad vitam, ob nervosas membranas tensas, omnia velociora, funestiora; & Ascites hinc purulentus.

911. Curatio hinc easdem distinctiones & cautelas requirit, tum eadem ferme remedia, exceptis iis, quæ loci situs respuit. Clysmata mollia ob viciniam loci sæpe juvant.

912. Ubi verò suppurato diaphragmate, prius inflammato, abscessus in cava abdominis ruptus suum pus evomit, fit collectio ejus in abdomine, aggestio, putrefactio, tumor, viscerum exesio, tabes miserrima, mors.

913. Estque totum hoc malum insuperabile, licet cognitum.

HEPATITIS, ET ICTERUS MULTIPLEX.

914. **U**T viscera & partes, de quibus ha-
ctenus, ita Hepar quoque inflam-
mationis capax; licet raro de eo cogitetur, &
forte etiam non ita frequens sit ob arteriæ
hepaticæ parvitatem, & minorem impetum
sanguinis Venæ Portarum.

915. Locum ergò habet in finibus ulti-
mis utriusque hujus vasis (914.) hepati ad-
ferentis cruorem effectū arterioso; hinc, ut
pulmonis, duplex est sede, origine: ita tamen,
ut unam natam altera facilè sequatur.

916. Antecedunt utramque (915.) cau-
sæ similes, nempe generales inflammationis
cujuscunque (375. ad 380.) determinatæ
in primis ad hæc loca; tum nonnullæ huic
maximè loco propriæ, quæ multæ quidem
huc referendæ: obesitas omenti ingens; atra-
bilaria cruoris, bilisve temperies; acrimo-
nia stagnantis alicubi materiæ purulentæ,
ichorosæ, scorbuticæ; si his accedit calor,
febris, motus, victus, medicamentum, ve-
nenum, quod eliquat, movet, in hepar pro-
moveret; bilis pinguis, acris, exusta, per suas
causas agitata; lapis, gypsus, scirrhus, cal-
lus, steatoma, apostema, cancer, vermis,

aliquem locum jecoris, vesiculæ fellis, meatus biliarii occupans, premens, comprimens, si accesserit tum similis causa excitans, ut mox enumerata; subita fortis frigoris per aërem, potum, natationem, calefacto fortiter prius jecori applicatio; sitis diuturna in magno motu, æstu, sudore; febris ardens cum inediâ & defectu potus; summæ animi perturbationes; maximi motus per vomitoria excitati; mala hypochondriaca inveterata.

917. Ex his tam multiplicibus causis (917.) orta inflammatio varios habet effectus pro varietate dispositionis præcedentis in jecore, pro varietate materiæ motæ & inflammantis, tandemque pro varietate causæ pellentis.

918. Dum vero indolens communem inflammationis sequitur, vascula obstruit; fluida sistit; tumorem elevat; vicina comprimit; eadem ac in suo loco producit; hinc sensim increscit, totum fere occupat, ventriculum impedit, & ab eo repleto dolet, sic & diaphragma; omnem cruorem arteriæ cœliacæ, & binarum mesentericarum impedit, ad hepar sistit; adeoque omnem venosum, arteriosum, lymphaticum
fluorem

fluorem in visceribus primis abdominalibus integre impedit; bilis generationem, secretionem, excretionem, circulationem, actionem invertit; Icterum producit, ejusque effectus; putrefactionem omnium liquorum & viscerum abdominalium producit; unde infinita mala.

919 Habetque pariter exitum in sanitatem, alios morbos, mortem.

920. In sanitatem transit beneficio naturæ, vel artis.

921. Per naturam autem benignâ resolutione, aut coctione & excretionem materiæ morbosæ.

922. Resolutione, si materies recens, lenis, & reliquæ conditiones adsunt (386.) tum ars diluendo, solvendo, leniter movendo, per epithemata, potus, clysmata, negotium promovet.

923. Coctione, & excretionem, dum in morbo hoc per sua signa (916. 917. 918.) cognito 1. alvus fluit biliosis cum paucis cruore ante diem quartum; 2. urinae excernitur multa, acris, crassa, rubra cum sedimento sub-albo, diu continuata, ante diem quartum; 3. superveniente dolore mitiori

Lienis ante signa suppurationis; 4. hæmorrhagia largâ ex nare dextra; 5 sudoribus, materie, loco, tempore, continuatione, effectisque, bonis.

924. Ubi primum apparet (923. N. 1.) statim epithematibus, clysmatibus, fomentis, potibus, victu, medicamentis, ea sunt subministranda, quæ valent diluere, resolvere, movere, abstergere, leniter expellere, putredini biliosæ inprimis obesse.

925. Si alter casus adest (923. N. 2.) utendum dictis (889. ad curam 888. N. 2.) inque iis addenda parum deterfiva.

926. In tertio casu (923. N. 3.) eadem (924. 925.) peragenda; sed lieni simul, & toti viæ ab eo in hepar, fomenta similia danda.

927. In quarto (923. N. 4.) nares internæ & externe emollientibus, tepidis fovendæ, donec ad levamen symptomatum fluxerit sanguis; tum verò, si nimius fluor, compescendus lentè per stiptica & diatam; ne nimis cito.

928. In quinto denique (923. N. 5.) requiritur usus decoctorum diluentium, abstergentiumque largus.

929. Inprimis in his (924. ad 929.) cautio sit, ne aliquid materiæ morbi in loco restet, difficulter postea superandæ: & inde prima, atque benigna Icteri species curatur.

930. Si recens, vehemens, sine signis & spe (922. 923.) erit tractanda eisdem cautelis, remediis, methodo, ac pleuritis (890.) paraphrenitis (911.) & similes morbi: nisi quod ea, quæ leniter vi antiphlogistica alvum emolliendo subducunt pota, & per clysmata injecta, inprimis hic profint.

931. Signa autem perfectæ sanationis, color non amplius ictericeus in oculis, facie, urina, fœce alvi, cum absentia symptomatum (918.)

932. Unde noscitur origo, natura, effectus, curatio secundæ speciei Icteri gravioris.

933. Si autem in hepate inflammato (914. 915.) remedia (922. ad 931.) non, serò, frustra applicata; causa major; tum orietur suppuratio (387. 402.) jecoris, similis ut alibi, nisi quod ob copiam multi hic liquidi cruenti & biliosi stagnantis raro bonum pus, nisi in parvis & exterioribus, plerumque verò funesta putredo.

934. Cognoscitur id futurum 1. ex signis prægressæ inflammationis in loco, dolore inflammatorio, ictero flavo in oculis, cute, urinâ, fœce alvi, apparente, febre acutâ. 2. ex absentia resolutionis (922.) cocti excretionis (923.) aut sanationis (924. ad 933.) 3. ex mutatione symptomatum, remissa acutie doloris, sequente pulsatione, manente ictero, horribus vagis, 4. ex duratione inflammationis non pessimæ ultrâ triduum.

935. Factum novimus: 1. ex signis (934.) prægressis. 2. tumore loci. 3. mutatione symptomatum, loco doloris jam præsentē gravitate partis, manente ictero. 4. ex debilitate magnâ, febriculâ hecticâ, siti ingente,

936. Tale apostema vel 1. totum depascitur jecur; 2. vel rumpitur in cava abdominis effuso pure sanioso; vel 3. per vasa biliosa in intestina; vel 4. per venam cavam in cruorem; vel 5. elato tumore accrescit peritonæo, atque ibi abscessum externum hepatis format, ibi apparentem.

937. Ubi hepar consumitur, tum tabescentâ ictericâ, cum febriculâ assiduâ, siti

intole-

intolerabili, debilitate summâ, anxietate inexplicabili, urinâ fere nigrâ, tympanitide, fluore alvi sanioso, fœtidissimo, diu luctatus moritur.

938. Qui casus (937.) eousque pro-
vectus, nullam mœdelam, vix palliationem
capit; hæc nova Icteri idea.

939. Si ulcera facta hepatis, & jam rup-
ta effuderint suam materiem in cava ab-
dominis, collecto ibi puri assiduo novum
addunt, omne corporis humidum & pa-
bulum in novum pus convertunt, cuncta
viscera putrefaciunt, hinc Asciten, menti-
endo Tympanitidem, creant, unde post
lentam, terribilemque tabem, & ejus
symptomata, mors: similis fere priori
(938.) hæc Icteri species, nullâ arte sana-
bilis.

940. Quoties vero suppurata materies
& ichor, exesis finibus meatuum bilioso-
rum, in horum amplitudinem, indeque in
intestina fluxerint, pro varietate affecta-
tæ viæ, vomitus fœtidos, putrefactos, pu-
rulentos, ichorosos, albi, cinericei, fusci,
flavi, nigri coloris, vel similes alvi eva-
cuationes producunt, cum summâ virium
jacturâ, titulo fluxus colliquativi, brevi
(K) 7 letha-

lethales. Novus hic iterum Icteri exitus, maxime metuendus.

941. Si vero in Venæ Cavæ exesos fines, hinc in ipsam, denique in massam sanguinis eadem liquida (940.) se effuderint, miscuerintque, teterrima oriuntur, & brevi exitialia, symptomata; animi deliquia enormia, frequentia; debilitates summæ; pulsus omni modo malus; perturbatio omnium functionum simul; mors improvisa. Novus iterum Icterus.

942. Quo quidem casu (941.) nulla valida medela habetur, largus autem usus eorum, quæ vires focillant, putredini resistunt, humida restitunt, aliquid proficit.

943. At si ultima obtinet mali species (936. N. 5.) tum deprehensus tumor, lino, ferro ignito, causticis, lanceolâ aperitur; vulnus leniter erodentibus & suppurantibus tam profunde exeditur, donec ad vomicam perventum.

944. Si tum album, æquale, læve, inodorum, specillum non colorans, pus extrorsum exit, spes est: oportet enim ut ulcus tractare (402. ad 413.) simul interna depurantia medicamenta adhibere.

945. Si autem flavus, fuscus, lividus,
niger,

niger, foetidus, specillum colore iridis inficiens, saniosus, amurcosus ichor prodit, sensum exedetur jecur; consumetur ager; fientque fere eadem symptomata (941.)

946. Atque rursum si post inflammationem jecinoris adsunt conditiones (392.) scirrhus ibi nascetur; qui tumore, duritie, incremento, & suam sedem, & vicina lædit, hinc iterum eadem fere mala, sed lenta producit (881. 882. 883.) mollibus non auscultat; acribus in cancerum (492.) horrendum vertitur, cujus dein terribilia effecta intelliguntur ex (499.) comparato cum hac sede affectâ: præcipuum scirrhi talis effectum, Icterus perpetuus.

647. Unde patet, id malum per sua signa cognitum (946.) mitissime tractandum, sanari vix unquam.

948. Si autem in parvâ modô parte jecoris exigua talis inflammatio hæsit, calculo, scirrho exiguo, pustulæ, exiguo abscessui, originem dabit: quæ per se parum, sed orta febre multa mala pariunt (881.)

949. Tandem etiam inflammatio hepatis desinit subito in mortem, si causæ inflammationis tam validæ, ut nihil per totum jecur transire queat, febre simul intensa
urgen-

urgente: tum strictum ad fines, dilatatum ad vasa hepar, nullam functionem obit; fit Icterus subitus & ingens; rumpuntur vasa; effunditur sanguis & bilis; moritur ilico æger. Id futurum prædicit 1. vis morbi in hepate cognita. 2. summa & subita resolutio virium: at verò jam fieri docet vomitus, aut secessus sanguinis, bilis, fœcis amurcosæ, viridis, nigrae, fœtidissimæ, cadaverosæ; singultus magnus, perpetuus; febris intensissima; sitis inextinguibilis; subitus admodum pallor.

950. Ex his omnibus expositis (914. ad 950.) intelligi possunt infinita symptomata in morbis acutis occurrentia; quorum ignota ratio inanes malignitatis fabulas produxit: nam ab hepate omnia viscera abdominis, adeoque omnes illorum actiones, digestionis, assimilationis, nutritionis, refectionis sanguinis, excretionis alvinæ, pendent In Hepate triplex, facile in calore putrescens humor, sanguis multus & solutus, bilis vesicaria, & hepatica: Hepatis cum diaphragmate & corde magna vicinitas: finibus biliosis obstructis facile liquor Portarum biliosus in Cavam transit. Tum ex iis solis perspicitur, quam
 varia,

Varia, quam multiplex Icteri idea? cur aliquando facile sanetur, & quando? cur sæpe sit pertinacissimus? cur sæpe cito, sæpe tarde admodum occidat? Cur per vi-ces accedat, maneat, abeat, redeat? cur cum tantis anxietatibus, vomitu, dolore, convulsione, præcedentibus, appareat, quiescat, redeat? & quid tum denotet? Cur in acutis febribus tam calamitosus ante septimum diem? Cur tam inexpugnabilis in iisdem post septimum diem? Cur dysenteriâ largâ, cito desinente, tam bene sanetur? Cur missio sanguinis tam parum hos morbos juvet? Cur in omni morbo acuto adeo attendendum sit ad hypochondriorum dolores, tumores, retrosursum elevationes? Cur color oculorum, urinæque, tam cito icterum præsentem & abeuntem designent? Cur vitia inflammatoria, suppuratoria, gangrænosa, scirrhusa, cancrosa, lienis, ventriculi, omenti, mesenterii, intestinorum, semper ipsum hepar adeo violenter infestent? Cur tam enormiter vitia inflammatoria hepatis vicissim & scirrhusa illa afficiant? Cur jecur tam immensum augeri, tumere, iterumque exsiccare possit? cur hydrops à malo

malo hepatis , & tympanitis eô crudelior?
Cur ab hydrope extenuatio , & exsiccatio
hepatis, cum prætumido liene? quæ dysen-
teria hepatica ? &c. sunt enim infinita, quæ
huc spectant.

VENTRICULI INFLAMMATIO.

951. **U**T reliquæ partes , itâ quoque sto-
machus vera inflammatione cor-
ripi potest. Cujus signa , & effectus hæc
fere habentur : dolor ardens, fixus, pun-
gens in ipso stomachi loco ; ejus exacerbatio
in ipso puncto, quo aliquid ei ingeritur, vo-
mitus dolentissimus statim ab omni ingesto,
cum singultu dolorifico ; anxietas summa
& perpetua circâ præcordia , febris acuta
continua. Ejus causæ generales inflam-
mationes, vel vicinia aliorum, vel acria in-
gesta.

952. Brevi plerumque lethalis fit ,
nisi subito curetur , ob læsam necessariam
functionem, & infinitos nervos connexos.

953 In sanitatem ; morbos suppura-
torios , scirrhosos , cancrinosos , gangræ-
nosos ; vel in subitam mortem convulsioni-
bus acceleratam, transire, ut reliqui inflam-
mati, solet.

954. Simulac præsens per sua signa scitur (951) statim valida sanguinis missione, si opus repetitâ ; potu lenissimo nutriente, emolliente, antiphlogistico, causæ contrario ; clysmatibus, fomentisque similibus, diligentissime utendum. Cavendum summo opere ab omni acri, maxime autem à vomitu.

955. Si in suppuratum abit multa mala, maximè nausea, vomitus, dolor, succedunt, quæ sæpe mirabilia apparent ; ignoratâ causa, raro curantur ; cognita (951.) per curam abscessus tractari requirunt (402. ad 413.)

956. Ubi scirrhum, cancerumve procreat, tum enormes illos vomitus, dolores intolerabiles, ad minima ingesta acetbatos, fixos, diuturnos, ad omnia medicamenta aspera insurgentes, excitat

957. Solis lenibus, ad hos morbos requisitis, medelis pacatur (490. 491. 506. 507. 508. 509. 511.) raro curatur : aquæ medicatæ fontium maxime hic efficaces.

958. Lienis, Pancreatis, Omenti, inflammati, suppurati, gangrænosî, scirrhopî, cancroî, origo, natura, effectus, cognitio, prævisio, curatio, palliatio, ex iisdem dictis (914. ad 958.) hauriri possunt.

INTESTINORUM INFLAM-
MATIO.

959. **I**ntestina, maxime tenuia, & frequentissime, in suis membranis acutâ inflammatione, ut ventriculus, sæpe infestantur, à causis communibus inflammationis huc delatis; vel à materie acri potus, cibi, condimenti, medicamenti, veneni, assumptâ, huc delatâ, in plicis valvulosis retentâ, hærente; tum etiam ab acri, putridâ, foetidâ materie purulentâ, ichorosa, gangrænosa, biliosa, atrabilia, ex œsophago, stomacho, hepate, liene, pancreate, omento, huc appellente, hærente, rodente; denique ab convulsione ingente prægressa, flatus creante, motum sistente, sicque inflammationem creante.

960. Nata his locis, contrahit intestina; cavitatem claudit; transitum appulsi impedit; dolorem acutissimum, ardentem, fixum, creat; convulsiones violentas, ubi appulsis irritatur, producit; alvum claudit; vomitum excitat ingestorum, & appulsi, citius, tardiusve post assumptionem, prout superius, vel profundius hæsit; flatus dolentes; tormina cum borbo-

borborygmis acutissima ; ileum ; volvulum ; abscessum ; gangrænam ; scirrhum ; cancrum ; febrim acutissimam ; debilitatem ex dolore acerbissimo summam ; mortem citissimam , producit.

961. Quamdiu in gradu inflammatorio subsistit , doloris Iliaci nomine imponit incautis , frigori , flatui , vento , periculoso successu adscribitur , calidis tractatur , & carminantibus , eventu funestissimo.

962. Cognoscitur autem facile pro verâ inflammatione ex febre acutâ continuâ comite , siti ingente , calore magno , pulsu duro , dolore igneo , urinâ flammeâ , debilitate subitaneâ.

963. Si flexum Coli occupat (959.) facit Colicum dictum dolorem ; si Recti intestini ultima infestat , tum pro hæmorrhoidibus cæcis haberi solet : solvitur dysenteria blandâ subcruentâ biliosâ.

964. Simulac noscitur præsens per signa (959. 960.) in eo statu , statim , maximo molimine tentanda sanatio , quæ acquiritur 1. missione largâ , & repetitâ sanguinis , ut in pleuritide (890.) 2. assiduo injectu clysmatum laxantium , diluentium , antiphlogisticorum , sæpe repetitorum
ad

ad tertiam, quartam, & ultrâ, vicem uno die. 3. potu assiduo calido eorundem, aditis prudenter opiatís, & iis, quæ causâ singulari compertæ (959.) adversa sunt. 4. fomentis ex similibus toti abdomini applicatis, maximè ex junioribus, vivis, calidis, sanis, animalibus impositis. Atque 5. interim caute cavendo ab omni acri, impetum augente, calefaciente, potu, cibo, medicamento, motu, animi affectu. 6. tamdiu persistendo in usu horum, donec omne malum sedatum sit, nec tribus diebus redierit.

965. Si malo hoc (959. 960.) prægresso; nec debitis remediis curato; & ultrâ triduum semper cum vehementiâ persistente, loco doloris, ardoris, distractionis, successerit horror vagus per totum corpus sine causa, obtusus cum gravitate dolor in loco, signum erit ibidem formari abscessum; unde intrâ quatuordecim dies eo rupto effluet pus; quod si in cava abdominis effluit facit mala multa similia (939.) si autem effluit in cava intestinorum facit dysenteriam purulentam magnam, parvam, longam, brevem, prout ulceris ibi facti natura dabit; inde sæpe integræ intestinorum membranæ exeunt; & sæpe tabes fieret.

966. Simulac id (965.) adesse nōscitur, statim inhibendus omnis victus, unde ster-
cus multum, durum, crassum, acre nasci-
tur; æger pascendus solis jusculis cum leni-
ter deterfivis radicibus incoctis; decocta
balsamica, detergentia, multum bibenda,
& instar clysmatum injcienda; aut aquæ
fontanæ medicatæ largâ copiâ bibendæ, in
his pergendum usque ad perfectam sanatio-
nem.

967. Si verò morbus habuerit causas
violentissimas (959.) & produxerit sævissi-
ma symptomata (960.) poterit facile in illo
loco (959. 963.) producere gangrænam (388.)
miserrimè dein lethalem.

968. Quam futuram ex iisdem observa-
tis prægressis facilè prævidemus (967.) si si-
gna nulla benignæ resolutionis (963.) vel
medelæ (964.) apparuerint.

969. Eam fieri docent signa prægressa
(968.) tum subita, & sine causa, remissio
cerriimi doloris, manente pulsu debili, in-
ermittente, sudore frigido, dysenteria fœti-
la, cinèricea, ichorosa, livida, nigra, fœ-
tum sine sensu dimissione; unde brevi pla-
cida mors.

970. Malum id, eousque provectum,
raro

raro medelam capit; curandum prius; cæterum sola methodus (966.) prodest.

971. At si causæ (392.) hic scirrhum produxerint, longe alia mali idea nascitur, quæ clare certe pernoscenda.

972. Ergo, si in intestinis dictis (959. 963.) inflammatio cum conditionibus (392.) diu perdurans, nec in summam sævitiem (967.) ascendens, nec resolutione (963.) nec medicamentis (964.) nec suppuratione (965.) soluta, deinde reliquerit in loco affecto stuporem, gravitatem, distractionem, constantem, cogitandum est, scirrhum ibi nasci.

973. Qui si naturam suam (392.) sequens, effectusque suos (486.) produciens in hoc loco (959. 963.) multa, gravia, pertinacia mala producit, qualia inprimis: stupor, pondus, incrementum, assidue aucta; hinc cavitatis intestinalis angustatio; fœcum ibi & chyli stagnatio; horum in locum resistantem actio, maxime putrida, ob moram, materie; hinc intestini occlusio; intorsio; ingestorum remora; Ileus; volvulus; vel ab acri irritante dysenteria siccior; convulsio; singultus; vomitus; dolor assiduus; febris, macies; atrophia; mors.

974. Medi-

974. Medicamenta parum valent, quæcunque demum sint : victus sit (966.) Sic fertur diu, sine magno malo.

975. Si autem scirrhus ille hoc loco conceptus per causas (492. 495) signis (497. 498.) cognoscitur, tum verò miserrimus rerum status, & immedicabilis cernitur : qui intelligi potest ex (498.) collatis cum naturâ, functione, nervosâ texturâ intestini : maximè autem dysenteria acerrima, assidua, rebellis, cuncta, per quæ vadit, exurens, erodens, consumens, cum convulsionibus acerrimis, doloribus omni patientiâ majoribus, fixis, diuturnis, donec tandem mors unico sit miseriæ solatio.

976. Si, simulac scirrhi præsentia noscitur [972.] tractatur methodo [974.] hoc malum [975.] multum cavetur. Sed si, ad id superandum acria (490. N. 3. 495. 502.) applicata imprudenter, maximè per valida purgantia, tum cancer illic oritur, sævitque : tum autem potus ex solo lactis recentis fero; victus ex jusculis farinosis, carnosive solis cum vitellis ovi; clysmata blandissima ex solo decocto seminum lini, foliorum solani officinarum, vel capitum papav. alb. injicienda; medicamenta summo perê
(L) demul-

demiulcentia, anodyna, leniter opiata, non facilè in acre transeuntia, danda.

977. Hinc demum liquet, cur practicis toties occurrant dolores œsophagi, oris ventriculi, hepatis, lienis, pancreatis, intestini Ilei, intestini Coli, adeo sævi, fixi, pertinaces, intolerabiles, insuperabiles? item quam sit multiplex, miraue omni modo, dysenteria? quam male in hujusmodi malis sæpe accusetur acrimonia quædam hectica humorum singularis, & contra eam fictam dentur nocentia medicamenta? quantâ sit prudentia opus Medico daturò purgans in magno dolore illarum partium? quanam sæpe sit illa post hæc in nonnullis sequens, immedicabilis hypercatharsis? quam varia remedia, & methodus medendi requirantur ad dysenterias curandas? quam vanum, fallax, & damnosum sit, ad has commendare unum, qualecunque demum sit, medicamentum proprium? aut unam universalem medendi methodum? Et infinita similia.

A P H T H Æ.

978. **Q**Uum verò in multis morbis acutis cum visceribus inflammatis Aphthæ oriantur, de his nunc paucis agendum.

979. Sunt autem parva, rotunda, superficialia, ulcuscula, os internum occupantia.

980. Quæ examinata accurate videntur esse ultimi emissarii, quo in os liquor seceratus effunditur salivofus, mucosusque, exulcerationes, factæ ex obturatione ejus canalisi extremi per humorem lentum, viscidumque cò delatum.

981. Hinc occupant omnia loca, ubi talia emissaria hiant; adeoque labia, gingivas, genas internas, linguam, palatum, fauces, tonsillas, uvulam, gulam, stomachum, intestina tenuia, ubique fere eadem specie.

982. Gentibus Borealibus, paludosa loca inhabitantibus, tempestate calida pluviosa, infantibus, senibusque, frequentes.

983. Solent autem Aphthas in ore apparituras præcedere febris continua putrida; aut intermittens, continua facta; incipiens cum diarrhœa, vel dysenteria; magna & perpetua, nausea, vomitus, prostratus appetitus; anxietas ingens, sæpe repetens circa præcordia; debilitas magna; magna evacuatio quæcunque humorum; stupor & hebetudo; somnolentia levis, inæqualis, perpetua;

tua; perpetua querela de pondere & dolore circa stomachum.

984. Solet in initio aliquando hinc inde sparsa apparere solitaria pustula, jam primò in linguâ, in labiorum angulis, in faucibus, & alibi, sine ulla certâ constantia loci primi: & illæ fere semper boni genii: aliquando primo apparent in imis faucibus adscendente quasi ex œsophago crusta alba, densa, splendente, instar recentis lardi, tenacissimè adhærente, lente adscendente: atque hæ fere pessimæ, & ut plurimum certò lethales: aliquando duris, crassis, densis, tenacibus crustis totum cavum oris ubique, usque ad extrema labiorum, obsident, omnia tegentes simul: & ab his rarò resurgunt ægri.

985. Varius harum color: albus pellucidus instar margaritarum; albus sincerus ex densitate magna; fuscus; flavus; lividus, niger: quorum malignitas pari ordine, ac hîc recensetur, procedit, ut prior optimus, pessimus posterior, sit.

986. Ubi hæserunt aliquamdiu, solent internè solvi, laxari, frustulatim decidere, sicque sensim, & successivè omnes partes prius affectæ liberantur. Tum nonnullæ cadunt citò, aliæ tarde. Quædam ilico renas-

renas-

renascuntur, quadam tarde, aliæ non: renascuntur quandoque æque densæ ac priores, & etiam nonnunquam adhuc densiores: patetque iterum tum diversitas periculi, & ubi.

987. Hic locus (981.) natura (979. 980.) causa (980. 983.) symptomata hujus mali (984. ad 987.) unde de genio statuere licet; atque inde effectus ejus facile deduci possunt.

988. Ubi enim talis crusta aphthosa totam superficiem tegit partium descriptarum (981.) tum sensum nervis imprimendum tollit, unde sapor omnis sublatus; exitum liquorum per sua emissaria impedit, unde siccitas, vasorum suppositorum dilatatio, liquorum sub his stagnantium putrefactio, inflammatio partium ipsarum; cavitates vasorum absorbentium claudit, unde ingressum novi chyli, potus, medicamentorum impedit, vitia à denegatâ refectioe corporis nata producit, unde tandem inde mors; crustis deciduis, major per dilatata vasa jam aperta humorum effluxus, unde salivatio, diarrhœa, quæ bonæ si non renascuntur aphthosæ crustæ; malæ, si iterum procreantur; deciduis crustis, dolor inflammatarum, & jam denudatarum partium, sæpe

vivum cruorem stillantium, unde saliva sanguinolenta, talisque dysenteria, hæc autem omnia, si stomacho, emissario hepatis, pancreatis, intestinorum applicantur, nos docent infinita mala, quæ ex hoc uno morbo oriri possunt: ut non opus sit aliam prognosin dicere.

989. Si verò ulcerosæ crustæ hæc admodum lentæ, crassæ, latæ, compactæ, tum sæpe suffocata caro subjecta inflammata, suppurata, gangrænosa, in dira ulcera mutatur, eroso quandoque in os palati usque ejus involucro; qualia autem in stomacho & intestinis hinc mala, per se patet.

990. Ut curetur optimè hoc malum, debet 1. humorum vitalium impulsus internus in partes obsessas excitari, temperari, ut suppediatio liquido inferne resolutio, laxatio, lapsus, concilietur crustæ ulcerosæ: id efficitur potu multo, calido, diluente, resolvente, abstergente. Et quia in malâ specie hujus morbi vasa lactea obsessa introitum facilem negant, hinc fomenta, vapores, balnea, mirifici hîc usus ex eisdem; cibus autem optimus ex aquâ, pane, coctis, dein vino & melle mistis. 2. debet crusta in facilem citumque lapsum disponi: id fit fomento,

mento, gargarismo, clysmate: quæ liquore calido laxante, emolliente, detergente, & satis diu adhærendo humectante, putrefactioni resistente, constare debent. 3. simulac lapsus conciliatus est, tum anodyno, demulcente, & simul parum corroborante medicamento simili utendum. 4. simulac rursum febris sedata, urina hypostatica, pulsus paulo liberior, tum potus corroborans prodest. 5. in fine mali purgans corroborans per alvum exhibendum.

991. Ex hac historia & curatione aphtharum multa obscura problemata practica solvuntur. Cur enim in febre cum diarrhœa & dysenteria in fine morbi aphthæ? Cur id in pueris, senibusque in primis? cur maxime, si medicamenta, victus, regimen, calefacientia, aut adstringentia, in initio morbi hujus data? Cur si in talis morbi initio purgans datur aphthæ hujusmodi præcaventur? Cur in pessimis aphthis molestus & funestus singultus. Cur ora aphthosa, ventres turbati, appetitus prostrati junguntur ab Hippocrate? cur aphthosa tunica ventriculi lenteriam creat? Cur aphthæ nigrae pestiferæ habentur? Cur aphthosum os gravidæ abortus prænuncium? Cur in putridis pulmonibus, hepate &c. Aph-

thæ adfunt? Cur tumor, calor, suffocatio, angina ab aphthis refrigeratis? Cur deliria, jactationes, pervigilia, sudor frigidus, adeo hic funesta?

992. Règula ergò est : apthæ pellucidæ, albæ, tenues, sparfæ, molles, facile cadentes, parum renascentes, superficialiæ, bonæ; contrâ verò : candidiffimæ opacæ, flavæ, fufcæ, nigræ, denfæ, crassæ, coëuntés, duræ, tenaces, affiduo resectæ, erodentes, malæ.

N E P H R I T I S.

993. ¶ Pſos Renes verâ inflammatione occupari ſcimus ex dolore ardente, pungente, magno, inflammatorio loci ubi Renes ſiti ſunt; ex febre acutâ, continuâ concomitante; ex urinâ paucâ, sæpè parva copia, emiffa, admodum rubra & flammea, vel in ſummo malo, aquoſa; ſtupore cruris vicini; dolore iliaco; vomitu bilis; ructu affiduo.

994. Hanc (993.) producunt omnes cauſæ generales inflammationis renibus applicatæ, adeoque. 1. quidquid fines arteriæ ad tranſmittendum impedit, vulnus, contuſio, abſceſſus, tumor, decubitus diuturnus, nixus corporis validus, lapillus.

2. quid-

2. quidquid urinam in pelvim, ureterem, vesicam transire impedit, ut similes causæ, ac mox enarratæ, applicatæ his partibus. 3. quæ crassiora sanguinis vi adigunt in canales urinosos, ut cursus, equitatio diuturna & vehemens, æstus, nixus, plethora, diuretica acria, venena. 4. spasmodica omnium illorum vasculorum diu permanens contractio.

995. Si summa inflammatio hæc vascula occupat, ita sæpe stringuntur, ut nihil reddatur lotii: aliquando ut valde parum, pellucidum, tenue, aquosum, quod pessimum. Irritatis sæpe nervis coherentibus, & vicinis, dolores & convulsiones facit per stomachum, mesenterium, intestina, ureteres; unde ructus, nausea, vomitus, dejectiones alvi, ileus, urina intercepta, crurum stupor, horum immobilitas, lumborum ardor.

996. Sanatur bonitate naturæ, & morbi, 1. per resolutionem. 2. urinâ copiosa, ruffa, crassa, continuato fluore redditâ ante diem morbi septimum, aut ad summum quartum decimum. 3. Hæmorrhoidibus initio morbi large fluentibus.

997. Sanatur, ubi in statu inflammationis per sua signa noscitur (993. 995.) 1. per remedia generalia omni inflammationi sanandæ propria, venæ sectionem, avulsionem, dilutionem. 2. decocta lenia, emollientia, antiphlogistica magna copia ingesta. 3. Clysmata, fomenta, balnea ex iisdem constantia. 4. victu humido, leni, quiete, vitatione lecti calidi, inprimis autem decubitus in dorso.

998. Si nimia symptomata doloris, vel convulsionis urgent, opiata profunt.

999. Vomitus autem nimium, morbi symptoma, sæpe ingestu tepidæ mellitæ juvare prodest.

1000. Atque hac sola methodo tuto curatur ipsa nephritis à calculo renibus, ureteribusve impacto orta.

1001. Si causæ nephritidis magnæ, nec malum resolvitur (996.), nec sanatur (997.), sed excurrit ultra septimum diem, abscessus metuendus; quem fieri, docet remissio doloris, ejus in pulsationem mutatio, horror sæpe recurrens, gravitas, stuporque partis; jam factum esse docet prægressus priorum, tum pulsus, ardor, tensio in

in loco, urina purulenta, foetida, instar urinæ falsæ putrefactæ: simulac abscessus ille factus scitur, utendum valde maturantibus primò & emollientibus, dein purulenta apparente urina, diureticis puris ex aquis medicatis, sero lactis, similibusque, usurpatis simul balsamicis.

1002. Si verò suppuratio illa (1001.) diu durat, totus ren exesus saccum format, nulli usui servientem: tumque frequenter tabes renalis adest.

1003. Si scirrhum hic format, paralyssis, vel claudicatio cruris suppositi oritur, immedicabile malum: unde sæpe lenta tabes, hydrops: &c.

1004. Si autem parva copia materiæ inflammatae coagulata in folliculo urinæ minimo hæserit, basin format, cui apposita sabuli in urina materies crustatim accrescens calculum renalem creët, sicque eundem augeat: de quo postea.

1005. Quin etiam aliquando in gangrænam transit, quod docet vehementia causæ (994.), symptomatum (995.) absentia levaminis per remedia (997.), & subita remissione doloris sine causa, cum sudore frigido, pulsu debili, intermitten-

te , singultu , urina vel nulla , vel livida , nigra , capillosa , fœtente , carunculis fuscis , nigrisve fœda , defectu virium subito , summo : ubi nihil juvat , vel medicina (902.)

1006. Hinc patet , infinitas esse nephritidis species , causasque ; & inter eas unam à calculo ; tamen esse omnium ferme eandem curationem ? Cur in febribus toties nephritis (993.) , ejusque crisis (996.) ?

A P O L E X I A.

1007. **S**umma velocitas , nexus sæpe cum inflammatione , fœcunditas multorum inde pendentium malorum , requirit , ut ordine nunc de Apoplexiâ agatur.

1008. Quæ tunc dicitur adesse , quando repente actio quinque sensuum externorum , tum internorum , omnesque motus voluntarii abolentur , superstitè pulsu plerumque forti , & respiratione difficili , magnâ , sterrente , una cum imagine profundi perpetuique somni.

1009. Accuratissima & multiplex valde observatio docuit , hunc morbum accidisse , quoties illæ prægressæ essent causæ , quæ potue-

potuerunt impedire integrè , vel multum ,
effluxum liquidi cerebrosi spirituosum in orga-
na sensuum , motuumque voluntariorum ,
& vicissim hujus refluxum ab his organis in
ipsum sensorium commune ; superstitè in-
terim cerebelloso liquoris in cor , & natura-
lia respirationis organa , ita , & forsan redi-
tu , aliquo , qui ad has functiones sustinen-
das quodammodo sufficiat.

1010. Quæ causæ omnes recensitæ ab
Observatoribus in aliquas classes redigi pos-
sunt in commoda Praxios.

1. Nativa corporis fabrica , Caput mag-
num ; Collum breve , & sæpe sex modo
vertebris extructum ; Corpus valde
crassum & pingue ; Temperies pletho-
rica , sacochymia pituitosa multum ex-
cellens.
2. Quæcumque sanguinem , lympham ,
materiem spirituum ita mutant , ut
per arterias cerebri libere ire non pos-
sint , sed impacta hæreant : talia sunt
sæpe a. polyposæ in carotidibus , ver-
tebralibusque arteriis concretiones , sive
circa cor primo , sive intra ipsum cra-
nium factæ ; quæ cordis palpitatione ,
(L) 7 pulsu

pulsu inæquali , vertigine , scotomiâ , frequentioribus & ad auctum motum , caloremve , incrementibus , se manifestant. β . Spissitudo inflammatoria cruroris ; quam docent febris acuta continua , phrenitis , dolor capitis ingens , inflammatorius , diu prægressa ; tum omnia signa , quæ oriuntur à sanguine , qui impeditus ire per vasa cerebri , eo majore copiâ , & impetu per ramos caroditis alios ruit , unde rubor , tumor , inflammatio oculorum , cum lachrymis excussus , faciei , & colli. γ . crassa , glutinosa , pituitosa iners sanguinis totius natura ; unde senibus , catarrhosis , frigidis , humidis , pallidis , leucophlegmaticis , hic morbus admodum familiaris ; quin & præagitur iis futurus jam ante adventum suum , per otia , hebetudines , somnolentiam , pigritiam ad motus quoscunque , vocem solito tardiore , tremores , stertores , incubos , oculos pallidos , turgidos , humentes , caliginosos , vomitum pituitæ frequentem , vertigines , respirationem ad minimos motus anhelosum , cum narium pinnis compressis , omnes causæ ,

causæ, unde glutinosum iners fit, accumulatur (69. ad 75.)

3. Quæcunque arterias ipsas, vasave nervosa cerebri itâ comprimunt, ut cruor, spiritusque, transfluere non possint.
- α. plethora, cacochymia replens, calida valde temperies, hinc obnoxia huic malo, maxime si motus, calorve ingens velocitatem adauxerint; hinc his accidere solet à lauto valde cibo, potu, medicamentis acribus & valde moventibus, ut sunt cardiaca, volatilia, vomitoria, &c.; æstu, motuque exorbitantibus, intentione animi summâ, diuturnâ, sæpe repetita. β. tumores quicunque intra cranium nati, inflammatorii, abscessus, serosi, pituitosi, steatomatosi, scirrhusi, ossei, vel arterias, vel venarum coitum circâ torcular, vel nervorum initia medullosa, comprimentes, aut medullam cerebri ipsam. γ. nimia velocitas cruoris in caput determinata, dum per inferiora arteriosa vasa impeditum iter per quascunque ex infinitis causas. δ. quæ extra cranium venas cerebri sanguinem referentes comprimunt rursus quâcunque causa.

causa. 1. effusi humores sanguinei, purulenti, ichorosi, lymphatici supra duram piamve matrem externe comprimentes.

4. Omnia, quæ arteriosa, venosa, lymphatica vasa interioris cerebri, circâ cavitates itâ solvunt, ut exeuns liquor aggestus, compressu suo fornicatas cerebroforum nervorum origines lædat. Talia sunt, ferunt ære in hydropicis, leucophlegmaticisque; sanguis in plethoricis; acrimonia atrabilaria in melancholicis, scorbuticis, podagricis; quæ vulgaris causa intrâ 40. & 60. gesimum ætatis annum agens; quæ omnia latentia per causas moventes excitata, sæpe subito morbum hunc creant. Hujus ergo prænuncia ex naturâ materiæ prius natæ, & cognitæ causis excitantibus, peti debent. Maxime his animi affectus summi, & intensissima studia, nocent.
5. Huc venena quædam referuntur, quæ tamen vel ex vi trium ultimarum causarum (N. 2. 3. 4.) agunt, vel potius pulmoni primo, quam cerebro nocent.

1011. Causas has (1010.) docuit Anatomica inspectio cadaverum apoplexiâ extinctorum, atque observatio historica eorum, quæ in ipsa horum ægrorum curatione observari possunt: meditatio autem facile in dictas (1010.) classes ordinat, curationi inveniendæ quam aptissimas.

1012. Ex iisdem constat à diversis, & oppositis quidem causis, morbum hunc sæpe produci; adeoque bene dividi in sanguineam & pituitosam; sed non perfectâ divisione, quum & serosa, & atrabilaria, & polyposa sit, & alia.

1013. Locus vero affectus in apoplexiâ exquisitâ est totum sensorium commune; in parapoplexiâ vero ejus quædam pars præ cæteris, reliquis quodammodo, sed tamen minus, pressis. Cerebello, ut plurimum, in initio illæso.

1014. Unde patet, cur pulsus & respiratio exerceantur, sensibus interim, motibusque voluntariis, destructis? imo cur sæpe pulsus & respiratio crescant pro rato, quo sensus, motusque plus decrescunt, ut & circâ mortem?

1015. Magnitudo igitur apoplexiæ censetur ætate, temperie, fabricâ ægri; tum
vehe-

vehementia symptomatum, & inprimis absoluta destructione sensuum, motuumque; respiratione valida cum profundo stertore; spuma circa os copiosa, viscidaque; sudore tenui, guttatim hærente, frigidiusculo; ortu ex debili primò parapoplexia prægressa; ortu ex epilepsia ingenti præmissa, vel ex causa nota vehementiori.

1016. Levitas & sanabilitas mali contra decernitur ex levitate symptomatum, absentia dictorum (1015.)

1017. Lenis apoplexia solvitur superveniente sudore multo, æquabili, rorido, calido, levante; urina multa, crassa; hæmorrhoidibus largis, diu fluentibus; fluxu menstruo restituto; alvi fluxu; febre magna.

1018. Paulo gravior, superata causa, solet mutari in paralyssia alicujus partis musculosa; totius lateris unius, unde hemiplegia; vel omnium cervici suppositarum partium, unde paraplegia dicitur; quæ raro curatur, semperque memoriæ, judicii, motuum læsiones relinquit; unde soporosi, hebetes, tremuli, vertiginosi, pusillanimes remanere solent.

1019. Exquisita apoplexia (1015.) attrito cerebello, corruptis liquidis, causa in cere-

cerebellum propagata, in mortem cito finitur, raro septimum diem excurrens.

1020. Futura apoplexia prævidetur : 1. ex cognita naturali temperie (1010. N. 1.) 2. materie morbosa cognita ut causa præëgumena (1010. N. 2. 3.) 3. ex præcatarctiis. 4. ex primis effectibus incepti mali, ut sunt tremor; vacillatio; vertigo; scotomia; stupor; sopor; memoria vacillans; tinnitus aurium; inflatus superiorum; respiratio solito profundior, cum naribus compressis; incubus.

1021. Præsens facile noscitur, si modo inter diversos ejus gradus distinguitur.

1022. Curatio hujus mali generalis nulla dari potest: oportet enim, ut pro varietate causæ (1010.), modi applicandi, & loci affecti, varia omnino sit; & ut applicetur antequam malum adoleverit.

1023. Si ergo ex lenta, inertis, frigidaque causa (1010. N. 2. lit. 2.) oritura prævidetur per signa ibi posita, statim conandum. 1. ut pressio glutinosa à capite avertatur. 2. lentor in cerebro & in toto corpore attenuetur.

1024. Pressio in vasa cerebri minuitur. 1. derivatione in alia, & opposita loca. 2. evacuationibus universalibus.

1025. Vapor, fatus, balneum, frictio, epispasticum, rubefaciens, vesicans, causticum, fonticulus, setaceum, frictio, ligatura determinata, venis majoribus pedibus, cruribus, fœmoribus, applicata primo scopo attingendo (1025. N. 1.) valent. Collutiones, gargarismi, masticatoria, salivam moventia, apophlegmatismi, ori, faucibus, naribus applicata, eidem inserviunt.

1026. Vomitoria, purgantia valida, certo determinata; scarificatio; venarum pertusio secundo scopo (1024. N. 2.) satisfaciunt; licet aliquid semper incerti secum ferant.

1027. Lentor vero, præmissis (1024. 1025. 1026.) determinantibus, dissolvitur remediis generalibus contra gluten descriptis (75.) cum prudentiâ adhibendis, capiti applicandis omni formâ: inter omnia vesicæ per cantharides profunt, & insecta similia sensim usurpata.

1028. Si ab iisdem causis (1023.) apoplexia jam facta est, raro curatur: si vires ferunt, eadem tentanda (1023. ad 1028.) naribus, ori, capiti applicanda omnia, quæ sensus excitare queant; acerrimi

rimi usurpandi stimuli quicunque; alvus acri clysmate laxanda.

1029. In usu tamen horum omnium (1028.) augetur sæpe malum, materie magis motâ, & impactâ, per omnia stimulantia: viribus tamen mox projiciendis per evacuantia. Hinc in conciliandâ dissolutione semper evacuationi & avulsioni studendum, quantum res pati queat: inde regula; Venæ sectio, ni juvet, occidit.

1030. Si autem per sua signa (1010. N. 2. l. β. N. 3. l. α. l. γ.) apoplexia oritura prævidetur, ilicô confugiendum ad ea, quæ velocissimè inanire, resolvere, avertere, queant. 1. ergô fiat larga, cita, missio sanguinis, & quidem ex jugularibus venis; quæ, pro re natâ, repetatur: post hanc enim, si statu est morbus sanabili, statim levamen oriri solet 2. tum purgans antiphlogisticum detur magnâ copiâ, & aliquoties repetatur, ut fere assidua diarrhœa excitetur; si autem purgantia non satis citô operantur, clysmate satis acri determinantur. 3. toto den decursu morbi medicamenta refrigerantia, diluentia, attenuantia, ad urinas ducentia, exhibeantur. 4. assiduô simul revellen-

vellentia fortia addantur, donec malum superatum sit. 5. victu, potuque utatur tenuissimis. 6. caveatur summopere ab omni medicamento valido stimulante, movente, calefaciente; à calore externo; à decubitu in lecto, maxime declivi & supino.

1031. At si illa ipsa (1030.) jam facta est, vix ulla spes supererit; eaque sola in exercitatione eorundem (1030.)

1032. Quæ vero ab extravasatis liquidis inter cranium & membranas, inter membranas ipsas, à vulnere, contuso, fracto, suppuratove oritur, jam tractata est in vulneribus capitis (267. 268. 273. ad 297.) unde petenda.

1033. Quæ ab effusis jam liquidis in interioribus cerebri cavitatibus orta jam est (1010. N. 4.) per sua signa ibi data, cognita, vix requirit medelam, quum plerumque mors certa cito adsit: si quid tentandum, id omne sperandum 1. à resorptu effusi in venas iterum (279. 280.) 2. à correctione acrimoniæ prædominantis, & glutinis simul, quæ nullâ re felicius, quam per saponacea Chemica absolvitur.

1034. Quæ à prædominio lymphæ extravas-

travasatae orta est, facilius tollitur, omis-
sa, utpote hic fere nocente, missione san-
guinis; datis hydragogis fortissimis sta-
tim ad alvum determinatis; tum dissipan-
tibus applicatis; maxime vesicatoriis lar-
gissimis, diu apertis; victu exsiccante;
fortibus epispasticis, fonticulis, setaceis-
que.

1035. Si vero à venenis jam producta fu-
erit, nulla hactenus medela descripta ha-
betur; ut nec illi, quæ à polypo.

CATALEPSIS.

1036. **C**Atoche, Catochus, Catalepsis,
dicitur morbus, quo laborans
repente, immotus, nec sentiens, illum cor-
poris statum retinet, quem primo momen-
to accedentis morbi habebat.

1037. Hujus ergo proxima causa immo-
bilitas sensorii communis, prout primo
momento insultus se habebat.

1038. Ergo sanguinis cerebrosi, glan-
dularum cerebri, emissariorum ejus abso-
luta quies, ut in initio.

1039. Omnes quidem in eo morbo fun-
ctiones cerebri læduntur, & illæ, quæ in-
de pendent; soli muscoli sic manent
tensi ut in initio erant; cæterum respiratio

& pulsus superfluit, at plerumque leves.

1040. Febris intermittens diu perdurans, maximè quartana; melancholica, sicca, strigosa temperies, menstrua, & hæmorrhoides retenta; terrores summi, subitique; profunda, protracta diu in unum objectum meditatio; febres validæ in homine sanguinolento accensæ; morbum hunc plerumque antecedunt.

1041. Dissecta cadavera demonstraverunt arterias venasque cerebri valdè turgentes fortiter impacto denso cruore.

1042. Sanatur sæpe excitatâ largâ narium hæmorrhagiâ.

1043. In alios morbos rarò transit; aliquando tamen Epilepsia, Convulsio, Dementia, ἀτροφία, eum exceperunt; in mortem plerumque finitur.

1044. Curatio tentatur pro varietate causæ varia. Excitando per objecta validè in organa sensuum agentia, ut sunt lux, sonus, stimulus, sal volatilis acer, dolor, frictio, motus continuatus; hæmorrhagiæ ex naribus prolectu; hæmorrhoidalis, menstruive fluxus prolectu; sternutatoriis; vomitivis; velicatoriis; fonticulis; setaceis: victu humectante.

1045. **C**Arusestapoplexia levis, somnus
verò gravissimus, cum febre, ex
causis maximè cerebrum illæsum compri-
mentibus (1010. N. 3. l. α. β. γ. δ.), aut
causis obstruentibus, sed facilius, quam in
apoplexiâ, solvendis (1010. N. 2. l. β. γ.)
est in hoc aliqua perceptio, sed subitanea;
aliquis sensus, sed parvus.

1046. Hinc à caro soluto sanitas, nisi
quod forte titubatio vacillans capitis ali-
quamdiu supersit.

1047. Curatio petenda ex curatione apo-
plexiæ tradita (1020. ad 1036)

1048. Coma vigil, Coma somnolentum,
Cataphora, videntur tantum esse Cari le-
viores species (703. ad 710.)

1049. Lethargus autem levior est apo-
plexiæ species ex causa frigida, lentâ, aquo-
sa: unde ex historiâ apoplexiæ ejus cognitio
& curatio petenda (1008. ad 1036.)

DE MORBIS CHRONICIS.

1050. **H**Actenus de morbis principibus
acutis internis, & externis: nunc
de Chronicis agendum. Illi verò, si in cor-
pore nati, ortum duxerunt vel ex vitiis liqui-
(M) dorum

dorum sensim natis, vel ex vitiis relictis à morbis acutis non bene sanatis.

1051. Vitia liquidis sensim nata oriuntur. 1. ex ingestis aëre, cibo, potu, condimento, medicamento, veneno, tam alienis, ut nostris humoribus similia non sint, tam validis, ut vi nostrorum viscerum & humorum nostris assimilari non possint. Eaque sunt *α. acor* (60. ad 69.) *β. austerum*, ex acore & terrestri plurimo unitis, ut à fructibus immaturis, vel adstringentibus succis, vinis, & similibus; quæ liquores coagulant, vascula constringunt, hinc obstructions duras pariunt (31. 36. 40. 50. 51. 113 N. 1. 117.) Sanatur diluentibus, alcalicis fixis, saponaceis alcalicis, diu, prudenter usurpatis. *γ. acre pingue aromaticum*, ex cibis, potibus, condimentis, calidis odore, sapore; hæc calorem, attritum, læsionem minimorum vasculorum, dolores calidos, attenuationem liquorum, horum putrefactiones, extravasationes, & similia multa producant: curantur aquosis, farinosis, gelatinosis, acidis. *δ. Pingue iners*, ab nimio usu pinguium ex animalibus terrestribus, piscibus, vegetabilibus oleosis; hinc obstructio (117.) ranciditas biliosa, inflammatio, corro-

corrosio, putrefactio pessima (82. 526.)
 Curatur diluente, saponaceo, acido. 1. *sal-
 sedo muriatica*, ex sale, salitisve; vascula
 destruit, liquida solvit, acria reddit illa,
 hinc ἀτρεφία, solutiones vasorum, extra-
 vasationes liquorum, non citò putrescen-
 tium, sed maculas producentium. Tollitur
 aquâ, acidis, lixivio, calcis vivæ. 2. *alcali*
 (76. ad 91.) n. *glutinosum*. (69. ad 76.)
 2. à viribus nostris nimis in ingesta (50. ad
 58. 92. ad 106.) 3. à spontaneis nostrorum
 humorum vitiosis permutationibus (58. ad
 91.)

1052. Ex morbis acutis male sanatis o-
 riuntur vitia in humoribus quocunque cor-
 poris loco: α. purulenta (158. N. 5. 6. 7.
 402.) quæ producunt multa mala (936.
 N. 4. 941.) sanantur (942.) β. Ichorosa (158.
 N. 4. 206.) quorum effectus rodere, con-
 sumere. Sanantur blandis, demulcentibus,
 inspissantibus: γ. putrefacta, quæ recens-
 ta (1051. N. 1. 1. γ. 2. N. 2. N. 3.)

1053. Morbi acuti male sanati in parti-
 bus solidis, compositisve, relinquunt Ab-
 cessus (387 402.) Fistulas (413.) Empye-
 mata (894.) Scirrhus (392. 484. 485. 486.)
 Cancros (492. 494.) Caries (526.)

1054. Ex his in morbis (1051. 1052. 1053.) simplicibus, aut omnimodo compositis inter se infinite sane alij, ut effectus, sequi possunt; adeoque ex eorum dato intellectu hætenus optime perspicui, & curari.

1055. Quum verò inde pendeant, ut patebit, omnes Chronici; horum ergo generalis doctrina, divisioque hinc haurienda.

1056. Unde etiam statim apparet, hos varietate quidem infinitos ratione symptomatum, tamen ex origine non adeo compositâ pendere, neque tam varia medicamentâ, medendive methodum requirere; tum simul perspicitur diuturnitatis in plerisque, incurabilitatis vero in multis ratio; id ipsum pertractando jam patebit.

P A R A L Y S I S.

1057. **P**aralyfis vocatur musculi laxa immobilitas, nullo nixu voluntatis, vel vitæ, superanda; sensus aliquando simul absolute perit; aliquando levis cum stupore, sensuque quasi punctorio levi, superest.

1058. Causa hujus proxima semper impeditus fluor liquidi nervosi à cerebro in musculum paralyticum, vel liquidi arteriosi in eundem.

1059. Ergo oriri potest. 1. ab omni causa apoplexiam generante (1010.) 2. ab omni eâ, quæ nervum transmittendo spiritui ineptum reddit. 3. Quæ introitum arteriosi cruoris in musculum impedit. Inde paraplegiæ, hemiplegiæ, paralysios partis singularis, natura intelligitur.

1060. Itaque apoplexia; levior parapoplexia (1009. 1010. 1015.) epilepsia; convulsio; dolor ingens & diuturnus; omnes solitæ evacuationes retentæ cum subsequente vertigine, ut hæmorrhoidum, menstruorum, abscessuum, fistularum, alvi, vesicæ, salivæ; metaptofes cujuscunque materiæ morbosæ in acutis, vel chronicis; quidquid obstruendo, solvendo, comprimendo, ligando, distorquendo, distrahendo, constringendo, nervos lædit; adeoque crassi humores, vulnera, erosiones, abscessus, gangrænæ, tumores inflammatorii in integumentis nervosæ medullæ, in gangliis, in nervis ipsis, serosi, purulenti, ichorosi, scirrhusi, & similes, fortes arctæque ligaturæ, fracturæ, luxationes, adstringentia valde alimenta, medicamenta, venena; inde frigus summum, calor maximus, humiditas frigida, usus aquæ calidæ nimis

assiduus, vapor arsenici, antimonii, calcis recentis, mercurii, & aliorum venenorum, Paralyfin creare possunt.

1061. Causa proxima (1058.) & remota (1059. 1060) adeoque his nata paralyfis ipsa, varios admodum producit effectus, pro varietate sedis, ubi illa causa hæret; pro varietate magnitudinis, quæ ibi hæret; pro diversitate partis affectæ, prout vitæ necessaria magis minusve, magis mediâtê, vel immediate; inde enim lethalis, minus lethalis, sanabilis, incurabilisve haberi potest.

1062. Paralyfis Cordis, pulmonum, musculorum respirationi inservientium, gulæquæ, brevi lethalis: stomachi, intestinorum, & vesicæ, à causis internis, valde periculosa: musculorum faciei mala, & facile in apoplexiam mutabilis. Paraplegia valdê periculosa, apoplexiæ prænuncia, hac nata lethalis: hemiplegia mala, paraplegiæ affinis, hinc apoplexiæ necans; quæ cum frigore, insensilitate, atrophia partis, mala, raroque medicabilis: quæ cum sæva convulsione, & magno calore partis oppositæ, mala; ex horum verò oppositis scitur, quænam sanabilis, minusque metuenda sit: quænam verò toties causa repentinæ, nec ullo præsa-

gio,

gioprævisæ, mortis, sine ullo fere sympto-
mate concomitante.

1063. Quæ omnia (1057. ad 1063.)
si quis singulis musculis, cujuscunque de-
mum functionis auctoribus, applicat, infi-
nitorum certe, & maximè mirabilium mor-
borum causas intelliget, diagnosin, progno-
sinque sciet.

1064. Sanavit natura hunc morbum at-
tenuando & dissipando materiem morbo-
sam, mala crisi ad cerebri exteriora, ejus
ventriculos, circa medullam oblongatam,
spinalem, exitum nervorum à medulla, ner-
vos, depositam; solvendo impacta per ma-
gnam febrim supervenientem; movendo per
tremorem convulsivum partis; educendo
per diarrhœam largam & diuturnam.

1065. Curatio requirit ablationem cau-
sæ (1059. 1060.) nervorum functionem
& arteriarum impediens, dein liberi fluxus
restitutionem.

1066. Causa impediens aufertur variis
modis, causæ, prius perspectæ, facilè ap-
plicandis.

1067. Si illa causa intus hærens, crassa,
stagnansque est, utendum iis remediis, quæ

producere possint illa, quibus Natura (1064.) hunc morbum sæpe sanavit.

1068 Ergo curatio tentatur 1. attenuantibus, dissipantibusque α . Aromaticis, cephalicis, nervinis, uterinis dictis vegetabilibus, specie succi expressi, infusi, decocti, extracti, spiritus, conditi. β . Salibus fixis ustione, volatilibus destillatione, aut putrefactione hinc electis. γ . Oleis expressione, coctione, infusione, destillatione hinc productis. δ . Saponaceis ex horum combinatione per artem productis. ϵ . Virofis animalium partibus, insectorum succis, spiritibus, oleis, salibus, tincturis. ζ . Salibus fossilibus, crystallis metallicis, & iis, quæ ex his maximè composita. η . His omnibus, ut se mutuò juvent, cum prudentiâ, permittis : atque horum quidem usu attenuatio, dissipatio, calor febrilis, obtinetur.

2. Validis stimulantibus, & impacta quæcunque fortiter, motu nervoso tremente & convulsivo excitato, excutientibus eo inprimis sternutatoria, & vomitoria fortia pertinent, si aliquoties inprimis repetuntur.

3. Purgantibus per alvum calidis, solventibus, aromaticis, vegetabilibus, vel & fossilibus acribus, metallicisque

cisque mercurialibus, antimoniatīs, adeoque fortibus hydragogis, largâ dōsi, pluribus diebus successivè repetitâ, datis; quorum ope copiosa, & aliquamdiu perdurans diarrhœa, excitetur. 4. implendo primo vasa corporis largo potu attenuantium præmissorum, dein excitatione majoris motus, & sudoris, ope vaporis spirituum accensorum.

1069. Frictiones externæ siccæ, calidæ ad ruborem usque, vel cum spiritibus penetranti & stimulante virtute præditis ex animalibus, vegetabilibusque, aut cum oleis, linimentis, balsamis, unguentis, nervinis, prosunt. Balnea vaporum, immersiva; Emplastra acria, aromatica, attrahentia dicta; Cucurbitæ; scarificationes; vesicatoria; fustigationes; dolorem & levem inflammationem excitantia, ut urticæ, & similia, juvant.

1070. Maximè autem curandum, ut ad sedem causæ detectam omnia remedia (1068. 1069.) si possibile, applicentur: pars læsa, plures simul eodem vitio læsæ, scientia muscutorum, nervorum, horum unio, origo, dispersus, & cognitio functionum ab unoquoque horum pendentium, si comparantur inter se, clarè docent sedem latentem mali.

EPILEPSIA.

1071. **P**Riori malo adversus valde morbus Epilepsia est, quæ adesse dicitur, quoties homo subito prostrernitur, amissis sensibus externis, internisque, cum concussu violento, involuntario musculorum omnium, vel aliquorum, reciproco, alternâ cum requie, & novo paroxysmo.

1072. Morbus hic mirâ facie variatus sæpe tam mirabilis apparet, ut diis, dæmonibus, iræ divinæ, incantamentis, & similibus causis, naturalibus majoribus, adscriptus sæpe fuerit.

1073. Nulla quippe gesticulatio, inflexio, posituraque noscitur, quam non aliquando exhibuerit; omnes quoque nonnunquam æmulatur motus, cursus, ambulationis, gyrationis, prostrationis, decubitus, erecti, rigidique corporis species.

1074. Omnes tamen hæ varietates tantum versantur in mutatis motibus aliquarum partium mobilium, adeoque musculofarum; ergo tantum ponunt varias musculorum contractiones; hinc varios liquidi nervosi influxus; inde variam hujus à sensorio communi expressionem in nervos, tandem itaque varias causas in cerebri medulla

has

has expressiones producentes : quæ optimè noscuntur enarratione harum historica.

1075. Illæ autem sunt 1. hæreditariæ ex labe gentili Patris, Matris, parentumve, aut majorum, silente sæpe morbo in genitore, dum ex avo derivatur in nepotem. 2. Congenitæ, ex imaginatione Matris gravidæ excitatâ per conspectum Epilepticum. 3. Cerebrum in integumentis suis, superficie, substantiâ, ventriculis male affectum, per vulnera, contusiones, abscessus, pus, saniem, ichorem, sanguinem, lympham acrem, foetidam, excrescentias osseas cranii interni, intropressiones ejus, cartilagineam sinuum venosorum naturam, fragmenta, spinasve ossium, vel instrumentorum lædentium meningas, cerebrumve, argentum vivum ad cerebrum quâcunque viâ delatum. Idem cerebrum affectum male per inflammationem, corruptionem, erosionem meningum, à carie ossis, bile atrâ, gummatibus venereis. Has autem causas juvant omnia, quæ liquorum in cranium affluxum augent, ut sunt, plethora, motus, calor, ebrietas, epulæ, Venus, ingenium perspicax, altum, meditatio profunda affectus animi ingentes, imaginatrix vis ingens, terror, metusque imprimis.

4. omnes violentæ affectiones generis nervosi, ut sunt magni & periodici dolores, passio hysterica, rosiones & irritationes à lumbricis, dentitione, acri humore, lacte caseoso, acri, acido infantum, meconio, contagio variolarum, cardiogmo, ulcerosa materie alicubi hospitante, inediâ. crapulâ, acria potulenta, esculenta, medicamenta, venena. 5. ab interceptis nonnullis, quæ olim excerni solebant, sanie, pure, menstruis, lochiis, hæmorrhoidibus, urinâ. 6. fumis nonnullis paroxysmum integrantibus, fomite alicubi hærente, unde sensu elevatae auræ adscendens cerebrum petit.

1076. Quæ omnia (1075) historia observatorum, & incisio cadaverum, docuit.

1077. Effectus hujus morbi reduci possunt: 1. ad mala corrupti tot violentis & repetitis convulsionibus cerebri, unde vacillatio memoriæ, hebetudo, stultitia, paralyxis, apoplexia, mors. 2. ad mala nervorum & musculorum, unde horum, & artuum, contractiones, distortionem, deformitates. 3. à violento spasmo inflammatio, gangræna, nigredo partium sanguinolentarum, maxime quæ suprâ musculos sitæ sunt. 4. ad secretionem quasdam in impetu paroxysmi vi factas, cibi,

cibi, potus, lymphæ, bilis, spumæ, muci, salivæ, sursum rejecta; fœcum alvi viridium, seminis, urinæ per inferiora egestio; sanguis utraque viâ secretus huc spectant.

1078. Inde intelligitur, quæ hereditaria? cur ea nunquam sanabilis? quæ idiopathica? cur raro curabilis? quæ sympathica? cur sæpe curabilis?

1079. Atque etiam liquet, diversissima remedia, diversissimam curandi methodum, ad hunc morbum requiri, pro notâ varietate causæ, materiæ peccantis, loci, ad quem applicatio remedii, per quemeductio mali, fieri debet.

1080. Causa enim prima & secunda, in malâ conformatione solidorum consistens (1075. N. 1. 2.) vix ullam suscipit radicalem medelam; paroxysmorum autem renovantes causas, utpote renatas assidue, tollere tuto potest: unde hæ, quæ infinitæ, nec nisi observando cognoscendæ, indagari debent sedulo, dein pro suâ naturâ curari.

1081. Tertia (1075. N. 3.) cognoscitur ex symptomatibus aliis læsum simul cerebrum designantibus, ut est dolor, gravitas, plenitudo, læsio capitis, antecedens,
(M) 7 vertigo,

vertigo, tremor universalis, scintillæ oculorum, eorundem immobilitas, circumgyratio totius capitis, vel & corporis. Hujus causa solida vix tolli potest, quia vix cognoscitur singularis: revellentia, discutientia, viam parantia, depurantia, juvant: hinc venæ sectio, purgatio, vomitus, inustio, fonticulus, fistula, epispasticum, vulnus capitis, cranii perterebratio, antihysterica, opiata, prosunt: ex quibus quid eligi debeat, docebit inventa mali causa proxima (1079.)

1082. Quæ à causâ quartâ (1075. N. 4.) fit, ea tractanda erit variè pro varietate suæ causæ proximæ: hinc anodyna, paregorica, narcotica; antihysterica; anthelmintica; demulcentia & corrigentia acrium; incisio apta gingivarum; ablatio, correctio, materiæ ulcerosæ, tunc fiunt antepileptica.

1083. A quintâ causâ (1075. N. 5.) ortæ epilepsiæ medela fit solvendo materiem immobilem, laxando vias, expellendo: hinc vesicatoria, caustica, fonticulos, & fistulas producentia; aristolochica; emmenagoga; hæmorrhoidas aperientia; diuretica toties contra hunc morbum prosunt.

1084. Quæ

1084. Quæ autem à causâ sextâ (1075. N. 6.) oritur, tolli poterit, sanatâ debilitate generis nervosi nimis facillè movendi, quod exercitio motus, lusus, equitationis, vectionis; assumitur aromatum; usu chalybis, & corroborantium optimè fit: tum etiam loci fomitis exulceratione artificiosâ, profundâ, diuturnâ, inductâ cæsim, causticis, vesicatoriis; dein autem apertis retentis diu per suppurantia corrosivis mista: tandem ligaturis nervum comprimantibus affectum.

1085. Ex his vanitas apparet omnium specificorum, & methodorum, quæ inanis jactantia contrâ hoc malum laudat.

1086. Et patet quidem, causam proximam omnis Epilepsiæ exquisitæ semper esse nimiam cerebri in nervos motorios, nullam in sentientes, actionem.

1087. Atque causas, quæ reciprocos paroxysmos creant, numero & varietate plurimas esse.

1088. Tandem verò spasmi singularis, opisthotoni, emprosthotoni, tetani universalis, origo, natura, effectus, sanatio, sponte patent; quum sint modo species Epileptici insultus singularis.

MELANCHOLIA.

1089. **M**elancholia vocatur Medicis ille morbus, in quo æger delirat diu, & pertinaciter, sine febre, eidem fere & uni cogitationi semper affixus.

1090. Hic morbus oritur ex illâ sanguinis & humorum malignitate, quam bilem atram dixerunt Veteres, & rursus idem morbus à mente initium ducens brevi in corpore bene sano ipsam bilem atram facit.

1091. Ideo opus hic erit paucis ideam pingere mirifici hujus mali, & de quo tam obscura doctrina habetur, ut injusti criminis rea agatur Antiquitas.

1092. Si in toto sanguine mobilia dissipata reliquerint immobilia unita, tum ille erit crassus, ater, pinguis, terrestris. Ei vero vitio nomen dabitur *humoris atrabiliarii, vel succi melancholici*.

1093. Cujus (1092.) causa, omne id quod mobilia expellit, reliqua figit: vehemens mentis exercitatio, noctes atque dies in unum fere objectum occupata, pervigilium; animi motus magni, sive hilaritatis, sive mæstitiæ; magni & operosi motus corporis multum repetiti, imprimis in aëre valde sicco & calido admodum;

dum; eo & immodica venus; cibi aust-
ri, duri, sicci, terrestres, cum quiete &
torpore corporis diu assumti; potus simi-
les; huc fumo, aëre, sale indurata ani-
malium partes, maxime durorum & anno-
forum, fructus immaturi, farinacea non
fermentata, medicamenta adstringentia,
coagulantia, figentia, refrigerantia, vene-
na lenta, similia; febres calidæ diu hæren-
tes, sæpe repetentes, sine bonâ crisi, &
sine diluentibus, abeuntes.

1094. Ubi jam in cruore id malum
(1092.) per suas causas (1093.) natum
adhuc omnem circumeuntem humorem
æquabiliter inficit, producet aliquos mor-
bos statim conspicuos, qui fere sequen-
tes: color externus, internusque, primo
pallidior, flavior, magis fuscus, livescens,
niger, cum maculis similibus; pulsus
lentior; frigus majus; respiratio lenta;
circulatio per sanguinea vasa bona, per
lateralia parciore, minus bona; hinc hu-
morum secretoriorum & excretoriorum
omnium minor, tardior, crassior, exi-
tus; minor consumptio; parciore appe-
titus; macies; mœstitia; solitudinis a-
mor; affectus animi quicunque perti-
naces,

naces, magni; in reliquis *à dispositione*; torpor ad motus; summa tamen simul studii cujusque & laborum constantia.

1095. Habet ergò pro materie terram & oleum spissum sanguinis, unita, compactaque simul: quæ prout liquidiore, blandiore, diluente parte magis privata, quoque ipsa magis condensata, tenacius mista, & diutius nata, eo effectis peior, eo curatu difficilior est.

1096. Inde diagnosis, & prognosis (quæ clarioꝝ ex sequentibus,) patent, quin & sanationis ratio hinc constat.

1097. Statim enim ac initiis primis (1093. 1094.) causa, effectuve, se prodit, animo assidua objectorum variatio concilianda, & quidem ipso ignaro; eligenda autem, quæ affectui prædominanti oppositum in agro creare solent; diluentibus, demulcentibus, paregoricis, narcoticis, quiete, conciliandus somnus est; aëre utendum humido tepescente; cibi dandi leves; liquidi, sanis humoribus similes, recentes, blandi, vileni saponaceâ laxantes, atque in horum usu diu persistendum; medicamenta danda diluentia, acre demulcentia, oleosum terrestre resolventia, vasa laxan-

laxantia, leni stimulo expellentia, ut succi bene maturorum fructuum horæorum, mellita, olera, jufcula ex his confecta; aquæ minerales; potus optimus ptisana mellita leviter; abſtinentiâ ſedula à cauſis mali (1093.)

1098. Si autem illa ipſa materies (1092.) per eaſdem cauſas (1093.) magis denſa, tenax, immobilis reddita eſt; neceſſariò in vaſa hypochondriaca depelletur: id enim natura hujus humoris, ſitus & conditio horum vaſorum, & leges hydraulicæ docent. Inde ſenſim hic hærebit, accumulabitur, ſtagnabit: tum vocatur *Morbus Hypochondriacus*, lienem, ventriculum, pancreas, omentum, meſenterium obſidens.

1099. Hinc ibi producit ſenſum aſſidui ponderis, anxietatis, repletionis, maxime ab aſſumptis, cibo, potuque; reſpirationem ob gravata viſcera abdominalia difficilem; bilis utriuſque, pancreatici, ſtomachici, inteſtinorum, meſenterii ſucci in confectione, ſecretione, permiſſione, efficacia in cibis, impedimenta; inde diſtentionem primam omni modo læſam; eſculentorum corruptionem in crudum acidum,

dum, si ex vegetabilibus, in putridum alcali, rancidumve oleosum, si ex animalibus; hinc ructus, flatus, spasmos, adstrictam alvum, fæces induratas; icterum pejorem gradu, quam prior (1094.) omnia mala (1094.) jam pejora.

1100. Ubi jam eousque adolevit (1098.) & per effecta sua (1099.) se manifestavit, summâ ope nitendum in curationem, quia aliter tetra mox oritur mali indoles; difficultas autem maximè vitanda hæc est: si malum perseverat, fit incurabile, & sæpe lethale, ut in sequentibus liquebit: si evacuantibus pugnatur, sani, & facilè mobiles humores expelluntur, tenaces malique hærent, unde pejor morbus: si per stimulantia & solventia valida tentatur, sæpe subito soluta materies acris fit, & impetu magno ruens in tenera vasa hepatica, ea destruit, unde multa, & immedicabilia mala.

1101. Hinc 1. lente mobilis reddenda materies est, indagando naturam prædominantis acrimoniæ; tum dando medicamenta saponacea, in quibus prædominetur acrimonia opposita illi, quæ in illo humore adest, in his pergendum, donec

donec pulsus inæqualis, debilisque, nausea, tenesmusve, anxietas, febricula, signa dent motæ materiei; tum 2. statim leni laxante purgatione, clysmate simili, sero lactis, aquâ minerali, similibusque expellenda est.

1102. Verum si eadem illa materies (1098.) jam fixata, compactaque, ibi diu hæsit, ipsa acris fieri incipit, & rodens, per stagnationem, motum viscerum, calorem ambientium; nova assiduo aggeritur, quia jam obstructio facta est, & causæ eadem perdurant; hinc mole aggestâ, acrimoniâ natâ, motu assiduo, vasa extendit, rodit, corrumpit; inde lienis, stomachi, pancreatis, omenti, mesenterii, intestinorum, hepatis, similis destructio; adeoque omnia mala (1099.) priora multum auget, maxime vero assiduo putrefacti vapore venis recepto omnes functiones, inprimis cerebri, perturbat. Tumque vocatur vero nomine *Bilis Atra*.

1103. Quæ deprehensa per hæc ejus signa data (1093. 1094. 1099. 1102.) non nisi prudentissima arte eliquari, moveri, educi potest, ob difficultates (1000.) hic adhuc majores, & facile excitandam,

dam , dein verò vix moderandam , morbi acerrimam materiem : hinc fit omnis victus oppositus acrimoniæ in humore prædominanti cognitæ ex (105 I.) fit ille idem semper leniter solvens, stimulan, laxans alvum, paucas fœces à digestionem relinquens ; potus velex ptisana mulsa , velex succis horæis, vel ex sero lactis fit ; motus corporis sit levis, continuusque ; calor admodum temperatus ; somnus multus ; balnea , fomenta , clysmata , potus in crebro usu sint ex his , quæ sine acrimoniâ , diluendo , solvendo , abstergendo , macerando , materiem eliquent, & dein quam lentissime & prudentissimè excernant , via à natura præmonstrata , habitâ semper ratione acrimoniæ singularis , quæ simul adest.

1104. Id autem malum (1102.) ad magnam jam acrimoniam provectum, cum visceribus jam valde corruptis , si durantibus iisdem causis (1102.) dein motu musculari ; calore solis , ignisve ; victu acri , copiosoque ; medicamenti acris valide moventibus , cum acrimoniâ mali effervescentibus ; venenis simili actione lædentibus ; vel tandem morbis nonnullis validis moveatur , tum acrior , mobilis , & jam agens redita,

ditā, vasa sua rumpit, corrumpit, putrefaciendo resolvit, cum atra bile ipsa in vomicas putrefactas mutat; jam est *bilis atra surgens*: hæc jam hucusque provecta, si liquefacta in suis vasis, mota versus hepar, in exesos venæ cavæ ramulos serpens, cordi infertur damnosa illa mala producit: si enim de acido coagulante participat polypos cordis, pulmonis, aortæ, carotidum, horum mala, mortem creat. Si in cerebrum perrexerit, apoplexiam, paralyfin, catalepsin, epilepsiam, deliria, maniam, pessimi generis, & fere immedicabiles, producit. In genere arterioso omnia mutat, febres immanes, brevi omnia putrefacientes, profert: si de alcali putrefaciente participat, gangrænas subitò lethales, ubicunque impigerit, ibi nasci facit. Unde infiniti morbi in toto corpore, & quâlibet ejus parte, non curabiles, nisi hoc fomite extincto: si autem ruptis viscerum vasculis elapsa materies cava peritonæi occupat, debilitas mox exoritur ingens & insuperabilis, putrefactio acris elapsi, ejusque accumulatio; tum erosio gangrænosa omnium abdominalium viscerum, unde mirabilia phænomena; Tympanitis; mors cum fœtore immani: si au-

si autem mota ruerit in jecur, indeque per exela & dilatata vascula biliosa in vesicam fellis, ductum hepaticum, communem, in intestina, facit nauseas, vomitus, dysenterias atrabilarias, cum anxietate, impetu, dolore, rosione, intolerabilibus, unde inflammationes, exulcerationes, putrefactiones intestinorum, stomachi, œsophagi, faucium, oris; inde convulsiones terribiles, tandemque placida fere mors, gangranam, adeoque indolentiam, sequens omnium.

1105. Materies vero sic reddita (1104.) unâ cum tenacitate summa & fere picea simul habet acrimoniam acerrimam acidam, quæ metalla rodat, terram fermentet; aut alcalinam salinam, corrosivam quammaxime; aut oleosam putrefactam, omnium terribilissimam. Quæ singulæ species, unde oriuntur, quomodo cognoscantur, quâ curentur, supra satis demonstratum habetur (58. ad 107. 1051. 1052.)

1106. Atque facile patet consideranti dicta (1000. 1003. 1004.) & situm, structuram, circulationem viscerum, in quibus hæret hic malignus humor, morbum turgentem curatione majorem: diluentia cum opposito acri ad acre prædominans, & opio, primaria sunt.

1107. Ex

1107. Ex quibus (1090. ad 1107.) jam facilis intellectus melancholiæ descriptæ (1089.) malique hypochondriaci; nam liquet à diuturna mœstitiâ prægressâ, vasa viscerum abdominalium stricta creare stagnationem, mutationem, accumulationem bilis atræ (1092. 1093. 1095. 1098. 1102. 1104.) sensim incrementem, licet corpus fuerit paulò ante quàm saluberrimum: Iterumque natam ex corporeis causis eandem bilem atram producere illud delirium (1089.)

1108. Evidentes ergò causæ Melancholiæ (1089.) observatæ sunt: 1. omnia, quæ liquida cerebri nervosa figunt, exhaustiunt, perturbant; ut summi terrores, iique subitanei, studia acerrima cujuscunque objecti, amor ingens, vigiliæ, solitudo, metus, affectio hysterica. 2. quæ sanguinis confectionem, refectionem, circulationem, secretionem, excretionem variam impediunt, perturbant, maxime in liene, stomacho, omento, pancreate, mesenterio, intestinis, hepate, utero, hæmorrhoidalibus vasis: adeoque morbus hypochondriacus, acuti male sanati, præprimis phrenitis, casusque, omnes secretiones, & excretiones nimix, cibi
(N) potus-

potusque frigidi, terrestres, tenaces, acerbis, adstringentes, æstus ingens diu protractus & exallans cruorem, aer stagnans, palustris, umbrosus. 3. nativa corporis indoles, nigra, hirsuta, sicca, gracilis, mascula, ætas media, ingenium acre, penetrans, altum.

1109. Si morbus hîc (1089.) diu perseverat, producit dementiam, epilepsiam, apoplexiam, maniam, convulsionem, cæcitatem, imaginationes mirificas, risus, ploratus, cantus, suspiria, ructus, flatus, anxietates, urinam copiosam, limpidam instar aquæ, alio tempore valdè crassam, sanguineæ fœcis in vasis viscerum abdominalium retentionem, accumulationem, subitanæ sæpe excretionem, alvum pertinaciter stipticam, sputationem tenuem, frequentem, vigiliarum, inedia, frigoris tolerantiam incredibilem.

1110. Attulit sæpe curationem superveniens scabies fœda, aliquando Elephantiasin æmulans; aut varix numerosa, ingens, enata; tumentium valde hæmorrhoidum fluxus; atræ bilis per superiora & inferiora rejectio.

1111. Ingens damnum capere solet ab omni

omni medela labefactante vires; acriter evacuante; rursusque ab usu eorum, quæ liquida vehementer exagitant, siue cardiaca fuerint, siue alio quocunque titulo exhibitæ.

III 2. Unde optima sanandi hunc morbum methodus est, si causa primâ bene observata, & temperiei varietate, his opposita medela, variis varia, adhibetur.

III 3. 1. Itaque erit indicatio liquida cerebri & nervorum excitare, augere, in ordinem redigere; quod fit: α . avertendo mentem ab objecto consueto ad alia priori contraria. β . inducendo caute alium animi affectum, melancholico oppositum. γ . inseriendo falsæ imaginationi. δ . aut sæpe magnâ vi ei repugnando.

III 4. 2. Obstructiones, vel causam, vel effectum falsæ imaginationis, reserando, molliendo, incidendo, stimulando, per quas minerales, serum lactis, mulsam, decocta splagnica, hepatica, anthypochondriaca, aquas salibus lixiviosis vel compositis acuatas, Mercurialia laxantia, vomitoria, motus, exercitia, Equitationes, Navigationes, Uterina, Aristolochica, Hæmorrhoidalia evacuantia, balnea, litus, emplastræ.

1115. 3. Symptomata leniendo per venæ sectionem, immersionem in aquam frigidam, carminantia, opiata.

1116. 4. Præmissis evacuationibus (1114. 1115.) exhibendo ea, quæ exhilarare docet observatio, & roborare omnes corporis partes.

1117. Ex quibus (1110. ad 1117.) liquet, sanationem hujus mali (1089.) absolutam esse in curatione bilis atræ (1097. 1100. 1101. 1103. 1106.) atque inde peti debere non hanc modo, sed infinitorum, falsò pro incurabilibus habitorum, morborum.

M A N I A.

1118. **S**I Melancholia (1089.) eousque increfcit, ut tanta accedat agitatio liquidi cerebrosi, quæ in furorem agantur sævum, Mania vocatur.

1119. Quæ gradu modo differt à Melancholiâ tristi, hujus proles est, ex iisdem causis oritur, iisdem fere remediis curari solet.

1120. In quo morbo est ut plurimum immensum robur musculorum, pervigilium incredibile, tolerantia inediae & algoris mirabilis, imaginationes horrendæ, Lycanthropiæ, Cynanthropiæ, &c.

1121. Notandum verò , anatomica sectione constitisse, horum cerebrum siccum, durum , friabile , in suo cortice flavum ; vasa autem turgentia , varicosa , atro , tenaci cruore distenta fuisse.

1122. Tum etiam in hoc morbo omnes excretiones fere cessasse pariter.

1123. Præcipitatio in mare , submersio in eo continuata, quamdiu ferri potest, princeps remedium est.

1124. Frustrâ tentatæ per omnia remedia , varix , hæmorrhöis , dysenteria , hydrops , hæmorrhagia magna spontanea , febres tertianæ , quartanæve accedentes , salutaria fuerunt.

1125. Hujus Maniæ species oritur , postquam autumnali, validâ, diuturnâ, intermittente febre, corpus exhaustum , debilitatumque , tam per morbum , quam per iteratas missiones sanguinis , & evacuationes alvi sæpissimè repetitas ; tum etiam per eandem hæc renovari hoc malum solet.

1126. Hæc species solis reficientibus, reolentibus , cardiacis , roborantibus , diu continuatis, sanatur. At , si evacuando tentatur , atrophiam, debilitatem, insuperabilem fatuitatem, infert.

1127. Maniâ verò enata in robustis, vegetis, floridæ ætatis, plethoricis, calidis, sanatur iisdem mediis, ac species Epilepsiæ (1081.) missione sanguinis iterata; purgatione forti, inter singulas, interposita; dein, impetrata sedatione, opiatis, & cardiacis.

RABIES CANINA.

1128. **E**st & alia ægritudo, quæ ob furorem sæpe comitem, huc commodè referri potest, quum ob summam perniciem tractari debeat.

1129. Vocatur Rabies, & quia à Canum morfu ut plurimum, Rabies Canina, tum à symptomate terribili, aquæ metus, hydrophobia; &c.

1130. Oritur fere semper ab aliis animalibus, prius rabiosis, suscepto contagio, tamen & sponte in acutis, quibusdam ortalegitur, & observatur.

1131. Animalia autem fere quæcunque hoc malo affici, suoque contagio alia, & ipsum Hominem lædere possunt.

1132. Nempe Canes, feles, lupi, vulpes, equi, asini, muli, boves, sues, simiæ, galligallinacei, homines, prius rabiosi, id vitium in alios propagaverunt.

1133. Nulli tamen animali frequentius, quam cani, lupo, & vulpi; hisque in primis

ex causis internis, absque contagio prævio, nascitur.

1134. Regio fervida; regio magno æstu squalens, & vicissim summo frigore horrens; tempestas æstuosa, siccaque diu durans; victus ex carne putrida, fœtida, verminosa; potus absentia; vermes renibus, intestinis, cerebro, cavis narium olfactoriis, innati, sunt causæ præcedentes, in his animalibus, nascituræ rabiei.

1135. Incipientis rabiei signa sunt hæc imprimis, quibus tetrae luis cautela nititur: fiunt tristes, solitarii, se abscondentes, muti quoad latratum, murmurantes tamen, cibum potumque omnem averfantes, in ignotos quoslibet irati, & irruentes, Heri tamen adhuc & memores & reverentes, aures, caudamque demittentes, somnolentorum instar incedentes: hætenus primus gradus mali iis adest: morsusque tum exceptus periculosus quidem, non verò pessimus est: dein anhelare, linguam exserere, spumam plurimam emittere, hiare, nunc segniter ut semisopiti, nunc subitò celeriter incedere, nec rectâ semper viâ, mox ne Herum quidem amplius agnoscere, oculos habere demissos, lachrymosos, pulverulentos, linguam

guam plumbeo habere colore, subito gracilescere, insanire, furere: hic secundus est gradus mali, quem vix triginta horis ferunt, quin moriantur. Morsus hoc tempore fere insanabilis: quô verò animal vehementius furit, diutius malo laboravit, morti propius est, eo morsus lethalior, acutior, & symptomata citissimè creans violentissima, & contra.

1136. Vix autem ullius veneni tam multiplex contagium, nam morfu vel levissimo, per vestimenta adactò, tantum radente, nec eliciente sanguinem; spumæ contactu recentis, vel etiam dudum exsiccatae, labiis, linguave exceptæ; osculo tantum rabido cani dato; infectione à contactu multo instrumenti, vel vulneris, quo dudum ante animal rabiosum occisum fuit; esu lactis, carnisve animalis rabiosi; tactu, & pertractatione multa rerum per præcedentia infectarum.

1137. Rursum vix ullum venenum notum, cujus tam atrox, adeoque hominem immutans, virus, quodque, ubi incipit se prodere, tam violente & celeriter furit, & tamen simul adeo diu latere possit, antequam se manifestet: namque alii statim, alii post viginti integros annos à morfu elapsos, alii
rursum

rursum omni intermedio tempore urgeri incipiunt malis huic furori propriis : pendet verò hæc diversitas, à calore tempestatis anni, à vario gradu morbi in animali mordente (1135.) à temperie hominis morbi, quum bilioli eo facilius vergant, pituitosi, & hydropici contra, à diverso victu, medicamentisque adhibitis.

1138. Homo optime sanus. contagio hoc (1136.) infectus, post varium tempus (1137.) incipit hoc ordine fere ægrotare : dolet locus, cui impressa contagii labes primò fuit; dein vagi per alia, maximè vicina, loca, dolores; lassitudo, gravitas, tarditas, in toto musculo genere; somni inquieti, turbati, terribiles, cum convulsionibus, & subsultibus; inquietudo assidua; suspiria; tristitia; solitudinis studium; atque his fere primus mali incursus incipit, his ferme primus ejus gradus finitur; sanguis tunc venis emissus omni notâ bonus. Tum postea priora augentur, acceditque porro ingens circa præcordia angustia; respiratio difficilis, suspiriosa; horror; ad conspectum aquæ, liquorum quorumcunque, & rerum vel pellucidarum, vel instar speculi reflectentium; horripilatio, tremor; prostratus appetitus; deglutitio

tamen solidæ cujusque offæ possibilis ; attactus humoris cujusque , maximè labiis vel linguâ, incredibilem anxietatem, tremorem, convulsiones immanes , atque furorem fere creans ; vomitus glutinis fusci biliosi, aut bilis porraceæ ; incalescentia ; febris ; vigiliæ assiduæ ; priapismus ; cogitationum alienarum & insuetarum perturbata valde series. Sic procedit malum , atque hîc solet secundi gradus limites ponere. Postea autem omnia enarrata exacerbantur continenter , soletque sequi linguæ asperæ exsertio ; hiatus oris ; vox rauca ; sitis ingens ; furor ad conatum bibendi , humorum adspectum , contactumve ; spumæ in ore collectio ; eam in alios exspuendi conatus vel invitus ; ardor obvia quæque mordendi invitus, nec tamen à voluntate comprimendus ; spumante rictu frendit ; pulsus & respiratio deficiunt ; sudor gelidus ; rabies summa, dum interim, quod mirabile, mens prudens, constans, aliis à se metuens, adest ; hinc intra quartum fere semper à primo gradu diem , mors convulsiva, cum summâ in respirando angustia.

1139. Ex totâ hac historiâ (1129. ad 1139.) constat hujus mali cognitio : prognosis

gnosis autem elicitur ex consideratione (1135. 1137. 1138.) simulque cogitando tristissimos ubique eventus, quum, à nata Medicinâ hucusque, omnes fere Artis Principes deplorent, *demorsorum prophylaxin vix ullam certam haberi, at jam aquam paventium sanatorum exemplum dari certâ fide nullum!* maximè verò dolendum, post secula elapsa, irritum successum hactenus applicatorum deplorantia, non esse tentatas diversas à primis methodos.

1140. Dissectio cadaverum docuit, ple-
rumque organa deglutiendi utcunque inflammata; gluten biliosum varium in stomacho; vesiculam felle atrâ bile plenam; pericardium siccum; pulmones coacervato omni fere cruore incredibiliter plenos; cor sanguine sæpe fere siccato plenum; arterias plenas; venas vacuas; cruorem valdè liquidum, & vix in aëre concrefcentem, dum missus venâ concreverat ante triduum; omnes musculos, viscera, cerebrum, cerebellum, spinalem medullam, sicciora solito.

1141. Curatio omnis hactenus, paucissima exceperis, incerta, tam prophylactica, quam therapeutica; cujus prima causa, ina-

nis jactantia multorum specificorum, & neglectus methodi ex historiâ mali excogitata.

1142. Quantum ergo ex omni hâc historia, comparatione ejus cum aliis morbis, & feliciori paucorum casuum eventu concludere licet, videtur primò consistere in affectione nervorum, proximè referenda ad convulsiones, quæ viscera, horumque vasa occupent; dein hinc vitium nasci sanguini, humoribusque, quod inflammationi gangrænosæ quasi proximum sit; sedem vero mali primum circâ stomachum, & vicina hæreret.

1143. Curatio in demorso prophylactica requirit, ut 1. statim à contagio suscepto totus locus affectus, unâ cum vicinis profundis pertundatur scarificationibus, multumque mittat sanguinis; applicentur magnæ cucurbitæ fortiter trahentes; vel ferro inuratur ignito satis profunde; dein adigatur in suppurationem perpetuam applicatur eorum, quæ assiduâ rosione exulcerant; interim toto illo tempore, ab initio in finem, semper foveatur muriâ ex sale marino & aceto, nunquam intermittendo; id continuetur usque ad sextum quidem mensem. 2. vestimenta, & cætera, quæ venenum attingere, vel

vel afflare potuit, caute abjiciendo, vitando.

3. statim post infectionem, magno cum apparatu, metu inculto, sæpe minitendo, tandem præcipitem in mare vel fluvium dando, aliquamdiu submersum tenendo, iterum mergendo, id repetendo aliquoties cum iisdem omnino circumstantiis; eas enim sanare spiritum turbando, non aquam salſam, docuit funestus exitus hominis post morſum naufragi, multis horis natantis, sæpe diu fluctibus submersi, tamen poſteâ hydrophobi. 4. omni mane jejunos parum ſudet aſſumto aceto aromatico, ſale marino, aquâ calidâ. 5. quotidie pedes, manusque, balneo aquæ foveat, caput lavet, os, faucesque colluat, sæpe natet. 6. victus ſit humidus, levis, laxans; cavendo à nimis aromaticis, vino, calefacientibus, ut & à motu nimio corporis, vel animi.

1144. Curatio vero morbi jam præſentis videtur tentanda, maxime in primo gradu, & in initio ſecundi (1138.) inprimis quum aliter funeſtiſſimo exitu neglectus plectatur. Apparet maxime probabile, & paucis experimentis confirmatum, ſequentia fieri debere: 1. ſtatim poſt prima ſigna invadentis mali (1138.) morbus tractandus, ut ſummus inflammatorius (890.)

mittendo sanguinem ex lato vulnere magni-
vasis ad animi deliquium usque, mox clyf-
mata ex aquâ nitrosâ, modicêve salsa, cum
pauillo aceti, injicienda : hæc repetenda
audacter, etiam plus, quam in aliis morbis
prudencia concederet : interim hoc facto,
obnubilatis oculis in piscinam frigidam de-
mittendus, vel aquæ frigidæ injectu hume-
ctandus tam diu, donec aquam vix amplius
paveat; tum statim plurimum aquæ bibere
cogatur; & de die sic vexato vesperi conci-
lietur somnus: victus sit tenuissimus hume-
ctans semper.

1145. Ut verò methodus hæc nititur om-
ni morbi indole, omni artis præcepto; ita
videtur nihil exitiale magis, quam acerri-
mis calefacientibus, exsiccantibus, nervo-
sum genus exacerbantibus medicamentis,
hîc venenis, jam exsiccatos suo malo ægros
emecare; rursusque nihil crudelius, quam
abjectâ curatela omni, statim negligere, aut
suffocare.

1146. Nec desperandum tamen, ob ex-
empla jam in aliis venenis constantia, de in-
veniendò hujus singularis veneni antidoto
singulari.

1147. Hactenus verò nullius ea com-
perta fides, cui credi queat salus miserrimè
pericli-

periclitantis hominis, quum nullum sit notum, cujus experimenta certa; sed vel speculationi ortum debent, vel descriptis ex alio confisum fuit; nec Æschrionis apud Galenum & Oribasium arcano de cancris combustis; nec Scribonii Largi famigeratâ opiatâ ad rabiem Sicularum; nec Peregrini consilio de pelle hyænæ; nec Aëtii, Rufi, Posidonii, cinere cancrorum cum Theriacâ; nec jectatâ Palmario medela; vel nimis laudato Mayer-no, Grew, & venatoribus, stanno cum mithridatio; nec in insomniis sacris revelatâ radice Cynorrhodonis, aliisve in cœlum elato Lichene cinereo terrestri, pimpinellâ, jecore rabiosi canis exusto, & similibus; exceptis.

S C O R B U T U S.

1148. **S** Corbutus septentrionalis maris Saccolis frequentissimus morbus, plurimorum aliorum causa, neque recens, neque veteribus prætervisus, licet haud adeo accurate descriptus, defectu longarum navigationum, & peregrinationum in plagas telluris frigidissimas.

1149. Hic, quum variatis admodum symptomatibus sæpe fallat, melius non cognoscetur, quam si, totâ ejus historiâ præ-

præmissa, deinde demum de ejus naturâ constituitur.

1150. Invenitur apud Britannos, Batavos, Suecos, Danos, Norvegos, Germanos septentrionales, seu inferiores; attingit adeoque Boreales populos, & frigidiori sub climate viventes; atque inter hos maxime infestat. vicinos mari, locis marinâ aqua submersis, lacubus, paludibus, glebæ spongiosæ pingui, solo depresso inter aggeres exaltatos, aquam coërcentes, sito; imprimis sævit in otiosos, hyemali tempore in locis lapidibus instratis & extructis frigidos, in nautas salis, fumo duratis carnibus, pane biscocto, aquâ putridâ, verminosaque utentes mari, terrave; item quos aves aquaticæ, pisces falsamentarii, ad ventos, fumosve indurati, caro bubula, suillave fumo & sale condita delectat, vel farinacea non fermentata, pisa, fabæ, caseus salitus, acer, antiquus; hos qui Melancholiæ, Maniæ, labi hypochondriacæ, hysteriæ, morbis lentis obnoxii vivunt, maximeque qui nimio Cortice Peruviano fuerunt usi.

1151. Dum verò hos aggreditur, his fere phænomenis incedit, augetur, maturatur;

1. Pigri-

1. Pigritia insolita , torpor , sedendi & decumbendi amor , lassitudo spontanea toto corpore , gravitas ejusdem , musculorum omnium dolor quasi à nimia fatigue , maximè in cruribus lumbisque , ambulandi inprimisque per acclive vel declive summa difficultas ; mane à somno evigilanti sensus omnium artuum & musculorum quasi fatigatorum & contusorum.
2. Difficilis , anhelosa , ad motus vel parvos fere deficiens respiratio ; crurum tumor accedens , recedensque , horum præ gravitate immobilitas ; maculæ rubræ , fuscæ , flavæ , violacæ ; faciei color pallido--fuscus ; Oris foetor incipiens ; Gingivæ tumentes , dolentes , calidæ , prurientes , ad minimam pressionem evomentes cruorem ; dentium ob retractas gingivas denudatio , & mobilitas ; dolores varii , vagi , per omnes externas , internasque corporis partes miraproductentes tormina , Pleuritica , Stomachica , Iliaca , Colica , Nephritica , Cystica , Hepatica , Lienaria &c. Hæmorrhagiæ variæ , sed leviores.

3. Gin-

3. Gingivarum putredo foetens cadaver, harum inflammatio sanguinem stillans, gangræna; dentium vacillatio, flavedo, nigredo, caries; Varicosi annuli ad raninas venas; Hæmorrhagiæ sæpe lethales, ex ipsa cute externâ, non apparente vulnere, ex labiis, gingivis, ore, naribus, pulmonibus, stomacho, hepate, liene, pancreate, intestinis, utero, renibus &c.; Ulcera pessima, obstinata, nulli applicato cedentia, facile gangranosa, ubique, maxime in cruribus, vagantia, cum diuturno foetore; Scabies, Crustæ, sicca & lenis Elephantiasis; sanguis venis eductus, in fibrosa parte ater, grumofus, crassus, & tamen solutus, in parte serosa salsus, acer, mucō flavo-viridi in superficie scatens; dolores summi erodentes, lancinantes, cito trajicientes, noctu ingravescentes per omnes artus, juncturas, ossa, viscera; maculæ lividæ.
4. Febres variæ, calidæ, malignæ, intermittentes omni modo, vagæ, peridicæ, continuæ, ἀγχοπίαν inducentes; vomitus; diarrhœæ; dysentericæ; stranguriæ sævæ; lipothymicæ; anxietates sæpe

sæpe subito lethales ; Hydrops ; Tabes ; Convulsio ; Tremor ; Paralysis ; Contractura ; Maculæ nigræ ; Vomitus , & Secellus sanguinis ; Hepatis , Lienis , Pancreatis , Meseræi putredo & consumptio ; Contagium celere.

1152. Ex quibus liquet , hujus morbi naturam & effectus non difficulter elici ab his , qui prædicta expendunt.

1153. Et causam ejus proximam esse eam sanguinis indolem , quâ & crassitie simul in unâ , & tenuitate aeris falsa , alcalica , vel acidâ in altera parte peccat : quæ inprimis accuratè investiganda & distinguenda sunt.

1154. Et ex his per historiam morbi (1151.) cognitis , omnia ejus morbi phænomena , utut mira , facile deduci posse.

1155. Quod ipsum clarius docent regulæ , quas curatio morbi prospero , vel sinistro eventu comprobavit ; quarum præcipuæ hæ sunt.

1156. In hoc morbo crassum est reddendum tenue ; stagnans mobile ; cohærens fluidum.

1157. Item nimis tenue cogendum ; acre leniendum , in genere , in specie.

1158. Et

1158. Et in correctione unius (1156.) semper respiciendum ad naturam alterius (1157.) unde summæ artis opus tentare hunc morbum cum successu.

1159. Acræ evacuantia semper hunc morbum exasperant, & sæpe reddunt incurabilem.

1160. Hinc *a.* incipiendum in specie (1151. N. 1.) primâ à leni, attenuante, deobstruente, purgativo, parca dosi sæpe iteratâ. *β.* pergendum in attenuantibus, & digerentibus dictis. *γ.* desinendum in specificis lenioribus, diu continuatis, in formâ quâcunque. *δ.* interim sex res non naturales ita ordinandæ, ut sint contrariæ causis (1150.)

1161. Ad secundum gradum (1151. N. 2.) conferent eadem, quæ in priori, (1160. *a. β. γ. δ.*) Tum usus Scorbuticorum acriorum paulô, formâ succi expressi, conservæ, spiritus, sal. vol. Vini, Cerevisiæve Medicatæ; Balnea itidem externa & pediluvia ex antiscorbuticis; frictiones calidæ, siccæ, cum specificis liquidis; sæpe venæ sectio conducet, ut pars acris liquidi tollatur, erosio in vasa nimis distenta minuatur, revulsio procuretur, via paretur medicamentis applicandis.

1162. Pro-

1162. Prout verô tenuitas acris, calor ingens, metus Hæmorrhagiæ, majora; vel crassities, inertia, frigus, vasorum palior, majora; utendum specificis modicè adstringentibus, frigidiusculis, vel calidis, acribusve.

1163. Ad vitia autem oris in hâc specie emendanda oportet uti his, quæ antiphlogistica, antiscorbutica, & simul huic illive scorbuti speciei appropriata sunt.

1164. Ad speciem tertiam (1151. N. 3.) valent omnia prædicta, nisi quod utendum sit maximâ copia liquidorum lenium, facile meabilium, Antisepticorum, Antiscorbuticorum, cum leni promotione sudoris, urinæ, facis alvinæ, diu continuatâ.

1165. Ad quartam verô speciem rara medela; varianda medendi methodus pro varietate symptomatum; aliquando mercurialia profunt; ut & præscripta (1164.)

Ex quibus omnibus (1148. ad 1166.) rite consideratis, & cum phænomenis morbi, & cadaverum incisorum, collatis, constat, in curatione felici hujus morbi id agendum maximè, ut indagetur indoles vitiosi humoris & singularis

laris acrimoniæ, quæ prædominans peccat: quumque illa acrimonia sit salina muriatica, acida austera, alcalina foetens, rancida oleosa; atque de his singulis, & universis sæpe actum sit, ordinatio malicuriatio habebitur; & liquet, cur serum lactis, lac ebutyratum, aquæ medicatæ, toties desperata hujus morbi mala sanaverint? & quæ? Cur acidi succi horæi maturi pomorum arantiorum, citriorum, limoniorum, granatorum, acetosæ, acetosellæ, aceti, vini rhenani, mosellani, toties specifica huic morbo, & quando? Cur adstringentia austera, ut Rheum, Lappathum, Tamariscus, Capparis, vinum austereum nigrum, rubrumve, ut & chalybs; adeo sæpe bona? & ubi? Cur acerrima aromata, Cochlearia, Lepidium, Nasturtia, Arum, Raphani, Piper, Zingiber, sempervivum minus acre, sales alcalini volatiles, fixi, oleosi, aromatici, saponacei, iterum sæpe sola prosint? Cur quod uni scorbutico salutare, id exitiale idem alteri fiat? Cur ergo non nomini hujus mali studendum sit, sed ejus tantum singulari, ac si alius foret morbus, genio.

C A C H E X I A.

1166. **C**Achexiæ nomine intelligi solet
 Cea dispositio Corporis, quæ nu-
 tritionem ejus depravat per totum illius
 habitum simul.

1167. Adeoque pro causa agnoscit vel
 liquidi nutrientis depravatam indolem
 quamlibet, vel vitium vasorum receptu-
 rorum, vel defectum facultatis applicantis.

1168. Humoris depravatio oritur 1. ab
 assumtis, quæ à virtute mutante in nobis
 non possunt assimilari restituendis: qualia
 cibi farinacei, leguminosi, crassi, fibrosi,
 pingues, acres, aquosi, viscosi (69.)
 Corpora indigerenda, ut cespites, creta,
 arenæ, calx &c. 2. Ab defectu motus
 animalis in otio, torpore, somno nimio.
 3. à vitiatis organis per debilitatem nimi-
 am (41. 42. 43. 44.) aut nimium robur
 (50. 92. &c.); liquidisve vitio non faci-
 li medicabili (60. 69. 76. 106. 107. 406.)
 hisce causam præbent multa, ut omnes se-
 cretiones nimix, qualescunque demum
 fuerint, vomitus, diarrhœa quælibet, dy-
 senteria, hæmorrhagia quælibet, visceris
 singularis vitium scirrhosum &c. retentio
 quælibet secernendi.

1169. Pa-

1169. Patet verò, has causas semel positas, vel minuendo solida, vel infarciendo ea liquidis libere transfluere ineptis, agere; unde duplex notabilis hujus mali effectus, Tabes sc. vel Leucophlegmatia, & Hydrops Anasarca.

1170. Quin & pro vario colore, mole, tenacitate, acrimonia, fluiditate liquidi infarcti varii admodum morbi, ut Cachexiæ effectus, prodire solent: Cutis sc. albedo, pallor, flavedo, lividitas, rubedo, viror, nigredo, fuscus color; gravitas; tumor sub oculis, & partium tenuissimarum; flatus, œdema partium à cordē remotarum; Cordis arteriarumque palpitationes, ad minimum motum admodum auctæ; Urinæ crudæ, tenues; sudores spontanei aquosi plane; tandemque marcor, vel Leucophlegmatia & Hydrops.

1171. Vitium vasorum recepturorum bona liquida nutrititia universale fingi vix potest ullum; tamen nimia contractilitas & laxitas, atque inde pendentia vitia pro causis admitti possunt: de quibus actum (24. ad 58)

1172. Defectu facultatis applicantis nutritio universalis impeditur, si vires circu-

circulantes sunt nimis languidæ, vel nimis violentæ (92. ad 107.)

1173. Ex quibus diagnosis morbi facilis: prognosin firmat consideratio causæ, durationis, effectus, gradusque mali.

1174. Quin patet, etiam curationem semper quidem requirere 1. aliquando nimis acris, fluidique mitigationem, inspissationemque modicam. 2. Tenacis, hærentisque, dissolutionem atque fluxilitatem. Sed quum à tam variis causis hæc duo oriri queant, (1168. 1169. 1170.) imprimis necessarium esse pro harum diversitate variare & medicamenta, & modum utendi.

1175. Maximè curandum, ut victus sit ex his, quæ liquidis sanis similia, facile transmittenda, causæ singulari morbi adversa, ægroque imprimis grata sunt.

1176. Tum ut optime digeri queant, condimentis, potu vinoso, exercitio, aëre, procurandum.

1177. Ut vero organa primarum Cotionum itidem bene disponantur, leni digestivo, vomitivo, purgante, roborante, respiciendum.

1178. Et ubi horum usu viæ laxatæ, materies morbosa attenuata erit, tum at-

tenuantibus, diureticis, sudoriferis insistentum.

1179. Ultimo Chalybeatis utendum, Alcalinis, Saponatis, cum exercitio cursus, vectionis, frictionis, balnei.

1180. Hæc autem ex variis peti, variè præparari, applicarique debent, pro causa proximâ cognitâ.

1181. Ubiverò à nimia acrimoniâ consumptio, & tabes Cachectica, inquirendum in acrimoniæ speciem, si fieri queat, 1. per indagationem causæ Cachexiæ (1168.) 2. Temperiei morbi, ægrique. 3. symptomatum. 4. Excretorumque.

1182. Hæc cognita corrigenda suis contrariis (vid. 1166.)

EMPYEMA.

1183. Quoties intra pulmones & pleuram pus in Thoracis cavo colligitur Empyema est.

1184. Quod semper supponit vomica purulentam fuisse ruptam, cujus elapsus pus Thorace recipitur.

1185. Tales sunt vomicæ 1. Pulmonum ab inflammatione eorum (820. 867. à sputo sanguineo, à materie ad fluorem ineptâ his impactâ. 2. Pleuræ ab inflammation

ulcere rupto, nec dein sanato, vel repurgato, continua accumulatio. 2. hujus in loco clauso, calido, humido, perpetim agitato, exacerbatio, putredo, fœtor, attenuatio. 3. diaphragmatis elevandi impedimentum, pulmonumque extendendorum: unde anhelosa, difficilis, erecta respiratio, metus suffocationis jacenti, decubitus in liberam partem impossibilis, tussis sicca perpetua, anxietas. 4. Pulmonis, Pleuræ, Diaphragmatis, Pericardii, Cordis ipsius maceratio, corrosio, intabum fluidum consumptio, unde febricula hectica cum pulsu celeri, parvo, rubore genarum, siti perpetuâ, fame sublatâ, debilitate summâ, animi defectibus. 5. hinc omnium liquidorum ineptitudo ad nutritionem, circulationem, secretionem, excretionemque; unde tabes, ἀτρεφία, fibrarum resolutio, liquidorum putredo a leoque vel per comesum pulmonem reiectio, vel alvi fluor saniosus lethalis, cum sudore nocturno post somnum, pustulis faciei, aduncis unguibus, flavedine pellucente, facie Hippocraticâ.

1189. Curatio hujus pro varietate causæ statusque mali diversa plane est,

1190. Nam 1. cognitâ vomicâ pulmōnis, pleuræ, diaphragmatis, mediastini, & pericardii; quod cognoscitur ex signis propriis, (834. 835. 893. 910.) omni ope nitendum, ut id rumpatur quantocius, & determinetur ad exteriora; quod fit igne, ferro, medicamentis, motu idoneo.

1191. 2. Ubi constat jam factam disruptionem (302. 836. N. 4. 5. 894. 910.) tum statim pus elapsus erit educendum, α. per os, si natura hanc monstraverit viam. β. per urinas, si in eâ apparent puris evacuatæ signa. γ. per Thoracis aperturam, factam ope instrumenti idonei in latere affecto, inter costam. 5. & 6. vel 4. & 5. ab inferioribus numero ducto, pure lente, & per vices educto, & leni mulla aliquando repurgato, ultimo bene consolidato (303.) δ. dando simul decocta Vulneraria, abstergentia, putredini resistentia satis magna copîa.

1192. Si pus album, læve, æquale, fœtoris expers, specillum non colorans exit, si æger sine febris, siti, alvi fluore, bene appetit, digerit, cætera sanus est, Aëri ingressus in thoracem, quantum possibile prohibetur, spes est, ægrum convaliturum (304. 305.)

1193. Si pus fuscum, ichorosum, fibrillis mistum, foetidum, specillum instar ignis colorans, subcruentum, uno impetu totum effluens, effluit, summum periculum & mors, vel phthisis.

1194. Si exesum fuerit mediastinum, aperto Thorace, sæpe subitanea suffocatio.

1195. Si Empyema vetus, vires collapsæ, capilli jam cadant, alvi fluor colliquativus adsit; Corpus contabescat; paracathesis facta mortem accelerare solet.

PHTHISIS PULMONALIS.

1196. **S**I ulcus pulmones exederit ita, ut totus inde habitus Corporis consumatur, Phthisis Pulmonalis ægrum afficere dicitur.

1197. Cujus ulceris origo deducitur a omni causa, quæ valet sanguinem in pulmonibus ita sistere, ut in materiem purulentam abire cogatur.

1198. Hæ causæ possunt referri. 1. a ipsam Corporis temperiem illam, quæ vergunt in hæmoptœen primò, hinc in ulcus loci erosi. Hæc consistit α. in teneritudine vasorum arteriosorum, & in impetu acrior utcunque sanguinis; cognoscitur conspectu tenellorum vasculorum, & totius corpori

poris; collo longo; Thorace plano & angusto; scapulis depressis; sanguine valde rutilo, tenui, dissoluto, acri, calido; colore valde candido, & amœno roseo; cute pellucidâ; hilaritate, & subtilitate præcoci ingenii. β . in eâ debilitate viscerum, quâ ingesta sua indole nimis tenacia obstructiones, putrefactiones, acrimonias, suscipiunt, hisque dein malis erosa vasa, post hæmoptœen, exulcerant: cognoscitur levi febriculâ, tussiculâ siccâ, calore majori, rubore labiorum, oris, genarum, auctis & insurgentibus, quo tempore novi chyli in cruorem ingressus, facili sudore dormienti, debilitate, anhelitu ad minimum motum magno. γ . in eâ ætate, quâ vasa incrementi apicem adepta, ulteriori productioni suæ resistunt, dum interim cruor augetur copiâ, acrimoniâ, impetu; adeoque intrâ 16. & 36. ætatis annum. δ . in hæreditaria dispositione: huc refer dicta (24. 26. 29. 38. 39. 40. 41. 44. 45. 48. 60. 61. 64. 69. 72. 82. 84. 86. 100. 106.) illa enim comparata modò dictis (1198. α . β . γ . δ .) explicant, definiunt, præfagiunt, naturam, causas, effectus, hæmoptœes: hujus verò conditionis effectum, hæmoptœen accelerant. 1. omnes

consuetæ excretiones interceptæ, maxime sanguineæ, ut hæmorrhoidalis, uterina menstrua, lochiorumve, hæmorrhagia narium, missio sanguinis consuetæ, imprimis in plethoricis, vel truncatis membra. 2. vis quæcunque magna pulmonibus illata, tussi, clamore, cantu, cursu, nixu corporis ingenti, ira, vulnere quocunque quæcunque causa inflicto. 3. victu acri, salino, aromatico; potu simili; vita; morbo alio, unde copia, acrimonia, velocitas, rarefactio, calor sanguinis augetur; unde in febribus acutis, peste, variolis, scorbuto, toties contingit.

1199. Hinc (1198.) oritur cum dolore levi, calore modico, angustâ oppressionem in Thorace perceptis; exit sanguis plerumque floridus, coccineus, spumans, cum tussi, strepitu pulmonis, fibris, membranulis; vasculis arteriosis, venosis, bronchialibus; pulsu molli, parvo, undoso; anhelitu; sapore salso in ore antegresso.

1200. Curatur 1. Venæ sectione largâ, tertio quoque die, ad quartam usque vicem, repetitâ, vel donec crusta inflammatoria integre disparuit. 2. Medicamentis refrigerantibus, incrassantibus, stipticis, lenien-

lementibus, diu usurpatis, intermissis
 subinde lenissimis balsamicis. 3. Sex rebus
 non naturalibus ita directis, ut adversissimæ
 sint Causis (1198.) enarratis: maxime
 victu, vitæque, blandissimis semper con-
 tinuatis; quo lactis diæta inprimis facit.
 4. Corrigendo specificam naturam causæ
 vel morbi singularis.

1201. Ubi semel accidit, sedatumque
 est (1200.) quibuslibet 6. mensibus per
 aliquot annos mittendus sanguis, sentitur
 tamen copiam minuendo.

1202. Si vero ob magnitudinem mali
 (1198.) stiptica male applicata, negle-
 ctamve veram medendi methodum (1200.)
 post sputum sanguinis oritur dyspnœa,
 assiduo increscens; horror vagus; calor
 ruborque genarum; tussicula sicca; fe-
 bricula hæctica; sitis major; debilitas; gra-
 vitatis in Thorace sensus; signat, vulnus
 hæmoptœes jam collectam circa labia sua,
 & sub crustâ arefacti cruoris, materiem
 mutare in pus, collectionem abire in
 vomicam tectam, quâ ruptâ, in ulcus pul-
 monum apertum.

1203. 2. Oritur itidem Collectio hæc
 puris, præter causas dictas (1198.) à
 (O) 5 peri-

peripneumoniâ quacunque terminata in apostema (832. ad 843. 867.) cognoscitur iisdem signis (832. ad 843. 867.)

1204. 3. Quin Empyema (1185.) ortum potest rodere, eliquare, consumere pulmonem, ut fiat idem morbus, ac si proprio hic ulcere absumeretur (1188. N. 4.) Cognosciturque signis ibidem positis.

1205. Unde liquet, quænam signa sint cognoscendi ulceris pulmonalis, etiam tecti; quot diversæ ejus causæ; quam diversæ species, ut & quam diversa phthisis?

1206. Effectus verò Ulceris pulmonalis jam facti, sed tecti, nomine Vomicæ, hi ferre observandi: puris acrimonia, copia, putredo quotidie auctæ; membranæ hoc coercentis dilatatio, corrosio, maceratio; vasorum sanguiferorum, Bronchialiumque conversio in pus; totius pulmonis, vel alterutrius lobi consumptio purulenta, tussis fere perpetua sicca, vel sputa solo concussu tussiculoso abrafa promens; sanguinis in ulcus affluentis conversio in pus; vomicæ propagatio in pulmone; vomicæ hujus perruptio in laryngis tubos; puris suffocans aliquando secretio; vel quotidiana cum tussi, ingens, in aquâ subsidens, coacta, dulcis, pinguis, foetida.

foetida, alba, rubra, flava, livida, cineritia, strigmentosa, igni imposita carnem assant spirans foetidam; Vomicae perruptio in cavum Thoracis, unde respiratio difficillima, phaenomena Empyematis (1188. N.4.) Tum respiratio pessima; consumptio omnis sanguinis, chylique in pus, nutritivi praeparatio sublatam; solidorum consumptio fere integra; febris hectica cum pulsu parvo, languido, calore ad superiora acris, genis rubentibus, facie Hippocratica; anxietas inexplicabilis circa vesperam plerumque; sitis magna; sudor nocturnus ingens; pustulae rubrae; pedum, manuumque inflatio a parte affecta; debilitas summa; vox rauca; capillorum defluvium; puritus toto corpore, cum pustulis aquosis, diarrhoea flava, foetida, purulenta, cadaverosa, frequens, tenesmodis, debilitans; sputi suppressio; mors. Unde Regulae haec perspiciuntur.

1207. 1. Phthisis haereditaria omnium pessima, nec sananda, nisi cum praecautio-
ne haemoptoes.

2. Phthisis ab haemoptoe per vim externam, sine vitio interno praexistente, levissima est, caeteris paribus.

3. Phthisis (2.) in qua subito rumpitur vomica, expuitur pus album, coctum,

æquale, facile, respondens copiâ ulce-
ri, sine siti, cum appetitu, digestionem, se-
cretionem, excretionem bonâ, difficulter qui-
dem, tamen sanari potest.

4. Phthisis ab Empyemate insanabilis.

5. Sputa gravia, solida, olentia, dulcia,
cum signis ultimis (1706.) desperata.

1208. Postquam Vomica jam facta in
pulmone, indicatio oritur medica, eam
ilicô maturare, rumpere: quod fit victu
lacteô, motu equitationis, vapore tepido,
expectorantibus: ubi rupta, tum

1. Sanguinem munire contra infectionem
purulentam oportet.

2. Ulcus quantocius evacuare pure, & la-
bia abstergere, consolidare.

3. Hujusmodi in corpus ingerere, quæ mi-
nimam requirunt vim, ut per pulmones
fluere, ibique subigi queant, tamen nu-
trire apta, & puris refectioni inepta.

1209. Primæ indicationi satisfat ope
medicaminum leniter & gratè acidorum,
salforum, Herbarum vulnerariarum, balsa-
micorum lenium, omni formâ, magnâ co-
piâ, diu usurpatorum.

1210. Alteri vero per medicamina liqui-
da, diuretica, tussim moventia, interna, ex-
terna, motu, Equitatione, Rusticatione
expel-

expellendo; tum ope abstergentium balsamicorum internorum, externorumque depurando; atque ope Consolidantium Pectoralium consolidando.

1211. Ad tertiam indicationem ptisana, juscula, lactinia spectant.

1212. Curatio vero hujus morbi palliativa maximè spectat tussim, anxietates, alvi fluorem.

1213. Quibus occurritur dictâ (1211.) Opiatis caute adhibitis, liquidis calidis.

PHTHISES ALIÆ.

1214. **U**T ab ulcere Pulmonis, ita Hepatis, lienis, pancreatis, meseræi, renum, uteri, vesicæ, &c. phthisis produci potest, cujus cognitio, prædictio, effectus, curatio, palliatio facile ex iisdem fontibus petitur ab eo, qui visceris cujusque effectus naturales perspectos habet.

HYDROPS.

1215. **Q**Uando serum aquosum extravasa fusum, & cavitatibus receptum est, vel & stagnans alicubi vasa sua nimium distendit, hydrops vocatur.

1216. Qui ideo obtinere potest ubicunque hujus seri vasa, id est in omni corporis habitu, atque in parte quâlibet singulari.

1217. Hinc Hydrocephalus, colluviē factâ inter integumenta ipsa externa; inter hæc & cranium; inter cranium & cerebri membranas; inter membranas ipsas; harumque duplicaturas; inter has & cerebrum; inter cerebri plicas; in cavitatibus ipsis; sine morte tamen subitâ.

1218. Facile cognoscitur; posterior species incurabilis, reliquæ levi inustione, trebratione, puncturâ, prudenter, lente adhibitis, simulque hydragogis & roborantibus internis curatur; vel externis discutientibus dissipatur.

1219. In Thoracis hydrope, qui ex variis locis colligere lympham valet, eadem fere signa, quæ Empyematis, sed observatio causæ antecedentis discrimen exhibet; paracenthesis sanat hunc, unâ adhibitis his, quæ causæ adversantur ejus.

1220. Deprehensus itidem pulmo, accumulâtâ, effusa, inter sinus magnos receptâ lymphâ, nunc in hydatidas, nunc in vomicas hydropicas incidisse; morbus sane difficilis cognitu, curatuque, nisi alia signa præsentia fortuitam huic hydropis curationem petant.

1221. Quin & arteria aspera anteriori,
&

& conspicuâ parte, quacunque vi lympham stagnantem colligens, Bronchoceles sæpe speciem exhibet; quam cognitu facilem, puncturâ, discutientibus, avertentibus aggredi licet; si observatur, ut Auctores scribunt.

1222. Simili morbo cujuslibet glandulæ folliculus occupari, simili modo sanari potest.

1223. Notabilis itidem hydropis species ovaria mulierum sæpe occupat, qui morbus ut plurimum steriles, annosasque mulieres occupat, difficulter cognoscitur, & vix sine inciso cadavere; curatur verò nunquam, sed transit sæpe in Asciten.

1224. Imo in ipso cavo, uterino, clauso accurate ejus ore interno, sæpe colligitur tanta aquæ copia, ut integram abdomen mentiatur Asciten; morbus itidem difficulter cognoscendus ob signa fallacia graviditatis; curabilis laxatione oris uterini per fomenta, vapores, Uterina adhibita.

1225. Quoties in toto habitu pinguedinis subcutaneæ eadem lymphæ stagnat, vel effunditur, hydrops oritur ἀνὰ σάρκα, ὑπὸ σάρκα, λευκοφληγματία; qui & circum abdomen, & circa scrotum.

1226. Dum eadem aqua in duplicatâ râ peritonæi, in cavo abdominis inter peritonæum & viscera abdominis, aut in dilatatis glandularum cavis, vasisque in abdomine contentis, colligitur, ἀσцитης appellatur, ut & τυμπανίτης, si vapore rarefacto turget, ab aquâ, pure, ichore, aëre, clausis hic, fotis, putrefactisve.

1227. Hydrops testium dictus, est 1. scroti; pertinet ad (1225.) noscitur sensu tactus; pelluciditate conspicuâ; vestigio remanente impressi digiti. 2. sacci ex producto peritonæo in herniâ verâ orti: fit in Ascite (1226.) valido: noscitur signis Ascitis, Tympanitidisve prægressis; evanescencia per pressionem, decubitus supinum declivem, evacuationem aquæ ex abdomine; subito sæpe augmento & decremento mali, sine causa manifesta; figura tumoris farciminali per inguina ex scroto 3. involucris vaginalis testis: fit, si humor ibi secretus non resorbetur suis vasis, sed stagnat, accumulatur, vesicam suam distendit in immensum sæpe; aut si ruptis, obstructis, vasis, itidem colligitur; inflammatio, suppuratio, ichorosa collectio, sæpe hujus speciem mentiuntur.

Cognos-

Cognoscitur tumore non elastico, non cedente, duro, lente producto; absentia signorum primi & secundi hydropis. testium; figura tumoris rotunda, vel ovali saltem; pelluciditate apparente, si circumtenso scroto, saccus collectionis candelæ lucenti expositus cernitur clarus: an vero, præter hos, inter tunicam nerveam & ipsam testis substantiam, aut in ipsa hujus substantia similis sit tumor, haud ita observatur, à præcedenti specie vix dignoscitur, nec forsitan, nisi extirpando, curatur. Vocantur mala hæc, ὑδρόκηλαι, hydrocelæ.

1228. Observatum fuit, hos omnes morbos produci ab omni causa, quæ valet liquidum serosum 1. ita cœercere, ut redire nequeat in venas, sed extensis in vasis stagnet. vel 2. ipsa vasa rumpat ita, ut intra membrânulas effundatur. aut 3. vasa reducentia à cavitatibus ita obstruat, & liquida in cavitatibus deposita tam parum moveat, ut non exhalent, nec re-forbeantur.

1229. Quæ causæ observatæ sunt imprimis, dispositio gentilitia: potus nimis frigidæ subitus, neque vomitu, neque alvo, neque sudore, vel urina, calore
motuve

motuve excitatis, excretus : Morbi acuti, inprimis ardentissimi, sive cum siti potuque inexplibili, sive sine his : Dysenteria lienosa diu permanens : Omnes pertinaces viscerum obstructions, ut scirrhi Hepatis, Lienis, Pancreatis, Mesenterii, Renum, Uteri, Intestinorum : Icterus : Quartana sæva & diuturna : Lienteria : diarrhœa : dysenteria diuturna : Cœliaca : Empyema : phtœ : podagra. Evacuationes quæcunque nimis, maximè sanguinis arteriosi : haustus acrium, fermentatorumque liquidorum : victus tenacium, durorum. Hydatides ingentes, plures, in cavo abdominis pendulæ : & plura similia, ut Melancholia, Scorbutus &c.

1230. Effectus adeoque, & morbi progressus hic fere est : tument pedes, maximè vesperi, sensim hic augetur tumor increscitque : tum tumor abdominis quotidie increscens : hujus extensi sonus in Tympanitide, si percutitur, strepitus fluctuantis aquæ in moto corpore in Ascite ab aquâ liberâ fluente in cavo abdominis; at in Ascite ab aquis clausis in suis cistis, fallit : Dyspnœa : Sitis : Gravitas : Torpor : Alvus dura : Urina pauca : Febricula lenta.

Sudor

Sudor nullus: macies eo major, quo partis affectæ major intumescencia: tum fœmorum, scroti, cutis abdominalis aqua intercus: hydatides: aquæ, in loco calido, clauso, stagnantis, putrefactæ acrimonia: Ulcera: Gangrænæ: Hæmorrhagiæ narium: Exomphali: Viscerum sphacelus: Mors.

1231. Hydrops curandus ergo indicat
 1. Liberum conciliare fluorem Lymphæ; si-
 ve fuerit aqua, serum biliosum, ichorosum,
 sanguinolentumve. 2. Aquas jam in cavi-
 tates effusas inde educere. 3. Labem debi-
 litatorum viscerum tollere, siue ea causa, si-
 ve hydropis fuerit effectus.

1232. Fluor conciliatur Lymphæ, tol-
 lendo causas hunc impediētes, quæ 1. vis
 vitalis minus fortiter circumagens; 2. vascu-
 lorum compressio; disruptio, obstructio. 3.
 liquidi nimia tenacitas.

1233. Ad primum (1232.) faciunt Car-
 diaca dicta, roborantia, & stimulantia; quæ,
 si sitis valida non urget, petuntur ex aroma-
 ticis, salinis, oleosis, calidis, formâ Electua-
 riî, Misturæ, Vini Medicati, Cerevisiæ Me-
 dicatæ, Pilularum, Decoctorum, Syrupo-
 rum, Tabellarum, facillimè variandâ.

1234. Si ingens vexet fitis, causa fuerit calida, morbus cum febre calidâ, quod sæpe solet fieri, ad primum (1232.) faciunt Cardiaca dicta reficientia, acida grata, & leniter aromatica.

1235. Utroque casu- (1233. 1234.) prodest frictio, motus, calor.

1236. Ad secundum scopum (1232.) indaganda causa vasa arctans, obstruens, rumpensve, quæ tollenda; si fieri queat, (1229.) vel emendanda sæpe aquis mineralibus.

1237. Liquidi nimia tenacitas solvetur in calido, frigido ve hydrope (1233. 1234.) 1. per ea remedia, quæ ibidem data. 2. per Alcalinos maximè sales, tam volatiles, quam inprimis fixos. 3. ope Mercurialium, Antimoniatorumque, & Venereorum medicaminum arte Chemicâ ritè præparatorum, & sagacitate medicâ bene exhibitorum.

1238. Aquæ in cavitates congestæ inde educuntur. 1. paracenthesi. 2. Emissariis paratis novis. 3. Urinæ viâ. 4. vomitu. 5. purgatione alvi. 6. dissipatione.

1239. Si causa hydropis ascitis est recens, extrinsecus cito applicata; si vires integræ, corpus juvenile; si viscera bene constituta, neque

neque alio morbo perdita; si aqua nondum putrida, neque diu in loco stagnaverit, statim instituenda paracenthesis.

1240. Quæ fiat 3. pollicum longitudine infra umbilicum, & eâdem distantia à lineâ albâ, mensurâ in corpore sano intellectâ, in latere à fonte Hydropis averso, puncturâ factâ ope instrumenti idonei, cannulâ immissa, iterumque eductâ, aquæ copiâ parvâ, quotidie bis, emissâ, ad minimum impen-
sis. 15. diebus in evacuando, interim utendo præscriptis (1233. ad 1238.)

1241. Si conditiones (1240.) absint, vel sint contrariæ, paracenthesis mortem accelerat.

1242. Emissaria ferro candenti, medicamentis causticis, vesicantibus, lanceolis, filis facta, in parte carnosâ, loco declivi, sæpe admodum profunt; maxime si aperta teneri permittit morbi genius.

1243. Per urinas evacuati hydropis quum citentur plurima exempla, & hanc viam tentabimus præeunte natura, utendo salibus urinosiis, fixis, compositis, specificis animalibus, vitriolatis, solutisve metallis, specificis renibus.

1244. Per Vomitus solvuntur cuncta tenacia, cunctiuntur obstructa, expelluntur stagnantia, unde mirabiliter in hoc morbo profunt.

1245. Sed fortia dari, sæpe repeti, & sine longâ morâ intermediâ se mutuo excipere debent.

1246. Ut plurimum eadem validè solent evacuare alvum, unde duplici effectû, quin sæpe & tertio diuresi profunt.

1247. Per alvum feri eductio fit per usam largum, sæpe & breviter repetitum summè purgantium, variis formis, maxime liquida, assumtorum.

1248. Dissipatur calore foci, hypocausti, furni, arenæ, solis, salis, fimi, excitato sudore, vel diaphoresi.

1249. Tum maximè pertinaci abstinentiâ a potu, victu panis biscocti, cum paucò sale, & pauxillo vini oléosi.

1250. Tertiæ indicationi (1231.) satisfaciunt inprimis vina chalybeata, chalybs, & roborantia leniter adstringentia, debità dosi, & in tempore usurpata; victus siccus; vinum meracum, vetus, adstringens, motus.

1251. Tympanitis iisdem mediis, eadem methodo tollitur, si ortum duxit à rarefacto

rarefacto vapore humoris extravasati, & putrefacti; tum enim, causa ablata, tollitur: si verò ortum duxit ex aëre per membranas intestinorum putrefactorum perforatas in cava delapso, retroire non potente, sed calore corporis rarefcente, tum cuncta cito putrescunt, aëre juvante, malumque ex positâ causa est fere semper insanabile: unde hydrops siccus humido longe magis immedicabilis habetur: punctura sæpe solatio, rarò sanationi, sufficit; fasciæ post puncturam locum habent.

1252. Hydrocele prima (1227.) sanatur, si 1. hydrops anasarca, cujus lobodes est, sanatur (1231. ad 1238.) 2. per remedia (1248.) 3. summis discutientibus, & corroborantibus simul, ipsi scroto applicatis, perque calorem externum assiduò excitatis in majorem motum. Secunda autem species (1227.) curabitur optimè 1. si hernia radicali chirurgica cura perfanatur. 2. ablata ascitis materie (1238. ad 1252.) & occluso fonte. 3. tum per machinas comprimentes presso loco exitus, ut in herniis per ligamenta: raro autem semel factus hydrops hic sanatur integre. Ultima tandem (1227.) sana-

sanabitur. 1. datis hydragogis fortibus, sæpe repetitis, dum interim victus est exsiccans. 2. validissimis discutientibus & corroborantibus. 3. paracenthesi scroti, 4. Causticis, & suppuratione.

1253. Ex quibus denuô apparet, in sanatione Hydropis plus difficultatis oriri ab indole aquæ in stagno putrefactæ, quam quidem ab ejus causis primis. Cur eductis his aquis acceleratur gangræna partis prius innatantis? cur educta subito ex Thorace, vel abdomine, hac aqua, mors, aut animi deliquium summum? Cur tanta in hydropicis sitis? & quid illa notat? Cur acida sæpe adeo in hoc morbo profunt? Cur eductis per evacuantia valida plurimis simul aquis tumor abdominalis idem, vel & major videtur? opio autem dato subsidet?

P O D A G R A.

1254. **P**odagra vocatur dolens admodum ægritudo circa ligamenta ossium pedis, & circa juncturas horum, vere & autumno maxime revertens.

1255. Qui, ubi naturæ suæ decursum non turbatum absolvit, sequi solet ætatem matura majorem; sexum virilem; ingenium acutum,

acutum, hujus exercitia durissima & protrahenda, maximè nocturna; victum opiparum; potum generosum, copiosumque, maxime noctu; Venerem præmaturam nimis cultam; Corpus magnum, crassum, plenum; acidorum usum nimium; pedes sudantes subito refrigeratos, in humidis caligis sudantes; hinc venatum, equitationem in frigore; hæreditatem, contagium.

1256. Tempus, ætas, & reliqua vice causæ fungentia, (1256.) tum & phænomena, initium, progressus, effectus, finis hujus morbi, simul comprehensa, causas medicas hujus mali demonstrant.

1257. Repetitos enim ejus, latentis diu, paroxysmos præcedit cruditas, ructus, gravitas, torpor flatulentus, alvus adstrictior, sudor pedum solitus interceptus, horum varices.

1258. Accelerat, & inexpectatos accersit vitium quodcunque admissum in sex rebus non naturalibus, unde cruditas oritur; hinc venus immoderata; lucubratio; pergræcatio; lardi & similium comestio; defatigatio; animi affectus; purgatio medica alvi sola; aër humidus, frigidus, procellosus; hæc ad eô podagricis inimica.

1259. Locus , quem primò , quem regularis aggreditur , semper pes ; hujusque illæ inprimis partes , quas difficillimè suum pervadit liquidum ; ut periosteum , tendines , nervos , membranas , ligamenta , quæ à corde remotiores ; & maximè pressæ.

1260. His (1259.) denuò obstructi-
one , infarctu , tumore occlusis ; vel mate-
riâ morbi quâcunque vi dispersa in alia lo-
ca , alias aggreditur partes , ita tamen , ut
eadem ibidem loca , easdem partes , obsideat
(1259.)

1261. Dolor adest tensivus , dilacerans ,
coarctans , crescens sensim , decrescens
iterum , cum madore , rubore , tumore ; fi-
nitus diaphoresi , fotu lecti , pruritu , de-
squamatione , vel abeuns in cretam vasa rum-
pentem.

1262. Ex quibus cunctis liquet , Causam
proximam hujus mali esse vitiatam indolem
minimorum , adeoque nervosorum , vascu-
lorum in corpore ; tum etiam liquidi , quod
nervosas partes alluit.

1263. Et quidem liquidum peccans hic
acrimonia , & majore tenacitate ; solidum
nimia vasculorum angustia , & rigiditate.

1264. Unde in locis à cerebro remotissi-
mis,

mis, motui maximè resistantibus ob soliditatem, duritiem, exercitium, pondus incumbens, primò se manifestat.

1265. Ejus vitii autem (1262. 1263.) origo proxima in indigestione viscerum, non attenuantium, assimilantiumque satis assumpta in indolem requisitam in liquido nervoso, id est ultimæ elaborationis ultimo effectu.

1266. Cujus (1265.) ratio iterum deducitur ex causis remotis (1255. 1258.)

1267. Supponit itaque omnes fere coctionum vitiatas functiones ad producendum hoc malum (1265.) & quidem vitio in majoribus vasis, liquidisve vix sensibili.

1268. Adeoque curatio impossibilis, nisi per medicamenta, quæ integrè hæc vitia emendare queant. Unde incurabilis fere hæctenus habita, nisi paucis Empiricis.

1269. Hæreditaria, & tophacea, curatu omnium difficillimæ.

1270. Ex iisdem deducitur, Venæ sectionem non attingere mali materiam, sedem, causam: prodesse tamen aliquando casu, revellendo parum, & vires urgentes minuendo (1257.)

1271. Neque purgationem per superiora,

ra, inferiorave tantum præstare, quantum vulgo sperari solet; excitare sæpe tumultum liquidi nervosi, subducere liquidiora, labefactare virtutem expellentem.

1272. Sudorifera ex arte instituta plus proficere.

1273. Nihil autem in hoc morbo damnosius, quam impedire materiæ podagricæ jam adultæ (1263.) nec alio modo tuto eductæ, vel correctæ, defluxum ad sua loca (1259. 1260.) maximè quidem dolentia, minimè tamen periculosa. Tum enim tentata apoplexias, paralyfes, deliria, debilitates, sopores, tremores, convulsiones universales, si in cerebrum introivit; asthma, tussim, suffocationem, si in pulmones; pleuritidem sævam convulsivam, si in intercostalia & pleuram; nauseas, anxietates, vomitus, ructus, tormina, spasmos viscerum, si in viscera abdominalia; & ita incredibile quot morbos creat, sæpe subito lethales: quos frustrâ exquisitissimo remedio, vel methodo, fonte ignorato, tractes: nec enim cedunt, nisi podagræ recenti paroxysmo, eoque sævo, resuscitato. Contingit id damni ex applicati incauto narcoticorum, refrigerantium, constringentium, ineraffantium; vel ex omni remedio debilitante,

tante, evacuante, rursus revellente, suffocante; hinc missio sanguinis, purgatio sursum, deorsumve, Emplastra, Cataplasmata modo dicta, opiata omnia, id efficiunt, ut & spontanea senii decrepiti debilitate ingruente; vel partibus omnibus extremis ita obstructis, exsiccatis, corruptis, destructis, ut mala materies per eas amplius ire nequeat: hinc liquet quæ, quibus cum symptomatibus, & cur, podagricis, ex hoc morbo, mors.

1274. Proinde Curatio, quam contemplatio mali, & experientia commendavit, absolvitur 1. restitutione vigoris in visceribus perditis (1265.) 2. ablatione liquidi jam corrupti fluentis in vasis, vel stagnantis ad loca (1262. 1263.).

1275. Ad primum (1274.) spectat α. Usus plantarum aromaticarum, amararum, antiscorbuticarum, maximè si per se usurpentur solo melle exceptæ. β. usus salium lixiviosorum fixorum sæpe iteratâ, parvâ dosi, diu continuatâ, assumtorum. γ. Tum cibi, potusque nutrientes, facile digerendi, leves. δ. Exercitio magno, continuato, equitationis in aëre puro, tum frictionibus, motibusque partium sæpe iteratis. Somno maturo, longo.

1276. Ad alterum (1274.) Usus conducit. 1. salis cujuscumque volatilis parvâ dosi diu assumpti, mane ante quam quis surgat, cum largo haustu decocti cujusdam lenis, sudorisque, vel madoris, expressione levi per horam. 2. frictio calida, cum linteis siccis, partium. 3. Usus purgantis serosi, una cum mercurialibus acuti, & addito circa vesperam potu opiato sedante.

1277. Quibus equidem remediis, & curandi methodo, inultum sæpe proficitur, etiam in tophaceâ.

1278. Ad summam doloris in loco sævitiam temperandam, urgente summâ necessitate, Opiatis internis, copioso seri lactis, similisve, potu calido, externis emollientibus, Anodynis, Calidis, quin verberatione cum urticis, inunctione balsami sulphuris Therebinthinati, inustione cum Lino, utendum sæpe est.

1279. Cæterum non aliter usurpanda, quin summopere metuatur citior induratio loci affecti, mobilitatisque jactura.

1280. Maximum verò cuique remedium, quod oppositum illi causæ, unde originem duxerat morbus (1255. 1258.)

1281. Si autem materiæ podagricæ introverſæ ſigna adſint (1273.) ſine ullâ mora tentanda eſt ejus expulſio in juncturas: ergo ſtatim applicentur fœmoribus larga veſicatoria; locis, dolore aſſuetis, fomenta aromatica ſalina tepida, fiat deambulatio, vel motus magnus in rheda; ſumatur larga copia decocti alicujus aromatici ſudoriferi, vel, hoc non juvante, vini rhenani generoſi; his dein factis, dolore incipiente, in calidum lectum reſoſitus, & opertus, fudet.

1282. Quæ ſi quis omnia conſideret, videt difficultatem ſummam curandi hujus morbi: tum rationem, cur in renovantibus hujus medelam quæſiverint ſummi & Medici & Chemici: cur Lac, & quouſque ſanet? an ſit acor ſpecificus cruore concep- tus mater podagræ? quæ ſit ratio modi, tophi, cretæ, podagricorum? Cur miſerri- ma ſit, quæ ſine tumore, podagra? cur mi- tior tumens? cur dolor tandem deſinat in podagricis? cur, quamdiu diſiſſimus do- lor in paroxyſmis, ſerena, eaque longa, in- tervalla ſint? Cur ceſſante doloris ſævitie, dein vix unquam integrè liber ſit æger? an ullum abſorbens alcalinum ſpecificum ſit, quod podagram radicitus extirpet? Cur Ma-

china Statica Sanctorii summa directrix & index futurorum, & faciendorum in podagra ?

MORBI VIRGINUM.

1283. **P**Ræter omnia hæc Acutorum & Chronicorum genera, sunt nonnulli morbi virginibus, gravidis, puerperisque proprii, tum & puerili ætati.

1284. Quo tempore foemininum corpus ad incrementum suum pervenit, in benefactâ temperie plus solet conficere cruoris, quam qui vasis contineatur, unde arteriis uterinis floris Menstrui nomine secernitur.

1285. Si, posito corpore in conditione (1284.) hic sanguis retinetur, oritur plethora; tarditas; gravitas; pallor; dolor lumborum, inguinum; depravatæ functiones omnes fere naturales, vitales, animales; quæ facile deducuntur à vasis nimis pressis, liquido copiosiore, stagnante, suffocato.

1286. Ab eodem autem sic accumulato miræ sæpe parantur viæ, raris secretionibus menstruis notæ; dum per oculos, aures, nares, gingivas, vias salivæ, œsophagum, alvum, vesicam, mammas, cutim, vulnera, ulcera, exire viderint Medici.

1287. Vel & sæpe labefactantur inde omnia viscera, oriturque partim à putredine conceptâ, partim à vasis læsis, infinitum morborum genus (106.)

1288. Cognoscitur hic morbus 1. ab ætate. 2. incremento corporis jam perfectio. 3. plethorâ. 4. signis deinde morbi subsequents.

1289. Pro solutione requirit varia remedia respectu variæ causæ.

1290. Quas inter naturalis, vel superveniens, pudendorum concretio manuum Chirurghi requirit debito instrumento, debito vulnere, viam facientis.

1291. Caterum, ubi à stagnante liquido, huic conciliabitur fluor. 1. fotu, & frictu pedum. 2. aperturâ venæ in pede, & sanguine mîllo. 3. purgantibus Uterinis datis. 4. Emmenagogis. 5. Emplastris, fotibus, linimentis, vaporibus, calore. 6. ipsa vasa à plethorâ debilitatâ roborando per Chalybeata, & Adstringentia.

1292. Sublatâ his morbi scaturigine, solent omnia fere mala (1285. 1286. 1287.) sponte evanescere. Vel curantur ex naturâ & curâ ejus morbi, cujus imaginem referunt quam proxime: quod facîle ex antedictis fit.

MORBI GRAVIDARUM.

1293. **P**ostquam gravida est fœmina plurimis afficitur malis ex sola gravitate oriundis.

1294. Quorum nonnulla oriuntur ex sanguine menstruo secerni impedito ob clausum uterum, & fœtu tamen non potente hætenus in sui incrementum eum absumere.

1295. Alia ex ipsa mole, motuque fœtus, atque secundinarum, & aquarum, vim exercentium in partes hæc sensiles admodum.

1296. A priori (1294.) videntur pendere Nauseæ, Vomitus, prostratus appetitus, vel idem depravatus planè, animi deliquia, vertigines, dolores summi stomachi, pectinis, inguinum, renum, mammarum, torpor, gravitas, dyspnœa, abortus.

1297. Quæ proinde pendentia ab una causa eodem remedio, sanguinis missione, tolli solent.

1298. In qua tamen instituendâ, locus, tempus, copiaque, maxime advertenda.

1299. Tum victus tenuis, motus ordinatus, potus levis, admodum profunt.

1300. Interim Cardiacæ aromatica, una cum lenissimis antihysteriis, vel & blandis subacidis, summi usus sunt, & efficaciam.

1301. Ab incremento fœtus oriri videntur eadem fere, quæ enumerata (1296.) tum difficultas urinæ, & alvi, Hæmorrhoides, Varices, Inflatio pedum, Uterinorumque labiorum, lapsus proclivis.

1302. Quibus quidem auxilium ferri potest aliquando remedio V.S. (1297.) vel & situ corporis pro tempore mutato, tum etiam fasciis, similibusque, atque tandem linimentis lenibus.

1303. Inter periculosissimos verò gravidarum morbos habetur fluor uterini sanguinis.

1304. Qui fere ex eo, quod placenta ab utero solutâ, & arteriis plenis sanguine distendente, uteroque distento, sæpe pleno rivo arteriosus cruor emanet.

1305. Cognoscitur ex orificio uteri laxato, sanguinis fluxu magno, citato, admodum debilitante, vivo, vel grumoso, dolente.

1306. Causa hujus, affectus animi vehementes, motus corporis nimii, hysterica, & emmenagoga malè applicata, percussio inferioris partis abdominis.

1307. Remedia, quies animi, corporisque, aër frigidus modice, Venæ sectio, adstringentia, opiata.

1308. Si his nihil proficitur, Infans methodo optima, pro situ ejus mutata, ilico educendus, uterusque ab fœtu, placenta, grumoso cruore integre liberandus erit.

1309. Neque refert, quonam gestationis tempore id acciderit, cum melius sit perire, vel aliter periturum, fœtum, salva matre, quam perire certò utrosque.

PARTUS DIFFICILIS.

1310. **P**artus difficilis fit vitio Matris, Infantisve.

1311. Vitio Matris, deficientibus viribus ad expellendum, vel partibus ipsis naturalibus male se habentibus.

1312. Si vires deficient, hæ excitandæ sunt ope Uterinorum, Cardiacorum, Sternutatoriorum.

1313. Si uteri collum internum nimis angustum, durumve, linimentis succurrendum quantum possibile, ut lubricum emollescat, vel fœtu.

1314. Si Tumor hîc (1313.) vel in vagina enatus expulsionem impedit, is discutiendus, suppurandus, vel eximendus ope Chirurgica.

1315. Si

1315. Si excoriata harum partium labia coaluerint, cito, & ante partum, si fieri possit, dissecanda, & cicatrice obducenda sunt.

1316. Si ossum compages arctior iter impediverit, linimentis emollientibus (1313.) fomentis similibus, lenienda sunt, tum manu lege artis succurrendum parturienti est.

1317. Infantis vitio contingit, ubi ille immobilis mortuus, vel ita situs, ut ipse sibi claudat portam.

1318. Mortuus cognoscitur, si immobilis; si arteriæ umbilicales sentiuntur in funiculo umbilicali quiescere, maxime prope corpus infantis; si fœtida exeunt; si pondus ingens; si laborat tenesmo; si syncope; horripilatione; halitu graveolente; colore livido, si diu elapsis aquis nondum peperit; si cutis fœtus flaccida, facile separanda; ossa mollia, & mobilia.

1319. Simul ac fœtus cognoscitur mortuus (1318.) metu gangrænæ, syncopes, mortisque maternæ, eximendus est, vel per pedes maxime, si fieri queat.

1320. Situs infantis redigendus est in eum, quo foetus possit educi, vel per caput, vel per pedes inprimis.

1321. Id efficitur. 1. positu Matris debito. 2. mutatione situs infantis.

MORBI PUERPERII.

1322. **P**uerpera corripitur dolore post partum à labore tolerato, partibus contulis, à sanguine, foetu alio, secundinisve restitantes.

1323. Foetus alius, secundinae partes, grumi sanguinis, manu educenda.

1324. Dolor à labore tollitur opiato, antacido, cardiaco, diluente, fotu anodyno externo.

1325. Nimio lochiorum fluxu vexatur, à nimia fluiditate, agitatione sanguinis, vel ut plurimum à retentis (1322.) in utero, ejus contractionem impredientibus.

1326. Si à retentis, hæc educenda (1323.)

1327. Si ab affectu animi, sanguine nimis fluido, nimis agitato, concurrendum ad hordeata, gelatinas; emulsiones, opiata, adstringentia.

1328. Quorum delectus docent signa morbi, temperiei, velocitatis.

1329. Dum fluit ab uteri vasis restrictis in

in mammas pabulum serosum lacteum; febricula exoritur, qua orta, sæpe lochia omnino retinentur, unde infinita & pessimæ indolis symptomata; prout in hoc illudve viscus rapiuntur, hinc phrenitides, pleuritides, peripneumoniæ, anginæ, paraphrenitides, mammarum inflammationes, pe-
 jor hepatis, ventriculi, omenti, mesenterii, lienis, renum, intestinorum, tum Dysenteria, Colica, Iliaca, Apoplexia, Paralysis, & multiplex sanæ mali species.

1330. Cuncta hæc eradicantur sponte, radice mali excisa (1329.)

1331. Hinc requiruntur Antacida lenia, ad labem acidam seri sopiendam; diluentia lenia ex hordeatis, avenatis, amygdalatis, jusculis; aperientia specifica lenissima ex moderatè cardiacis & uterinis; aperientia localia, Clysmata, Fomenta, Cataplasmata, Emplastra, Linimenta, Cucurbitæ, Pellaria, Suppositoria.

1332. Venæ sectio haud facilè, nec nisi urgente summâ necessitate, adhiberi potest.

1333. Neque curanda symptomata proinde, ac si essent morbi acuti sui generis (1329.)

1334. Lacte ad mammas delato, sæpe fit ejus stagnatio, coagulatio, dolor inflammatorius, suppuratio, Scirrhus, Cancer.

1335. Cognoscitur horrore, frigore & calore reciprocis, febriculâ, signisque incipientis inflammationis.

1336. Curatur 1. antacidis lenibus. 2. Diluentibus lenissimis. 3. discutientibus externis cito applicatis.

1337. Si jam in apostema tendit, quantocyus maturandum, aperiendum, depurandum, consolidandum, de quibus in Chirurgicis.

1338. L. Etantis papillæ dolor, fissura, inflammatio, tollitur balsamicis blandissimis, spirituosus cephalicis applicatis.

1339. Lac abundans nimis, & tenue, temperatur victu blando, siccoque, & motu: lac deficiens curatur victu humido, blando, nutriente; fotu, frictioneque manniæ; sublatione Causæ indagatæ.

MORBI INFANTUM.

1340. Infanti recens nato oriuntur morbi proprii 1. a strigmentis glutinosis, caseosis, lentis, quibus os, œsophagus, stomachus, intestina ei replentur.

1341. Quâ solâ de causa, nausæ, vomitus, tormina, singultus, convulsiones sæpe oriuntur; atque deinceps restant indigestiones assumtorum.

1342. Curatur facile jejunio horarum x, vel xij; assumptione pauci vini cum melle misti, iteratâ dosi hoc tempore abstinentiæ dati; vel lenissimo quodam simul adjecto stimulo purgante

1343. Quin, ad proluendam hanc pituitæ mucosæ saburram, sæpe profunt egregiè Epithemata moderate aromatica, & spirituosâ.

1344. 2. Multum patiuntur vulgô à meconio non satis cito expulso, ob debilitatem fœtus, duritiem materiæ, copiam ejus nimiam, siccitatem viæ

1345. Hinc ab ejus morâ, aëre jam appulso, acrimonia, acor, putredo, in vapores resolutio, adeoque dolores torminosi, convulsiones, nausæ, vomitus, singultus, tussès, sternutationes, clamores, fletus, pervigilia, terrores, febres, macies, mors.

1346. Corrigitur vis expellens sopita stimulo leni purgante, leni suppositorio, Cardiaco suavissimo & leni.

1347.

1347. Durities materiæ corrigitur hau-
 stu feri lactis recentis cum paucis melle di-
 luto, clysmate ex sero lactis saponato, vel
 mellito.

1348. Intestina lubricantur, assumpto
 oleo Lini, Olivarum, Amygdal. dulcium,
 &c. tum injectis iisdem Clysmatis specie,
 & linimentis similibus.

1349. Quâ methodo, quibus Medica-
 mentis felicissimè superantur varia illa &
 pessima symptomata ab hac unâ radice or-
 ta (1345.)

1350. Si vero ullibi, hic antacida u-
 sum habent, & inter illa absorbentia in-
 primis.

1351. Opiata raro, neque sine magnâ
 circumspeditione, adhibenda.

1352. Quin evitanda omnia nimis at-
 tenuantia, stimulantia, volatilia.

1353. Cuique vero singulari malo
 (1345. facile remedium invenitur, cog-
 nitâ historiâ causæ, & curationis omni-
 um morborum hucusque descriptorum.

1354. 3. Multum patiuntur ab ipso
 lacte, dum id nimis cito, fortiterque in
 stomacho coagulatum, compingitur in
 unam massam, gravem, acremque.

1355. Hæc enim sensim acrior, acidiorque reddita, fœces alvi virides, acidumspirantes, materiem vomitu rejectam acidam, hinc tormina, flatus, dolores, & infinita alia excitat, maxime convulsiones.

1356. Quæ curantur Antacidis fixis, purgantibus permistis, Clysmatibus similibus, Carminantibus blandis, oleosis internis, externisque.

1357. Insultus porro Epileptici hinc plerumque originem ducunt, irritato genere nervoso ope acrimoniæ vellicantis.

1358. Unde & his remediis solis curantur, si medelam capiunt.

1359. 4. Simulac hæc superarunt mala infantes, & incipiunt uti cibis crudis, fructibus horariis, carnibus, caseo, similibusque Vermes oriuntur.

1360. Causam dant ova insectorum, in aëre vel terra viventium, assumpta, neque vi tenelli motus destruenda.

1361. Nidum dat pituita intestinalis, vel gastrica, in quâ hærent, foventur, pariunt, augenturque.

1362. Hinc raro in adultis, & in his modo torpidis, & leucophlegmaticis.

1363. Suntque rotundi, lati, ascarides.

1364.

1364. Efficiunt irritatione nauseas, vomitus, alvi fluores, animi deliquia, pulsus exiles, deficientes, intermittentes, pruritus narium, insultus Epilepticos.

1365. Efficiunt consumptione chyli esuriem, pallorem, debilitatem, alvum adstrictam, inde tumorem abdominis, ructus, borborygmos.

1366. Efficiunt sæpe perforationem ipforum intestinorum.

1367. Unde & toties lethales reperti sunt.

1368. Cognoscuntur ab ætate, victu, temperie, effectibus, (1364. 1365. 1366.)

1369. Curatio fit 1. nidum destruendo (1361.) per alcalia fixa, gummata phlegmagoga, mercurialia, antimoniatata, aromatica amara.

1370. Tum externe inungendo abdomen balsamis ex aromaticis fortissimis, permistis purgantibus, oleosisque.

1371. 2. Vermes necando, quod fit ope Medicamentorum mellitorum, salinorum, indigestibilium vermibus, amarorum aromaticorum, Mercurialium, Acidorum, Vitriolatorum ex chalybe, vel cupro.

1372. 3. Expellendo Lumbricos vivos enectosve ope purgantium amarorum, phlegmagogorum, Mercurialiumque.

1373. Quin Clysmata, Suppositoria, Unguenta externa ad eadem profunt quam maxime.

1374. Quando Dentes incipiunt prodire, maxime acuti, ab tensione, punctura, laceratione gingivarum nervosarum, sanguinolentarumque, oritur inflammatio, tumor, gangræna, convulsio, alvi fluor viridis, salivatio, febris, mors.

1375. Quæ cuncta facile ex eadem causa oriri demonstrantur.

1376. Quin sublata irritatione nervorum (1374.) sponte cessant.

1377. Quod fit 1. gingivas emolliendo, refrigerando, leniendo, mollibus, glutinosis antiplogisticis. 2. sæpe atterendo ad corpora dura, glabra. 3. disseccando ope lanceolæ.

1378. Convulsiones hinc oriundas minuta Sp. C. C. dosis felix tollit.

V A R I O L Æ.

1379. **Q**uia infantibus frequens, huc referetur, morbus, qui vocatur Variolarum. Cujus quidem adeo accurata

curata Sydenhami descriptio, ut decies legi merenti pauca modo addenda habeam, unde pateat & has ad eandem simplicitatem, ut præcedentes morbos, reduci posse, & aliquid in ordine medendi desiderari hætenus.

1380. Est ut plurimum Epidemicus, verno tempore primo incipiens, æstate crescens, languens autumnò, hyeme sequenti fere cedens, vere iterum eodem ordine rediturus. Quo citius in hyeme incipit, eo violentior, quo serius, eo mitior erit mali natura. Hinc liquet, quo anni tempore periculosior.

1381. Occupat omnem ætatem, sexumque, maxime autem pueros, eosque, qui hætenus hunc morbum nondum passi sunt: quo ætas humida plus dissipavit, solida magis coëgit, eo violentior morbus: Hinc pueris, mulieribus, mollibus, laxis, facilior: exercitatis, viris, senibus, pejor.

1382. Malum hoc, licet Epidemicum, contagio suscipitur communicato ab homine, qui prius laboravit: quod primo videtur aëri inhærens, pulmonibus, oribus, naribus, œsophago, stomacho, intestinis, dari.

adari. Adeoque hoc tempore admodum parum materiei venenatæ habere.

1383. Hæc contagiosa materies (1382.) humoribus mixta statim producit effectus quosdam ordine se mutuo excipientes ; qui sunt : horripilatio ; rigor ; febris acuta ; calor ingens , perpetuus ; oculorum splendor , à liquore tenui & calido illapso ; Capitis , dorsi , artuum , dolor magnus , maximè circâ partes, cordis scrobiculo subjectas ; vomitus , nausea ; inquietudo magna ; stupor ; somnolentia ; atque in infantibus insultus Epileptici.

1384. Initio hujus status (1383.) cruor venis missus pulcher, saluberrimoque similimus ; secundo , tertio , quartove die, jam instar pleuritici & inflammati cernitur (384.) eò plus, quo plus duravit , & vehementius fuit , malum.

1385. Durat hic status, pro varietate epidemicâ , vehementiâ morbi , temperie ægri , vario tempore : quo diuturnior ex suâ naturâ , eo mitior futurus totus morbus , & contrâ.

1386. Unde videtur morbus in hoc statu (1380. ad 1386.) esse velocitas liquorum aucta à stimulo inflammatorio omni cruori admisto.

1387. Morbus ergo ille (1386.) affinis omni acuto inflammatorio, difficulter in hoc statu ab eo distinguitur; scientia Epidemici regnantis (1380.) ægri in hunc morbum proni (1381.) contagii prægressi (1382.) & inde secutorum symptomatum (1383.) docet quod adsit, & quod secutoræ sint papulæ ipsæ in altero, mox describendo, decursu.

1388. Cognito (1387.) hoc morbi statu (1380. ad 1387.) indicatio videtur oriri hæc primò; ut, stimulo inflammatorio ablato (1386.) sanetur status præsens, & impediatur ulterior ejus progressus, & proinde caveatur futura suppuratio, gangræna, &c.

1389. Stimulus videtur auferri posse correctione per specifica, vel methodo universali antiphlogisticâ.

1390. Correctio specifica niti debet invento remedio opposito illi veneno contagioso, quod tam parvâ mole susceptum reliqua parit, ut effecta (1382. 1383.)

1391. Quale (1390.) inveniri posse, comparatio historiæ antidotorum, & indoles hujus mali, faciunt sperare; & ad indagandum impellit summa hinc futura humano generi utilitas.

1392. In stibio, & mercurio, ad magnam penetrabilitatem arte deductis, nec tamen salinâ acrimoniâ nimium corrosivis, sed bene unitis, ut quæramus, incitat aliquis horum aliquandô successus.

1393. Methodus universalis videtur hîc adhiberi posse, & experimentis perfici debere, illa, quæ deprehensa est in omni inflammatorio valere, ne inflammatio in pus, gangranamve, abeat: quum in aliis omnibus succedat, hîc nihil repugnet, morbus variolosus sæpe sine variolis sit.

1394. Consistet illa (1393.) in his: 1. mittatur cruor, ut (854. N. 1. 890. N. 1. &c.) 2. Clysmatibus, fotibusque, laxetur tota cutis, os, œsophagus, intestina, sæpe. 3. potetur multum aquæ tenuissimæ farinosæ, acidulæ, nitrosæ; hauriatur nitrum stibii, vel polychrestus sal, & hydrogala tenue. 4. sit victus tenuis; aër in pulmones ducendus frigidiusculus; corpus bene tectum, & perspirabile.

1395. Quamvis enim in hoc morbo rarô cogitetur de hâc indicatione (1388.) & de hâc methodo inprimis (1393. 1394.)

(Q)

casus

casus tamen, ignaro morbi Medico, sæpe dedit successus probantes talem artem.

1396. Morbus hic ubi statum primum, quem Contagii voco, absolvit, secundum ingreditur, qui sic se habet: punctis parvis rubris instar morsus pulicaris cutis capitis primo & faciei, mox manuum & brachiorum, dein trunci, & inferiorum, inficitur; mox mitescunt symptomata (1383.) augentur omni hora quoad magnitudinem, & numerum pustulæ valde rubescentes, assiduo magis, magisque, elevantur; inflammantur; cutis tenditur; dolor; calor: impedita circulatio; impedita perspiratio; hinc humorum major ad interiora repulsus; febris; anxietas; dyspnœa; dolor faucium; angina; diarrhœa. dysenteria; mictus cruoris; hæmoptœe; cutis inter pustulas liberæ inflammatio rubra, dolens, calens; quæ ubi duraverunt spatium 4, 5, vel 6, dierum, jam absolute suppuratæ sunt, & in totidem parva apostemata conversæ. Hunc Inflammationis decursum voco, usque in Abscessum; durat pro varietate Epidemici, temperiei, magnitudinis, regiminis, vario tempore, plerumque quatuor, aut quinque diebus;

ita,

ita, ut octavo, ab inchoamento, die suppuratio adsit; cruor tum valde inflammatus.

1397. Si morbus contagii ingens (1383. ad 1386.) pustulæ multæ, sibi mutuo proximæ, ac quasi implicitæ, inflammationis omnia signa magna, temperies salina oleosa, vigor ætatis, vita prægressa lautissima, remedia & regimen velocitatem multum augentia, æstas fervidissima, fuerint, tum ad finem inflammationis vesiculæ lymphâ rubellâ distentæ adiunt, gangrænosæ indolis indices (427. N. 5.) hinc cutis circulationi, & exhalationi inepta; inde humorum in interiora repulsus; inde salivatio ingens; tumor magnus manuum, pedumque.

1398. Ex his diagnosis & prognosis secundi status cognoscitur, ratioque morbi, & omnium symptomatum in eo capitur, his fere regulis circumscripta:

Quo mitior status contagii, eo lenior status inflammationis.

Quo lentius erumpunt pustulæ, quoque proin diuturnior status contagii, eo morbus levior.

Quo pauciores, magis separatæ, majores,

res, plus à facie remotæ, candidiores, & dein flavæ magis pustulæ, quoque tardius procedunt, eo meliores.

Quo plures, magis intricatæ, minores singulæ, magis in facie hærentes, fuscæ, nigræve, citiusque incedunt, eo peiores.

Quo materies pustularum pus magis blandum & perfectum refert, eo melius.

Quo materies pustularum ichorem gangranosum plus refert, eo pejus.

Quo spatium inter pustulas magis rubet, calet, tenditur, tumet, circâ tempus abscessus, eo melior spes, ob circulationem hic remanentem.

Quo idem plus pallet, vel fuscum evadit, eo pejus; angina sequitur lethalis, aut peripneumonia; nisi salivatio liquida, vel ingens tumor manuum, pedumve accesserit; ratio est, liquorum hic impedita, hinc ad interiora aucta, circulatio.

Si in locis inter pustulas liberis maculæ purpureæ, lethalis gangræna designatur.

1399. Indicatio hoc in statu (1396.) est varia pro vario gradu durantis morbi: nam in primo initio apparentis inflammationis externæ, videtur requiri cautela,

ne vergat in suppurationem: de quâ jam actum (1393. 1394.) aut, si id spernitur, curandum ut minima fiat, procul â capite, & tarda: quod fit 1. victu tenuissimo, putredini resistente. 2. potu diluente, blando, subacidulo. 3. medicamento antipyrico, aperiente, diluente, assiduo magnâ copiâ ingesto. 4. balneo pedum bis de die repetito, horum fotu tepido continuo, epispasticis applicatis ad cava pedum & poplitum. 5. regimine frigidiusculo, maxime admissu puri & frigidi aëris, interim corpore inferiore contrâ frigus munito. Hæc autem statim & ab initio sic applicanda sunt. 6. si nimio impetu fuerit morbus, opiata vespertinâ quintâ conducunt, reliquis simul, ut præscriptum est, actis.

1400. Post toleratum decursum hunc (1396.) sequitur status tertius suppurationis, quo incepta illa crescit & perficitur: in eo pustulæ jam purulentæ quotidie augentur, dein maturescunt, albescunt, flavent, ac tertio, quartove die hujus decursus, rumpuntur. Tum vero tota pinguedo & cutis pure scatet mobili, externè aret, locis liberis inflammatur; hinc impedimento perspirationis, circulationisque,

irritatione generis membranosi & nervosi, absorptu puris in venas, fit febris pessimæ indolis, cum pessimis symptomatibus; si materies hæc purulenta cruori mista diu movetur, putrescit (82. 100. 406.) hinc pro vario delapsu in diversas corporis partes diros effectus, vixque superabiles, producit; deliria; phrenitides; anginas; peripneumonias; pleuritides; vomitus; dysenterias; hepatitidem; apostemata; anthraces; juncturarum tumores, abscessus, immobilitates; tabem; phthisin; & infinita similia.

1401. Si vero tum materies tenuior, acrior, morbusque vehementior, exeditur cutis, pinguedo, & caro; fiunt lata, pessima, ad omnia sæpe penetrantia, ulcera cæcæthe; cicatrices fœdæ.

1402. In hoc statu (1400.) curandus puris ad exteriora exitus, ab interioribus expulsio; quod fit laxando cutim fomentis laxantibus tepidis, assiduo & laboriose renovatis; ablutione & gargarismo oris, fauciumque, assiduo; potu largo, calido, cardiaco, detergente, aperiente, putredini resistente; clysmate blando, diluente, emolliente, laxante quotidie injecto, diu re-

tento;

tento ; victu ex jure carniū cum sale & acidis condito ; vini meracissimi subinde moderato usu ; dato simul, contrâ enormes impetus, opio.

1403. Si morbus vehementissimus ; ichor gangrænosus loco puris ; tota fere cutis occupata ; facile patet, cur infelicem adeo, imo ineluctabilem, perniciem adferat hic morbus : omnium vero clarissime id liquebit ei, qui ex anatomicis norit, ut externam cutim, ita oculos, narium omnes membranas, oris omnia velamenta, asperam arteriam, bronchia, œsophagum, stomachum, intestina, jecur, lienem, pulmones, obsideri his pustulis ; hinc quippe dicta intelligit, & videt, quid ad curationem requiratur, & an magnitudo mali, perditio tot ægrorum, post vulgata auxilia applicata frustrâ semper, non excitet boni Medici solertiam, ut initio mali invadentis summa tentet ; vulgatâ quippe methodo nullus nisi sponte emergit.

MORBI EPIDEMICI.

1404. **N**Otandum vero est super omnia, morbos hætenus descriptos fluidorum, licet nomine, signis plerisque, & aliquâ specie eventus iidem appare-

pareant incauto, tamen in indole testá, phænomenis non nisi perito observatis, vario tempore incrementi, status, coctionis, crisis, effectu, eventu, sanandi methodo requisitá, sæpe immensum differre.

1405. Adeoque requirere longê aliam administrationem 6. Rerum non Naturalium, aliam medelam, alia medicamenta.

1406. Cujus tamen varietatis causa adeo latens, ut à nullo sensili vitio 6. Rerum non Naturalium deduci hæctenus queat.

1407. Et tamen ob communem pluribus afflictionem, possibilem evitacionem, & exclusionem vento, vel igne, in aëre residere comprehenditur.

1408. Et in eo magis ob varietatem inexplicabilem exhalationum, quæ vel mixturæ, vel stimuli ratione nostræ machinæ nocent, quam ob mutationem notabilem qualitatum sensilium; ut observatio docet.

1409. Tamen vix nisi contagio humano, quod mirum, morbos excitare.

1410. Hos autem propriè Epidemicos vocare solemus.

1411. Horum cognoscitur natura juxta regulas datas (11. 12. 13.)

1412. Lucem vero affundit Médico incognitum

cognitum talem, & recens invadentem Epidemicum curaturo 1. Determinatio ejus ad speciem notam, cui maxime similis. 2. Observatio ejus, qui eo tempore, circa æquinoctium vernum, vel autumnale, frequentior. 3. Attentio ad phænomena spontanea, quæ mortem, salutem, meliorem, pejorem statum morbi præcedunt, comitantur, sequuntur. 4. Eorum, quæ inevitabiliter geruntur, ingeruntur, egeruntur, adjutamentum, vel nocumentum. 5. Comparatio plurimum eodem tempore decumbentium simul. 6. Abstinencia ab omni auxilio, quod dubium, valde movens, mutans, tectum morbi genium obscurans.

1413. Ex quibus omnibus accuratissimâ attentione observatis indicatio nascitur.

C A L C U L U S.

1414. **U**bi in corpore alicubi corpus quoddam plane insolubile hæret, ei crusta calculosa brevi se applicat, plus, minusve.

1415. Id si in Renibus fit, à parte terrestri sanguinis exsiccata, fit Calculus Renum, maxime ortus ad ultimas arterias, specie arenæ.

1416. Qui sensim ibidem accrescens renem obstipat, carnem ejus suffocat, consumit, specie grumi, puris, carunculæ, pelliculum expellit, totumque tandem corrumpit, mictus sanguineos, purulentos, fœtidos excitat; quin sæpe ulcerationem vicinorum, post inflammationem creat.

1417. Idem quâcunque causa ex loco originis (1415.) in pelvim, & inde in ureterem, hujus flexus, angustias, introgressum in vesicam delatus, sæpe interceptur urinas, cum dolore inflammatorio.

1418. Per Ureteres in vesicam delatus expellitur sæpe.

1419. Restitans in vesicâ crescit per orbem appositos.

1420. Manente semper nucleo rubro, reliqui orbis, rubri, albi, cinerei, cærulei, perque gradus colorum notatur gradus insolubilitatis, ipsa Chemiâ detegendus.

1421. In vesicâ hærens inflammationem, ejusque symptomata, tum attritus, ulcera, puris mictus, strangurias, obstructionem urethræ, impossibilem mictum nisi supino, febrim hæcticam, tabem facit; sæpe impellitur in urethram immobilis.

1422. Calculus renum cognoscitur à dolore

dolore ibidem obtuso, à mictu sanguineo post motum ad strata lapidea, motum corporis vehementiorem, præcipue in curru, à lapidibus sæpe emissis, carunculis, pure, filamentis (1416.)

1423. Vesicæ, ex dolore in reddendâ urinâ, & post, & ante, ex urinâ stillicidio tantum emissâ, albâ cum sedimento mucoso, crasso, multo, gravi, pruritu ad caput penis, tenesmo in reddendâ urinâ, manus per anum immisso digito, Cathetere, & (1421.)

1424. Calculus renum indicat sui imminutionem, expulsionem, reductionem eo, ut non lædat.

1425. 1. Id fit victu humido, blando, tenui, modice salito; potu aquæ, vel huic simillimo; viribus vitæ.

1426. 2. Alterum fit laxando vasa per balnea, clysmata, linimenta laxantia; lubricando vias medicamentis humidis, emollientibus, lenibus, oleosis blandis; aperiendo per opiata & anodyna; propellendo ope medicamentorum prudenter diureticorum, motu moderato.

1427. 3. Tertium, occurrendo symptomatibus; inflammationi per V.S. & reliqua hujus remedia; dolori per emulsio-

nes anodynas; asperitati per oleosa, saponata, glutinosa.

1428. Neque enim de specificis lithon-
tripticis hætenus vera fides.

1429. Delatus in angustias pelvis, re-
quirit eadem (1425. ad 1428.) maximè
clysmata, fatus, Venæ sectionem.

1430. Per Ureteres ex rene in vesicam
illapsus noscitur à nephritide antegressa,
dolore in viâ Ureteris subsecuto, horum
cessatione cum signis (1423.)

1431. Tum requirit citissimam hinc
expulsionem, ne crescens peior fiat.

1432. Id fit iisdem fere mediis (1425.
ad 1428.) sed topice applicatis: balneo
oleoso, clysmate simili, injectione olei in
vesicæ vias, affrictu hujus.

1433. Tum succurrendum omnibus
symptomatibus, prout hunc illumve mor-
bum imitantur.

1434. Si in urethram immobilis impa-
ctus, injectio, fatus, suctus, auriscalpium
specillum, pressio lenis, vel & incisio appli-
canda requiruntur, aut punctura perinæi.

1435. Si major, quam excerni queat,
lithotomiâ educendus.

1436. Et imprimis apparatu magno,
utpote certissimo.

1437.

1437. Sciendum tamen omnem eventum operationis semper dubium.

1438. In mulieribus vero dilatando urethram educitur, raro incidendo.

1439. Si in collo vesicæ hærens impedit Urinam, Cathetere repellendus.

LUES VENEREA.

1440. **P**ost annum 1463. in regno Neapolitano, mox Gallico exercitu, dein per totam Europam Lues Venerea orta adhuc durat.

1441. Quæ generatione, lactatione, contrectatione, salivâ, sudore, liquido genitali, exhalatione contagiosa est.

1442. Et quâ parte contrahitur, primo se manifestare solet.

1443. Neque à non infecto, vel non infectâ, eodem hoc morbo, unquam orta deprehensa est.

1444. Pars infecta (1442.) pruritu, calore, leni inflammatione, pustulâ subalbâ, squamosa, erodente, mucosa, insana-bili vulgatis remediis, cognoscitur primo.

1445. Hinc crescendo vicina primò, & plerunque externa inficit similibus pustulis ulcerosis, dehinc interna, labia, gingivas, palatum, linguam, fauces, na-sum,

sum, cerebrum, pulmones, hepar, li-
nem, uterum &c.

1446. Quæ stillant saniem mucosam,
lentam, subviridem, carnem erodentem, in-
latum magis, quam profundum profer-
pendo.

1447. Hinc in veretro externo cancri;
in interno gonorrhœa; in vaginâ fluor di-
ctus albus.

1448. Tum glandulæ inguinales tu-
mentes utroque in sexu, bubones venerei,
communicato per lymphatica resorbentia
contagio.

1449. Et in viris membri inflammatio
ingens, brevi in gangrænam soluta.

1450. Tum testes tumidi, dolentes,
sæpe in ulcerationem abeuntes, inflam-
matorio tumore ad vesiculas seminales
orto.

1451. Ut & carunculæ, stranguriæ,
erosio urethræ, prostatarum, colli vesi-
cæ, vasorum seminalium; similia Mulie-
ribus.

1452. Hinc fertur in membra, cum do-
lore nocturno medios artus occupante, ut
& flexurarum rigiditate.

1453. Unde in Cartilaginibus, nasi
maximè, & palato, erosio.

1454.

1454. Mox media ossa occupans caries producit, præcipue in cranio.

1455. Tumque superpositæ partes in apostemata assurgunt pessima.

1456. Quin & in tophos duros elevat, dolentes obscure, sensim acutius, tumque & superposita corrumpentes.

1457. Unde facile constat de signis, quibus morbus hicce cognoscitur.

1458. Gonorrhœa curatur, balneo, fotu, injectione, purgatione mercuriali sæpe repetitâ, emulsionibus, balsamicis, abstinentiâ ob omni cibo, potuque lauto & ad venerem stimulante, victu contra potuque tenui.

1459. Persistendum in curatione, donec nihil amplius insoliti ex pene extillet, vel in urinâ se manifestet.

1460. Inflatio membri virilis tollitur cataplasmate anodyno, discutiente, emolliente, fotu simili, & venæ sectione larga, & dictis (1458.)

1461. Bubo Venericus tollitur dissipando per Emplastra specifica, suppurando, si hæc non profunt, & aperta depurando.

1462. Testis tumidus fovendus similibus (1460.) si urget, educendus sanguis

guis ex brachio; Emplastro quoque scroto applicato levandus; donec redierit in statum plane naturalem.

1463. Pustulæ, & Cancri dicti Mercurialibus erodendi ad vivum usque, tum sensim lenioribus sanantur iisdem.

1464. Semper autem utendum iisdem fere internis, ac (1458.) præscripsit.

1465. In mulieribus fluor veneris curatur iisdem (1458.)

1466. Sed præcipue fotibus detergentibus validis, & mercurialibus.

1467. Ubi vero pustulæ ubique dispersæ, dolores artuum, nocturni labores, bubones magni, torturæ ossium, sæpe tolerata gonorrhœa, docent adesse Luem, salivatio Mercurialis requiritur.

1468. Quæ ut fiat, aliquot diebus prius impleatur æger ptisanâ.

1469. Tum utatur quolibet bihorio dosi apta Mercurii dulcis.

1470. Simul ac anima foetere, Gingivæ dolere, dentes erigi videntur, attendendum an pergere, consistere, vel inhibere deceat.

1471. Si expuitur ad ℥iij, vel ℥iv, quolibet nycthemero, sufficit.

1472. Si minor, excitandus fluxus erit, stimulo eodem.

1473. Si major, quam vires ferre queant, sistendus erit leni clysmate, vel purgante, vel sudorifero.

1474. Si ruit vis Mercurii ad alvum, opus erit opiato, & diaphoretico.

1475. Ubi os, gingivæ, fauces, nimis tument, dolentve, utendum molli, blando, liquido gargarismate, vel collutione, vel (1473.)

1476. Pergendum, donec omnia symptomata evanuerint, vulgo per xxxvj. dies.

1477. Tum subinde leni dosi mercuriali utendum per alios xxxvj. dies, ut lenissimæ sputationis maneat vestigium.

1478. Neque ultum aliud remedium tum ad sanitatem requiritur.

1479. Tophi minuuntur Emplastris (1461.) vel, apertura facta, osse abrafo.

FINIS.

Digestio Tractationis

per

Capitum & Loculorum SUMMARIA.

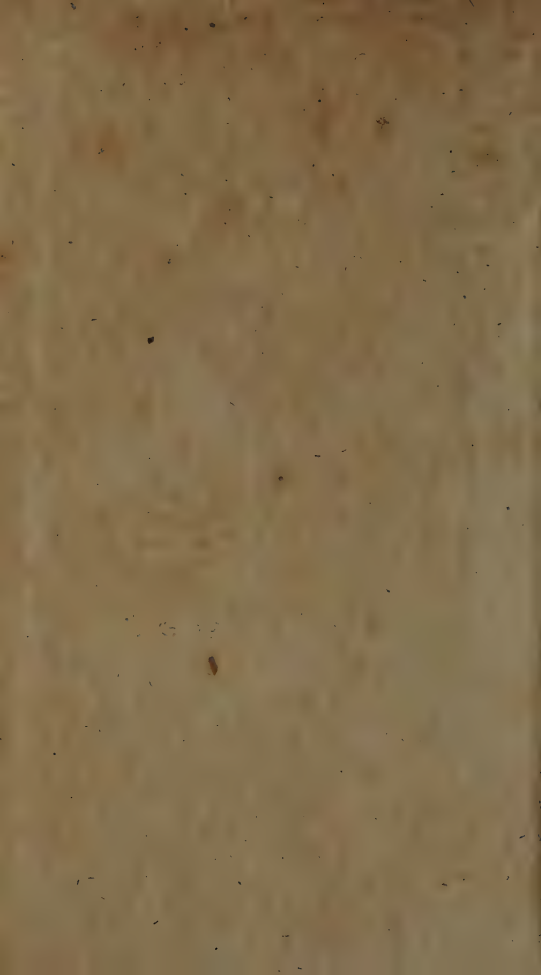
PROLEGOMENA.

pag. 1

D E Morbis	PARTIUM SOLIDARUM.	5
	Fibræ solidæ simplicis.	ibid.
	debilis & laxæ.	ibid.
	rigidæ & elasticæ.	8
	Vasorum.	9
	Viscerum debiliū & laxorum.	10
	fortium & rigidior.	12
	HUMORUM simplic. & sponta-	
	neis.	15
	ex acido.	16
	à glutinoso.	18
	ex alcalino.	19
	ex motus circulatorii excessu.	23
	defectu & Pleth.	26
	Obstructione.	28
	Vulneribus in genere.	36
	Hæmorrhagia.	53
	Dolore.	54
	Convulsione.	55
	Vulneribus Capitis.	57
	Thoracis.	67
	Abdominis.	70
	Contusis.	70
	Ossibus fractis.	75
	luxatis.	79
	Inflammatione.	81
	Abscessu.	89
	Fistulis.	92

De	Gangrana.	pag. 93
	Sphacelo.	100
	Combustione.	105
	Scirrho.	106
	Canero.	108
	Morbis Ossium.	112
•	MORBIS INTERNIS, ET DE FEBRIBUS	
	IN GENERE.	121
	Febrili Frigore.	136
	Tremore.	137
	Anxietate.	138
	Siti.	141
	Nausea.	142
	Ructu atque Flatu.	144
	Vomitu.	146
	Debilitate.	148
	Calore.	150
	Delirio.	154
	Comate.	155
	Pervigilio.	156
	Convulsione.	157
	Sudore.	158
	Diarrhœa.	159
	Exanthemat.	160
Feбри Continua.		162
	putrida.	ibid.
	ardente.	164
DE FEBRIBUS INTERMITTENTIBUS.		167
MORBIS ACUTIS FEBRILIBUS.		174
Phrenitide.		ibid.
Angina.		179
	Aquosa.	181
	Scirrhusa.	182
	Inflammatoria.	183
	Suppuratoria.	189
	De	

De Angina Gangrænosa.	ibid.
Convulsiva.	190
Peripneumonia Vera.	191
Notha.	206
Pleuritide.	208
Paraphrenitide.	221
Hepatitis & Ictero.	223
Inflammatione Ventriculi.	234
Intestinatorum.	236
Aphthis.	242
Nephritide.	248
Apoplexia.	252
Catalepsi.	263
Caro.	265
MORBIS CHRONICIS.	265
Paralyfi.	268
Epilepsia.	274
Melancholia.	280
Mania.	292
Rabie Canina.	294
Scorbuto.	303
Cachexia.	311
Empyemate.	314
Phthisi Pulmonali.	318
Viscerum aliorum.	ibid.
Hydrope.	325
Podagra.	336
Morbis Virginum.	344
Gravidarum.	346
Partu difficili.	348
Morbis puerperii.	350
infantum.	352
Variolis.	357
Morbis Epidemicis.	367
Calculo.	369
Lue Venerea.	373

get

